Orhan Kemal _ Cilt1 Vukuat Var
Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.
UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...
Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumluolacak şekilde, "TXT","DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbirşekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılamaz.
Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.
www.kitapsevenler.com
web sitesinin amacıgörme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.
Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum.Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.
Bilgi paylaşmakla çoğalır.
Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:
5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yeralan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaçgüdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braill alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılamaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.
Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp,
kitapsevenler@gmail.com
Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.
Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.
Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...
Teşekkürler.
Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.
Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com
www.yasarmutlu.com
yasarmutlu@yasarmutlu.com
yasarmutlu@kitapsevenler.com

kitapsevenler@gmail.com
Orhan Kemal _ Cilt1 Vukuat Var

Orhan Kemal _ Cilt1 Vukuat Var
Orhan Kemal _ Cilt2 Hanımın Çiftliği

VUKUAT VAR!
Dördüncü Basım: 1976 (Ekim)
Kapak Kompozisyonu Dizgi - Baskı "Cilt
Kapak Baskısı Kitabı Hazırlayan Kitabı Yayımlayan
Mustafa Delioğlu Yaylacık Matbaası Deniz Mücellithanesi Evren Ofset Metin Aldemir Kemal Karatekin
Tekin Yayınevi Ankara Cad. 51, İstanbul - Tel.: 27 69 69
ORHAN KEMAL VUKUAT VAR!
ORHAN KEMAL
VUKUAT var
4. Basım
Recai Efendi Çocuk Kütüphanesi

TEKİN YAYINEVİ
Bu kitabın yayın hakkı, Orhan Kemal'in Temsilcisi ONK COPYRIGH Ajansı'ndan satın alınmıştır.
Tarayan Yaşar Mutlu
www.yasarmutlu.com
www.kitapsevenler.com
kitapsevenler@gmail.com

I.

Taneleri fındık iriliğindeki kehribar teşbihini şıkırdatarak Kuruköprü'de, berber Kürt Reşid'in dükkânından içeri giren Cemşir, kapıda bir an durdu.

Berber Reşit o sıra gözünde gözlük, yaprakları lime lime olmuş Kankalesi Cengi'ni kimbilir kaçıncı kez okumaktaydı. Kendini kitaba kaptırmış, sallanıyordu.

Cemşir'in içeri girdiğini görünce, gözlüğünü telâşla çıkarıp kalktı:

— Buyur ağa! Cemşir içeri yürüdü:

— Esselâmünaleyküm!

— Vaaleykümüsselâam..

Bir doksan boy, yüz kilonun üstünde ağırlığıyla Cemşir, keyifli gözüküyordu. Uçları kulaklarına varan kapkara, pırıl pırıl bıyığıyla, ayna karşısına geçti. Kendini, daha çok da koç bıyığını uzun uzun gözden geçirdikten sonra, berber Reşide döndü, biraz geç, sordu :

— Keyfe te hoşe? Kupkuru Reşit:

— Hoşe, dedi. Hoşe kurban!

— Hele ver şu zıknabutları..

Berber Reşit çekmeceden el aynası, cımbız, bı-yıkyağı kutusunu aldı, getirip Cemşir'e verdi.

Cemşir alçak bacaklı hasır iskemlelerden birine bağdaş kurarcasına oturdu ilkin, olmadı. Aynayı oraya koydu olmadı, buraya koydu olmadı. Birden sinirlenerek, icat edene söğdü.

Reşit:

— Ver ben tutuyum ağa, dedi.

— İstemez.

Yanıbaşındaki iskemleyi çekti, ayaklarını dayadı, yüzünü daha çok da bıyığını en iyi görebileceği biçimde aynayı dizleri arasına yerleştirdi, bıyığını bura bura, yağı bıyığa yedire yedire yağlamıya başladı.

Berber Reşit'se, elinde gözlüğü, Cemşir'i hayranlıkla seyrediyordu. Erkek dediğin böyle olurdu işte. Enine, boyuna, alımlı çalımlı, koç bıyıklı..

Bir ara Cemşir:

— Bizimki, dedi bakmadan, yeni bir tane yakalamış!

Yeşile çalan kupkuru avurtları, ufacık ufacık kara gözleriyle Reşit, kurnazca güldü:
— Helâl olsun. Sen onun yerinde olsan., hî? Hakarete uğramış gibi sertçe döndü:
— Niye? Bana ne olmuş?
— Ne olacak? Onnan bir misin sen?
— Birim ya, ne var?
— Aho, birmiş. Kalûbelâ'nın Cemşir'i kuzularla kırpılsın da güle güle patla!
Cemşir kaba kaba gülerek başını salladı. Doğru . söylüyordu galiba Reşit. Enine, boyuna, koç bıyığına karşın, gençliği uçup gitmişti. Onun gençliği oysa...
«Dördüncü Ordu» diye anılan Doğu'da, bundan tamam otuz beş yıl önce., on yedisini sürmekteydi o zaman, oğlu Hamza kadar. Belinde Trablus pusu, ayaklarında kanarya sarısı yumurta ökçe yemeniler, bacağında cep ağızları sırma işlemeli, İngiliz lâciverdinden şalvar, hattâ sırtında tozkoparan cepken...
Denin bir iç geçirdi.
Berber Resifle ta o zamanlardan arkadaştılar. Azbuçuk hısımlıkları da vardı ya, dostlukları her şeyin üstündeydi. Bir fındıkları bile olsa kardeş payı
6
fğf
paylaşırlar, birine yan bakılsa öteki bunu kendine sayardı. Bes içtikleri ayrı giderdi.
Günün birinde akıllarına İstanbul'a gitmek geldi!
Cemşir'in babası ora toprak beylerinden, halli mallı bir ihtiyar, kırkından çok sonra kazandığı Cem-şir'iyle, Cemşir'inin kafayı çekip çekip karıların, kızların ardında dolanmasıyla gururlanırdı. Oğlunun illâki İstanbul'a gitmek için ayak diremesine dayanamadı, kemerine yüz kırmızı altını kendi eliyle dizdikten sonra, Reşidi kıyıya çekti:
— Cemşir'im sana emanet. Gövdesine bakma, mukayyet ol. Selâmetle gidin, selâmetle dönün. Dönüşte oğlumu senden birtamam isterim ha!
O zamanlar berber yanında çalışan Reşit, birbirine çok yakın ufacık gözlerini kırpıştırarak:
— Hiç merak etme dayı, dedi. Avel Allah, sonra ben. Cemşir'in kılına bile halel gelmezi
Gelir mi, gelmez mi., orası henüz belli değildi yaşlı adam için ama, oğlundan ayrılmak çok ağırına gidiyordu. Bu icat da nerden çıkmıştı, ah nerden? İstanbul nireydiiii, Dördüncü Ordu nire? Kuş uçmaz, kervan geçmez yollardan, dağları, belleri aşıp varacaklardı İstanbul'a. Ya varamazlarsa? Ya başlarına bir iş gelirse? Ya oğlunun, canından çok sevdiği Cemşir'inin kanlı gömleğini getirirlerseydi?
Gözyaşları içinde oğlunu kucaklayıp:
— Baba kurban, dedi, baba hayran boyuna poşuna. Gitmesen daha iyi amma, madem taktın ak!ı-na, var git sağlıcağla. Amma, gelirken de süt beyaz İstanbul avradını koluna takıp getirmelisin!
Süt beyaz avradın sözü mü olurdu canım?
Babasının fırlak damarlı kuru elini öpüp, yanında köpekten çok daha bağlı Reşit, memleketten çıkmıştı.
Çıkış o çıkış!
İstanbul'a ayak bastıklarının ertesi yılı Birinci Dünya Harbi patlamış, ondan sonra da babayla oğul birbirlerine hasret kalmışlardı.
Anası yoktu, kardeşi yoktu. Emmi, dayı, hala, teyzeleri vardı ama, emmi, dayı neyse, «Karı kancık takımı» dediği halasıyla teyzelerini hesaba kattığı yoktu. Hattâ güzelliğiyle ün salmış küçük teyzesinden ötürü utanır, isterdi ki yakınları çirkin, yadırgı-larsa güzel, tevatür güzel olsunlar!
İstanbul'a ayak bastıklarının ertesi günü, Sirke-ci'den Bahçekapı'ya inerlerken, çarşaflı kadınlara rastlamışlardı. İçlerinden biri peçesini kaldırıp Cem-şir'e hayranlıkla baktıktan sonra, kendini tutamamış, «— Maşşallah» demişti, «kırk bir kerre.. seni yara-dana kurbân olayım!»
Ne çâre ki Türkçeyi pek az biliyorlardı. Kadının dediklerini anlamamışlar, anlamayınca da üzerinde durmamışlardı. Oysa kadın süt beyazdı, uzun kirpikli iri gözleri, iştah verici etli dudakları, ufacık ağzı vardı. Hani işi gücü bırakıp ardından gitseler, kadın arkadaşlarından ayrılıp Cemşir'in peşine düşer mi düşerdi.
Tahtakale'de hemşerilerinin yanında eyieşiyor-lardı.
Tahtakale de, Tahtakale'ydi hani o zamanlar!
El üstünde tutularak yatıp kalktıkları Şadırvanlı otelin havuzu başında hazırlattıkları içki masasına kuruldular da ikişer kadeh attılar mı, Cemşir'in seyrine doyum olmuyordu: Pençe pençe yanaklar hafifçe buğulanıyor, yeni terlemiş kömür karası bıyık, uzun kirpikli, kudretten sürmeli kara gözleriyle masalların «Hazret-i Yusuf» u olup çıkıyordu.
Derken çalgılar, çengiler.. Tahtakale esnafı içinde kulanparalığı sanat hâline getirmiş erbap çevrelerini alıveriyor, başlıyorlardı hep birlikte demlenmeğe.
Havuzbaşı âlem oluyordu çok geçmeden., bir yanda çalgılar çalınır, çengiler kıvrım kıvrılırlarken, öte yanda kulanparalar çekişir, Cemşir için, Cemşir'in aşkına ana avrat küfürler gırla gider, daha olmazsa

tabancalara sarılınarak havaya altıpatlarlar boşaltılırdı. Bir Yanâki vardı, terzi Yanâki üzunoğlu.. Sultanın reaya kullarından. Su içse sarhoş olurdu Cemşir'in karşısında. Kendini bildi bileli Rum, Arnavut, Boşnak, İtalyan oğlanlarıyla düşmüş kalkmış, sarraf babasından kalma altınları mahbup meclislerinde deve yapmıştı da, ömründe Cemşir gibisine rastlamadığını açık açık söyler, Cemşir'den de ödü kopardı. Delikanlı yakışıklıydı falan ama, o kadar. Oturulup içilsin, yüzüne bakıla bakıla göğüsler yum-ruklansındı. İş el peşrevine dökülmeye başladı mı, «Dördüncü Ordulu»dan çok Resifin nevri dönüveriyor, el beldeki altıpatlara gidiveriyordu.

«— Ye beni!» diyordu Yanâki Üzunoğlu, «ye beni be Cemşirakimu. Vre gördü ben çok güzel delikanlı, ma sen başka be yahu!»

O zamanın Tahtakale'si.. kimkime? Zaptiyeler, polis, bekçiler altıpatlar sesine koşsalar bile, çok geçmeden herhangi bir «Vukuat» olmadığını görünce, kendilerini kaptmveriyorlardı havuzbaşı âlemine.

Hava coşkun, Mastika, ya da Duziko'lar diledi-ğince etkin olsun. Berber Reşide vızgeliyordu. Cem-şir'e sataşmalar azıttı mı, ufacık ufacık gözleri hemen çakmaklanıveriyor, nevri dönüveriyordu. Arada mahsustan yaratılan içtenlik anları da olmuyor değildi. Örneğin, şerefe kadehlerin kalktığı, naraların atıldığı, göğüslerin kıyasıya yumruklandığı anlar... Pirlerden biri Cemşir'in güzelliği karşısında kendini tutamayıp Cemşir'e sarılıverdi mi, Resifte şafak atıveriyor, atıverince de araya girip, kırk sekiz kilosuy-la etli butlu Cemşir'i koruyordu.

Daha sonra zil-zurna kalkılıyor, başta Cemşir'le Reşit, arkalarında Yanâki Uzunoğlu'yla bütün erbap. şarkılar mâniler içinde karşıya geçiliyor, Galata, ya öa Yüksekkaldırım altüst ediliyor.

Nereye gidilirse gidilsin, ne olursa olsun, Reşit her zaman Cemşir'in kolundadır. Mevsim kışsa, vıcık vıcık sokakların kaypak çamuruna, yazsa tozuna toprağına batıla çıkıla gidilir, genelevlerin altı üstüne getirilirdi.

Sevdiği için gözünü budaktan sakınmayan, güzelliğiyle namlı, zevk ehli, vefakâr orospular vardı. Gece yarıları, hattâ sabahlara kadar Mastika'nın âlâsı içilir, Aşçı Pandeli'nin kendi elleriyle hazırlayıp getirdiği midye tavaları, buğulama levrekler, çeşit çeşit kızartmalarla salataların her türlüsü büyük bir iştahla yenilip yutulurdu.

Yakıcı güzelliğiyle ünlü bir Eleni vardı. Çiçi derlerdi kısaca. Öyle her önüne gelenle çıkmaz, külhan karı. İşte bu külhan ve hovarda karı, Cemşir'in dostuydu. Daha doğrusu, Cemşir'e öylesine vurgundu ki, beyler, paşalardan sızdırdığını Cemşir'e yedirir, kafayı çekti mi de zıvanadan çıkıverirdi:

«— Of Zemsiiir, ye beni Zemsirâkimu!»

Böyle zamanlarda dünyadan pervası yoktu. Kendini Cemşir'in kucağına bırakır, her ikisine de imrenen, hayran bakışlar önünde genç adamın boynuna sarılır, rakının alevinden halvet kızılına çalmış terli yanaklarına ufacık dudaklarını yapıştırarak onu emer, ayıba falan aldırış etmezdi. O kadar ki, şayet Reşit araya girip, başları dönmüş sevgilileri kendilerine getirmese, daha ileri gidebilirlerdi. Ama Reşidin iki sülüğü hatırlatan kaşları çatılıp da, öfkeli sesi yılan ıslığı gibi fışlayınca, Cemşir de. Cici de kendilerine gelir, derlenip toparlanırlardı.

Birinde Cemşir'le gene uzun uzun oynaşıp, onun hayran olduğu yüzüne baka baka ağlamıya başlıyan Cici, «— Zemsir» demişti, «öldür beni Zemsir!»

Gözüne Reşit ilişince de, «— Ama o, o sok fena. Getirme bir daha nolursun Zemsiir!»

10

O zaman, işte o zaman işin rengi değişivermişti. Yakıcı bir erkek güzeli, ama kocaman bir budaladan başkası olmıyan Cemşir, alev dokunmuş ispirto gibi parlamış, kendini karyoladan atarak, giysilerine sarılmıştı.

Gidecekti, bir daha gelmemek üzere gidecek, Cici'nin yüzüne bir daha bakmıyacaktı!

Kadın'sa anlamıştı falsosunu. Kırdığı potu düzeltmek için Cemşir'in eline ayağına düşmüş, kendini yerden yere atarak gitmesini önlemeye çalışmış, beli kırık yılan gibi, Cemşir'in ayakları altında sürünmüş, inlemiş, yalvarmıştı.

O günden sonra Reşit baş tacı edilmişti. Günün birinde de hiç beklenmedik bir şey: Ci-çi'nin maması elli beşlik Kalyopi, Cemşir'in sofrasında Cemşir'e baka baka kendinden geçmiş, istavroz çıkararak: «— Oh Zemsir, kurban olayım sana. Bitirdin beni!» demiş, pörsük derilerini titrete titrete delikanlının boynuna sarılıvermişti. O zaman, işte o zaman Cici'nin gözleri dönmüş, önündeki bira şişesini kaptığı gibi...

O günden sonra ne mama, ne de Cici iflah olmamışlar, biri hastahanede, öbürü hapishanede mumlar gibi eriyerek, ortalardan silinip gitmişlerdi.

Cemşir'e göreyse hava hoştu. Cici gittiyse Ef-tahiya vardı; Eftahiya olmazsa Marika. Marika fazlaca şişmansa Despina, Benli Nigâr, ya da paşa kızı Selma! Ama en çok, Şişli, Nişantaşı, Büyükada, Kadıköy'ün güneş görmemiş dilberleriyle düşer kalkardı. Hemen hepsi de neleri var, neleri yoksa yedi-rirler, bu yüzden de hemen hemen hiç çalışmazdı. Dünyaya yemek, içmek, sırtüstü yatıp güzel âlem yapmak için gelmişti sanki. Kadınların ardından koşmaz, tam tersi, kadınlar onun ardından seğirtirler-

di.
Arada konaklardan birinin alt kat kafeslerinden biri usulcacık kalkardı. Cemşir durur, şöyle bir bakar, sonra yoluna koyulurdu. Üstyanı Reşide kalmış bir işti. Reşit uygun görmüşse her şey olurdu. Görmemişse, yoluna altın döşeseler boş.
Cemşir işini bitirmişti. Aynayla ötekileri geri verdi.
Arkadaşını ovucunun içi gibi bilen berber Reşit, Cemşir'in gene oanının sıkıldığını anlamıştı.
Kürtçe sordu :
— Hayrola., ne var?
Cemşir içini kahırlı kahırlı çekti:
— Efkârlandım.
— Neye?
Cemşir, caddeden gelip geçenlere dalmış susuyordu. Neyesi var mıydı? Reşit bilmiyor muydu? Otuz beş, kırk yıl önce sımsıkı, kütür kütür, pırıl pırıl bir elma kadar sapasağlam olan Cemşir, artık yorulmuştu. Ne zaman ayna karşısına geçip kendine baksa, eski diriliğinden iz kalmadığını görerek efkâr-lanır, pek pek:
— Avratlar yedi beni Reşit, derdi, yedi bitirdiler tüm!
Böyle olduğu halde, hâlâ dört karısı, dört karıdan sayısını kendinin de bilmediği, yirmi kadar irili ufaklı çocuğu vardı. Karılarından en büyüğü Kürt, ikinci Arnavut, üçüncü Arabuşağı, en küçüğü de Boşnak'tı.
Karılarının dördü de ardından sürüklenmiş, Cemşir'in yoluna saçlarını süpürge etmişlerdi. Oysa, dördü de çevrelerinin en güzelleriydiler; ardlarında sürü sürü hayranları vardı. Vardı ama, değil hayran, âşık, sevdalı, sırasına göre analarını, babalarını, hattâ çocuklarıyla kocalarını tepip gelmişlerdi. Gelmişler, Cemşir'in koynuna girip çıkmışlar, gebe kalmış, doğurmuşlardı. Zâten hep böyle olurdu bu. Kadınlar gebe kalır, kendi kendilerine doğurur, çocuklar yaşar, yaşamaz, yaşıyanlar da âdeta Cemşir'in dı-

Ö
şında, kendi kendilerine büyürlerdi.
— Aaaaaamaaaan, derdi, yaşıyan yaşar, ölen ölür. Cenâbıallah değilim ya!
O böyle düşünürdü ama, kadınlarla çoouklarsa onun üstüne titrerlerdi âdeta. Besiden gerilmiş bir boğaydı o. Gözalıcı, pırıl pırıl taşlı altın yüzükler bulunan ellerini arkasına koyarak «Kulunç kıra kıra» mahalleden geçmez mi, pencerede hemen kadınlar belirir, arada şöyle konuşmalar olurdu :
«— Boğa geçiyor!»
«— Aygır..»
«— Enseye hele enseye!»
«— İlâhi boyun devrilmeye emi?»
«— Niye? Varsın devriliversin, nölurmuş?»
Sinirli bir kocakarı hemen atılırdı:
«— Töbe de kız!»
«— Niye?»
«— Nasıl dilin varıyor da söylüyorsun?»
«— Neden söylemiyecekmişim? Az canlar mı
yaktı?»
«— Yaksın, helâl olsun ona herşey. Tu tu tu... kırk bir kerre maşşallah!»
Ve kahkahkalar.
Bu konuşmaları Cemşir'in işittiği de olurdu. İşitir, döner bakar, güler, sonra da tohumlu pamukların tohumundan ayrılma işinin yapıldığı Cırcır fabrikalarının arkasındaki aralığa ağır ağır yürürdü. Burada karılarından biri, ayı inine benzeyen, ılık ılık gübre, is, genzi tırmalıyan acızeytinyağı ya da sidik kokan izbelerden birine girer, kendini bir köşedeki mindere bırakır, iri taneli sarı kehribar teşbihini çıkarıp, başlardı şakırdata şakırdata çekmeğe.
Kadın için böyle anların gururu bambaşka olurdu. Sıtmadan bir deri bir kemik, çalıştığı Çırçır fabrikasının pamuk tozu yüklü ağır havası içinde uykusuz geçmiş gecelerin göz çevrelerinde mor mor hal-

kalara karşın, nazdan kırılarak, yakışıklı erkeğinin kendisine geldiğini komşulara gösterebilmiş olmanın mutluluğuyla, içeri girer, dışarı çıkar, ortalarda yeni gelin gibi dolanır dururdu.
Cemşir'se, güçlü çeneleriyle ağır ağır geviş getiren besili bir sığırın ılık tenbeiiiği içinde bir kıyıya yanlamış, yarı kapalı gözlerini bir noktaya dikmiş beklemektedir.
Para beklemektedir!
Adını sanını bilmediği, bilmek gereğini duymadığı sürüyle çocuğunun bütün bir hafta, her gün en aşağı on iki saat çalışma karşılığı kazandıkları paraları beklemektedir. Çocuklar mavi para zarflarıyla

fabrikadan henüz dönmemişlerse, anaları, uzun kapkara saçı kara don içindeki kıvrak kıçını döğe döğe kocasına yiyecek hazırlarsa da, Cemşir'in beklediği un bulamacı, pek pek yarım kaşık kuyruk yağıyla pişmiş bulgur pilâvı, ya da yarma denilen, ikiye kırılmış buğday çorbası değil, paradır.
Çocuklar haftalıklarıyla terli, yorgun gelip de, mavi zarflar içindeki paralarını babalarının etli, kocaman avucuna bırakınca, adam canlanır. Çocuklarının yüzlerine bile bakmadan zarfları yırtar, paraları çabucak sayar. Bırakacağını analarına bırakıp, üst yanını kara şalvarının geniş cebine atarak, yolu tutar.
İşi bitmiştir artık. Ayı inine benzeyen, ılık ılık gübre, is, yanık zeytinyağı, ya da sidik kokan izbede daha çok durmanın anlamı kalmamıştır.
Kadınla çocuklar ardısıra gider, babalarını yolcu ederler. Bu bile daha çok kadın için, tadına doyulmaz bir şeydir. Kocası, herkesin imrendiği, koynuna girebilmek için can attığı kocası ona gelmiştir. Dosta düşmana karşı gelmiştir ya!
Adam gider. Kadın, mutluluktan en az on yaş gençleşmişçesine, pırıl pırıl gözleriyle avlunun orta-

sında durur, çevreye duyurmak için başlar:
— Babanızın dediklerini duydunuz ya? Karışmam. Vallaha kemiklerinizi kırar. Sizin babanız başkalarının babasına benzemez, haberiniz olsun!
Babaları çocuklarına bir şey söylemek şöyle dursun, başını kaldırıp yüzlerine doğru dürüst bakmamıştır bile. Ama kadın böyle konuşmak zorundadır. Çünkü aynı avluda oturdukları diyelim bir Güli-zar, odasının kapısı önünde saçlarını taramaktadır. Gülizar yirmisinde yoktur henüz. İkinci kocasından da kaçalı on gün olmamıştır. Sonra Gülizar'ın uzun saçları, renk renk fistanları vardır. Dudaklarını boyar, gözlerine sürme çeker, pudra allık kullanır. Kahkahayı attı mı, avlu çınlar. Daha kötüsü de, «— Cem-şir gibi kocam olsa töbe kaçmam!» demiştir komşulara.
Komşular arada :
«— Selvi, derler. Erin niye günde günde gelmiyor? Niye her dâim sennen yatmıyor? Bir avradın eri gecelerini eşiynen geçirmez mi?»
İçinde yaradır bu ama, gene de ekini belli etmemeye çalışır:
«— Onun vazifesini biliyon mu sen? İşi pek zor. Onun işi tekmil ağalarla, beylerle. Onca tarlaya ırgat bulmak kolay mı? Dağ, taş dolanır durur bütün hafta!»
Sonra da ekler:
«— Canı sağ olsun da arada bir gelsin. Bize onun canının sağlığı ilâzım!»
Cemşir'in ağalara, beylere, yâni büyük toprak sahiplerine kıştan, ilkbahar için çapa ırgadı bulduğu, bulmaya çalıştığı doğrudur. Ağalarla beylerden aldığı yüklü paraları kışın yağmurlu, soğuk günlerinde ırgatlara beşer, onar, yirmişer dağıtıp, adamların kimlik cüzdanlarını alır. Çapa mevsimi gelince de, adamları yük kamyonlarına yükmüşlercesine doldurup, pamuk tarlalarına yollar. Üstyanı Memo'ya kal-

mıştır artık. Kısa boylu, kalın bir esrarkeş olan Memo, Cemşir'in sağ koludur. Cemşir ağa der başka bir şey demez. Çünkü Cemşir onu, Çukurova'nın alev alev yanan cehennem sıcaklarında harman makinesinin en ağır işi olan «Koltukçuluk»ta çalışırken kurtarmış, kendine yardımcı yapmıştır. Kuldur, köledir Cemşir'e!
Memo, berber Reşidin dükkânında buldu Cem-şir'i. Ter içindeydi. Yıllar yılı Çukurova'da yaşadığı halde, Türkçeyi hâlâ doğru dürüst kıvıramıyordu. Konuştuğu dilin kafasını gözünü yararak:
— Ağa, dedi. Seni Yasin ağa çağırir! Cemşir'in konuşması da ondan daha düzgün değildi:
— Nörecek beni lo?
Hiç gereği yokken, yağmur yemiş çulaki kasketini avucuna vuran Memo:
— Bilmirem, dedi.
Tepe saçları dökük, iri başını hart hart kaşıdı.
Berber Reşit, bir kıyıdan kuşkuyla bakmaktaydı. Bekliyordu. Cemşir ona haber vermeden hiçbir iş tutmaz, hattâ hattâ helaya bile gitmezdi. Gene öyle, döndü, Reşide uzun uzun baktıktan sonra :
— Ne diyorsun? dedi kürtçe. Yasin beni niye çağırdı acaba?
Reşit hatırlattı:
— Geçen de avans istediydin ya! Unutmuştu bile. Hatırlayınca bayağı sevindi:
— Sahi ha.. Akıl akıl değil ki, tuz kabağı! Dükkân kapısına gitti, durdu, dışarları gözden geçirmeğe başladı. Muşambalarını çekmiş lâstik tekerlekli «Kerusa» denilen faytonların gelip geçtiği parke döşeli caddeye sicim gibi yağmur iniyor, insanlar kaçışıyorlardı. Gökyüzüyse kalın, kapkara bulutlarla sıkı sıkıya kaplıydı.
Yanıbaşında dikilmekte olan Memo'ya bakmadan sordu :

p
— E, ne yapacağız? Memo gene kürtce:
— Paşa keyfin bilir, dedi.
Berber Reşit gözlüğünü takmış,«usturaları biliyordu.
— Öyle mi Reşit? diye sordu Cemşir. Reşit baktı:
— Babam?
Cemşir elleri arkasında, yanına gitti Resifin. Sıkıntıdan patlıyacak gibiydi. Reşidin ustura bileyişine bir süre baktıktan sonra :
— Bu havada ne yapılır?
Reşit memnun, güldü. Anlamıştı arkadaşının maksadını.
— Kafa çekilir! dedi Memo.
Berber Resiften beklediği karşılığı Memo'dan alan Cemşir coştu :
— Yaşşa ulan Memo., at da sana, avrat da! Elleri arkasında, dükkân kapısına ağır ağır yürürken :
— Girilir kebapçıya, dedi, oturulur masalardan birine, ver edilir rakının gözüne... öyle değil mi berber Reşit?
Reşidin ağzı sulanmıştı:
— Senin canının bülbülü sağ olsun ağam. Bilmez misin? Eversen sözünden çıkmam!
Sıkıntı mıkıntı uçup gitmiş, Cemşir besili camız ağırlığından sıyrılmıştı. Hemen çekip gitmeliydiler. Durulacak, hele hele vakit geçirecek zaman değildi. Bütün masalar tutulup kebaplar, rakılar tükenebilir-di!
Berber Reşit:
— Beni dinlersen, önee Yasin ağayı git gör, sonra kafaları çekelim! dedi.
Aklına yattı. Elindeki teşbihi cebine atarak başını salladı:
17
F.: 2
— Doğru. Ondan sonra da?
— Ondan sonra da Giritli'nin kebapçı dükkânına!
Memo'ya döndü:
— Git bir kerusa çağır surdan!
II.
Kuruköprü'deki Giritli'nin kebapçı dükkânı, dar, derin, loş bir yer, daha çok cumartesiler, iplik, bez, sabun, çırçır fabrikalarının mavi tulumlu işçileri, ustalar, kâtipleriyle dolar, eski pikabın bozuk plâklarında avaz avaz haykıran birinin gazeli, dükkânın kebap dumanı yüklü anason kokulu havasını çılgına çevirirdi.
Gene öyle, sonuna dek açılmış pikapta Hafız Burhan, gücünün yettiğince bağırıyor, kebapçı dükkânının buğulu camlarında yağmur taneleri kayıyordu.
Cemşir, berber Reşit, ırgatbaşı Memo, dükkânın arka bölümünde, sağ başta oturmuşlardı. Erken gelip masa tutmasalar, orayı ellerine zor geçirirlerdi. Kebapçı dükkânının en iyi köşesi olduğundan, herkes orayı tutmak isterdi. Kebapçıya göre hava hoştu. Sık sık gelip avuç dolusu para bırakan Cemşir ağadan daha iyisine ayıracak değildi ya orasını!
Cemşir, baba yadigârı gümüş köstekli Serkisof marka saatini çıkarıp baktı. Sonra Reşide döndü :
— Bizim yiğit gecikti!
Resifle Memo gülümsiyerek başlarını salladılar. Reşit:
— Babasının oğlu, dedi. Cemşir şakadan :
— Niye? Babasını beğenemedin mi?
— Aboo.. nasıl beğenmem?
— Daha ne?
18
Rakısını yudumlıyan Reşit:
— Hemen hemen tıpkı senin gençliğin, dpdi, Cemşir'in de istediği buydu. Kadehine gururla
sarıldı. Eski günlerden kalma bir canlılıkla rakısını yarıladıktan sonra, çatalıyla iri bir kebap parçası al-r di, ağzına attı.
Reşit gözaltından Cemşir'e bakıyor, adamın hayli bozulmuş, yer yer kırışıklar içinde ama hâlâ yakışıklı yüzünde yıllarca öncenin Tahtakale, Galata, Abanoz gecelerini hayalliyordu.
Cemşir de o günleri hatırlamıştı. Gerçekten de tam oğlunun yaşındaydı o zamanlar. On yedi. Ama nerdeydi o yıllar, nerde oğlununki!
— Bizim zamanımız başkaydı, dedi. Bizim yetiştiğimiz devirler...
Berber Resifle anlayışlı anlayışlı bakıştılar. Sonra Memo'ya döndü:

— Biz iş nedir bilmezdik, dedi kürtçe. El kapısında çalışmak, ondan bundan azar işitmek, boyun bükmek...
Cenesiyle Reşidi işaret etti:
— Bu iyisini bilir, belimde hâlis Trablus kuşağı, bacağımda İngiliz lâciverdinden şalvar, ayaklarımda kanarya sarısı yemeniler...
Reşide sordu:
— Nasıl, yalan mı? Reşit başını salladı:
— Eeeeh o günler de bir günmüş..
— Belimdeki kemerde ya? Yüz kırmızı altın ki, kale gibiyim. Şimdi bakıyorum oğluma da... bu dünya bir ürya, bir düş. Bir varmış, bir yokmuş hesabı. Gençlik, doyamadan uçup gidiyor!
Bütün bunlarla «Dünya bir pencereymiş, her gelen bakıp geçti» şarkısını hatırlamıştı. Cok severdi bu şarkıyı. Çatalını tabağa vurdu. Kebapçı Giritli kocaman göbeği, altın dişleriyle koşarak geldi:
— Emret Cemşir ağa!
19
Bozuk türkçesiyle:
— Efkârlandım kurban, dedi. Benim plâğı koy hele..
— Derhâl ağa, hemen, şimdi!
Koşarak gitti, pikaba onun plâğını koydu.
Cemşir dirseklerini masaya dayadı, yüzünü avuçları içine aldı, gözlerini yumdu. Anlatamıyacağı hazlar içinde yüzüyordu âdeta. Sanki göklerdeydi de uçuyor, uçuyordu. Sonra, pırıl pırıl elektriklerin zarif rakı kadehleri, su sürahilerinde kırıldığı anason kokulu bir gece başlamıştı içinde.
«Dünya bir penceredir her gelen baktı geçti»
Geçiyordu, durmamacasına akan bir şeyler geçiyordu. Babası, amcası, dayıları, teyzeleri, yollar, yollarda at sırtında geçtikleri dağlar, bakılınca baş döndüren, kendine çeken uçurumlar, tepeler sonra... batan güneşler, doğan aylar, ağır bir denizmişçesine hışıldayan ormanlar, buz gibi kaynaklar, şırıltılı dereler, yollar, kıvrıla büküle, uzaya kısala uzayıp giden yollar, en sonra da İstanbul! Denizi, vapur, tramvayları, cıvıl cıvıl insanlarıyla kocca İstanbul şehri. Tahtakale, Galata, Karaköy, Adalar, Nişantaşı, Şişli, konaklar, apartmanlar, gene konaklar, sonra gene apartmanlar...
Daha sonra, kızgın güneşi, tarlalarında kan tere bata çıka karıncalar gibi çalışılıp didinilen Çukurova, dört karısı, dört karıdan sayısız çocukları...
Birden gene oğlu Hamza'yı hatırladı. Gözlerini açtı, saatına yeniden baktıktan sonra :
— Dörde geliyor, dedi endişeli.
Memo anlamıştı ağasının endişesini. Davrandı:
— Gidip bakıyım mı ağa?
— Nereye?
— Fabrikaya!
— Bu saatte fabrika mı kaldı? Çıktıysa çoktan çıkmıştır şimdiye..
20
— Doğru.
Tam bu sırada, babasının otuz beş yıl önceki hâlini hatırlatarak Hamza kebapçı'dan içeri girdi. Omuzunda ceketi, ağzında cıgarası, arkasında kavu-şuk elleri... kapıdan girmiş, içerisini gözden geçiriyordu. Birden gördü. Görünce de her hâline tuhaf bir şımarıklık yayıldı. Tam bir kopuk özentisi içinde, yaylanarak yürüyordu. Sevilip arandığını gayet iyi bilmenin şımarıklığı içinde masaya geldi, adımını öne atarak:
— Yaa, dedi. Demek böyle Çemşir ağa? Babasının pek hoşuna gitmişti:
— Neyle?
— Rakılar bizsiz içiliyor ha?
. Memo çoktaan ayağa fırlamıştı, berber Reşit iskemle ikram ediyordu. Bütün bunlara aldırış etmeyen Hamza, babasına sataşmayı onun hoşuna gideceğini bildiği için, artırdı:
— Cevap ver Çemşir ağa, cevap ver bakalım..
— Ne cevabı?
— Ne cevabı olacak Allahsız, rakılar bizsiz içiliyor, plâklar bizsiz dinleniyor... kaçtan aşağı olmaz yâni?
Omuzundaki ceketinin iç cebinden çıkardığı kamayı çekjverdi:
— Bak, buna girdiği yerden haber getiren Bursa söğüt yağrağı derler!
Kamayı masanın tahtasına saplayıverdi. Reşit yerine oturmuştu. Kamayı, saplandığı yerden alıp iç cebine soktu.
Hamza :

— Berber Reşit ver kamamı, dedi.
— Bende dursun kurban. Giderken veririm!
— İ... hikâye-i mansure mi ne? Hasım şahabı adamık biz arkadaş. Bizim bıçağımız, tabancamız yanımızda bulunmalı. İcap etti mi şıp, çekivermeliyiz.
21
Ver şunu!
Verirdin, vermezdin... sonunda Hamza gitti, berber Resiften «Cebren» aldı. Sonra ikram edilen iskemleye oturdu.
Babası sordu:
— E, hoş geldin ağa., niye geciktin bu kadar?
— Hoş bulduk ya, hani kebapçı? Nerde bizim tabak, bardak, kadeh, çatal, bıçak, kaşık?
Lâhzada her şey şip-şak getirilip önüne kondu.
— Niye mi geciktim? Şu, boynu kravatlılar yok mu? Akıl diyor, çek bıçağını, tabancanı, önüne gelen kravatlıyı şıp şıp şıp!
Birden ilgilenmişlerdi.
— Niye? dedi Cemşir.
— Bırak niyeyi, demin az kalsın birini yiyordum kravatlının!
Reşit:
— Aboo.. dedi.
— Aboo'su var mı Reşit emmi? Adamı dinden imandan çıkarıp kıza bindiriyorlar. Şu Belediye aptesânesine girdik, işiyek dedik bir iki. Birden bir kravatlı, efendi yâni. Ayağına basmışık. Çüş dedi. Bir baktım, lâf bana! Nevrim döndü ki o kadar olur. Derhâl yapıştım yakasına, dedim bu çüş bize miydi lan gâv gâv? Dedi ayağıma bastın. Dedim, belle ki bastık, n'olacak? Gık dese Habibini şaşıracam ki Allah Allah., alesteyim tekmil! Lâkin demedi, çakalladı vaziyeti enayi, bastı gitti. Gitti ya, çüş lâfı da tam koydu. Bıraktım işemeyi, düştüm peşine. Kalağınoğlu fabrikasının yamacında kavuştum, destekleyiverdim yakasını. Dedim cevap ver lan, sen kime çüş dediy-din? Hık mık derken sağlı sollu iki Miralay ki, şakırtısını ben kendim bile beğendim!
22
— Tokadı yeyince deli tavuk gibi döndü, anca porttu elimden, yatırdı mahalle aralarına. Durur muyum? Hadi ben de arkasından. Lâkin tuttular. Boş-ver dediler, nerden baksan kravatlı. Uyduğun bir yiğit olmalı. Vurdun mu el âlem pıravo demeli. Düşündüm, doğru. Ciğeri iki para etmez. Bi dene vursan yarısı boşa gider!
Rakısını yudumladı. Sonra babasına döndü :
— E Cemşir, anlat bakalım., kaçtan aşağı olmaz?
Bayılıyordu Cemşir, oğlunun bu türlü konuşmalarına.
— Kaçtan dersen oğlum..
— Paranız yoksa haber verin, bak buna mangır derler!
İç cebinden onluk, beşlik bir deste para çıkarıp masaya attı.
Cemşir'le Memo hayranlıkla güldüler. Berber Reşit ufacık gözleriyle dikkat kesilmiş, genç adama bakıyordu. Bu, Hamza'nın gözünden kaçmadı:
— Sen niye gülmedin Reşit? Hı? Niye gülmedin de yiyecek gibi bakıyon? Kaçtan aşağı olmaz yâni? Hıı?
Berber Reşit, Cemşir'e döndü :
— Oğlun senden hızlı arkadaş, dedi. Cemşir başını salladı.
Reşit paraları işaret ederek sordu:
— Kimden?
r
Hamza güldü :
— Kimden olur?
— Müdürün avradından mı?
— Tabî. Reşit:
— Hamza, o avrat el çantasında tabanca taşırmış doğru mu?
23
— Biznen düşüp kalkan bizim gibi tabancalı, bıçaklı olmamalı mı Reşit emmi?
— Demek yiğit avrat?
— Yiğit amma...
— E?
— Donunun paçaları çok kısa, yiğitlik tekmil dökülüyor. Dökülmese, bildiğin gibi değil..

Cemşir'le Reşidin kahkahaları top gibi patladı. Herkes onlara baktı. Koca göbekli Giritli kebapçı koşarak geldi:
— Ne o Hamza ağa? dedi, gene ne anlatıyon?
— Hiç canım. Malûm!
Göz kırptı, başıyla bir yeri işaret etti. Giritli anlamıştı :
— Çaktım. Müdürünki değil mi?
— Kaldır ayağını, üstüne bastın! Fabrikatörlerden birinin metresiyken, yetişkin
oğullarının zoruyla kadını evlendirip, kocasına da fabrikasında iş veren fabrikatörle metresi Behiye'yi şehirde herkes tanırdı. Hele Giritli kebapçı'nın bulunduğu semtte onları bilmiyen yoktu. Bütün semt, Behiye'nin, Hamza'yı nasıl çılgınca sevdiğini, çantasında lâf olsun diye tabanca taşıdığını da bilirdi.
Üzerinde durmadılar.
Cemşir ağa sordu ;
— Bacın da işten çıktı mı?
— Çıktı.
— Tabî eve gitti ha? Hamza sertçe baktı:
— Başka nereye gidebilir?

III.

Pek âlâ da gidebiliyordu.
O gün Hamza'yla birlikte işten çıkmış, eve gelmişler, Hamza üstünü başını değişmiş, lâcivertlerini

giyip kebapçının yolunu tuttuktan sonra, Güllü, anasına :
— Sinemaya gideceğiz, demişti.
Cemşir'in en küçük karısı Boşnak Meryem, on dördünde Cemşir'e varmış, akça pakça, kara kaş kara gözlü bir kızdı. Uzun kapkara saçları iki örgü hâlinde belinden aşağıları döğerek yürürken, yalnız gençler değil, yaşlılar da ah çeker, göğüslerini yumruklarlardı. Şimdi otuz ikisinde, dipdiri, capcanlı, hattâ erkeklere göğüslerini yumruklattırdığı yıllardan bile güzeldi.
Tıpkı tıpkısına onun on dördündeki zamanlarım hatırlatan kızına korkuyla baktı.
Güllü kızdı :
— Ne var? Ne bakıyorsun gene?
— Ağabeyin duyarsa ya?
— Duyarsa duysun!
Meryem hiçbir karşılık vermedi ama, yüreğine bir korkudur düşmüştü. Oğlunun ne lanet olduğunu biliyordu. Babası alabildiğine şımarttığı için, bacısr şöyle dursun, anasına bile kaç kez tokat, hattâ birinde yumruk attığını unutmamıştı. Hele Güllü'yü... üç yaş küçüğü kız kardeşini hiç yoktan insafsızca tokatlamış, kızı tekmeleri altında soluksuz bırakmıştı.
Böyle olduğu halde, Güllü korkmuyordu işte.
— Sinemaya da giderim, tiyatroya da. Bana hiç kimse karışamaz. Çalışıyorum. Alnımın terini yiyorum, vızgelir dünya!
Bulgur pilâvını çabuk çabuk atıştırdıktan sonra kalktı, aynanın karşısına geçti. Saçlarını çözdü, taramağa başladı. Tarağın dişleri hemencik pamuk toz-larıyla doluvermişti.
Güllü fabrika Çırçırlarında çalışıyordu. Bu işe sekiz yaşında başlamıştı. Mahalleli fakir fıkara için gelenekti bu zâten. Çocuklar yalınayakları, şakıldak-lı entarileriyle mahallenin çamuru, tozu taprağı için-

de boy atıncaya dek oynar, boy atıp da palazlandılar mı, büyüklerinden çalışmayan ya da çoktan ölmüş birinin kimlik cüzdanıyla fabrikaya girerlerdi.
Güllü de öyle. O da mahallelerinin birbirini kesen daracık sokaklarında kışın çamurlu sulara, yazın da toza toprağa bulanarak palazlanmış, vakti gelince de ölü teyzesinin kimlik cüzdanıyla girmişti Çırçır fabrikasına.
Günde en az on iki saat çalışıyordu. İyi kötü kazanıyordu da. Kazancının çoğunu babası elinden alsa bile, gene de kendisine bir şeyler kaldığı, yıllar yılı daha iyi bir yaşam bilmediği için, bugününe şükrediyordu. On dördüne girmeğe birkaç ay kalmıştı. Kanlı canlı, taptaze, güzel... onun ardından da erkekler göğüslerini yumrukluyor, gece yarıları evlerinin bulunduğu sokak sarhoş nâralarıyla doluyordu.
Aldırış etmiyordu. Güzel, çok güzeldi. Elbette lâf atacak, elbette göğüsler yumruklanacak, elbette elbette evlerinin çevresinde sarhoşlar nâra atacaklardı!
Ayna karşısında uzun uzun gözden geçirdi kendini. Güldü bir ara, göz kırptı. Sinemada bilmem hangi filimdeki gibi öpüşme denemesi yaptı. O filimdeki kadından daha güzeldi. Apaçık bir şeydi bu ama, böyle böyle, ben o filimdeki kadından daha güzelim dese, arkadaşları kahkahalarla gülerlerdi. Varsın gül-sünlerdi. Kemâl'den daha mı iyi bileceklerdi?

Makine dairesindeki yağcı Kemâl'i seviyordu. Arabuşağı Kemâl boylu poslu, yirmi ikisinde yar, yok.. Yalnız annesi biliyordu şimdilik bunu. Ona kalsa hemencik memlekete düdük olur, dile düşerdi. Olsun, düdük olursa olsundu. Korkmuyordu ki! Annesi biliyordu, babası duysa bile hava, bir ağabeysi. O da kendi işine karışsındı. Fabrikanın iplikâne, Çırçır dâiresi, şurası burasında önüne gelen kızla konuşuyordu. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, el çantasında ta-
26
banca taşıdığı söylenen bir hanımefendiyle de konuşuyordu ki, evet evet, kendi işine karışsındı o!
Birden, sinemaya ilk gidişlerini hatırladı. O gün ilk gidecekti. Arkadaşlarından çok işitmişti ama, gitmemişti, siftahı yoktu o güne dek. Çok güzeldi sinema, öyle sevmişti ki. Her gün her gün gideceği gelmişti. Her gün gitse doyup usanacağını sanmıyordu. Hiç kimse kimseye karışmamalı, herkes istediginçe yaşamalıydı. Böyle olsaydı, ah böyle olsa.. o zaman her gün gider, Kemâl'le yanyana otururlar, Kemâl o günkü gibi elini avuçları arasına alırdı. Kocaman kocamandı Kemâl'in avuçları. Nasırlı. Onun elleri de pek öyle yumuşacık, hamfendi eli değildi ama, Kemâl'inkiler sert sertti.
Ellerini başka erkeklerin avuçlarına teslim etmek de hoş muydu acaba Kemâl'inki gibi?
Bayılmıştı. İçinden ılık ılık bir şeyler akmıştı. Gözlerini yummuştu bir ara, daha da hoşuna gitmişti ılık ılık akıntı. İçi kabarmıştı be! Gözlerini iyice yummuş, kendini Kemâl'e yaslamış, daha sonra da başını genç adamın omuzuna düşürüvermişti.
Çırçır dâiresinde, çırçır makinelerine örme kamış sepetlerle kütlü, yâni tohumlu pamuk taşıyan «Kütlücü oğlanlar»a kâğıttan kuyruk taktıkları, kuyruklu oğlanlara bütün çırçırları kahkahalarla güldürdükleri bir arkadaşı vardı, Pakize, Giritli Pakize... ne anasının gözü kızdı!
«— Demek içinden ılık ılık bir şeyler akıyor?»
«— Senin akmıyor mu?»
«— Biz öyle şeyleri unuttuk artık!»
«— Niye?»
«— Niyeymiş. Niyesi var mı kız? Ben de senin gibiydim, bir oğlanı severdim. Yattık onunla. Ondan sonra arkası kesilmedi. İnsan bir kerre sever ama sever! Ölesi gelir. Ondan sonrakiler hava. Sen şimdi Kemâl'i seviyor musun?»
«— Bilmem.»
27
«— Nasıl bilmezsin?»
«— Ne bileyim kız? Seviyorum işte..»
«— Ondan hiç hiç ayrılmamak gelmiyor mu içinden? Her zaman yanında olmayı istemiyor musun?»
«— İstiyoruum. Yatağa girdim mi aklımda hep o. Birlikte olsak, sıkı sıkı sarılsak diyorum. Uykum kaçıyor. Kızıyorum. Sonra da ağlamak geliyor içimden. Hiç kimsem olmasa ne iyi. O karışır, bu karışır.. Kemâl'den hoşlanıyorsam, her zaman birlikte olmak istiyorsam onlara ne?»
«— Onlar kim?»
«— Anam, babam, babama boşver ya, Hamza boku. En çok da o. Benim namusum ondan sorulur-muş. Onun namusu kimden sorulur ya? Erkek olmak ne iyi değil mi? Başkalarının namusu onlardan sorulur. Kimse karışmaz. Babama bile lan baba der de, babam inek gibi güler! Biz? Su getir, gülme orospu gibi, nerdeydin? Kiminle konuşmuşsun fabrikada?»
«— Bırak şimdi bunları. Sonu nereye varaoak bunun?»
«— Neyin?»
«— Kemâl seni alacak m?»
Omuz silkti:
«— O beni almazsa ben onu alırım!»
Pakize basmıştı kahkahasını:
«— Demek o seni almazsa?»
«— Ben onu alırım kız!»
«— Nasıl?»
«— Yolunu keser, bıçağı çekiveririm: Yürü lan!»
Gene kahkahalarla güldükten sonra:
«— İyi ama, o Fellâh, sen Boşnak. Nasıl olacak bu iş?»
«— Aaamaaan, düşündüğüne bak. Fellâh'sa insan değil mi?»
«— İnsan ama...»
«— Aması maması yok. Seviyorum, hoşlanıyorum ondan. Her zaman her zaman yanımda olsun
28
istiyorum. Ellerimi avuçlarının içine alsın, öpsün beni, bir yatakta yatalım. İşe birlikte gelip gidelim, sinemaya gidelim. Kimse karışmasın bana. Ne hakları var bana karışmıya başkalarının?»

Annesini kötü kötü düşündüren de bu hâliydi kızın. Dünyayı takmıyan, takmak istemiyen bir tutumu vardı. Bir de oğlanın Arabuşağı oluşu. Ona göre de kızı gibi, hava hoştu. Arabuşağı, Fellâh.. o da Allanın kuluydu. Kızı madem seviyordu, varsındı ama, eller ne derler meselesi olmasa! Bir şey değil, babasının yakın arkadaşı Reşit bir duysa, tamam. Düdüğe kor üfürürdü artık!

IV.

Kemâl de bir gün :

«— Güllü, demişti. Biliyorsun birbirimizi çok seviyoruz. Çok seviyoruz amma...»

Güllü ardından ne geleceğini bildiği için, eliyle ağzını kapatıvermişti:

«—Sus sus., biliyorum ne diyeceğini!»

«— Ne diyeceğim?»

«— Ben Fllâh, sen Boşnak. Nasıl evleneceğiz diyeceksin. Deme. Ne olursan ol. Çingene ol, Gâvur ol istersen. Seviyorum seni, zorla mı?»

«— Baban?»

«— Karışmaz o.»

«— Anan?»

«— O dünden karışmaz. Hem biliyor seviştiğimizi..»

«— Ağabeyin?»

«— O kendine baksın. Uzun lâfın kısası, dünya vızgelir tırıs gider arkadaş!»

İşte o zaman, tam o zaman coşmuştu Kemâl. Sırım gibi kollarıyla Güllü'yü sımsıkı sarmış, dudaklarını acıtarak öptükten sonra;

«— Madem böyle, seni benden değil kulu, Allah bile ayıramaz!» «— Beni de!»

O gün de sofradan kalktı, traş takımını, aynayı hazırlayıp, anasından sıcak su istedi.

O da küçük yaşmdanberi çeşitli fabrikalarda çalışmış, ağırbaşlı, çalışkan bir genç damdı. Fabrika baş ustasının emrinde çalışıyor, günün birinde de onun yerine ustabaşı olmayı umuyordu. Hele Güllü'-yü deli gibi sevmeğe başlayıp, onunla evlenmeyi kafasına koyduktan sonra, işe büsbütün dört elle sarıldı.

Kimlik cüzdanı üç yıl geç çıkarıldığı için, askerliğini yapmamıştı daha ama, ilk, ikinci yoklamalar olmuş, candarmaya ayrılmıştı. Askerden dönüşte daha da olgunlaşır, Güllü'yü ister. Verirlerse ne âlâ, vermezlerse, kızın dediği gibi, bir gün «Hop ediverir», kaçırırdı: Çok değil iki oda, bir mutfakları olur, birbirleri, doğacak çocukları için yaşarlardı. Ne iyi, ne iyi olurdu. İşten dönüşlerinde genç, güzel, cıvıl cıvıl bir kadın tarafından karşılanmak! Sonra, onun, kendi elleriyle hazırladığı sofraya geçip, güle söyliye, güldüre söylete yemeklerini yemek, onun yumuşacık, tatlı mı tatlı ağırlığını kollarında taşımak!

Ya çocukları olunoa? Çocuklarını okuturdu bak. Her gün işe gelip giderken rasladığı yalın ayaklı, entarileri şakıldaklı, götü başı açık çocuklardan olmıya-caktı onunkiler. Sokağa babaları, anneleri olmadan çıkmıyacaklar, okul çağları geldi mi de, fabrikaya değil, okula gideceklerdi. Varsın okusunlar, iyi yetiş-sinlerdi. Yığınla çoouk yapıp sokağa salıvermek hüner değildi. Hüner, az, ama öz çocuk yapmak, geleceklerini düşünmekti. Yoksa köpeklerin de ard-larında sürü sürü enikleri vardı. «— İnsan, hayvan değildir!» derdi ayni vardiyada çalıştıkları arkadaşı.

Vardı bir otuz beş yaşlarında. Her gün mutlaka gazete okurdu. Odasında yığınla kitabı vardı. İnsanın hayvan olmadığını o söylemişti ki, doğruydu. Kemâl bunu ondan önce de biliyordu. Biliyordu ama, hayvan olmıyan insanın, sırasında hayvandan da beter yaşayıp durduğunu görmüyor değildi. Kim ne derse desin, Güllü'yle evlenecek, iki odalı şipşirin bir evleri, sonra da okula gidip gelecek çocukları olacaktı.

Bir gün arkadaşına açmıştı bütün bunları. Oysa tatlı tatlı dinlemiş, başını iki yana salladıktan sonra dalıp gitmişti.

Nedenini sormuştu bunun. «— Niçin soruyorsun? demişti beriki.» «— Şunun için soruyorum ki, hayallediğim şeyler olmıyaoak şeyler mi?»

Gülmüştü :

«— Olacak, olması gereken şeyler şüphesiz. Bu tatlı hayalleri yalnız senin kurduğunu mu sanıyorsun? Başkaları da bütün bunları akıllarından geçir-miyorlar mı?»

«— Nasıl yâni?»

«— Yâni, anlattığın şeylerin insanlığın müşterek gayesi olduğunu biliyor musun?»

«— İyi, güzel, olası şeyler. Fena mı?» «— Fena olur mu?» «— Daha ne?»

İçini çekmişti:

«— Yaşım otuzbeş. Seninki ondokuz..»

«— Küçük yazılmışım, aslında yirmi ikime bastım!»

«— Yirmi iki olsun. Gene de senden onüç yıl önce başladım şu dünyada yaşamaya. Ve tabîi hayaller kurmaya da. Şunu iyi bil ki, bu dünyada bugün attığımız taş, istediğimiz kuşu vurmuyor!»
31
I
«— Beni korkutuyorsun ustacığım..»
«— Neden?»
«_ Kurduğum hayallerde kâşaneler, milyonluk işyerleri, apartmanlar yok ki. İki odalı ufacık bir ev, genç bir kadın, sokaklarda yalınayak, başı kabak oynamıyacak çocuklar istiyorum. Çocuklarımı okutmak, adam etmek istiyorum. Elimde bir şey bunlar
sanırım...»
«— Şüphesiz insan iradesinin rolü büyük. Elindedir, hattâ gün gelir ovucunun içinde bulursun da bunları. Sımsıkı da tutarsın, tuttuğunu sanırsın amaaaa...»
«— Ama?»
«— Bir de avucunu açarsın ki...»
«_ Korkmağa başladım!»
«_ Korkma. Sâdece düşün, düşün ki, insanlardan hiç biri kendiliklerinden, isteyerek, seve seve kaatil, cani, hırsız, serseri, rezil olmaz. Herkes attığı taşın istediği kuşu vurmasını, aşığının cuk oturmasını ister. Kemâl, aşıklarımız cuk oturmuyor!»
«— Ne yapalım?»
«_ Hayatlarımızı aşık, zar, iskambik kâğıtlarının piyango raslantısından kurtarmanın yollarını arı-yalım önce!»
O günden sonra Kemâl çok düşünmüştü. Bir kaatil, bir cani, herhangi bir serseri gördü mü, eskiden olduğunca kızıp sinirlenmiyor, biçimine getirip bu hâle nasıl düştüğünün nedenlerini araştırıyordu. O kadar ki, rahatı, varlığını sandığı huzuru kaçmıştı.
„.
Kırış kırış anası, küçük alüminyum tasta oğlunun sıcak traş suyunu getirdi.
__ Nereye hazırlanıyorsun? diye arapça sordu.
\ Kemâl de arapça : — Hiç, dedi.
32

Yaşlı kadın biricik oğluna uzun uzun, hayran hayran baktı. Bu bakışta sâdece onun çocukluğu, boklu götünü yıkadığı yılların hasreti değil, içinde yaşanılan günlerin endişesi de vardı. Oğlu bir el kızına mı tutulmuştu sakın? Hiç bilip tanımadığı bir kıza? Arlı mıydı kız, arsız mı? Oğlunu kandırıp koynuna girdikten sonra olmadık oyunlar çıkarır mı, çıkarmaz mı? Yavrusunun başını belâdan belâya sokar mı sokmaz mı? Böyle bile olmasa, oğlu daha askere gitmemişti. Hele hayırlısıila gitsin, tezkeresini alıp gelsindi de ondan sonra evlensindi. Nasıl olsa bir erkeğin, herhangi bir kadına ihtiyacı vardı. Gün gelecek, istese de istemese de olacaktı bu, Allah'ın emriydi ama, her şey sırasında, her şey yolunda olmalıydı. Askere gitmeden evlenirse, karısını ya kızın babası, ya da anasının yanında bırakır, yâni kendisine emanet ederdi. Yaşlı başlı bir kadındı o. Gençlerle uğraşacak, onlara çobanlık edecek yaşta değildi ki! Anasının babasının yanına bıraksa, kadın uzun süre erkeksiz kalmanın azgınlığına yakalanır mıydı, yakalanmaz mı? Yakalanırsa ne olurdu? Oğlu bunu haber alınca elini kana bulamaz mıydı? Bulayınca hapislere düşüp, gençliği, insanlığı mahvolup gitmez miydi?
Dolan gözlerinin yaşını göstermemek için dışarı çıktı.
Havanın kurşun ağırlığı parçalanmıştı. Bulut çatlaklarından vuran güneş, yerdeki kirli su birikintilerini parlatıyordu.
Tıpkı böyle kurşun ağırlığındaki günlerden bir günde rahmetli kocasıyla evlenmişlerdi. Tıpkı tıpkısına oğlu Kemâl'e benziyordu kocası. Ya da oğlu, babasına.. Düğünleri pek öyle gösterişli olmamıştı. Kocasınınkiler de, kendininkiler de fakir insanlardı. Birkaç dönüm bahçenin sahibi ev halkı elbirliğiyle toprağı işler, mevsimine göre marul, domates, patlıcan, biber yetiştirir, ürünün çapasını, ayazda yanıp
I
33
F.: 3
kavrulmasınlar diye turfanda sebzelere hasırdan setler yapar, turfandalar yetişince de gene elbirliğiyle toplayıp sepetlere doldurduktan sonra eşeğe yükler, kilometrelerce uzaklardaki pazarlara götürürlerdi.
Bütün gün toplanan turfandalar, bir damlacık olsun dinlenilmeden pazara gelinirdi. Kağnı gıcırtıları, eşeklerin anırtısı, beygir kişnemeleri, öküz camız böğürtüleri yüklü geceleri ne kadar severdi!
Böyle gecelerden birinde pişirmişlerdi işi, kocasıyla!

Tam onyedi yaşındaydı. Sacları k^ır kıvır, teni hafifçe güneş yanığı esmerdi. Tıpkı tıpkısına oğlu Kemâl'i andıran kocasıyla bütün gece yanyana yürüyerek, pazara bamya götürürken anlaşmışlardı. Birbirlerini tanırlardı, tarla komşusuydular. Hattâ su yüzünden aileleri sık sık takışır, bu yüzden de uzun süre dargın dururlardı. Dururlardı ama, onlara neydi? Geriden geriye de olsa hoşlanırlardı birbirlerinden. Çevreye belli etmemeğe çalışarak, birbirlerini gözetlerler, bakışları karşılaşınca da gülüverirlerdi.
İşte o gece., o geceyi hiçbir zaman unutmamıştı.
Ne geceydi o!
İkisi de eşeklerindeydi, eşekleri de yanyana, uslu uslu gidiyordu. Üç gün önce gene su yüzünden tartışılmış, kazmalar kürekler kapılıp birbirlerinin üzerine yürümüştü aileleri ya, aralarında bunun sözü bile olmamıştı. Bol yıldızlı gökyüzünden, yıldızlardan, cinlerden, peri pâdişâhlarından, ölülerden, ölündükten sonra yeniden dirilineceğinden, Şıhmus'un ermişliğinden... tam da Şıhmus'un ermişliğinden söz edilirken, eşeği birdenbire ürkmüş, yolun ortasında çakılıp kalmıştı. Kocası, — o sıra henüz kocası değildi — eşeğinden atlayıp, yardıma koşmuştu. Ne yapsa boş. Eşek ön ayaklarıyla dimdik, yularından

çekilmek değil, çıpkıyla kıçına kıçına vurulduğu halde adımını bile atmıyordu.
Sakın gözüne bir şeyler gözükmüş olmasındı?
Ne olabilirdi?
Şu olabilirdi ki, Şıhmus'tan söz etmişlerdi. Belki de Şıhmus hayvanın gözüne gözükmüş, ya da ayaklarını bağlayıp hayvanı yürüyemez hâle getirmişti!
«— Olur mu?»
«— Neden olmasın?»
«— Ne yapacağız?»
«— Bilmem.»
Genç adam, hayvanının kıçına kıçına vurduğu çıpkıyı elinden alırkeeen, eli eline değmişti. İkisi de bir tuhaf olmuşlardı besbelli, genç kızın çıpkı tutan elini avuçlayıvermişti!
Çekmemişti elini genç kız, hattâ düşünmemişti bile bunu. O kadar hazırdı. Sonra çıpkı, eşeğin ön ayaklarıyla dikilip kalması, inadı falan unutulmuş, genç adam güçlü kollarıyla genç kıza sarılıvermişti. Dudakları dudaklarını bulmuştu ilkin. Sonra genç kız, genç adamın güçlü kollarında eşekten alınmış, yol kıyısındaki fundalığa taşınmış, yüreği çarparken yere sırtüstü bırakılmıştı. Hiç hiç karşı koymamıştı, tam tersi, boynuna sarılmıştı genç adamın. Ama işler hızla ilerleyince başlamıştı ağlamıya.
«— Ne ağlıyorsun?»
«— Bilmem.»
«— Bana güvenemiyor musun?»
«— Güveniyorum..»
«— Peki?»
Bilmiyordu ki niye ağladığını. Ağlıyordu işte. Yol kıyısı olduğundan mı korkmuştu? Belki daha gerilere götürse, yol üstüne kazık kakmışçasına diki-lekalmış eşeği yularından çekip ağaçlardan birine bağlasa belki de ağlamazdı. Belki de değil, gerçekten de ağlamazdı. Çünkü eşek inattan vazgeçmiş, yol kıyısındaki otları otlamağa başlamıştı.

r
«— Eşeği bağla!» «— Peki.» Bağlamıştı. «— Burda olmaz!» «— Ya»
«— Yoldan gelip geçen olur, görürler..» Kucaklayıp, gerilere, gerilerdeki sık fundaların arkasına götürmüştü. * «— Dur!» «— Ne var?» «— Sonra ne olacak?». «— Karım olacaksın!» «— Aylelerimiz?» «— Barışırlar, hısım oluruz...» Kendini bırakıvermişti.
Daha sonra el ele yola inmişler, eşeği bağlı olduğu ağaçtan çözmüşler, genç adam kızı eşeğine bindirmiş, kendi de binmişti eşeğine, yola çıktıkları sıralardakince yanyana şehrin yolunu yenibaştan tutmuşlardı. Derken bir dereyi geçmeleri gerekmişti. Kızın aklına kara şalvarındaki yaşlık gelmiş^ eşeğinden inip, şalvarının orasını bol suyla yıkamıştı. Gece olduğu için bu yaşlığın kan olduğunu anlıyama-
mıştı.
Ertesi gün genç adam gerçekten de yollamıştı anasını. Aileler arasındaki buzlar erimiş, dargınlıklar, ikide bir patlak veren su tartışmaları silinip gitmişti.
Şehre sık sık inmezlerdi. Ne yapacaklardı inip de? Sinema, tiyatro, bayram seyran bilmezler, bilseler bile vakıtları olmazdı ki. Alev alev sıcaklarıyla yazlar, fırtınalı, ayazlı, bol yağmurlu kışlar gelip geçer, paylarına düşen avuç içi kadar topraklarından rızklarını koparabilmek için savaşırlardı da savaşırlardı.
Dolu çocukları olmuştu. Kızlar evlenmiş, oğlanlardan çoğu ölmüş, kızlar da el oğullarının ardına ta-

kılıp, uzak uzak gitmişlerdi. Kocası öldükten sonra... bu ölümü de unutamıyordu bir türlü. Önceki yıl birdenbire hastalanıp mosmor oluvermişti ki, o zamana dek çocuklarının yokluğuyla meydana birden çıkıveren yalnızlığı pek anlamamıştı. Kocası ölünce anlamıştı ki, artık yeryüzünde yapayalnız kalıvermiştir. Kocası yanıbaşında dolaşan, evini agorasının dumanıyla dolduran erkek, kadını için dünyanın en sağlam direğidir. Erkeği çevresinde dolaşan kadına çoğu zaman Allah bile vızgelir. Ama kocası öldü mü, içini dimdik tutan direk yıkılır, tavan çöker. Artık ne yapılsa, ne edilse boştur. Zâten hemen hemen hiç bir şey yapılamaz. Kadın hızla elden ayaktan düşer ve bunun sonucu başlar kırışmağa.
Dalmıştı. Yanıbaşında oğlunun esans kokusunu duyarak, döndü. Traş olmuş, tatillerde giyindiği urbasını giyinmiş, kravat bile takmıştı.
— Nere oğlum?
— Gidiyorum ana!
— Gezip tozmıya mı?
— Ne sayarsan say...
Gitsindi, varsın gitsin. Çalışan genç bir erkekti, elbette gidecekti. Elini cebine atınca birkaç kuruşu bulunuyordu ya! Yalnız, ayağına çalı çırpı dolaşrna-sındı da nerde gezerse gezsin, gönlünü nerde eğlendirirse eğlendirsindi varsın.
Gene de zaptedemediği bir hıçkırıkla oğlunun boynuna sarıldı.
Oğlu şaştı:
— Ne o ana? Ne oluyorsun? Kendini çabuk topladı:
— Bir şey yok oğlum, bir şey yok.. Vardı, mutlaka vardı bir şeyler! Dayattı:
— Söyle ne var?
— Bir şey yok oğlum, geçti!
37
— Neydi de geçti?
— Bir şey yok dedim ya..
Oğul, anasının yüreğini ağzına getiren sözü söyledi sonunda:
— Söylemezsen ölü yüzümü öp! Yaşlı kadın bir çığlık attı:
— Suuuuuus!
— O halde söyle, neden ağladın? Yaşlı kadın kırış kırış güldü:
— Seni birden babana benzettimdi de...
Oğul da güldü. Anasını güçlü kolları arasına aldı, sıktı sıktı, yanaklarını öptü.
Sonra şehrin yolunu tuttu.
Ana arkasından uzun uzun, içi kabara kabara baktı. Gidiyordu. Kimbilir, belki de bir el kızıyla buluşmaya gidiyordu şehre. Böyle bir şey varsa, yakında belki bunu da ötekiler gibi yitirir, bu da el kızının ardına takılarak anasını unuturdu!
Çevreye bakındı. Oğlunun onu kucaklayıp göğsünde bastırdıktan sonra öptüğünü gören olmuş muydu acaba? Olmuşsa, böyle arslanlar gibi bir oğu-lun anası olduğundan ötürü imrenmişler miydi? Büyük büyük ağaçlar, tarlalarda çapa çapalıyan
erkekler, kadınlar...
Böyle bir oğulun anası oluşu kimsenin umrun-
da değildi. İçini çekti. «Huğ» denilen kerpiç evine girdi.
Güilü'yle Dörtyolağzı'nda buluşup sinemanın yolunu tuttular.
Kemâl bir ara :
— Sen karşı kaldırımdan git, ben bu kaldırımdan, dedi.
Güllü hemen dikildi:
38

Niye?
Gören möreri olur belki..
Korkuyor musun?
Ben mi?
Ben!
Ben senin için..
Sen kendine bak!
Benim Allah'tan başka korktuğum kimse
yok!
Benim var mı? Benim de yok..
— İyi ya.

Sinemadan içeri girdikleri sıra baktılar ki bir alay bildik, gördük, tanıdık. Ok yaydan çıkmıştı artık. Kemâl onu kapıda bırakıp gişeye gitti. İki bilet alacaktı ama, aklı fikri Güllü'de. İt, kopuk doluydu. Ya birisi takılır, lâf atar, ya da bir yanını çimdiklerlerse?
Gişe önüne uzanan kuyrukta dönüp baktı. Yeni taranmış saçları, kırmızı tokası, yüklü göğsüyle film fotolarına bakıyordu. Kaşları da öyle çatıktı ki, ferahladı.
Gişeye doğru yeni bir hamle!
Rahatsız başlar sinirli sinirli döndü, homurdananlar oldu. Oldu ya, uzun boyu, geniş omuzlarıyla cesaret kırıcıydı. Hani birisi yanılıp şaşıp da «— Oha!», ya da «— Çüüüş!» falan dese, deyiver-seydi!
Yeni bir hamleden sonra gişeye yaklaştı, iki bilet alıp, kalabalığı geniş göğsüyle yarıp, Güllü'nün yanına geldi.
Kız heyecanla sordu :
— Aldın mı?
— Öte bile geçtim..
— Ver bakim..
Biletleri aldı, hayranlıkla bakmaya başladı. Bunlarla gireceklerdi içeri işte. Üçüncü girişi olacaktı sinemaya. Yüreği öyle çarpıyordu ki. Kemâl'in elini aldı, çarpan yere götürdü. Nasırlı, kocaman el sert me-

meye değince genç adamın içinden sanki güçlü bir elektrik akımı geçti; çekti elini. Ama kız yeniden yakalayıp, götürdü :
— Nasıl çarptığına baksana! Nasırlı el göğüse bastırılmıştı.
— Nasıl?
— O biçim!
— Seninki de çarpıyor mu?
— Ohoo.. soruyor musun?
Güllü eliyle çarpıp çarpmadığına baktı. Çarpıyordu, hem de öyle çarpıyordu ki! Kemâl:
— Fıkara anam, diye mırıldandı bir ara.
Güllü ilgiyle sordu:
— Anan mı? Niye? N'oldu?
Kemâl'in gözleri daldı. Anasının o ânını hayalle-
mişti.
— Ha? Nöldu?
— Hiç, arkamdan ağladı da..
— Niye ağladı?
— Beni babama benzetmiş. Fıkara, benden başka hemen hemen hiç kimsesi yok!
— Hani ağalarım, ablalarım var diyordun?
— Var ama uzaklardalar., beni gözünden ziyade sever. Kemâl demez mi, ağzından üç beş Kemâl dökülür!
Güllü, genç adamın elini avuçları arasına alıp,
kulağına fısıldadı:
— Kaynanam, hı?
— İşallah.
— İşallahı mâşallahı yok. Kaynanam, evet!
— Peki peki, kaynanan..
— Onu evimizin baş köşesine oturtacağım, elini soğuktan sıcağa vurdurmıyacağım, her işi kendim göreceğim...
— İyi ama, o baş köşede oturamaz ki!
— Niye?

— Bahçede sebzelerle uğraşmaya alışmış da
ondan..
— Onun işini ben görürsem ya?
— Göremezsin ki!
— Neden?
— Bahçe işlerinden anlamazsın!
— Bellerim.

— Zor. Bahçecilik çırçır'lara benzemez. Çapa çapalamak, olunca ürünü devşirmek, pazara götürüp satmak... En iyisi biz, anamdan ayrı otururuz. Şehirde, fabrikanın ordaki memur, usta evlerinden birinde, iki oda, bir mutfak, kutu gibi bir evimiz olur. Perdeli...
Sözünü heyecanla kesti:
— Perdelerini ben işlerim!
— Nasıl istersen.. Hafta tatillerinde giyinir, kuşanır, anama gideriz. Et de götürürüz. Anam öyle güzel çiyköfte yuğurur ki..
— Çiyköfteyi çok severim ben. Bizim Boşnaklar bilmez. O kadar ettim belliyemedim. Yuğurması zor. Anan bana belletir değil mi?
— Belletir.
— Sonra?
— Ne sonrası?
— Evimizi anlatıyordun..
— Anlatıyordum ya...
Durdu. İçinde sanki bir lâmba kısılıvermişti, yüzü hafifçe gölgelendi.
Güllü kolundan sarstı:
— Niye anlatmıyorsun?
— Aklıma şey geldi..
— Ne?
— Usta canım, Muhsin usta!
Güllü, Muhsin ustayı uzaktan tanırdı. Aynı mahallede, aynı avluda oturuyorlardı. Bekârdı. Ama kimsenin karısında, kızında gözü yoktu. Dolu kitapları vardı. Boş zamanlarında kitap ya da gazete okurdu.
41
Birinde annesinin dişi fena ağrımıştı da, komşular, «Muhsin ustaya gidin, o keser» demişlerdi. Annesiyle çekinerek gitmişlerdi. Adam gene de kitap okuyordu. Onları görünee ayağa kalkmış, yer göstermiş, hâi hatır sormuştu. Annesinin dişi fena ağrıyordu. Ne yapmış, ne etmişlerse ağrıyı dindirememişierdi. Usta dinlemiş, uzun uzun dinlemiş, sonra teneke bir kutudan beyaz bir hap vermişti. Çeyrek saat içinde diş ağrısı geçivermişti. Güllü sordu :
— O senin ustan mı?
— Yok canım, dedi Kemâl. O da benim gibi yağcı. Yalnız, benden eski olduğu için, aldığı saat ücreti daha çok. Bir de okumuş. Okumuşluğu siyaset üstüne. Bilmediği yok. Karşısına kim çıksa baş edemiyor. Ama, bizim fabrika Allahlık. Okumuşsun, okumamışsın bir. Okumamışlar daha da çok tutuluyor. Neden dersen, okumuşlardan idareciler çekinir. Oku-mamışlardansa aftos piyos. Okumuşlara kül yuttura-mazlar, okumamışları çekerler idareye, dan dun etti mi pata küte döverler, kesesine kalır!
Güllü daldı. Bir Hacı Ali efendi vardı, iplikâne kâtibi, iriyarı, pehlivan gibi bir şey. Kafası kızdı mı, değil erkekleri, kadınları, kızları bile döverdi.
— Ne düşündün?
— Bizim Hacı Ali efendi aklıma geldi..
— Kadınları bile dövermiş hı?
— Onu düşünüyordum.. Birinde Giritli Hatice'yi dövdüydü ki, gök çürük içinde kaldıydı kızın her yanı. Pis. Kıza böyle böyle demiş, kız yanaşmamış. Vay sen misin yanaşmıyan? Bir bahane, kızı odasına çekip... Kemâl!
— Hı?
— Sen de ustabaşı olabilirsin değil mi?
— Muhsin ustanın yaşına gelince olabilirim ama, yaparlar mı bakalım?
— Niye yapmasınlar?
42
Başını hınçla salladı:
— Gaddar olmak lâzım. Ben olamam. Olmak istemem!
— Olursan senden ayrılırım zâten..
— Olamam ki!
— Diyelim ki oldun, gaddar da olmadın., o zaman bayramlarda herkes bize gelir değil mi?
— Yalnız fabrika sahibiyle müdür gelmezler.
— Biz mi onlara gideriz?
— Usul öyle.
— Yalandan gider, sonra evimize döneriz. Bize gelecekleri bekleriz değil mi?
— Tabî.
— Kapıcılar, kontrollar, ustalar hep gelirler..

— Gelirler.
— Avratları?
— Avratları da.
Güllü heyecanlandı. Akpak yüzü pembeleşti:
— Bana hanımefendi derler., hanımefendi, eşinize söyleyin de lütfen... hemen peki demem!
— Deme.
— Sen işten gelirsin, sana söylerim..
— Ben kızarım ilkin. Güllü'nün aklı gitti:
— Bana mı? Kemâl güldü :
— Sana ama, yalancıktan...
Genç adama kedi gibi sokuldu, ovucuyla kolunu okşamağa başladı:
— Bana kızma, bana hiç kızma emi?
— Yalancıktan canım, bizim baş ustanın yaptığı gibi. Yoksa sana kızabilir miyim hiç?
— Kızma. Babamdan, ağamdan çok çektim. Kendi evimde hanımefendi olmak istiyorum!
Gözleri daldı.
— Radyomuz olmalı, karyolamız, aynalı dolabımız...
Hırslanıverdi:
— Herkes bana imrenmeli, kıskanmalılar beni, arkamdan atıp tutmalılar ama, yüzüme karşı...
Gözüne ağabeysinin yakın arkadaşlarından biri çarpmıştı. Kemâl'in kolunu bırakıp çekildi azıoık:
— Kör Tahir!
Kör Tahir, ağabeysi Hamza'yia çırçır'larda çalışırdı. Güllü onu da ağabeysi gibi, hiç sevmezdi. Hattâ birinde yolunu kesmiş, «— Kız» demişti, «Toka ile gıcırtı sakız gönderdim, niye boşverdin?»
Güllü gene kaşlarını öyle bir çatmıştı ki, Kör Tahir ürkmüş, sonra kendini toplıyarak: «— Peki» demişti, «belle bunu!»
Sormuştu Güllü:
«— Nölacak?»
«— Belle. Biriyle konuşurken görürüm elbet bir gün seni..»
«— Oşt, kör it!»
Çekip gitmişti.
Makinist Kemâl bütün bunları bilmiyordu ama, Kör TahirM tanıyor, suyabatmaz, itin biri olduğunu yakından bildiği için de hiç sevmiyordu. Birinde işten çıkmışlardı. Kör Tahir önden gidiyordu. Birbirini kesen sokaklardan geçerken, Tahir birden küçü-oük bir çocuğun elinden elmasını kapıp kaçmıştı da, bisikletini ardından sürüp yakalamış, elmayı elinden zorla çekip almıştı. Kemâl'den başkası olsa vermez, gerekirse bir elma için karşısındaki adamı çekip vurabilirdi.
Güllü'yü şahin gibi yedeğine almış, Kör Tahir'e sert sert bakıyordu. Kör Tahir'in gözünden kaçmadı bu.
Güllü:
— Pis, dedi. Maymun suratına bakmadan... beni gördüyse yandım!
— Niye?

— Hamza'ya yetiştirir hemen!
Kara, kuru, kırbaç gibi ama sağlam Tahir'i gözleriyle uzun uzun izledi. Şer, belâ, lanetin biriydi. Duruşundan, bakışından kavgacılık akıyordu. Ön sıraların orda durmuş, sinemanın içini gözden geçiriyordu. Sonra geçip sıralardan birine oturdu.
Güllü iyice huylanmıştı:
— Gördü mü beni acaba? Kemâl sinirlendi:
— Belle ki gördü. Nölacak?
— Hiç Kemâl, kızma. Hamza'ya yetiştirir de..
— Yetiştirsin!
— Ağzını bozar..
— Bozsun!
— Bozsun olur mu? Ben de bozarım. O bana, ben ona. Derken vurur. Benim ellerim armut toplamıyor ya, ben de ona!
*— Sonra?
— Sonra babam girer araya..
— Baban çok şımartıyor onu galiba?
— Çoook. Öyle kızıyorum ki!
— Kime?

— Babama da, ağabeyime de. En çok da babama. O oğlanın öyle şirnek oluşu hep babamın yüzünden. Pis. Şimdi de müdürün avradını yakalamış!
Kemâl güldü. Güllü pirelendi:
— Niye güldün?
— Niye güleceğim, onu yakalamak marifet mi? Kadın parlakçı. Parlak birini görmesin, gördü mü, tamam. Kancayı öyle bir atar ki, istesen de kurtulamazsın. Senin Hamza gibi nice niceleri onun defterinde kayıtlı., sen onu bunu bırak ya, babanın dört avradı olduğu doğru mu?
Güllü utanarak:
— Doğru, dedi. Dört anamdan on beş, yirmi çocuk. Hepimiz çalışırız, babam elimizden çeker alır.
45
Bes Hamza'dan almaz. O, kendi gençliğine benziyormuş sözde., şimdi şimdi ben de kazancımı vermiyorum ona!
— Niye?
— Niye vereçekmişim? Onun eline geçen para kimin eline geçer? En biri, elçilikten alır her yıl dünyanın parasını. Muzaffer bey var, büyük çiftçi, dağ taş, toprak onun. Binlerce dönüm ekiyormuş her yıl. Çocukken giderdik pamuk taplamıya, hatırlıyorum, dağ taş pamuğa keserdi. Ondan avuç dolusu para alır her yıl ama, hepsi kendine kalmaz. Irgatlara avans dağıtır. Babam gene de safadamdır, kızmam ona pek. Asıl Reşit var, berber Reşit., babamın akıl hocası o! Cin mi cin. Bir de suratsız ki, eh...
Birden ışıklar sönünce kesti. Sinema başlamıştı. Gene de mırıldandı:
— Bugün cumartesi, Giritli'nin orda çekiyorlar-dır gene kafaları!
V.
Rakı masasında beşleşmişlerdi.
Beşinci adam, elci Cemşir'le ırgatbaşı Memo'nun her yıl pamuk tarlalarına çapa ırgadı denkleştirdikleri büyük çiftçi Muzaffer beyin yeğeni Zaloğlu'ydu!
Asıl adı Ramazan olan kırksekiz kiloluk bu sıska gence Zaloğlu adı, herkesi yadırgatan palabıyığı, belindeki pusu denilen Trablus kuşağı, külot pantolonu, çizmeleri, hiçbir işine yaramadığı halde belinden eksik etmediği toplu tabancasından ötürüydü.
Dayısı Muzaffer beyden başka kimsesi yoktu. Adana'nın Sinekli park'ında tek başına esrarlı cıga-ra içtiği geceler çocukluğunu hatırlar, ağladığı bile olurdu.
Dedesinin arı kovanını hatırlatan zengin konağında geçmişti çocukluğu. O günleri şimdi bir düş-müşçesine hatırlıyordu. Besili koçların kesildiği, ku-
46
pa landonların hatırlı konuklar taşıdığı, sağlıklı uşaklarla hizmetçi kızların merdivenler inip, merdivenler çıkarak hizmet gördüğü, kileri zahire çuvallarıyla ağız ağıza dolu günler geçirmişti.
Şimdilerdeyse, uçsuz bucaksız tarlalarından gelen kazancını Nis, Montekarlo kumarhanelerinde, Paris kafeşantanlarında avuç avuç yiyen dayısının çiftliğinde zavallı bir kâtip parçasıydı. Kâhyalardan izinsiz bir güverein bile kesemezdi. Çünkü, sülâlesinin tekmil «Menkule ve gayri menkule»sini «Bir suretle» mülk edinen sefih dayı, yeğenini zerreee sevmez, surda burda cart curt edişi kulağına çalındı mı, küplere biner, o öfkeyle de oğlanı ele geçirdi mi, tekmeleri altında ezer, ezerdi.
Böyle olduğu halde, Zaloğlu için tek dayanak, öğünmelerine tek vesile gene de dayısıydı. Kafayı çekti mi, pireyi deve yaparak başlardı. Hele meelis kıvamında, dinleyicileri de dalga geçtiklerini belli etmiyorlarsa, Zaloğlu'nun konuşmasında ne hedef kalırdı, ne de nişangâh!
Meclis, istediğince, tam da kıvamındaydı.
Cemşir'le Memo yarı örtük gözleriyle sâdece dinliyorlardı. Hamza'ysa oldu bitti bayılır, biterdi Zaloğlu'nun konuşmalarına. Berber Reşide gelince... o, kös dinlemekteydi!
Zaloğlu'nun sustuğu değil de, konuşmasına nokta koyduğu bir sıra, Hamza :
— Sonra kardaş? diye sabırsızlandı. Zaloğlu yumruğunun tersiyle kaba bıyığını sıvazladıktan sonra, konuşmasının ardını getirdi:
— Sonra, dayımdır öfkelenir, lan paşa der, at vaziyetini karşımda!
«Paşa» dediği de hani öyle ayın uyun (*) paşalardan değil haa, Sultan Hamit paşası ki, göğsü möğ-sü tekmil nişan dolu! Paşadır bu sözleri yemez. Hık
(*) Ayın uyun : Rasgele, beribenzer.
47
mık.. dayımdır iskemleyi kaptığı gibi paşanın kafasına patlatınca, paşadır soluksuz yıkılır, anide!
Kadehine sarıldı, boştu. Rakı şişesine el attı, o da boş. Kan çanağına dönmüş gözleriyle kebapçı dükkânını taradı. Onlardan başka kimseler kalmamıştı hemen hemen. İçkili yerlerin saat on birden sonra kapandığını bildiği halde, gene de seslendi:
— Bak hele heey, hısım!

Koca göbekli dükkân sahibi, hesap isteyeceklerini sanarak, altın dişlerini göstererek koştu :
— Emret Ramazan bey! Boş şişeyi uzattı:
— Dolusunu getir şunun!
Şişko Giritli'nin aklı gitti. Ellerini ovalıya ovalıya, kınla döküle özür diledi. Vakit çok geçmişti. Bekçi üçtür geliyordu. Bu kez de gelirse... yoksa ne kıymeti vardı? Onlar için can fedaydı, başının üstünde yerleri vardı ama, biliyorlardı ortalığın sıkılığını...
Fitil gibi sarhoş Zaloğlu diretti:
— Şunun dolusunu getir Giritli!
— Ramazan bey, vallahi bildiğiniz gibi değil. Resmen tebliğ ettiler, saat on birden sonra açık görüleeek içkili yerler derhâl kapatılıp mühürlenecek!
— Sana şunun dolusunu getir diyorum!
— Ramazan bey, ekmeğimle oynıyacaksmız..
— Şunun dolusunu lan, fazla lâf istemiyorum! Kebapçı ne yapacağını, ne türlü davranacağını
şaşırmıştı. Verse bir belâ, vermese iki. Cemşir, zom olmusçasına yarı örtük gözleriyle besili bir sığırı hatırlatıyordu. Zaloğlu'yu önlemek şöyle dursun, çekişmenin bile dışında gibiydi. Berber Reşit'se yukarı tükürse bıyık, aşağı tükürse sakal. En iyisi karışmamaktan yanaydı ki, Hamza'nın tepesi attı. Koskoca bir Muzaffer beyin, ağzından yağ bal akan yiğenine karşı bu ne terbiyesizlikti? Masaya bir tekme, su bardakları, tabaklar, şişeler dükkânın betonunda şan-

gırtıyla parçalanırken, Zaloğlu tabancasına tam el atmıştı ki, kapıda iriyarı bekçi peydahlandı. Zaloğlu, bekçiye şöyle bir baktı, tabancayı çekmekten vazgeçti. Vazgeçti ya, çekse ne lâzımgelirdi yâni? Muzaffer beyin yeğeniydi bugüne bugün. Paşaların kafasında iskemle parçalamış bir dayının yeğeni, beş kuruşluk bir bekçiden mi çekinecekti? Dayısı duyarsa ne derdi sonra? Yazıklaaar olsun demez miydi? Ben ki paşaların tepesinde iskemle parçalamış bir insan olayım da, benim yeğenim bir bekçiye söz geçiremesin!
Dayısını hatırlatan bir çalımla :
— Bekçi, burya gel!
. Ufacık adamın çalımı, bekçinin tuhafına gitmişti, gülüverdi.
— Gelsene lan burya! Bekçi yemedi:
— Lâzımda sen gel!
— Sana gel diyorum!
— Sen kim oluyorsun da ayağına gelecekmi-şim?
Kim mi oluyordu? Kim oluyordu ha? Dedesi, dedesinin arı kovanı gibi işleyen konağı, kurban bayramlarında sıra sıra boğazlanan besili koçlar, konuk taşıyan kupa lândo'lar, dayısı, dayısının koç bıyığı, paşa'nın kafasında iskemle parçalayışı... bütün bunlardan sonra hâlâ kim oluyordu ha?
Berber Reşide:
— Git, şu hırta kim olduğumu anlat! dedi.
Gözleri burun köküne akmışa benzeyen kırış kırış Reşit, herhangi bir olay çıkıp, gece yarısı polis karakollarına düşmekten çekindiği için, koştu.
— Kurban olurum sana bekçi efendi, diye cnu kıyıya çekti. Uyma. İşimizi bitirdik, gidiyorduk. Zâtınız geldiniz. Yoksa size karşı...
«Zâtınız» sözüyle tava gelen bekçi:
— Kim o? diye sordu.

F.: 4
Berber Reşit bir çırpıda dayısını falan anlatıver-di. Bekçi duymuştu Muzaffer beyi ama, onun kim olduğunu biliyor muydu o yumruk kadar adam? O soylu kişiyse, bekçi ondan geri mi kalırdı? Buraya Malatya'dan sürgün edilmişti bugüne bugün. Niye? Ağalara, beylere kavuk sallamadığından! Ve de sallamazdı! Ağa oldular, bey oldularsa Allah olmadılardı
ya!
— Düşmez kalkmaz bir Allah. Biz de hanedan yerdeniz, benim babam, dedem de beydi, hem de beylerbeyi!
Berber Reşit, bekçinin sırtını okşadı:
— Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy... bilmem
mi?
— Nedir bildiğin?
— Hanedan yerden olduğun..
— Beni tanır mısın?

— Tanımıya lüzum var mı kurban?
— Tanımıyorsan nasıl bilirsin hanedan yerden
olduğumu?
— Bir insanın sıfatı belli eder. Bıyığın, bakışın,
pehlivan yapın...
Bekçinin bıyıklarının ucu titriyordu öfkeden ama, yatışıverdi birden. İnsanın sıfatından belli olurdu soyu sopu, doğruydu.
— Beysin, beyoğlu beysin hem de. Madem bey-oğlu beysin, bey beye saygı gösterir, bey beyin hatırını sayar, beyzade beyzadenin dilinden anlar. Hoş gör, kafayı bulmuş, yumruk kadar adam meselâ., şu pehlivan yapınla ona uyacak değilsin ya! Hem ne? Bir tıkat atsan yarısı boşa gider meselâ...
Bekçi yumuşamıştı:
— Senin gül hatırın için bu seferlik...
— Yaşa!
— Yoksa o iti şerefsizim posta eder, götürür-
düm!
50
— Bilmiyor muyum? Sen bir kanun temsilcisi-sin meselâ...
— Anlat ona, cart curt herkese sökmez!
— Anlatırım..
— Senin hatırın için gidiyorum, bir daha gelince dükkânı kapanmış bulmalıyım!
— Emrin can baş üstüne!
Bekçi çıktı. O kadardı işte. Yeni gelmişti buraya ama, yakında öğretecekti herkese ne adam olduğunu! Düdüğünü çıkarıp kuvvetle öttürdü.
Reşit masaya döndü.
Zaloğllı hâlâ alıp veriyordu. Elleri arkasında, sordu :
— N'oldu? Berber Reşit:
— Hiç canım, dedi, n'olacak? Sepetledim gitti.
— Kim olduğumu anlattın mı?
— Bak hele bak..
— Şafak attı mı enayide?
— Hem de nasıl! Zaloğlu gene de içini çekti:
— Ne fayda, bırakmadınız ki., bir bıraksaydınız, onun İsa'sını Musa'sını, yedi göbek sonra gelecek zürriyetini İskender'in askeriynen...
Hamza coşarak bir nâra attı:
— Oooof Allaaaaaaaaaaah!
Kebapçıyla Berber Reşidin akılları gitti. En çok da Reşidin. Bekçi yakınlarda olabilir, duyup gelebilirdi. Gelinee de işler Arap saçına döner, politikasının ipliği pazara çıkardı ki, sonu karakolda biterdi.
Tam bu sırada Hamza ortaya bir fikir attı:
— Bakın hele., kiloluk bir rakı alıp, bize gidek mi?
Zaloğlu'nun gözleri parladı. Reşit, Cemşir'e baktı. Cemşir hep o besili sığır ağırlığı içinde dünyadan habersiz, dikilip duruyordu.
51
Hamza :
— Kardaş be, dedi kebapçıya, bize sendeki kiloluk rakılardan bi dene, meze müze de yap çat, sar bir kâğıda... oldu mu?
İç cebinden üç on liralık çıkarıp tezgâhın üstüne attı.
— Bu paradan hesaplarımızı da al. Artık ziyade
kalırsa yarın anlıyon ya?
Kebapçı, kurtuluşun verdiği sevinçle istenenleri yapmak üzere giderken, Hamza, Zaloğlu'ya sokuldu, koluna girdi.
Zaloğlu :
— Lâkin, dedi.
Hamza ardını bekledi, gelmeyince sordu:
— Ne lâkini kardaş? —¦ Birşey yok. Üsteledi:
— Essah (*) ne var?
— Valla birşey yok. Hamza kuşkulanmıştı:
— Var, dedi. Anam avrachm olsun var birşey. Söyle ne var? Benden gizli mi? Sen kardaşmı fos mu belüyon? Senin uğruna ölmiyenin anasının donu başına be!

Zaloğlu deriin bir iç geçirdikten sonra, Berber
Reşide şöyle bir baktı:
— Ah Reşit emmi ah, bırakmadın ki onun bekçi gibi Allahını, kitabını şaşıraydım!
Reşit koştu, öbür koluna girdi:
— Seni değil, bekçiyi düşündüm Ramazan efendi. Cahil fıkara, dururken kafası gözü kırılacak! Hem canım siz kiiiim, o kim? Koskoca Muzaffer beyin yeğeni meselâ... el âlem ne der? İki paralık bir bekçiye uymuş demez mi? Size yakışır mı? En biri dayın! Duysa ki yeğeni beş kuruşluk bir bekçinin ka-
(*) Essah : Sahi, gerçek.

fasını gözünü... hı? Yazıklaaar olsun benim yeğenime demez mi? Ben paşaların kafalarını parçaladiy--dim, yeğenim bekçilerin. Yakışık alır mı? Hamza :
— Doğru, dedi. Uyduğun şöyle beri benzer bir adam olmalı!
— Hem beri benzer olmalı, hem de... kullar gibi yalvardı şerefsizim. Aman dedi, ben ettim siz etmeyin!
Zaloğlu'nun gözleri güldü :
— Demek dayımı duyunca?
— Ayın beyin (*) oldu tekmil!
— Her kuşun eti yenmez diyeydin!
— Demedim mi?
— Dayımın paşayı bir sandalyede yıktığını?
— Bak hele bak. Demedim mi?
— Ne dedi?
— Ben kirişi kırıyım öyleyse dedi, kırdı.. Rakıyla mezeler sarılmış, hazırdı. Dükkândan çıktılar.
Yıldızlarla dolu, pırıl,pırıl bir gece vardı. Güçlü ay, sakin gecenin içindeki damlan, çatıları yaş yaş parlatıyordu.
Üçü önden yürüyorlar, Cemşir'le Memo arkadan gidiyorlardı.
İşçi mahallelerine sapan çamurlu, dar sokağa girdiler. Elektriksiz sokak, köhne tahta perdelerle çevrili harap evler kalabalığının arasında uzuyordu. Karanlık pencereleriyle evler çoktan uykuya varmışlardı.
,
Bir ara cilaya gelen (**) Hamza müthiş bir nâra attı :
— Ooooooooof Allaaaaaaaaaah!
(*) Aym beyin : Ters mers olmak, beyninden vurulmuşa dönmek. (**) Cilaya gelmek : Coşmak, keyiflenmek.

Mahalle sanki kulak verdi naraya, silkindi sonra. Öksürükler duyuldu, uzaklarda da bir bekçi düdüğü...
Naraya uyanan Güllü, kulak verdi: Tamam, ağa-beysiydi. Gene zilzurna geliyordu. Hiç yoktan mesele çıkarır, cart curt ederdi o kafayla. Allah kahret-sindi, kahretsindi böyle yaşamayı. Uykunun en tatlı bir sırasında uyanmıya ne zoru vardı? «— Çalış, çalış, çalış., itler dursun, sen durma. Tam uykuya bayıldığın sıra...»
Sesler yaklaşıyordu. Kulak verdi: Dört beş kişinin yaklaşan ayak sesleri, paldır küldür konuşmaları... geliyorlardı, sağlama onlara geliyorlardı. Ey-vaaah, bu saattan sonra bir de sarhoş avutmaya kalkarlarsa halleri dumandı!
Yanıbaşında uyumakta olan annesini dürttü. Kadın bütün hafta, her gün oniki saat çırçır'larda çalışmak, paydosta eve gelip çamaşır yıkamak, tahta silmekten yorgun, ölü gibi yatıyordu. Nâra yakınlarda tekrarlanınca, Güllü'nün telâşı attı. Annesini daha kuvvetle sarstı:
— Anne, anne kız, anneeee! Kadın :
— Hıh?
Yorganı atıp, sıçradı. Genç yaşında kırışmaya başlamış, yorgun ama güzel, akpak bir kadın yüzü uykulu gözlerle kızına halsizce baktı:
— Ne var? Güllü :
— Seninki geliyor, dedi. Yatıyorum ben, gebe-riyorum uykusuzluktan zâti.. Sorarsa, uyuyor, uyandırma, de!
Devrilip, yorganı tepesine çekti. Kadın, oğlunun pencere önünde patlıyan son narası üzerine uyku sersemliğinin içinden sıyrılıp.

fırladı. Zâten kapı önüne gelmişlerdi. İdare lâmba-siyle koşuncaya kadar, kapı tekmelenmeye başlamıştı bile.
— Geldim oğlum, geldim!
Kapıyı açtı. İdare lâmbasının hafif ışığı beş kişinin sarhoş yüzlerini aydınlattı. Gene Hamza :

— Bu kapı niye geç açılıyor lan ana?
Bir şeyler söylemek, kapının geç açılma nedenini belirtmek istediyse de, dinleyen olmadı. Hamza :
— Buyrun, dedi. Ramazan efendi, buyur! Zaloğlu serili yatakları görmüştü, geriledi:
— Rahatsız ettik yahu, ayıp ettik.. Kolundan çekti:
— Tekmil hikâyeymişsin.. rahatsızlık ne kelime? Alttarafı karı, kancık takımı. Adamdan mı sayıyon karı kancık takımını? Evin gibi buyur, çekinme Alla-hını seversen...
Cemşir'e söz kalmıyordu oğlundan.
Beş erkek, çamurlu ayakkabıları, rakı, mezeleri, leş gibi anason kokan soluklarıyla odaya paldır küldür doldular. Hamza, bacısının yatmakta olduğunu görünce, anasına sertçe döndü. Meryem, oğlundan . çok korkardı. İşi anladı. Kızının yatağına gitti, çömel-di. Sesini namahreme duyurmamaya çalışarak bir şeyler fısıldamaya, kızı sarsmaya başladı. Güllü'nün öfkesi zâten üstündeydi. Gece yarısı, uykunun en tatlı zamanında yatağından kalkmaya ne zoru vardı? Ağası, babasıysalar Allah değillerdi ya. Ekmeğini de onlar vermiyorlardı üstelik!
Gel gelelim ana'nın aklı gidiyordu.
— Kızım, Güllü'm, kurban olim kalk! Kalkmıyacaktı, kalkmıyacaktı, kalkmıyacaktı işte!
— Allahını seversen kalk Güllü, kalk yavrum! Hamza fırladı. Güllü'nün yorganını tuttuğu gibi
55
çekip aldı, kıyıya fırlattı. Bir an kızın kaymış etekleri altında bembeyaz bacakları göründü. Zaloğlu'nun Al-lahı şaştı. Şimdiye kadar böylesine güzel bacak görmediğini sanarak, yüreği hızlı hızlı atmaya başladı. Güllü yataktan fırlamış, ağasının üstüne atılmış-
tı
— Ver yorganımı, ver be!
— Kız bana baak...
— Bakıyorum, ne var?
— Misafirlerin önünde kazık gibi yatılır mı?
Ayıp!
— Ayıpsa bana, ver yorganımı!
— Güllü, bana bak...
— Bakmıyorum işte!
— Belle bunu amma, sorarım sana bilmiş ol!
— Sorarsın, heye, sorarmış. Ver yorganımı!
Araya berber Reşit girdi. Yorganı alıp kıza verirken, Hamza'ya :
— Sen misafirlere bak, dedi. Ama Hamza fena bozulmuştu :
— Eh ulan Güllü, belle bunu. Misafirlere dua et. Senin Allahını, kitabını...
Reşit ağzını eliyle kapatmasaydı söğüp sayacaktı. Sonra Güllü'nün yanına çömeldi. Meryem de çömelmişti. İkisi iki yandan kızı yatıştırdılar. Güllü aslında yatışmamıştı. Ne zorunaydı, ne zoruna? Misafirse misafir, onun misafiri değillerdi ya! Evleri meyhane miydi?
Zaloğlu büyülenmişçesine gözlerini kızdan ayıramıyor, kucaklamak, öpmek öpmek, sıkı sıkı sarmak geçiyordu içinden. Ne kızdı ya! Yatağının kıyısına ilişmiş, berber Resifle anasını dinliyor, aldırış etmiyordu. Kaşları iyice çatıktı. Tam, tam istediği gibi bir kız. Avrat dediğin, sırasında böylesine yiğit olmalı.
56
eli silâh bile tutmalıydı. Bu öyleydi işte. Bunun eli silâh da tutardı, bıçak da. Boyun eğmiyordu. Feleğe minneti yoktu, takmıyordu ağa mağa!
Birden kendine geldi. Millet kadehlerini kaldırmış, tokuşturmak için bekliyordu. O da aldı, tokuşturduktan sonra, kadehini Güllü'nün şerefine diple-di.
Güllü bir kıyıdan, sofradakilere öfkeyle bakıyordu. Zaloğlu'nun koca bıyığı, kuşağı, çizmeleri, külot pantolonu tuhafına giderek gülesi tuttu. Soytarı mıydı ne? Yumruk kadar adamda kocaman, koç bıyık, kocaman kocaman çizmeler. O ne? Ona mı bakıyordu ne? «— Deert!» dedi içinden. «Bıyığa hele. Şu da kendini adamdan sayıp bıyık bırakmış. Çizmeye hele çizmeye.. Solucan suratlı!»
Zaloğlu'ysa, kızın, çatık kaşlarına karşın, kendisine alttan alttan bakması hoşuna gidiyordu.
Coştu. Kadehine rakı koydu, hiç gereği yokken şerefe kaldırıp dikti. Kadehini Güllü'ye bakarak kaldırmış, dikerken de göz kırpmıştı.
Güllü «— O ne?» dedi içinden, «kime göz etti o? Bana mı? Bok suratlı. İ... yılışıyor.. Senin bu yılıştığını Kemâl görmeli şimdi, it! Sen Kemâl'in kesip attığı tırnak olaman be! Kemâl senin gibileri ot diye yer...»
Hamza, Zaloğlu'nun boşalan kadehini hemen doldurdu. Zaioğlu'ysa, gözlerini Güllü'den ayırmıyor, kızın bakışını hayra yorarak, umuda düşüyordu. Hani böyle böyle diye açsalar da, kız «Heye», yâni evet dese... olmıyacak ne vardı? Dayısına yalvarır, yaka-rır, ayaklarına kapanırdı. Cemşir'ih eline üç beş

sıkıştırırlar, kızı çeker alırlardı. O zaman öyle iyi olurdu ki! Şehre mehre töbe inmezdi. Çiftliğe yerleşir, içkiyi, kumarı, esrarı, afyonu da boşlardı. Dayısı... öyle ya, soylu değil diye istemezse istemezdi. «— Bunca soylu kız varken çırçırlarda çalışan bir kız

alınır mı lan?» derdi belki de. Desin, eline ayağına kapanır, «— Dayım dayım, kurban olim dayım. Ocağına düştüm!» derdi be. Daha olmazsa araya...
Kafasında şimşek çaktı: Evet daha olmazsa, dayısının çiftçibaşısı Yasin ağayı araya kordu. Dayısı Yasin ağanın sözünden töbe çıkmazdı. Yasin ağa ne derse çiftlikte o olurdu. Yasin ağa, tâ dedesinin zamanından beri çiftlikteydi. Tamamdı, tamamdı canım. Yarın çiftliğe giderken Yasin ağanın hoşlanacağı birkaç da kitap satın alır, götürürdü Yasin ağaya. Gece-ieri okur, tam tavına gelince de açardı meseleyi.
Aklından, Ulucami'nin, belediye helası bulunan aralığı geçti. Bitpazarı gibi bir aralıktı burası. Kuka, necef, âdi taş teşbihler, hacıyağları, boy boy, cins cins ağızlıklar, tahta, fakfon, teneke tabakalar, yedi delikli nazar boncukları, Mekke taşları, keçe, örme yün külahlar ve kapakları gözalıcı, parlak renklerle kitaplar, din kitapları... Arap harfleriyle «Mâlûmât-ı diniyye»den, «Menâkıb-i peygamber?» ve «Kısas-i enbiyâ», «Kan kalesi cengi»nden «En güzel mektup numunelerine dek çeşit çeşit kitaplar...
Aralığın hela kokulu havasına bâzan güneş kes-kinlemesine vurur, kel, kör, topal dilencilerden, yağız çehreli patoz ırgatlarına dek omuz omuza bir kalabalık kaynaşır dururdu.
Zaloğlu yarın buradan birkaç kitap alacaktı Yasin ağaya.
Berber Reşit demindenberi hiç sezdirmeden Zal-oğlu'ya bakıyordu gözucuyla. Oğlan amma da dikmişti gözlerini kıza ha! Dikmişti, hoşlandığı da belliydi ya, kız onun yanında deve gibiydi. Bıyığı, çizmeleri, belindeki pususu, tabancası falan havaydı kızın yanında. Güllü onu bir tutuşta çocuk gibi öfeler, gerekirse yerden yere çalardı. Böyle bile olsa, ner-den baksan bir kız'dı. Kız dediğin de neydi? Erkek kısmının zevk aracı! Kadınların güzellikleri erkekleri içindi. Sonra, erkeğin güzeli, çirkini, yakışıklısı, ya-

kışıksızı da olmazdı. Erkek erkekti, kadın da kadın. Oğlan gerçekten kıza abayı yakar da iş kıvamına girerse, Cemşir bir iki demez, kızını bu ufaktefek ama soylu delikanlıya veriverirdi. Vermeliydi de., kız birden boy atıp gelişmiş, gemi de azıya almıştı. Bir kız boy atıp, gemi de azıya aldı mı, onu ne yapıp yapıp el oğluna vermeli, evde daha fazla tutmamalıydı. Zâten harıl harıl çalışıp, para da kazansa hayrı yoktu. Babasına on para olsun vermediğini Cemşir kaç kez söylemiş, kızdan yakınmıştı: «—İt, itoğlu itin kızı. Kazanıyor kazanmasına ya, koklatmıyor. Eskiden böyle değildi. Şimdi âsi oldu. İbiği mi kızardı ne? Münasibini bulsam, kuyruğuna çalıyı kıstırıp dehli-yeceğim!»
Cemşir rakısını yudumlarken, Güllü'nün kabadayı kız olduğunu düşündü. Kabadayıydı ama, karı, kancığın kabadayılığından ne olacaktı? Bir kız, ya da karı kabadayı mı? Önünde de, sonunda da Genelevlere düşebilirdi. Onun için, yol yakınken Ramazan efen-di'nin aklını çelip, şu işi bitirmeliydiler.
Oğlanın kıza yılışık bir işaretini yakaladı.
Oğlan çalmadan oynamağa başlamıştı bile. Besbelliydi ki kıza abayı yakmış!
Cemşir'e baktı. Ohoo... onun dünyadan haberi yoktu. Memo'ya yaslanmış, sızmıştı bile. «— Allah-lık!» diye geçirdi. «Herif gittikçe hampolaşıyor. Ye, iç, yat, kalk., şişiyor boyuna. Dünya yansa içinde hasırı yok!»
Hamza boşalan kadehleri yeniden doldurdu.
— Haydi şerefe!
— Şerefin vaar olsun..
— Nur ol arkadaşım...-
— Diline sağlık...
Zaloğlu'nun gözleri hep güllü'de. Oğlanın abayı iyice yaktığını anlıyordu Reşit. Hani dayısı da bir razı gelse, soyluluk soysuzluk filân diye tutturmasa... ulan tadından yenmezdi be! Koskoca Muzaffer beyin

yeğenine varmak ne demekti Güllü için? Bırak Gül-lü'yü, kendilerinin bile ekmeklerine yağ sürülürdü. Bütün mesele, oğlanın sarhoş kafayla kıza bitip, ertesi gün ayıhnca unutmamasındaydı. İyi ama, kız beğenecek miydi bakalım oğlanı? «— Ana, baba beğendikten,sonra kıza bok yemek düşer! Kız da kim oluyormuş? Benim kızım olmalı da, benim beğenip verimkâr olduğuma omuz silkmeli! Aliahımı inkâr ediyim, onu lokma lokma doğrarım!»
Gözleri Güllü'ye kaydı: Entarisinin eteğiyle oynuyordu. Reşit hayra yordu bunu. Bir kız, yadırgıların bulunduğu bir mecliste, gözlerini önüne eğip eteğiyle oynadı mı, yadırgılardan birine gönlü kaydı demekti. Yadırgı olarak kim vardı meclislerinde? Zal-oğiu! Üst yanı babası, kardaşı, Memo, Reşit emmisi. Üstelik demindenberi oğlan işaret üstüne işaret geçiyordu kıza. Kız'dı nerden baksan. Gönlü kayıverir-di. İnşallah kaymıştı da, içine ateş düşer, o ateşle...

Sinemayı düşünüyordu oysa Güllü. Oğlanın kızı tam öptüğü sıraydı işte. Kemâl de nasıl kolunu beline geçirip sıkmıştı! İçinden sanki ılık ılık bir şeyler akmıştı. Ne hoş, ne hoştu. Demek Kemâl'le gece, gündüz bir arada, hele bir yatakta olsalar... Yarın Pakize inceden iiîceye sorardı artık. Sinemaya gittiniz mi? Ne oynadı? Sinema oynarken ne yaptınız? Öptü mü? Ne antika karıydı şu Giritli Pakize! Evlenmiş, boşanmış, yeniden evlenmiş, gene boşanmış. Artık evlenmek istemiyordu. «— Canımın istediğiyle gezip dolaşırım. Dedikodu mu? Vızgelir tırıs gider. Bütün erkekler benim olsun istiyorum. Doyamıyorum kız, zorla mı? Hepsinin tadı bir başka. Ne diye içlerinden yalnız birine bağlanmalı?»
Güllü böyle düşünmüyordu. O yalnız Kemâl'i düşünüyor, sâdece sâdece onu istiyordu. Sonuna dek de onunla kalmalıydı. Hani şu «— Allah bir yastıkta kocatsın..» derlerdi ya, öyle. Kemâl'le bir yastıkta kocamaktan başka dileği yoktu. Pakize o kadar
60
erkek değiştirmişti de nesi artmıştı? Bir gün ya bir hastalık alır, ya da bir zorlusuna rastlarsa görürdü gününü!
Zorlusu deyince, aklına Kör Tahir geldi. Sahi o. Sinemada görmemiş olamazdı Güllü'yü. Cıgara içmeğe çıkarken yan gözle bakmış, görmüş, gülmüştü, domuz, domuzoğlu domuz! Hamza'ya hemen yetiştirirdi, sağlam! Belki de yetiştirmez, gene yoluna çıkar, «— Herkese şapur şupur da bana yarabbi şükür mü kız?» diyebilirdi. Desindi, desindi de ağabey-sine söylemesindi. Desindi desindi ama, hava alınca? Hava alınca, bir iki demezdi vallaha, söyleyive-rirdi. Hem de bire bin katarak!
İçinden bir sıkıntının kül renkli ağırlığı geçti.
Söylerse ne olurdu? Asar mıydı? O değil, onun Feriştah'ı asamazdı. Hele elini kaldırıp vurmaya kalksın? Ya da kötü bir lâf söylesin? Onun elleri armut toplamıyor, ağzı da kirada değildi. Vurursa o da vurur, söğerse o da. Başka?
Bir de şu vardı.. Kel önüne çıkar, böyle böyle, «Herkese şapur şupur da, bana yarabbi şükür mü?» derse, gülüverir, umuda düşürür, sonra da Pakize'yi gönderip... Güldü. «— Şu kör itin ifadesini alıver kız, derim. Canına minnet kahpenin. Alıverir!»
Ama gene de belli olmazdı işi sürtüğün. Bir erkekten hoşlanması gerekti. Hoşlanmadı mı, yoluna altın dizseler... bir de, fabrikada, iş arkadaşı erkekler, ya da ustalarla «— Allah yazdıysa bozsun. İş arkadaşlarıyla yüzünü karaladın mı, yandın. Hemen-cik fabrikaya yayılıverir. Ondan sonra kurtulabiürsen kurtul!»
Pakize yanaşmazdı Kör Tahir'e.
Canı sıkıldı. Canının sıkıldığı sıralarda olduğunca, gene bir ayaklanma başladı içinde. «— Eeeeh... bana kimse karışamaz! Kör Tahir değil, Allah olsun isterse. Seviyorum, sinemaya gittim, her zaman da
61
gideceğim. Evet, oğlan Fellâh da üstelik, kime ne? Hele ağızlarını bozup artık eksik bir şeyler söylesinler, vallaha onları parça parça ederim!»
Babasına baktı. Besili sığır ağırlığıyla, Memo'ya yaslanmış... Amma da uykucuydu be! Bütün gün uyur, gene de doymazdı uykuya. «— Şam babası!» diye geçirdi. Bu söz de Pakize'nindi. Kâfir karı, neler de bilirdi!
Birden Zaloğlu'ya dikkat etti: A a... oğlan soytarı mıydı ne? Deert! Göz de kırpıyordu. Aynayla dargındı galiba.. «— Ulan dünyada bir sen kalsan, bir de ben. Sana gene de dönüp bakmam!»
Gözlerini elinden geldiğinde kaçırıyor, ama arada bakışları karşılaşınca da oğlan... gerçekten de soytarıydı, tamı tamına soytarı! Bayram yerlerinde Pakize'yle gülmekten kırıldıkları soytarıların tıpkısı. Kocaman bıyığı, belinde kuşağı, çizmeleri... kafasını kızdırırsa vallahi de, billahi de döverdi onu! Hem de, bağırta bağırta, kovalıya kovalıya. «— Pestilini, çıkarırım kahpe dölüyüm ki. Dayım şöyle, dayım böyle. Oğlan dayıya çeker, dayın da sana benzer bir soytarı besbelli. Sonra, dedesi, konakları, tarla mar-la, çiftlik., hem anlatıyor, hem de bana bakıyor. Aboo.. vuruldum anlattıklarına da sana da. Keleş., dayın hatırlı adamsa bana ne? Uğrunda ölecek değilim ya!»
Kemâl onun gibi dört tanesini üst üste koyar da ezerdi!
Gece iyice ilerlemişti, horozlar ötmeğe başlamıştı dışarda tek tük. Güllü esneyip duruyordu. Zâten içkicilerde de hayır kalmamıştı. Zaloğiu uyuma-mağa kendini zorluyordu ama, gene de başı düşü düşüveriyordu. Memo, Cemşir'e yaslanmış, horluyor-du bile. Yalnız Reşit, berber Reşit. O, hâlâ cin gibi, oğlanın kıza adamakıllı vurulduğunu düşünüp seviniyor, bu evlenmeyle ulaşacaklarının neler olabileceğini kestirmeğe çalışıyordu.
62
Hamza da uyanıktı. Kiloluk şişede son kalam Zaloğlu'yla paylaştıktan sonra;
— Görüyon mu Reşit emmi? dedi. Koca şişeyi hemen hemen kardaşımnan temizledik ha!
Temizlemişlerdi ya, Zaloğlu'nun neşesi uçuver-mişti; kız, anasına dayanarak uyuyup gitmişti Onda gözü olsa uyuya mı bilirdi? Lâkin gene de belli olmazdı.

— Bir bu kadar daha olsa içer miydik?
— Bir iki demeyiz anam avradım olsun. Var mısın?
Berber Reşit, Hamza'nın elinden boş şişeyi çekip aldı: r y . * v
— Var mısın'mış... Kahkahayla gülen Hamza:
— Niye Reşit emmi? dedi.
— Niyeymiş. Marifet mi belliyon rakı içmeyi? Vaktiyle baban da tıpkı senin gibiydi. Bak, horlayıp duruyor şimdi. Marifet, işi tadında bırakmak. Hadi bize müsaade!
Zaloğiu pırıl pırıl çizmeleriyle zıplayıp kalktı. Hamza :
— Acele ettiniz, dedi. Burda yatardık.. Zaloğlu'nun canına minnetti ya, gene de :
— Yoo.. zâten lüzumundan çok rahatsız ettik haydi eyvallah!
Reşit, ırgatbaşı Memo'yu da uyandırdı, üçü çıktılar. Ortalık yeni yeni ağarıyordu. Hiç konuşmadan mahallenin çamurlu sokaklarını geçtiler. Parke döşeli caddeye çıkınca, Reşit:
— İsterseniz benim dükkâna gidek? dedi. Zaloğiu durakladı:
— Nâpacağız senin dükkânda?
— Açar otururuz. Sabahçı kahvesi de var yanımızda. Çay, kahve içeriz, kafamız kızarsa süt içeriz., her dâim rakı içilmez ya!
Dükkânın yolunu tuttular.
63
Böyle olduğu daha iyiydi Zaloğlu için. Biçimine getirir, Güllü'den söz açardı. Cemşir'in akıl hocası olduğunu, onu istediği yola getirebileceğini .biliyordu. Zâten dikkat etmişti, kıza arada göz möz atarken, herif kurt gibi, onları göz hapsine almıştı. Hoşuna gider gibi bir hâli vardı ki, iyiydi. Demek istiyordu kızla bu işi pişirmesini? Madem istiyordu, ilk iş, kızı hâle yola sokmaktı ki, dayısı daha sonra gelirdi. Öyle ya, kız bir sefer «Heye» desin, ondan sonrası kolaydı. Demek şimdi Reşit elde birdi. Hamza'-nın dünden de dünden yanaşacağına kuşkusu yoktu. Kalıyordu Cemşir'le kızın anası. Cemşir'i Reşit yola getirirdi. Anasıysa ister istemez uyacaktı onlara!
Dükkâna gelinceye dek ölçtü, biçti. Sonunda bu işe olmuş gözüyle bakmağa başladı. Dayısının da hazmı kolaydı. Yasin ağanın sakalına göre tarak vurdu mu, yaşlı adam da ondan yana oluverirdi. Hele birkaç kitapla gitti mi, tamamdı.
Birden aklına başka bir şey geldi: Hepsi iyi, hepsi hoştu ya, kız istemeseydi., öyle ya, hoşlanmamış olabilirdi. O zaman? O zaman eşeğin büyüğü ahırdan çıkmaz mıydı?
Hafifçe öksürdü.
Ama sanmıyordu. Bıyığı, pususu, çizmeleri, külot pantolonuyla yiğitti, hem de yiğidin tekesi! Rakı içişi ya? Ordakilerin hepsinden çok rakı içmişti. Kız da görmüştü bunu. Dayısı dersen, hem çok zengin, hem de Allanma kadar hatırlı bir adamdı. Böyle bir adamın yeğeniydi bugüne bugün!
Birden bir başka şey hatırladı: Dayısının paşaya iskemle Vurduğunu keşke kızın önünde anlatsaydı! Tuh be, ne diye akıl edememişti? Kız, eşek değildi, cin gibiydi. Yeğenlerin dayılara çektiğini de bilirdi. Derken, söz akşamki bekçi manzarasına gelirdi. Reşit açardı ağzını gayri, «— Ramazan efendi de, Allah bağışlasın, dayısından geri kalmaz!» derdi. «Bek-
64
bo-
— Hayrola Reşit emmi?
~ Karga bokunu yemeden böyle sabah sabah?
Reşit kulak asmadı. Kilidi çıkardı, kepengi gürültüyle kaldırdı. Neden sonra meraklıları cevapladı:
— Öyle icap etti..
Dükkâna girdiler.
Arabacılar merak içindeydiler. Bu adam dükkânını neden böylesine erken açmıştı? Zaloğlu'nun, Re-şit'le ne alaveresi vardı?
— Valla anlıyamadım arkadaş..
— Kendine boşver Zaloğlu'nun ya, dayısı...
— Dayısı olmasa onu kim adam yerine kor?
— Hiç canım.
— Reşit emminin kızı mızı yok ki., ha?
— Kimbilir? Bir dalavereleri vardır!
— Bu saata kadar nerdeydiler? Şimdi nerden geliyorlar?
İçlerinden biri:
— Kafanızı yormayın, yarın ucuzlar. Lâkin bizim millet gibi yok. Öyle şeyler uydururlar ki...
— Ne gibi?

— Dün Camlı kahveye gittiydim. Şoförler toplanmış, prafa oynuyorlardı. Bu geldi. Gene böyle çizme, kilot pantolon, belde kuşak muşak.. içeri bir göz attı, aradığını bulamamış olacak, çekti gitti. Meğer şoförlerini arıyormuş. Ardından demediklerini
65
F.: 5
komadılar. Herifin yüzüne karşı Ramazan bey, Ramazan ağa, ardından Zaloğlu! Bir başkası:
— Tabî oğlum, dedi. Herkes itnen çuvala girecek değil ya!
— Duyar haa..
— Nâlur duyarsa?
— Ne mi olur?
— Nölur lan? Asar mı beni dersin?
— Dayısına der!
— Dayısı bunu hesaba mı katar? Şuncacık kredisi yok dayısının yanında. Sonra, dayısı... koskoca Muzaffer bey yahu., herif sapına kadar yiğit adam. Bara gelen her avrat, önce çiftliği boylar, herifin tezgâhından geçermiş!
— Ufak iş o. Herifin asıl zamparalığı Avrupa'da. Anlatıyorlar, aklın durur!
— Ya kumara verdiği para?
— İyi mi? Paramızı götürüp gâvurlara yedirmek iyi mi yâni?
— İyi, kötü. Para onun, keyfi misin?
— Değilim amma... Sözünü kesti:
— Bitti. Alınteri döküp senin benim gibi kazanmıyor ki acısın paraya. Haydan gelen huya gider. Çalmış Memet, Hasan, Ali, Ayşe, Fatma...
Bar kadınlarını pansiyonlarına götürüp getiren kupkuru bir arabacı:
— Birinde, dedi, seninki bara gider!
Adam boş konuşmadığı için, iskemleler ilgiyle ondan yana çekildi:
— E e...
— Kim? Zaloğlu mu?
Adam bir cıgara yaktıktan sonra:
— Zaloğlu, dedi. Geçer oturur bir masanın başına...
— Tabî gene bu kılıkta hı?
66
— Tabî. Yiğit adam, başka kılıkta gezer mi?
— Sonra?
— Sonrasına bakın., çizme mizme, kilot milot, kuşak muşak.. Ekspres gibi. Garsonlar boşverirler. Seninki dellenir. Lan garson diye bağırır. Garsonlar gene aftos piyos. Derken celallenir.. Lan Allahsız'lar, der, biz burda neciyik de boş veriyorsunuz? Adam değil miyik? Tabakları tutar tutar fırlatır. Tabaklar da ibne tekmil efendi, barın zemini beton, tabaklar cıncık. Kırılsana! Yok, kırılmazlar, başlarlar hop hop hoplamaya!
Kahkahalar patladı, gözlerden yaşlar gelinceye kadar gülündü. Sonra matrak biri:
— Ulan Araboğlu, dedi. Hepsi essah, burası yaş!
— Herifi yiyon. Betona düşen tabak kırılmaz mı?
Araboğlu güldü :
— Demek inanmıyorsun?
— İnanılır mı lan?
— Şerefsizim hem kırılmamış, hem de attığı tabak hop deyip gelmiş önüne oturmuş!
— İyi oğlum, aşkolsun mantarına..
— Herifi Nasreddin Hoca yapıp çıktınız!
— O ne ibne tabakmış öyle ki hop deyip...
— Lâstik belki de..
— Olur olur-arkadaş!
VI.
Zaloğlu, berber Reşidin dükkânından sabahın dokuzuna doğru çıktı. Ortalık günlük güneşlikti. Sım-sıcak bir güneş, sırtını tatlı tatlı yakıyor, gevşeyen sinirleriyle habire esniyordu.
Ah şimdi yatağında olsa da uykuya bayılıver-seydi!
67
Şehre indikçe kaldığı her zamanki hanın yolunu tuttu.
Reşide hiçbir şey açmamıştı. Korkup çekindiğinden değil, dayısına güvenemediğinden. Evlenmesini isterdi dayısı herhalde ama, «Soylu, soplu, arlı namuslu bir kız»la. Güllü'yse fabrika kızıydı. «— Çeşit

çeşit erkeğin arasında büyümüş, gözü açılmış»tı. Zal-oğlu böyle düşünmüyordu. Böyle bile olsa makbulüydü ya, başta dayısı, dayısının arkadaşları, it sürüsü • gibi hısım, akraba...
Hana geldi, yorgun bedenini karyolaya sırtüstü bıraktı. Uykudan geberiyordu güya. Hani? Nerdeydi uyku? Uykusu da, yorgunluğu da uçuvermişti._ Aklında Güllü, yorgan çekiliverince görünen bembeyaz bacakları...
Ah şimdi surda, yatağında olsaydı! Tatlı tatlı gerindi. Ne bacaklardı ya!
Dayısı, kendi evlenirken soylusunu arasındı, ne karışırdı yeğenine? Soylu, soysuz., onun bileceği işti, dayısının değil! Değil ama, gene de dayısı razı gelmeliydi bu işe. Gelmezse, dünya dünyaya geçse havayla cıvaydı. Onun için, dayısının ağzından girip burnundan çıkacak, aklını çelecek birini bulması gerekti. Kim olabilirdi bu?
Aklına gene Çiftçibaşı Yasin ağa geldi. Yasin ağa meram ederse dayısını yola getirebilirdi. Çünkü Yasin ağa sıradan, herhangi bir Çiftçibaşı değildi ki! Dayısının ona inancı sonsuzdu. Yalnız dayısının de- • ğil, dayısının babasının, yâni dedesinin bile ona güveni sonsuzmuş. Herif gerçekten de, yetmiş beşinde olduğu halde sırım gibiydi. Sonra öyle cesurdu ki, hiç ama hiç kimseden korkmazdı. Kooa koca yılanları tuttuğu gibi koluna dolar, kurşuna bile göğsünü açıp giderdi. İğtişaş'ta, Ermeni çeteleri Zaloğlu'nun dedesini yakaladıkları gibi dereye indirirler. Bitireceklerdir. Bey bas bas bağırır. Cetelerse insafsızca

tokat, tekme, yumruk. Tam bu sırada nerdense durumu haber alan genç Yasin, çiftesini kaptığı gibi fırlar. Dereye gelir. Çeteler tanıdıkları için: «— Yasin geri dur, karışma sen!» derlerse de, Yasin tek lâf etmez, çiftesini çevirip herifleri keklik gibi avlar. Bey bayılır. Yâsin'dir beyi omuzuna alıp, çiftliğin yolunu tutar. O günden sonra bey, Yâsin'i baş tacı eder. Nereye gitse Yasin de birlikte, ne yese, ne içse Yasin de. Beyin sağ kolu olur. Hattâ bey ölürken, oğluna: «— Yâsin'in kıymetini bil Muzaffer!» der. «Ona güven, sev, dediğini dinle, ziyan etmezsin oğlum!»
Gerçekten de, Muzaffer bey, babasının ölümünden sonra çiftliği, tarlaların sürülüp ekilmesini, ürünün devşirilip anbarlanmasını, gerektiğinde satılmasını Yâsin'e bırakmıştı. Yasin gereğini yapar, mevsim sonlarında beyin hissesine düşeni de bankalardaki carî hesaplarına yatırırdı. Bey de atlar giderdi Avrupa'ya. Nis, Montekarlo, Paris, sırasına göre İtalya'nın çeşitli şehirleri, Almanya, İngiltere dolaşır durur, iyice yoruldu mu da aklına çiftliği gelirdi. Gelirdi ama, gene de Yâsin'den hesap sormazdı. Bilmezdi ki hesabını! Yasin ona gerekenleri söylerdi: Binlerce dönüm tarlaya kütlü denilen pamuk tohumu ekilmiş, çapaları yapılmış, mevsimi gelince de ırgatlara top-lattırılmıştır. Şu kadar bin kilo yerli, şu kadar bin kilo Klevlând cinsi çiğitleri depolarda aktarılıp durmaktadır. Şu kadar bin kiloyu tohumlu pamuk olarak falanca fabrikaya, şu kadarını da preselettirip falanca depolara yerleştirtmiştir. Üstyanı olan şu kadar kiloyu da iplik-bez fabrikalarına gayet hesaplı, satmıştır. Bu yıl, geçen yıllardan da çok kazanmışlardır. İşte banka defterleri, şu bankadaki hesabı şu kadardır, bu bankadaki hesabı da bu kadar!
Muzaffer bey defterleri alır, masanın üstüne atar.
— Canım, Yasin., senden hesap soran mı var da bana teker teker anlatıyorsun? İyi, hoş, güzel.

Yapmış, çatmışsın işte. Başka? Başka ne var ne yok?
Bu soruyla Muzaffer beyin yeğeninin durumunu öğrenmek istediğini anlar Yasin ağa.
— Eh, der. Fena değiliz..
— Esrar mesrar içiyor mu?
— Yoook bey, bana söz verdiği gündenberi ağzına koyduğu yok!
Duğrucu Yasin ağa, burda kancıklamıştır işte. Oğlan gerçi elinde kalem, defter Yasin ağanın ardında dolanıp durmuştur ama, fırsat buldukça da esrar da içmiştir, afyon da atmıştır, rakının da göbeğinde uyumuştur. Hattâ Yasin ağaya zaman zaman kök söktürüp, geldiği zaman dayısına söyliye-ceği üzerine ağır yeminler de etmiştir ama, gene de yeğenine karşı nefret duyuları içindeki dayıya tek lâf etmez aykırı. Çünkü Yasin ağanın da çok zayıf bir yanı vardır. Yasin ağa, Zaloğlu'nun anasını öz kızı gibi sever, üzerine babasıymış gibi titrerdi. Bu güzel, güzel olmaktan geçtim iyi huylu, üstelik Yasin ağaya bol bol din ululârının serüvenleriyle dolu kitapları büyük bir sabırla okuyan bir kız, sonra beylerden biriyle evlenip, kadın olmuştu. Kızken de, sonraları kadın olunca da Yasin ağaya karşı saygısı değişmeyen bu melek kadın, oğlu beş yaşına bastığı yıl, birdenbire hastalanmış, doktor, ilâç, şu, bu para etmemiş, ölürken Ramazan'ını ona emanet etmişti. Bunca yıl geçtiği halde Yasin ağa, genç kadının o ânını hiçbir zaman unutamadı. Öfkeden çılgına dönüp, «— Dayın gelince seni şikâyet etmezsem, anamın donu başıma!», ya da «— Seni dayına şikâyet etmezsem, Yasin adım Bogos olsun!» diye yemin ettiği halde hiçbir zaman yeminini yerine getirmez, dayısı sorunea onu korurdu. Bunda Zaloğlu'nun annesinin etkisi olduğu kadar, oğlan haylaz maylâz, çoğu geçeler ona kitap okurdu. Rakı, şarap, esrar içmek şöyle dursun, ağzına cıgara bile koymıyan Yâ-

70
sin ağanın bir tek zevki, kitap okutup dinlemekti.
Zaloğlu tam da onun istediğince okurdu. Bin şu kadar yıl önce geçmiş, ya da öyle farzolunmuş serüvenler, Yasin ağanın renkli belleğinde öyle canlanır, öyle elle tutulacak hâle gelirdi ki, Yasin ağa o günlerin içinde yaşamakla kalmaz, zaman zaman da coşup gür sesiyle haykırırdı:
«— Vuuur ya Aliiii!»
Muaviye ile Yezîd'e nefreti sonsuzdu. Kerbelâ'-da peygamberin torunlarına reva görülen zulümden ötürü hüngür hüngür ağlar, «— Aaaah» derdi, «ah! Ben olmalıydım yanlarında ki!»
Çiftliğe yeşilli, sarılı, mavili dekolteleri içinde bar kadınlarının getirildiği, ut, dümbelek, gırnata, keman seslerinin köyü doldurduğu geceler Yasin ağa, omu-zunda çiftesi, çiftlik kapısında sabahlara dek beklerdi.
Bundan başka da, ekmeğin çiği, aşın kurtlusu, gündeliklerin düşüklüğüne mızırdanan ırgatların da baş belâsıydı. Böylelerini ele geçirdi mi, sopa altına yatırır, «— Allah yarattı..» demezdi.
Yasin ağa için iki çeşit kul vardı. Biri, Cenâb-ı Allah'ın sevgili kulları., bunlar malın, mülkün sahipleri, hatırlı, soylulardı. İş görmek için değil, gördürmek için yaratılmışlardı. Yaptıkları her şey doğru, olması gerekendi.
Ötekilerse, Allah'ın sevmediği kullardı ki. Allanın sevgili kullarının işlerini görmek, azar işitmek, ezâ çekmek için yaratılmışlardı. Haşarattı bunlar. Her türlü kötülük, pislik, iffetsizlik bunlardaydı. Bunlara acımak, kurtarmağa çalışmak boştu. Böyle şeyler düşünmek Allah'a şirk koşmak olurdu. Zülcelâl mademki böyle ya'ratmıştı onları, böyle kalmalıydılar. Cenâb-ı Allah'ın da bir bildiği vardı. Başka türlü olmalarını istese o türlü yaratmağa kaadir değil miydi?
71
Zaloğlu, Yasin ağayı ovucunun içi gibi bildiğin- . den, Güllü'den pat diye söz açsa, adam, «— Allanın sevmediği bir kulla evlenilir mi?» diye kesip atacağına şuncacık kuşkusu yoktu. Yoktu ama, gene de bir şeyler düşünmekten geri kalmıyor, Yasin ağanın dirçleyip, sözüne değer vereceği birini hatırlamağa çalışıyordu. Öyle birini bulmalıydı ki, Yasin ağa peki desin, inansın, dayısını inandırsın !
Arka üstü yattığı yerde gözlerini tavana dikmişti.
Var mıydı böyle biri?
Varsa, kim?
Hiç canı istemediği halde bir cıgara yaktı. Ağız dolusu dumanları tavana bırakıyor, bildik, gördük, tanıdıkları aklından geçiriyordu. Bunca tanışları arasında elbette böyle biri vardı, olacaktı, olması gerekirdi. Öyle biri ki, tereyağından kıl çeker gibi önce onun aklı yatsın, sonra da Zaloğlu'yu Zaloğlu'dan daha içten, çok daha akıllıca savunsun, bu işin olup bitmesini sağlamakta önayak olsun!
Cıgarasından üst üste aldığı dumanları ne kadar savursa, aklını ne kadar yorsa boştu. Bulamıyordu bulmak zorunda olduğunu. Bir yandan da uykusu öylesine bastırmıştı ki, elindeki cıgarayı açık pencereden bir fiskeyle fırlatıp yan döndü. Gözleri çöller gibi yandığı halde uyuyamıyordu. Güllü'nün hayali ön plândaydı. Onu soyuyor, kucaklayıp yatıyordu. Çıldıracaktı. Bu dünyada bir işçi kızına da sahip olamıyacak mıydı? Allah'ın sevmediği kul diye dü-şünemiyordu Güllü'yü Yasin ağa gibi. Allah'ın sevdiği, sevmediği ne elemekti? Yasin ağa ne biliyordu Allah'ın sevgili kullarıyla sevmediği kullarını? Fos lâflardı bunlar ya, gene de Yasin ağasız olamıyacağı için, aldırış etmiyordu. Diyelim ki bu böyledir. Güllü, Allahı'n sevmediği bir kuldur. Olsun. Zaloğlu buna da razıdır. Dayısına, uzak yakın hısım akrabasına, bildik, gördük, tanıdıklara ne?
72

Bir yandan bir yana döndü.
Yaşıyacak olan kendisidir. İsterse dayısı onları çiftlikte de oturtmasın. Versin dedesinden kalan hissesini bitsin gitsin. «— Gel oğlum. İşte dedenden, annen yoluyla sana kalanlar.. Şunca tarla... tarla mı istersin, para mı?»
«— Para isterim dayı!»
«— Peki, al hissene düşeni!»
Birkaç deste binliği uzatsa. Alsa. Hiç vak'ıt geçirmeden, hemen atlardı şehre inecek kamyonlardan birinin şoför yerine, tutardı şehrin yolunu. Bankaya uğrar, binliklerden birini bozdurur, girerdi bir içkili lokantaya, kafayı çekerdi ama, fitil gibi değil. Kararında. Sonra bir taksi çevirir, şehrin en büyük mağazalarından birine uğrar, Güllü'ye, anasına, ağasına, babasına, hattâ berber Reşide hediyeler alır, dayanırdı kapılarına. Kız evde, değil, önemli olan, kızın yakınlarını hediyeye, paraya boğmaktı.
Uykuya ne zaman, nasıl geçtiğini anlıyamadı. Düşündükleri, düşünde sürüp gidiyordu. Dayısı güler yüzle çağırıyor, tarla mı, para mı istediğini soruyor. Kabak Hafız «— Tarla iste!» diyor yanından. O da nerden

çıkıveriyor sanki? Tarla istemek işine gelmiyor, «— Para ver dayı!» diyor. Dayısından binlikleri alıyor. Kabak Hafız gene yanibaşındû: «— Hadi bakalım mîrim, göster adaletini!»
Şehre inecek kamyonun şoför mahalline yanya-na giriyorlar. Zaloğlu: «— İyi ama hafız» diyor, «kafaları çektikten sonra nasıl döneceksin köye?»
Kabak Hafız gülüyor:
«— O, daha sonra düşünülecek şey mîrim. Önce kafaları çekelim!»
Kafaları çekiyorlar mı, çekmiyorlar mı? Çekiyorlarsa nerde, nasıl? Bütün bunların üzerinde durmuyor. Kafaları çekmişlerdir, ikisi de sarhoştur. Güllü'-lerin mahallesine şarkılar, mânilerle dalıyorlar. Zaloğlu kıza, yakınlarına hediyeler almayı unutmuştur.
73
Kabak Hafız «— Boşveer» diyor. «Dumanı doğru çıkar!»
«— İyi ama, hediyesiz, elleri bomboş gidilir mi?» «— Gidilir!» «— Ayıp olmaz mı?»
«— Olmaz. Çünkü Zât-ı vâcibülvücut ve tekad-des hazretleri böyle istiyor. Benden daha mı iyi bileceksin? Karışma. Yapar çatarım ben!»
Birden uyandı. Ter içindeydi. Gerçekten de, Kabak Hafız vardı be! Bu adam isterse din, iyman, Allah, kitap yoluyla Yasin ağayı yola getirebilirdi, hem de of gibi!
Uykusunu iyice almıştı. Yatağında oturup, bir cıgara yaktı keyifle. Nasıl da akledememişti!
Bir oturuşta sıcak dört somunla iyi kızarmış küçük bir kuzuyu temizleyip kalkabilir diye düşündüren, dev yapılı biriydi Kabak Hafız. Kocaman bir sakız kabağını hatırlattığı için köylü, Kabak Hafız derdi. Vâazlerinde dehşet kesilmesine, Allah, öte dünya, azâb-ı elîm, azâb-ı şedît konularında şakası olmamasına karşın, su gibi yumuşaktı. Girdiği kabın biçimini alıverir, mescit dışında güler, söyler, köylüyle şakalaşırdı. Hattâ vâazlerden hemen sonra, ağzı sıkı Müslüman kardeşleriyle şarap testisinin başına oturmaktan da çekinmezdi. Köyün azgın dullarından zengin Naciye'ye uçkur çözdüğü de ileri sürülürdü. «Olmaz» sözcüğünü hemen hemen hiç kullanmazdı. Aptessiz namaz kılındığı gibi, üç öğün tıkın-dıktan sonra da oruç pekâlâ olabilirdi. Herşey selâ-vat kuvvetine, kişinin düşünüşüne bağlıydı. «Âlem-i mümkinât»tı bunun burası. Madem ki «Âlem-i müm-kinât»tı, o halde? O halde herşey olur, olabilirdi. Şayet olmaz, olamazsa, «Âlem-i mümkinât» yerine, «— Âlem-i gayri mümkinât» denmek gerekirdi ki, günahtı böyle düşünmek, küfürdü!
Köylü arasında hır çıktı mı, çözümlemede son derece pratik bir yol tutmuştu: Hır gür'e düşenler-
74
den hangisi ötekinden zenginse, elbette o haklıydı. Çünkü şeriatın kestiği parmak acımazdı. Yetinilmiyorsa, mahkemelerin yolu kapalı değildi ya!
Eşek dili yazar, kurşun döker, çarpıntı keser, «Fiil-i cimâın en efdali»ni, İbrahim Hakkı efendi Mârifetnâmesine göre salık verir, muhabbet tılsımları yapar, geçim muskaları yazar ama kendisi hiç mî hiç birine inanmazdı.
Birinde Zaloğlu, herifi şarap içerken bastırmıştı. Sanmıştı ki, herif yakalanınca ürkecek, toparlanacak, sonra da eline ayağına düşüp kul gibi yalvaracaktı kimseye bir şey söylememesi için. Hiç de öyle olmamıştı :
«— Ooo mîrim, buyur bakalım!»
Şaşmıştı Zaloğlu :
«— Demek, demek böyle işlerin de var? Demek söylenenler doğru?»
Kalkmış, Zaloğlu'ya temiz bir bardak alıp geldikten sonra :
«— Otur» demişti, «otur demlenelim!»
Sır verircesine eklemişti:
«— Sen benim vaazlarıma kulak asma. Gittiğim yoldan gel, zararlı çıkmazsın!»
Ondan sonra ahbap olmuşlardı.
/«— Genâb-ı Allah hiç bir şeyi boşuna yaratmaz. Her yaratılmış şeyin bir vazifesi vardır. Şarabın haramlığı, içmesini bilmeyenler içindir. Rakıya gelince, kitap onu yasaklamak değil, bahsini bile etmez. Demek oluyor ki rakı içilebilir. Şarap içişim, ucuzluğundan. Elime geçse, rakıyı şişeyle değil binlikle içerim!»
Zaloğlu bütün bunları yeni baştan hatırlayınca güldü. Ne hergele, ne üç kâğıtçıydı ya! Hergele, üç kâğıtçı ama, kendini satmasını öyle bilirdi ki.. En biri Yasin ağa. Yasin ağanın yanında çiçeği burnunda bir «Dini bütün» ki, o kadar olurdu. «Ermiş»ti o be
75
ermiş! «Kabak Hafız» denilmesine ifrit olurdu. Çiftliğe uğramaz mı, yere yurda komazdı onu. Giderken de fasulyadan, mercimekten, yataklık pamuktan, şundan bundan «Hazret»i mahrum etmez, bol bol kollardı.

Evet evet, bir büyük şişe rakıyla kutu sardalya-sı, yalancı dolma, şu bu alıp gitmeliydi. Kafaları bulunca açardı derdini. Herifte «Olmaz» olmadığı için, herhalde ilgiyle dinler, elinden geleni esirgemez, akıl verirdi hiç olmazsa.
Yataktan kalktı. Güldü. Kabak Hafız karşısın-
daymış gibi:
«— Üst yanını ferasetine bırakıyorum üstat!»
VII.
Düşündüğü gibi yaptı: Bir şişe yarım kiloluk rakı, kutu sardalyası, beyaz peynir, doğranmış pastırma, karazeytin... Kabak Hâfız'ın evinin yolunu tuttu.
Köyle çiftlik arasında bir, birbuçuk kilometrelik yol vardı. Yerler çamur, ortalık karanlıktı. Arada bulutlar kayınca pırıl pırıl ay, yerdeki su birikintilerini parlatıyor, sonra da kapkara bulutlar ardında yitip gidiyordu.
Kaypak yolu zorla geçip köye girdi. Karanlık pencereleri, saz örtülü damlarıyla kerpiç huğlar çoktaan uykuya geçmişlerdi. Bir köşe, bir köşe daha...
Kabak Hâfız'ın kapısına geldi. Hayretler içinde durdu: Kapı kanadı ardına dek açıktı!
Zaloğlu kuşkuyla çevresine bakındı. Ne bir ses, hattâ ne de bir nefes!
İçeri daldı.
Öksürdü.
— Heeey Hafız!
76
Kibrit çaktı: Yatağı seriliydi Hâfız'm. Yatağının ya'nıbaşında kitap rahlesi, rahlenin üzerinde sarı yap-raklarıyla açık, Mârifetnâme!
Yeni bir kibrit çaktı.
İyi ama, nereye gidebilirdi? Bir yere gitmesi ge-rektiyse kapıyı ne diye ardına kadar açık bırakmıştı?
Dışarı çıktı.
Yağmur yüklü bulutların ardında ay, arada görünüp kayboluyordu. Uzaklar koyu bir karanlık içindeydiler.
Tuhaf, çok tuhaftı hem de. Yatağı karmakarışık olduğuna göre, yataktan kalkıp gitmişti nereye gittiyse.
Sakın Naciye'nin yanına gitmesindi?
Şöyle bir düşündü. Kadınla ilgisini Zaloğlu'dan saklamıştı ama, bilenler yeminle söylemişlerdi ki, Naciye'yle arası iyidir. Kadının evinden çıkarken görenler vardır.
Aklı yattı: Ordaydı, sağlama ordaydı. Ordaydı ama, kapısı neden açıktı? Aceleyle iyice çekememis miydi? Rüzgâr açtı dese, rüzgâr yoktu havada. Peki?
Naciye'nin evine yollandı.
Köyün zengin dullarından Naciye, kırklık, kütür kütür bir kadın, bir eski muhtar kızıydı. Tarlası, çifti çubuğu vardı. Bütün bunlar önce babasından, sonra da karayağız kocasından kalmıştı. Adam karayağızdı ama, hastalıklı, ufaktefek bir şeydi. Kamyon kazasında önceki yıl ölmüş, azgın karısını çeşitli ırgatlarıyla Kabak Hâfız'a bırakmıştı. Paralı, mallı, mülklü üstelik azgın bir erkek delisi olan kadın, «— Evlenmiyece-ğim» diyordu. «Kocamın hâtıralarına saygısızlıktan falan değil, tek erkek hakkımdan gelemiyor. Gelemedikten sonra ne diye başıma ayakbağı çıkaracağım? Sonra, gizli, saklının tadı başka!»
77
Bütün bunları açık açık dememişti ama, yaşayı-şıyla bal gibi de demiş oluyordu. Dile düşmüş, tehditlere uğramış, köy kahvesinde acar delikanlıların yumruklaşmasına sebep olmuştu.
Zaloğlu, Naciye'nin karanlık penceresi önünde durdu. Kulak verdi: Ses yoktu!
Tuhafına gidiyordu bütün bunlar.
Kulağını pencereye iyice yaklaştırdı. Hafiften bir mırıltı çalındı kulağına. Derken bir kadın kişnemesi, hafiften. Anlamıştı. «Papaz» Naciye'nin yanındaydı!
Pencereden tam çekilmişti, kadının sokak kapısı açıldı. Geri sıçradı, huğ'un köşesini siper aldı. Tam bu sırada ay da buluttan kurtulduğu için, ortalık yaş yaş parladıysa da, çok geçmeden ay bulutların ardına yeniden girdi, ortalığı koyu bir karanlık bastırdı. Bastırdı ama, karanlığın içinde çok daha karanlık gibi bir gölge, Kabak Hâfız'ın gölgesi kapıdan sıyrılıp dışarı çıktı. Kapı ardından usulaaaık kapandı.
Kabak Hafız çamurlu köy yolunda hızla uzaklaşıyor, Zaloğlu'ysa gülerek gidiyordu ardından. Bir sokak sonra yetişerek öksürdü. Kabak Hafız durala-dı, kulak verdi.
Zaloğlu iyice yaklaşarak:
— Saatlar olsun, dedi.
Zaloğlu'yu sesinden tanıyan Kabak Hafız rahatladı :
— Oh be, sen miydin erenler?
— Bereket versin ben'im Hafız..

— Burada olduğumu ne biliyordun?
— Senin kadar ben de ermişim oğlum!
— Yoo.. o zâtımıza mahsus... şakayı bırak, ne bildin burada olduğumu sahi?
— Nereden bileceğim? Kabalapazar. Daha doğrusu, benden saklıyordun. Evine geldim, baktım sokak kapın ardına kadar açık. Ulan nerde bu herif diye düşündüm...
78
— Demek herif diye düşündün beni?
— Canım sözün gelişi..
— Peki? Kapım açık mı dedin?
— Ardına kadar hem de!
— Vay anasını., demek aceleden... içecek, yiyecek bir şeyler getirdin mi?
— Soruyor musun?
— Ulan ne adamsın be!
— Adamım tabî. Yeni mi anlıyorsun?
— Ne getirdin?
— Rakı!
Kabak Hafız az kalsın sevinçten nâra atacaktı:
— Yaşşa, dedi. Yaşşa, nûr ol! Gerçekten de Zal-oğluymuşsun!
«Zaloğlu» denmesine kızıyordu. Durakladı:
— Zaloğlu'suna sokturma, bak, çeker giderim ha!
— Nereye gidersin?
— Ananın dinine!
— Rakıyla mezeleri bırak da öyle git bari..
Zaloğlu gülüverdi.
Yeniden evin yolunu tuttular.
— Başkası Zaloğlu dese, şerefsizim külahları değişirdim, o saat!
— Beni bıçağın kesmez bilmem mi?
— Ne o? Dalga mı geçiyon?
— Sana öyle mi geldi? İmkân var mı? Büyük cesaret işi o erenler. Ben, bendeniz, hakîr-i pür taksir. Ağzı var, dili yok, kalıbı kıyafeti var, bıçağı tabancası, yumruğu yok bir zavallıyım!
— Hafız, başlarım Allahından kitabından ha!
— Neden erenler?
— Sokarım erenlere., erenler'miş...
— Peki gülüm, peki elmasım, peki arslanım, peki. Eversen bile sözünden çıkmam bilmez misin?
79
— Şakayı bırak, gecenin bu saatında beni aramak neden icap etti? Gündüzleri kurt mu yemişti?
— Hele eve gidek de..
Kabak Hafız, aceleyle açık bıraktığını anladığı kapıdan içeri koşarcasına girdi, üç basamaklı merdiveni çıktı, gaz lâmbasını yaktı. Zaloğlu gerçekten de ne için gelip aramıştı acaba? Ne için ararsa arasın, önemli olan rakıyla mezelerdi. Dul karı kahrından sonra ağız tadıyla «Bağdadi onarmak», şu anda dünyanın en güzel, en zevkli, hele hele en gerekli işiydi.
— Çıkar şu mübareği de görelim birader! Zaloğlu iç cebinden yarım kiloluğu çıkarıp gözüne dayadı:
— Gör, al!
Esmer, irice iki somunu hatırlatan elleriyle şişeyi kaptı. Öptü öptü, kollarıyla sarıldı.
— Nasıl, dedi Zaloğlu, gözün doydu mu?
— Sen, sen bir hârikasın Ramazan!
— Sahi mi?
— Yalansam şerefsiz, ayni zamanda namussuzum!
Şişenin kıçını yumrukiıyarak tıpayı çıkardı, kok-
ladi:
— Oooooh, oh!
Dehşetli bir açlığın dayanılmaz iştihasıyla sofra bezini getirip yaydı. Ekmek, birtakım küçük tabaklar, teneke açacağı, bıçak, su bardakları, rakı kadehi yerine iki çay bardağını falan çabucak getirip, sofra bezinin kıyısına bağdaş kurup oturdu.
— Sen şu ekmeği dilimle erenler, ben balık kutusunu açıyım!
Zaioğlu ekmeği dilimleyip, karazeytinle pastırmayı tabaklara koyarken, kutu açılmıştı bile:
— Heey yavrular., şunların yatışlarındaki usluluğa bak!
Tabağa boşalttı, geç kalmişçasına titreyen eliy-

80
le şişeyi kaptı, çay bardaklarına döktü, su falan karıştırmadan kaptı, kokladı. Öylesine mest olmuştu ki, gözlerini yumdu. Dudakları dua ederkenki gibi titriyordu. Belki de gerçekten dua ediyordu.
— Haydi erenler, şerefe!
Zaloğlu'yla tokuşturup, bir dikişte susuz falan içti.
Zaloğlu su karıştırmış, içip içmemekte çekimserdi. Oldu bitti rakıya karşı pek bir sevgisi yoktu. Bâzan domuzuna içer, bâzan da içene dek akla karayı seçerdi. Şu anda da öyle. İlk yudumu alsa, gerisi kendiliğinden gelirdi.
Kabak Hâfız'msa gözleri dünyayı görmüyordu :
— Amma da acıkmışım erenler be... Ahtapot gibi, mezelere saldırıyor, soluk alma-
macasına tıkınıp duruyordu.
Zaloğlu uzun çekimserlikten sonra yudumu aldı.
Kabak Hafız :
— İyisin, hassın amma, arasıra havyar mavyar getirirdin sen? Bugün bakıyorum, pek yalınkat gelmişsin!
— Aceleye geldi..
— Yoksa dayın havyarları kilit altına mı aldırdı?
— Yok yahu. Dayım öyle şeyleri düşünür mü?
— Demek aceleye geldi?
— Aceleye geldi.
— Niye? Ne var da?
— Boşver. Demek Naciye'yle...
— Evet?
— Kıyak karı değil mi?
— Sana ne?
— Bana göre hiç ama, benden saklıyordun da...
— Gene de saklarım. Kötü bir şey yapmıyorum ki.. Allah-ü Teâlâ'nın emr-i ilâhîlerini yerine getiriyorum!
81
F.: 6
— Allah-ü Teâlâ'nın emr-i ilâhîsi zina mı?
— Zina ne demek?
— Ne mi demek?
— Oğlum, yavrum, evlâdım., rakı da içiyorsun ama, ağzın gene de süt kokuyor. Meşru ve gayri meşru tefsire bağlı şeylerdir. Ancak, bu işlerin tefsirinde din adamlarının kâabına kim varabilir? Bırak işin tefsirini din adamlarına. Biz içimizden gelene bakalım. Madem ki içimden böyle geliyor, o halde Zât-ı Kibriya içimden geleni benden böyle istemiş demektir. E, Vâcib-il vücudun isteğine karşı gelip küfre mi sapaydım? Hâşâ!
Zaloğlu kadehini kaldırdı:
— Kes kes, zındık!
— Niye erenler? Ne oldu?
— Ananın dini oldu. Ne olduymuş.. Kabak Hafız kıskıs güldü:
— Bu dolambaçlı izahlar, hile-i şer'iyye için
kullanılır, öğren!
— Bana gereği yok. Haydi şerefe!
— Şerefin vaar, içtiğin zıt, sevdiğin çift olsun!
— Bak, buna âmin derim amma, çifte boşver. Tek olsun, o da beni sevsin yeter!
Gözlerini yumdu, yumulu gözlerinin ardında Güllü, uzun uzun içti.
Kabak Hafız da içti, içerken de Zaloğlu'ya dik-ka tetti. Ne demek istemişti yâni? «— ..... tek olsun, o da beni sevsin yeter!»le ne demek istemişti? Bir sevdiği vardı da yüz mü bulamıyordu? Yeni mi başlamıştı bu? Eskiden olsa ağzında mercimek ıslamnıyan geveze oğlan açardı ona. Açmadığına göre, demek... «— Dur dur dur., oğlanın gece yarısı eve düşmesinin demek sebebi bu? Olabilir. Olabilirse, bundan böyle yaşadık. Yaşadık ki tam yaşadık hem de! En sıkı arkadaşı olurum, derdini bana açar, sık sık gırtlağımızı çalkalarız rakıyla, tavuk mavuk, havyar mavyar...»
82
— Geçen gün bir yerde bir yavru gördüm Hafız, Allah Allaaaah, Allah Allaaaaaaaah!
Kabak Hafız oturduğu yere iyice yerleşip, derlendi toparlandı:
— Eeee...?
— Lâkin arkadaş, Allah özene bezene yaratmış, ne yavru!

— İyi ama, sana ne elin yavrusundan?
— Ne demek bana ne? Bu yavru sevaba girmek istiyormuş!
— Nasıl?
— Basbayağı sevaba..
—¦ Açıkla şunu be; Ne yapmak istiyormuş yâni?
Attı:
— Bana varmak istiyor senin anlıyacağın..
— Haa, şu mesele. Demek sana varırsa sevaba girecek?
— Verdiğin fetvâ'yı ne çabuk unuttun papaz? Allah'ın sevmediği kullar, Allah'ın sevgili kullarına varmakla sevaba girerler demedin miydi?
Kabak Hafız güldü :
— Peki, kim bu günahkâr?
Gözlerinin içine uzun uzun baktıktan sonra :
— Söyliyeceğim ama, surda burda gevezelik etmezsin değil mi?
— Aman erenler., o nasıl lâf? Yanımda adam boğazla!
— Söylersen?
— Söylersem... söylemem ya, şayet söylersem ne dersen o olayım!
— Ananın donu başına mı?
— Ölmüş anamı karıştırma!
— İki gözün kör olsun mu?
— Kıyma bana Ramazan!
— Demek kendine güvenemiyon?

— Güvenirim güvenmesine amma, kör şeytan, malûm ya?
Zaloğlu bir kahkaha attı:
— İstersen söyle, yay. Vızgelir tırıs gider.. Elci Cemşir'in kızı!
Kabak Hafız bu yakışıklı elciyi tanıyordu. Hattâ köy kahvesinde çook oturduklarından başka, çapa ırgatlarını bir saat erken uyandırabilmek için sabah ezanını bir saat önce okumasını ırgatbaşısı Memo'yla rica ettirmişti.
— Cemşir'in demek böyle güzel kızı var?
— Ne diyorsun arkadaş, güzel de söz mü? Adama din değiştirtir şerefsizim!
Uzun uzun, ballandıra ballandıra anlattı: Bir süre önce Kuruköprü'deki Giritli'nin kebapçı dükkânında elci Cemşir, oğlu Hamza, Cemşir'in öz kar-daşından ileri berber Reşit. ırgatbaşı Memo filân kafaları çekmişler. Tam kalkacakları sıra bir bekçi gelmiş. Cart curt etmek istemiş. Zaloğlu yer mi? Kafası kızmış, lan gel buraya demiş bekçiye. Bekçi gelmemiş. Zaloğlu'dur, tıpkı dayısının paşa'ya indirdiği gibi, bekçinin kafasına bir sandalye... Kabak Hafız dayanamadı:
— O kesik! dedi.
— Ne?
— Kesik o. Orasını iskonto et, gerisini anlat!
Zaloğlu, kıpkırmızı oldu :
— Yalancının anasını, avradını... lan boktan adamsın be!
— Niye?
— Biz bi şey söyledik mi yalan!
— Canım efendim, bekçi bu. Devletin bekçisi. Sen ona nasıl sandalye vurursun? Adamın başını kıçından ağır getirirler..
— Saat on birden sonra içkili yerler kapanacak, dedi. Tepem attı. Ben Muzaffer beyin yeğeniyim de-

dim, herif Malatya'dan sürgün gelmiş, tanımıyor. Dan dun etti, baktım lâf anlamıyor, ben de...
— Ramazan'cığım, bu kısmı geçelim, yâni sandalye vurma kısmını, üstyanını anlat!
— Söğerim ha!
— Söv ama yalana boşver..
— Kalkar giderim ha imaml Küstü.
Bunu anlıyan Kabak Hafız:
— Hiç de yârenliğe gelmezsin bre herif, dedi. Maksadımız lâtife. Yoksa, senin gibi bir beyoğlu beyin, Allah'ın sevmediği bir bekçinin kafasına sandalye vurması iş mi? Bekçi de kim? Kaç paralık adam?
Zaloğlu'nun gönlü olmuştu :
— Neyse, araya berber Reşit girdi, Hamza girdi, Cemşir memşir girdi de mesele kapandı. Yoksa beynini patlatacaktım!

— Haa, şimdi oldu. Ben yanlış anlamışım demek., vurmadın sandalyeyi de, araya girmeseler vuracaktın... tamam. Devam et!
İkisinin de kafaları iyice dumanlanmıştı. Hele bardağı yirmi beş kuruştan satılan göktaşı karıştırılmış pis şaraplarla midesi bozulan Kabak Hâfız'a Klüp rakısı iksir etkisi yapmıştı. Uçuyordu. Hafifçe bulanık, okşayıcı bir âlemde uçuyordu.
Gözlerini yumdu. Ut, keman, hiç olmazsa bağlama olsaydı da bir şarkı, ya da en iyisi bir gazel patlatsaydı!
Zaloğlu'ysa boyuna anlatıyordu. Kabak Hâfız'ın anladığına göre, mesele şuydu: Zaloğlu, elci Cemşir'in kızına abayı fena halde yakmıştı. Kızı şer'i şerif üzre, Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle nikahlayıp almak istiyordu. Ama dayısı bu evlenmeye izin verir miydi bakalım? Fabrikada çalışan, bin çeşit er- ¦ keğin arasında büyümüş bir kızı yeğenine almıyabi-lirdi Muzaffer bey. Onun için, dayısına söz geçirecek biri gerekiyordu. Bu Kabak Hafız olmasa bile bir baş-

si.
kası, örneğin Yasin ağa olabilirdi pekâlâ! Ama olmazdı. Yasin ağa, Allah'ın sevmediği bir kulu, Allanın sevgili kulu bir beyzadeye nasıl yakıştırırdı? Hattâ Muzaffer beyden bile önde giderdi bu bakımdan.
Gene de:
— Anlaşıldı, dedi, anlaşıldı Vehbi'nin kerrake-
— Yasin ağa senin öl dediğin yerde ölür be!
— Eşhedü billâh doğru.
— Doğruysa, üstyanı senin ferasetine kalmış bir
iş!
— O da yalan değil...
Yalan değildi gerçekten de. İstese, Yâsin'i değil, onun ağası Muzaffer beyi bile sulu dereye götürür susuz getirirdi ya, hemen istemesi doğru muydu? Değildi. Kendine pay çıkarmamalı mıydı? Yoksa daha şimdiden bâzı kararlara varmıştı.
— İçelim!
— İçelim erenler.. Lâkin, bak, bana bir daha
Zaloğlu deme. Sonra...
— Sonra?
— Ben de sana... Sözünü kesti:
— Kabak Hafız mı dersin? Zaloğlu bir kahkaha attı. Kabak Hafız ciddiydi:
— Ben senin gibi kızmam. Kızacak ne var? İnsan arı değil ki!
Rakısını yudumladıktan sonra :
— Yasin ağanın gözüne gir! diye öğütledi.
— Nasıl?
— Nasılı var mı? Herifin gözüne girmek için ne
yapman lazımsa yap!
Zaloğlu düşündü düşündü :
— Bir dediğini iki etmiyorum. Bol bol da kitap
okuyorum., başka?
— Başkasına kulağasma, kitap okuma işi mü-

him. Şehre indiğin gün, hoşlandığı kitaplar al ona, sakalının altına gir işte ne bileyim ben?
— Sen? Sen ne yapacaksın?
— Benim ne yapacağıma karışma sen. İşimi bilirim ben...
Rakı şişesini kaptı, kadehine yarı yarıya koyup bir çekişte dipledi.
VIII.
Üç gün sonra Yasin ağayı çiftlikte, tohumluk çiğit anbarında bulan Kabak Hafız, sayılıp hürmet edileceğini bilenlerin ağır başlılığıyla, elleri arkasında, kapıda durdu :
— Kolay gelsin!
Yasin ağa, ilkbaharda ekilecek Klevlând çiğitlerin aktarılarak havalandırılmasını gözden geçiriyordu. Döndü, Kabak Hâfız'ı görünce çiğitleri falan unutarak, yanına saygıyla koştu. Çünkü efendi hazretleri çiftliğe öyle her zaman uğramazdı. Acaba ne vardı?
— Hoş geldiniz efendim, hoş geldiniz!
— Hoş bulduk.
— Ne şeref, bizim için ne şeref böyle... Önünde kavuşuk elleri, Hâfız'ın yüzüne bakıyor,

emirlerini bekliyordu. Hâfızsa gözlerini yere indirmiş, «— Ne şeref, bizim için ne şeref...» sözlerine karşılık «— Estafurullah» falan demeyi aklından bile geçirmiyor, düşünceli görünüyordu. Yasin ağa :
— Buyrun, benim odaya gidelim!
Anbarda, yaba denilen kocaman kocaman tahta çatallarla çiğitleri aktarıp havalandırmakta olan ırgatlar da işi bırakmış, onlara bakıyorlardı.
Kabak Hâfız'ın gözleri yerden Yasin ağaya ağır ağır kalktı:
87
— Ramazan efendi yok mu? Yasin ağa iki yanına bakındı:
— Yok.
— Nerde? . . . _ Şehre inmişti. Bir emriniz mı vardı? Çevresine kuşkuyla baktı:
— Muzaffer bey?
_ O da yok efendi hazretleri..
_ Ne zaman gelecek?
_ Bu günlerde gelmesi lazımdı ama... bir şey
mi vardı?
Kabak Hafız başını ağır ağır salladı:
— Var. Hem de müthiş bir şey!
Yasin ağa birden işin önemini kavr.yarak do-
9Utl — vav nâpsak acaba bilmem ki?
_ Hem de öyle müthiş bir şey ki... demek Mu-^nffpr hev bu qunlerde teşrif ederler? ZQf L BekÜyomz. Hoş. gene de belli olmaz onun
i?l Takat neydi acaba o «Müthiş» şey?
öylesine bağlıydı ki bu mübarek adama! Hanı öl dese ölür müydü ölürdü!
ağayı
Ara sıra
SvuclaCla derini döğerek o y.llarda dünyaya gel-
memiş oluşuna hayıflanırdı.
88
Demek oluyordu ki bu gelişi karşılıklı kahve içip konuşmak için değildi. Ne içindi acaba? Ondan saklanladığı anlaşılan müthiş şey ne olabilirdi? Mübareğin dünya işlerinden elini eteğini çektiğini çok iyi biliyordu. Adamcağız bütün gün dininde, diyanetin-deydi. Pek pek köy kahvesine çıkar, kahve halkının i> iskambil, tavla, ya da parti çekişmelerinden uzak,
bir köşeye çekilir, elinde teşbih, yarı kapalı gözleri, titreyen dudaklarıyla kallâvi fincanından kahvesini yudumlardı.
Çevresini yeniden gözden geçirdi.
İlkin Ramazan'ı sormuştu. Ramazan'ı ilkin sorduğuna göre, «Müthiş» olan şey, o haytayla mı ilgiliydi acaba? Esrar, afyon, rakı, şarap, kumarın daniskası bulunan Ramazan'ı, çok büyük, hattâ dedi-ğince «Müthiş» bir suçundan ötürü dayısına mı şikâyet edecekti?
Şöyle bir düşündükten sonra, «— Hayır» diye geçirdi. Olamazdı. Esrar, afyon, şarap, kumar, kız ardında dolanmak «Müthiş» değildi. Dayısı zâten biliyordu. Dayısının bildiğini de herhalde Hafız efendi bilecekti. Bilmese bile, soytarı oğlanın yeni bir. maskaralığını Yasin ağadan ne diye saklasındı?
Gene saygıların en üstünüyle:
— Buyrun efendi hazretleri, dedi. Benim odaya gidip, birer yorgunluk kahvesi içelim!
Hâfız'ın da istediği buydu.
Yasin ağanın odası, tâ Muzaffer beyin babasr zamanındanberi oturduğu, tek göz, ufacık bir kerpiç huğdu. Muzaffer beyin çiftlikte kaldığı günler hizmetine bakan Gülizar, bu ufacık odayı her gün birkaç posta siler, süpürür, Yasin ağanın portatif bir karyoladaki yatağını düzeltir, ortalığa çeki düzen verirdi.
Kapıda durdular.
Yasin ağa, Muzaffer beytn beton evine doğru seslendi:
89
— Gülizaaaar!
' Kadın fazla bekletmeden, beton evin balkonunda olanca canlılığı, olanca bayıltıcılığıyla gözüktü :
— Buyur Yasin ağa?
— Anahtarı getir!
Havaların bozuk, hayli de serin gitmesine karşın Gülizar, bal renkli, kısacık margizet entarisiyle bıngıl bıngıldı. Az sonra elinde anahtar, çorapsız kar gibi bacakları, yüklü göğsünün hemen hemen meydanda olduğu, sakız kabağı gümrahlığında akpak kolları, bitiren cilvesiyle koşarak geldi:

— Buyur: Kabak Hâfız'a
— Hoş geldiniz Hafız efendi amca!
— Hoş bulduk yavrum, hoş bulduk., nasılsın?
— Teşekkür ederim, iyiyim.
— Allah daha iyi etsin!
Yirmisekizle otuz arası bu iliklerine dek kadın, cıvıl cıvıl tazeye oldu bitti içi gidiyor, haftada birkaç posta ihtilâm oluyordu geceleri. Şeytan mıydı, şeyân-ı lâin miydi ki geceleri düşlerine girip baştan çıkarıyordu? Ama memnundu. Ne zaman düşüne girse de aklını başından alsa, gözlerini sıkı sıkı yumar, düş'-ün uçup gitmesini sanki önlemeğe çalışarak, duyduğu hazzı uzatmak isterdi. Uzamazdı ki! Ağzına bir parmak bal çalınmışçasına, yatağında düş'ü uzun uzun düşünürdü.
— Buyrun efendi hazretleri!
Yasin ağa kapıyı açmış, girmesi için yol veriyordu hazrete.
Girdi. Sedire her zamankince yanladı.
— Kahve içeceksiniz değil mi? Gülü verdi:
— İlâhi Gülizar hanım kızım., hastaya kar sorulur mu?
Gülizar da çapkın çapkın güldü :

— Sorulur mu hiç?
Kanlı, canlı, güçlü, cezveyi, kahve fincanlarını aldı, şeker, kahve kavanozunu. Sonra kamineto denilen ispirtoluğu. Bal renkli margizet entarisini olanca iştah vericiliğiyle geren sereserpe çömeüşiyle işe koyuldu. Sanki bütün bunları alabildiğine bir saflık içinde yapıyordu da, eteğinin altında taa bilmem nerelerine dek gözüken kar beyaz bacaklarının farkında değildi! Oysa öylesine farkındaydı ki, mahsustan, hocafendinin en iyi görebileceği bir köşeyi seçmiş, tam karşısına çömelivermişti. Bu, Allah adamı bir hocafendiden çok, insanı gözleriyle yiyen adamda ne vardı ki, bakışları sanki çıplak teninde böcek gibi dolaşıyordu? Ne vardı bakışlarında ki, Gülizar, adamın o çapkın bakışlarıyla mest oluyor, o da çoğu geceler düşünde bu iriyarı adamı görüp, uyanınca da uzun süre etkisinden kurtulamıyordu?
Kahveyi, şekeri koydu, cezveyi karıştırırken sordu :
— Hafız efendi amca, biraz şekerlice yapıyorum?
Maksadı adamın ısırıcı bakışlarıyla karşılaşmaktı.
— Yap kızım, dedi Hafız, yap yavrum!
Sonra da heyecanını belli etmemek için, sakalını savazlıyarak:
— Allah! dedi.
Dini bütün Yasin «Allah»m ardını hemen getirdi :
— Cellecelâlehuu!
«Cellecelâlehuu» ama, Yasin ağanın zihnini hâlâ şu «Müthiş» şey tırmaladığı için, gözleri yerdeki çiçekli kilimde, Hafız efendinin, genç kadını arada yiyecek gibi bakışlarını görmüyordu. Kabak Hafız da çekinerek bakıyordu kadına zâten. Şehvet dolu bakışlarının dini bütün adam tarafından yakalanmasını istemezdi. Onun için, gözlerini kadından sık sık

kaçırıp, duvarlardaki c.Mekke-i Mükerreme»yle «Me-•jine-i Münevvere»nin taş basma resimlerinde gezdiriyordu. Bu yandaki duvarda Hazret-i Ali'nin Düldül'ü, çeşitli gazvelerden çok acemioe çizilmiş oenkler, gene Ali'nin Zülfikârı...
Yasin ağa çekmecesinden çıgarayla kibrit çıkarıp Hafız efendiye ikram etti. İçmezdi o. Misafirlerine ikram için bulundururdu.
Fakat genç kadının açık saçıklığı dayanılacak gibi değildi. Şu sıra ya dışardan çağırsalar, ya da onun aklına bir şey gelip dışarı çıkıverseydi. Çıkı-verse, kalkıp kadına sarılmazdı belki ama, onun üzerine düşündüklerini açıkiıyacak bâzı şeyler söylerdi her halde. Tabî söylerdi. Ne vardı? Hangi kadın öğütmekten hazzetmezdi de isyan ederdi sanki? Ama pis herif çıkmak şöyle dursun, bunu aklından bile ge-çirmiyordu besbelli.
Yasin ağa bir ara, neden bilmiyor, arkasına dönüp da Gülizar'ın sereserpe çömelişi gözüne çarpınca, esmer yüzü mosmor kesildi kıskançlığın öfkesiyle. Değil Hafız efendi, herkesten kıskanırdı onu ama, doğru muydu, dininde dinayetinde bir Allah adamının karşısına geçip şurasını burasını açarak çömelmesi?
— Gülizar?
— Efendim?
— Ook susadım. Bir bardak su alıver!
Gülizar su bardağıyla koştu, kapı yanındaki kırmızı testiden doldurup, getirdi. Yasin ağa suyu alırken, genç kadının gözlerine öyle bir hışımla baktı ki, kadın şaşırdı. Yasin ağanın aşırı öfkelendiği sıra böyle

hışımla baktığını bilirdi. O geceyi hatırladı., dışarda yağmur, fırtına, yer yerinden oynuyordu. Yasin ağa çağırmıştı. O gece aksi gibi canı hiç de istemiyordu oysa. Gündüz koş orya koş burya çok yorulmuştu. Yatağına girip, sıkı sıkı sarınarak uyu-
92
mak için can atıyordu. Aldırış etmemişti çağrılmasına. Yasin ağaysa ucunu bırakmamış, üst üste çağırmıştı. Kadın aldırmayınca da öfkeden çılgına dönerek öyle bir hışımla gelmişti ki, tam böyle bakmıştı işte
Yasin ağa içtiği suyun bardağını geri verirken gene o hışımla bakti.
Kabak Hâfız'sa, hiçbir şeyin farkında değilmiş-çesine, anlatıyordu :
— .... Cenâb-ı Allah'ın sevgili kullarına hizmet, sevapların en büyüğüdür. Böyle kullar, Huzur-u Rab-bilâlemin'de mergup ve muazzezdirler. Öyle değil mi Yasin ağa?
Yasin ağa başını salladı.
— Ona ne şüpheee, ona ne şüphe?
Kabak Hafız iri taneli siyah teşbihini çıkardı, gözlerini yerdeki bir noktaya dikti. Aklında Gülizar, teşbihini ağır ağır çekmeğe başladı. Az sonra kal-lâvî fincanla kahve gelince, gözlerini yerdeki noktadan kaldırmadı. Sanki murakabeye varmıştı. Çıplak bacaklarındaydı gözleri oysa. Nitekim Yasin ağa da, efendi hazretlerini murakabeye varmış sanarak, genç kadına, kahveleri bırakması için, çaktırmadan göz etti. Gülizar kahveleri tepsisiyle sedire bırakıp çekildi. Çekildi oma, cinleri de tepesine toplanmıştı. «— Kart eşek!» diye geçirdi. «Beni bir daha odana çağırırsın!»
Yasin ağa :
— Buyur efendi hazretleri, dedi. Kahvenizi buy-run..
Murakabesinin içinden sıyrılıp çıktı:
— Efendim?
— Kahvenizi buyurun!
— Ha, kahve...
Fincanını ağır ağır aldı, kalın dudaklarına ağır ağır götürdü, ağır ağır üfledi, gene ağır ağır yudum-ladı:
93
— Oooh.. tam da istediğim gibi olmuş. Berhudar ol yavrum!
Sanki genç kadının tepsiyi bırakıp, öfkeyle gidişinin farkında değildi.
Döndü, arkasına, çevresine bakındı:
— Gitti mi?
— Gitti efendi hazretleri..
— Kahven gibi aziz ol diyecektim!
Yasin ağa üzerinde durmadı. «Müthiş» olan şey neydi acaba? Kafasına fena takılmıştı. Sormak, öğrenmek, ferahlamak... evet ama bunu da doğru bulmuyor, istiyordu ki, efendi hazretleri kendiliklerinden açsınlar! Bununla beraber, «Müthiş» şeyin Rama-zan'la ilgili olduğunda da kuşkusu yoktu. Kumar dese değil, esrar afyon dese değil, karı kız ardında koşmak dese gene değil. Peki neydi? Ne olabilirdi?
Kabak Hafız gene uzun bir murakabeden sonra başını birden kaldırıp, Yasin ağaya baktı. Heyecanla:
— Bu çocukta çok iş var! dedi. Yasin ağa anlamadı:
— Hangi çocukta?
— Ramazan'da.
— Ramazan'da mı? Bizim Ramazan'da mı?
— Evet evet., çok iş var. Hem de tasavvur ede-miyeceğin kadar!
Çekinerek sordu:
— Yâni, ne gibi?
Kabak Hafız duymamış davrandı. Gözlerini gene yerdeki noktaya dikti, öylece, uzun uzun kaldı. Sanki orda bir şeyler görüyordu. Arada başını sallıyor, gülümsüyor, kendi kendine ölçüp biçiyordu. Bütün bunlar, sapına dek dini bütün bir Aliah adamı için şaşılacak şeyler değildi. Değildi, çünkü, efendi hazretlerinin, başkasının göremiyeceklerini görüp, başkalarının duyamıyacaklarını duyduğunda kuşkusu yoktu. Şu Ramazan işinde de örneğin., kimbilir,
94
belki de hüddamlarıyla görüşmekteydi efendi hazretleri şu sıra!
Kalktı. İçilip boşalmış kahve fincanlarını tepsi-siyle aldı, az önce Gülizar'ın kahve pişirdiği yere yeniden ilişti. Bunu yaparken, efendi hazretlerini mü-, rakabeye vardığı yerden ayırmak, dikkatini başka yanlara çekmekten sakınıyordu. Öte yandan da eren-ler'in ne düşündüğü, ya da hüddamlarıyla neler konuştuğunu merak etmiyor değildi. Ama ne olursa olsun, ilişmiyecek, adamı daldığı yerden ayırmıyacak-tı.

Sonunda Kabak Hafız ağır ağır konuştu.-— Yemyeşil, zümrüt gibi yeşil bir çayırlıkta olur-muşuz. Sular şırıl şırıl akıyor, dallarda bülbüller, isketeler, kanaryalar şakıyor, kınalı keklikler, turaçlar, ebabiller, zümrüdü anka kuşları salına salına dolaşıyorlarmış. Ben şöyle oturmuşum. Ramazan efendi de tam karşımda ama, yüksekçe bir yerde! Boynunu bükmüş, bana melil, mahzun bakıyor. Sual ediyorum: «— Evlâdım melilliğin, mahzunluğun niye?» İçini çekiyor, gözlerinden boncuk boncuk dökmeğe başlıyor. Israr ediyorum: «— Söyle, nedir mahzunluğunun sebebi? Niçin ağlıyorsun?» Öyle bir bakış bakıyor ki, tarif edemem, o bakışı hâlâ içimde dâğ-ı de-rundur!
Sustu. Yasin ağayla göz göze geldiler. Yasin heyecanlanmıştı:
— Rüya mı gördünüz?
— Hayır. Beynennevm velyakaza! (*)
— Hayırdır işallah..
Kabak Hafız etki geçmeden ateşinin ardını getirdi :
— Beni serseri yerine koyuyorlar, beni adamdan saymıyorlar, bana zerrece ehemmiyet vermiyorlar, dedi. Ben hem öksüz, hem de yetimim. Ne da-
(*) Uyku ile uyanıklık arası. 95
Yim, ne de Yasin ağanın benimle hiç meşgul oldukları yok!
Yasin ağa karşı çıkacak oldu. Kabak Hafız etli,
kocaman elini kaldırarak ¦.
— Müsaade, dedi, müsaade et, ardını dinle.. Derken, hatiften bir seda... Allah seni inandırsın, dağlar, taşlar inim inim inlemeğe, yerler, gökler haşye-tullah'tan zangır zangır titremeğe başladı. Bir de arkama döneyim ki, ne döneyim?
" Yasin ağa heyecandan safi dikkat kesilmişti. Kabak Hâfız'a korkuyla sokuldu:
— Evet efendi hazretleri?
— Ak sakalı göbeğinde, yeşiiiil yemyeşil libaslara bürünmüş bir pair-i fâni!
— Allahümme sallı alâ seyyidinâ Muhammet!
— Yanıma yaklaştı, omuzumu tuttu, beni öyle bir sarsış sarstı ki, tarifi gayri kaabil benim için Yasın!
Yasin, çeneleri vura vura sordu:
— Dervişin esası, teberi, keşkülü var mıydı?
— Herşeyi vardı, herşeyi tamam!
— Tamam. Hızır'dı öyleyse, Hızır aleyhisselâm! Efendi hazretleri tebessüm buyurarak başlarını
fafif hafif salladılar.
— Aferin Yasin, iyi bildin! Yasin ağa memnun, gülümsedi:
— Sayenizde evellâllah. O kadarını artık, tabîi...'
— Gerisi vaar.. dedi ki kurban olduğum, imam dedi imam. Beni iyi dinle: Cenâb-ı Rabbülâlemîn'in emr-i ilâhileri şu ki, Ramazan kulumun dayısını derhâl bul tebşir et kiii, Mehdî-i resul, yeğeni Rama-zan'ın sulbünden dünyaya gelecektir! Zinhar vakit
' fevt etmeyip, elci Cemşir'in kızı Güllü ile eversin! Gözlerini Yasin ağaya dikti. Yasin ağa sanki donmuştu. Kabak Hafız neden sonra sordu: — Var mı? Elci Cemşir'in bu namda bir kızı var
tmı?
96
—- Var.
— Adı Güllü mü?
— Güllü.
Bana rakamlar verilmişti. Hesab-ı Cifr'le bulup çıkardım. Demek kızın adı tutuyor? Âlâ...
Yasin ağa yerinde kımıldanıp, hafifçe öksürdük-ten sonra:
— Yalnız, dedi. Bir şey sormama izin verir misiniz?
— Elbette erenler, elbette, sor!
— Hızır aleyhisselâm bu rüyayı Muzaffer beye söylemenizi emretmişler. Bana söylediniz. Tılısım bozulmadı mı?
Kabak Hafız gürledi:
— Suuuuus, gaafiiiil! Günâha giriyorsun. Hem de boyunla beraber! Tılısım ne demek? Cenâb-ı Allah'ın emr-ü ilâhileri mekr-ü hiyle midir ki bozulsun? Tövbe et, tövbe istiğfar et!
Yasin ağa tövbe üstüne tövbe ediyor, mırıl mırıl mırıldanıyordu. Mırıldanıyordu ama, gene de Mehdî-i resul'ün, şu ipsiz sapsız, şu yalan, dolan içinde yuvarlanıp duran ayyaşın sulbünden meydana gelebileceğine inanamıyordu. Ama inanması da gerekti galiba. Koskoca bir dini bütün vardı karşısında. Yalan söylemesi söz konusu olamazdı. Olamazdı ya, hay aksi şeytan, kendini buna ne türlü inandırmaya kalksa inandıramıyor, içine yerleşmiş şeytan-ı lâin dürtüp duruyordu: «— Dünya'da adam kalmadı da sapı silik Ramazandan mı doğacak Mehdî-i resul? Hah hah haaaay...»

Birden şeytân-ı lâin'in içine girip yerleşmiş olma nedenini anladı: Gece, Gülizar odasına gelmişti gene. Gerçi o işten sonra su dokunmuştu ama, gusül aptestini ihmâl etmişti. Fiil-i cirhâ'dan sonra gusül ihmâl edilince şeytân-ı lâin insanın içine gelip otururdu herhalde. Hocafendiye sormaktan çekindi. Ya gene azarlarsa? Ya, «— İyman tazelemen lâzım. Bir

Müslüman nasıl olur da fiil-i zinâ'ya irtikâp eder,
derse?»
Kaşlarını çattı. Hay Allah kahretsindi şu boynuzlu şeytân-ı lâini! İçinde, içinin derinlerinde dilini çıkarıyor, oynuyor, inanma diyordu. İnanma demekle kalsa, içinden çıkıp efendi hazretlerinin iri burnuna, iri burnundan tepesine tepesinden sağ, sonra sol omuzuna sıçrıyordu.
Elinin bir hareketiyle şeytân-ı lâini sinek koğar
gibi koğdu.
Keremine çok şükür. Demek... öyle ya. Niye olmasın? Cenâb-ı Allah neye kaadir değil ki?
— Değil mi ya?
— Bir damla meniden insanı halk eden zât-ı Kibriya...
— Hay haay, hay haaay...
— Demek Muzaffer bey gelince..
— Beni derhal haberdar et!
— Ben açmıyayım mı?
— Hayır hayır hayır...
— Çıtlatmıyayım da?
— Kat'iyyen!
— Peki, emriniz can bâş üstüne efendi hazretleri..
Zaloğlu Ramazan gözünde birden öyle büyümüştü ki! Demek, yıllardır çeşitli vesilelerle işitip durduğu Mehdî-i Resul onun sulbünden dünyaya gelecekti? Kudretinden suâl olunmazdı. Kırk gün günahkâr, bir gün tövbekar diye boşuna dememişlerdi tabî.
Avcuna hafifçe öksürdü.
Diyelim ki, diye düşündü, efendi hazretleri Cem-şir'in kızını biliyor... «— Hayır estafurullah» diye düzeltti, «kızı değil, CemşirM. Cemşi^i biliyor. Kızını nereden bilecek? Adını? Adını ya? Ben bile kızırr adının Güllü olduğunu bilmiyorum da, Ramazan nereden bilecek?»
Evet evet., bu bir işaret, işaret-i rabbânî olmalıydı. Böyle mübarek, Zülcelâl'in köyde en büyük vekili, muhterem bir insan imkânı yok yalan söylemezdi. Bok Şeytan, içinden boyuna «—Yalan, hile, dubara» deyip duruyordu ama, boynuzlunun dediklerine inanacak kadar saf mıydı? Şeytân-ı lâindi o. Cenâb-ı Allah'ın dini bütün kullarını baştan çıkarmak için elbette yırtınacaktı ama, ona inanan, kulak asan kimdi?
Gırtlağını sinirli sinirli temizledi.
Böyle şeyleri düşünmek bile günahtı, hem de erenler'in sık sık tekrarladıkları cinsten, «Günâh-ı kebâir*dendi!
Sesli sesli:
— Al-lah, cellecelâlehûuu...
Düşünmek istemiyordu. Yalnız, bir mesele vardı.. Cemşir'in kızı, fabrikada çalışıp, çeşitli erkeğin arasında kabak çiçeği gibi açılmış olması gereken bir kızdı şüphesiz. Çünkü herifin dört karısı, dört karıdan da yığınla kızı, oğlu olduğunu, kızlar oğulları, hattâ karıların da kışın fabrikalarda, yazın tarlalarda itler gibi çalıştığını, kazandıklarını da getirip Cemşir'in avucuna koyduklarını işitmişti. Fabrikalarla, tarlalarda çalışan bir kul, yâni cenâb-ı Allanın sevmediği bir kul, nasıl olurdu da soylu bir sevgili kulla evlenebilirdi?
— Efendi hazretleri, af buyurun, bir şey geldi aklıma..
— Ne geldi?
— Malûm a, Ramazan efendi ne de olsa beyzade, Ötekiyse, tarlada, fabrikada çalışan, Allahütaa-lâ'nın sevmediği bir kul...
Kabak hop kalktı hop oturdu:
— İndullah'ta kimin sevgili, kimin sevgisiz olduğu senin gibi günahkârlarca ne malûm gaafiîil?
Yasin ağa yuttu.

Kabak Hâfiz o öfkeyle yerinden fırladı. Çıkmadan önce:
— Muzaffer bey gelince vakit fevt etmeden... Yasin ağa suçlu suçlu:
— Zâtınıza, dedi, zât-ı âlinize haber vereceğim! Ve şehadet parmağını tehdit edercesine salladı:
— Bu mesele derhâl halledilip, Zât-ı kibriyâ'nın emr-i ilâhileri yerine getirilmelidir. Aksi halde...

Gene öyle bir baktı ki, Yasin ağa ufalıverdi:
— Aksi halde, biliyorum efendi hazretleri...
— Başımıza taşların yağacağını, kıyametlerin kopacağını da biliyor musun?
Bak bunu bilmiyordu Yasin ama, koskocaj efendi hazretlerinden daha mı iyi bilecekti? Maazal-laaaaah!
Efendi hazretleri «Pür hiddet ve azamet» çekip
gitti.
Yasin ağa hâlâ ufacık, kapıda dikildi kaldı. Bunca yıldır hacılardan hocalardan işitip duruyordu. Âhir zamanda Mehdî-i Resul huruç edecek, bozulan dünyayı düzene sokacaktı. Bu düzenle dünya kırk yıl doğru dürüst gidecek kurt kuzuyla yaşıyacak, ortalık gülistanlık olacak... ondan sonra gene bozulacak, insanlar azdıkça azacak, bu bozuk düzen kıyamete dek gidecekti. Biliyordu böyle olacağını, biliyordu ama, gerek peygamberler ülkesinin kutsal toprağında, gerekse dünyanın dört bucağında cenâb-ı Allah'a yakın bunca hacı, hoca, âlim, ulemâ varken, Mehdî-i Resul'ün aptessiz namazsız bir sapığın sulbünden gelecek olmasına şaşıyordu. İmam efendi her ne kadar, «—İndullah'ta kimin sevgili, kimin sevgisiz olduğu biz günahkâr fâniierce ne malûm, gaafil?» demişti ama, aması vardı gene de., kimbilir, belki de doğruydu. Kocca dünyayı öküzün boynuzunda tutan Zât-ı Kibriya neye kaadir değildi?
HALK KÖTÜPHAÎ

Kapıdan çekildi. Teravih namazlarında kullandığı doksan dokuzluk teşbihini sandığından alıp, az önce imamın oturduğu yere bağdaş kurdu. Ortalık kararıncaya dek teşbih çekerek murakabeye vardı.
Az sonra Gülizar odaya bir gölge gibi girip, lâmbayı yakıp, Yasin ağayı dalmış görünce, İmamın adamı gene büyü/ediğini anlıyarak yanına geldi, elini omuzuna teklifsizce koydu:
— Ne o gene? Sertçe baktı:
— Ne olacaktı?
— Ne mi olacaktı? Herif seni büyülemiş gene! Kadının eline vurdu:
— Cek elini, geri dur! Gülizar şaştı:
— Gerimi duruyum?
— Geri dur, geri! Elini çekti:
— Peki., gel diye yalvardıklarını unutma amma! Yasin ağa kendini toplar gibi oldu:
— Tövbe estafurullaaaah...
— Tövbe ettafurullahmış. Bir daha çığırma beni, gelmem!
Çekti gitti.
Yasin ağc gözlerini yeniden yumdu.
Dışarda derinden derine bir kamyon homurtusu başlamıştı. Homurtu yaklaştı, yaklaştı., kapının önünde durdu.
Yasin ağa duymadı bile. Kendinden öylesine geçmişti.
Az sonra Zaloğlu, elinde «Ejder kalesi cengi» kitabıyla içeri girdiği vakit, Yasin ağayı öylece buldu. Yanına gitti, elini omuzuna koydu:
— Emmi!
Gülizar tam o sırada kapıya gelmişti:
— Bırak, dedi, bırak! Zaloğlu döndü:
— Niye?

— Kabak Hafız gene büyüledi onu!
Yasin ağa, hiç beklenmiyen biçimde yerinden öyle bir fırladı ki, Zaloğlu da, Gülizar da şaştılar.
— Çık, çık dışarı rezil, mel'une!
Kadın korkuyla dışarı çıktı. Yasin ağa kapıyı ardından setçe kapadı.
Zaloğlu hiçbir şey anlamamış, hayretler içindeydi.
Yasin ağa elindeki teşbihi götürdü sandığına koydu. Halinde her zamandan başka, çok başka bir tuhaflık vardı. Dalgın, düşünceli, sıkkın hattâ ne yapacağını şaşırmış...
Ağır ağır geldi, sedire ilişti. Gözlerini Zaloğlu'ya
kaldırdı.
— Nedir o kitap?
Zaloğlu unutmuştu:
— Ejder kalesi cengi, dedi. Yasin ağa canlandı:
— Hazret-i Ali'nin değil mi?
— Evet.
— Ne olacak?
— Sana aldım. Heyecanlandı hafiften:

— Bana mı aldın?
— Sana aldım ya!
— Sen böyle şeyleri akletmezdin ya, nasıl oldu? Ver bakayım...
Zaloğlu kitabı uzattı:
— Amma da kötü bellemişsin beni be emmi! Yanında töbe piyasam yok. Ben bu kadar kötü müyüm?
Yasin ağa kendini topladı. Mehdî-i Resul'ün babası olacağını hatırlamıştı.
— Hâşâ, dedi, sümme hâşâ! Kötü değilsin, dalgacısın bes. Yalan mı?
Zaloğlu boynunu büktü, karşılık vermedi.
102
Yasin ağa lâfını değiştirdi:
— Eferim oğluma, eferim. Bugün nerelerde ge-;zip dolaştın gayri?
— Gezip dolaşacak nerem var ki?
— Rakı maki içmedin mi?
— Yok canım.
— Niye?
— Bundan böyle de içmiyeceğim..
— Allah Allaaaah?
— İçime bir tiksinti düştü, canım töbe istemiyor!
Yasin ağa mim koydu. Her zaman eşşekler gibi içen oğlanın içine tiksinti düşmesi boşuna değildi. Demek Cenâb-ı Allah onu doğru yola sokmuştu? Evet evet., iş vardı oğlanda. Yumurtaya can veren Allah, neye kaadir değildi ki?
Sordu:
— Bu yakınlarda imam efendiyi gördüğün var
sîtll?
Anlamazlıktan geldi:
— Hangi imam efendiyi?
— Canım, bizim imam.
— Yoo.. ne var da?
Öyle inandırıcıydı ki, Yasin ağa:
— Hiç, dedi.
— Nasıl hiç?
— Hiç çanım, öyle sordum..
— Epeydir gördüğüm yok, lâkin essahtan imam-mış mübarek be!
Yasin ağanın dikkati arttı:
— Niye?
— Sana şu kitabı alıyordum, bir kitapçıya vardım, baktım konuşuyorlar. Kulak verdim, tamam, bizim imamdan konuşuyorlar. Yanlarına sokuldum. Neler konuştuklarını bir duysan şaşarsın!
103
Yasin ağanın merakı heyecan kertesinde artmıştı:
— Yok bee? Neler konuşuyorlardı gayri?
— Aklımda tutamadım ki! Lâkin mübareğin ünü-dünyaya yayılmış. Bundan böyle sözünden töbe çık-mıyacağım!
Yasin ağayı uzun uzun gözden geçirdikten sonra:
— Çok keskinmiş, dedi. Ermiş diyorlar!
— Doğru.
— Biz onu bizim köyde belliyoruz değil mi?
— Değil mi?
— Değil. Tâa bilmem nerdeki camide namaz kıldırdığını söylemişler kitapçıya!
Yasin ağa da duymuştu bunu:
Doğrudur, dedi.
— Bundan böyle Kabak mabak da demiyece-
ğim..
— Deme tabî oğlum.
— İnsan çarpılır değil mi?
— O saat!
— Yer gök onların yüzü suyu hürmetine duruyor öyle ya!
— Onların yüzü suyu hürmetine tabî.

— Yoksa?
— Yoksa kıyamet kopar!
— Kopar ha?
— Kopar ya, vakit var daha. Hazret-i Peygamber efendimiz demiş ki, bilmem kaçta yatmam, bin bilmem kaça kalmam. Ebcete vurmuşlar, yakın!
Zaloğlu sözde dalmıştı. Bir ara:
— Tekmil koltuklarım kabardı, dedi.
— Neye?
— Neye olacak emmi? mubarak bir İnsan bizim köyün imamı ve de yakınımız dedim. Deyince görmeliydin ordakileri.. bana iskemle ikram etmeler, çay,

kanve ısmarlamalar, tuuu... Dediler ki, aman dediler, mukayyet olun ve de kıymetini bilin mübareğin. Hiç bir yerde bir haftadan ziyade durmazmış. Bizim köyde iki yıldır eyleşiyor dedim, şaştılar. Birbirlerine baktılar, dediler ki, bunda bir iş var mücerret dediler
Yasin ağa başını salladı.
Şimdi daha iyi anlıyordu imam efendinin gördüğü düşün boş olmadığını. İmam efendinin gördüğü düşün boş olmadığı gerçekti de, Ramazan da boş değildi. Boş olsa birden kendine gelip, içkiye paydos demez, «Kabak aşağı, kabak yukarı» sözlerine de pişmanlık duymazdı. Sonra daha önemlisi, bir yerde bir haftadan çok durmaması.. Ramazan'ın de-diğince, hazret bu köyde iki yıldır, kımıldamamaca-sına duruyordu. Niyeydi? hazrete Mehdîi Resul'un hurucu ya da, Ramazan'dan dünyaya geleceği malûm olmuştu. Cenâb-ı Allah bu işle onu vazifelendirmiş olacaktı!
Yalnız, zihnini gene bir kurt kemirmeğe başlamıştı: Hadi Ramazan'ia imam efendi sözleşmiş ol-sunlardı. Kitapçılara ne demeliydi ya? Sonra, oğlan bu yakınlarda görmediğini söylemişti ki doğruydu. Görmüş olsa ne diye saklasındı? Görmüş, görüşmüşlerdi diyelim, böyle bir yalanı hazırlamakta ne gibi bir çıkarları olacaktı? Koskoca imam, Allah adamı., yalan yere Mehdî'den bahsetmenin büyük günah olacağını bilmez miydi?
İşte gene şeytân-ı lâinin iğvasına uymuştu. Tövbe istiğfar ettikten sonra, sesli sesli:
— Al-lah! dedi.
Gülizar asık yüzü, çatık kaslarıyla yemek tepsisini getirip sedire bıraktı:
— Getirmiyecektim ya, hadi neyse... Yasin ağa yumuşayıvermişti:
— Kızım, evlâdım, yavrum... insanın bir eşref

saati vardır, bir de hâşâ hâşâ eşşek saati, öyle değil mi Ramazan efendi oğlum?
— Doğru, dedi Zaloğlu. Gülizar gene kızdı:
— Bana ne eşşek saatından? Ben senden güler yüz, tatlı dil istiyorum!
Zaloğlu birden uyandı. Tatlı dil, güler yüz mü istiyordu? Niye? Karısı mıydı ki tatlı dil, güler yüz... vay anasını! Demek aralarından... Neden olmasın? Herif bunca yıl evlenmemişti. Niye? Demek sebep Gülizar'dı. Beleş bir avrat. Herif bundan sonra ev-ienip ne yapacaktı?
Ramazan sordu:
— Ne var? Ne geçti aranızda?. Gülizar:
— Hiç bee, dedi. Şu Kabak Hafız'ın yanında hatırımı kırdı!
Yasin ağa parladı:
— Doğru konuş be! Gülizar da geri kalmadı:
— Nasıl konuştum?
— Bütün dünyanın dilinde dolaşan bir mübareğe kabak diyemezsin!
Yırtık bir kahkaha attı:
— Hah hah haaay... mubarekmiş!
— Mübarek tabî, fâcire!
— Ne demek o?
— Ne demekse ne demek. Git, Ramazan efendinin yemeğini de al gei buraya!
Gülizar da «Ramazan efendi» sözüne takıldı. Ne zamandanberi «Ramazan efendi» olmuştu yazının serserisi? En biri Yasin ağa. bizzat kendisi, oğlanın adam olmaz cinsten olduğunu söyleyip durmaz mıydı?
— Bakıyorum, Ramazan, Ramazan efendi olmuş?

Yasin ağa sertçe baktı:
— O, her zaman Ramazan efendidir!
— Ramazan efendiymiş...

Çıktı gitti. O hırsla ipsiz, uğursuz oğlanın yemeğini bir başka tepsiye hazırlayıp getirdi, sedirin üstüne. Yasin ağanınkinin yanına bırakıp çıktı.
Yasin ağa belirli bir saygıyla:
— Buyur, dedi.
Yemeğe başladılar. Konuşmadan yiyorlardı. Yemek yerken konuşmanın günah olduğuna inanan yanları vardı. Ramazan inanmazdı böyle şeylere ya, maksadı Yasin ağaya hoş görünmek olduğundan, inanıyormuş gibi davranıyor, konuşmuyordu.
Yemeği tam yemişlerdi ki, Gülizar gene geldi. Tek lâf etmeden kahvelerini pişirip önlerine koydu. Sonra da tepsileri aldı, çekti gitti.
Üzerinde durmadılar.
— E, kitabı okuyum mu emmi?
— Bak hele bak. Hastaya kar sorulur mu yavrum?
Zaloğlu gaz lâmbasının altına bağdaş kurarak başladı. Tam da Yasin ağanın istediğince okuyordu. Adam daha şimdiden imamı da, Mehdî-i Resul'ün babasını da, Gülizar'ı da unutmuştu. Hikâyeye kendini öylesine kaptırmıştı ki, arada coşuyor, çokluk olduğunca yerinde hopur hopur hoplayıp, cenkteymişçesine bağırıyordu:
— Vuuuur ya Aliiiii!
Kitap gece yarısına doğru bitti. Yasin ağa, Haz-ret-i Ali'nin yanında, müşriklere onunla birlik'te kılıç sallamış kadar yorgundu. Mendiliyle terini sildikten sonra:
— Aaaaah ah, dedi, yanında ben olmalıydım ki mübareğin!

di?
Kalktı:
— Birer kahve hakettik değil mi Ramazan efen-
Ramazan da fırladı:
— Ettik amma, sen dur emmi!
— Niye?
— Ben pişirivereyim, müsaade et!
— Yooook, dedi. Geç yerine otur sen! «Mehdîi Resul'ün babasına» pişirtecek değildi
ya!
Zaloğlu üstelemedi. İşlerin tıkırında gittiği anlaşılıyordu. Demek Kabak Hafız gelmiş, kamışı koymuştu? Koymuştu ya, canı da sıkılmıyor değildi. Şehirde Hamza'lara uğramış, kızı görememişti. Hamzanın o saatte evde olmıyacağını bildiği halde gitmiş, sormuştu. Maksat kızı görmek. Demek kız da evde yokmuş ki, annesi çıkmış, Güllü'nün az yaşlı bir modeli, bozuk tükçesiyle evde olmadığını söylemişti oğlunun. Kızı göremedikten sonra oğlan ha olmuş, ha olmamıştı. Yol boyunca düşünmüştü ki, kız evdeydi de acaba mahsustan mı gözükmemişti? Gözükmeyip, saklanması için, kızının bir başkasını seviyor olması gerekirdi. Bunaysa imkân yok gibiydi. Ağası, Ham-za yâni, Allahını şaşırtırdı ona!
«— Peki nerde olabilirdi o saatta?» Fabrikada olamazdı. İşten çıktıkları saati hesaplamıştı. Yoksa işten gelmiş, anasının hazırladığı sıcak suyla alt evde yıkanıyordu da...
Kız içinden çırılçıplak geçti, ürperdi. O gece, rakı içtikleri yerin altında yıkanırdı herhalde. Evleri tek gözden ibaret işçilerin böyle yıkandıklarını çok görmüştü. Güllü de orda yıkanacakti elbette. Entarisini soyunurdu önce, sonra iç fanilasını, daha sonra da... Titredi. Koltuklarının altları belki de hafifçe tüylüydü?

Ordan, o tüylü koltuk altlarından tutacaktı işte. Kendine çekeeek, saracaktı. Kucaklayıp kaldırabilir miydi? Kaldıramazdı belki de. İriydi kız, uzun boylu. Bir şey değil, kucaklayıp kaldıramazsa amma da ayıp olurdu ha!
İçini çekti.
Dayısı kalıbında olmalıydı. Hakçası o kız, dayısı kalıbındakilere göreydi ya, düşünmek istemiyordu bunu. Dayısı gibi olmalıydı. O zaman, değil Güllü, hemen hemen bütün kadınlar bir tek işaretiyle ardından koşarlardı.
Birden bir korku kapladı içini: Dayısı razı geldi, kızı da nikahlayıp aldı. Böylesine güzel bir kıza karşı dayısının tutumu ne olurdu acaba? Kızı ona bırakır mıydı? Bıraktı diyelim, kız? Kız o kadar yakışıklı bir erkek karşısında pusulayı şaşırmıyacak mıydı? Şaşırırsa ya? Ya dayısı da şaşırırsa pusulayı? Bir çatı altında, Zaloğlu'dan habersiz buluşurlarsa? Sevişirlerse?
Yasin ağaya baktı. O, ispirtoluğun üzerindeki cezveye gözlerini dikmiş, dalıp gitmişti. Düş'ü Ramazan'a söyleyip söylememek arasındaydı, hiç bir karar verememişti. Söylese mi iyiydi, söylemese mi? İmam efendi de ne söyle demişti, ne de söyleme. Söylenmemesi gerekseydi, «— Sakın çıtlatma

oğlana!» diye sıkılardı. Sıkılamadığına göre... o, Muzaffer beyi bekliyordu. Bekliyordu ama, Muzaffer beyin böyle şeylere inancı yoktu ki! İnansa bile, kendisi dururken eciç bücüş yeğenin sulbünden ne diye gelecekti Mehdî-i Resul? Dayı arslanlar gibi, yeğen çakal, ya da tazı. Muzaffer bey için Mehdî-i Resul bile gerçekten havaydı!
Cezvede kahve hafiften tütmeğe başlamıştı.
Ağa mağa, bey mey., herif zındıktı ki o kadar olurdu yâni. Ne aptest, ne namaz, ne oruç, ne ramazan, ne bayram ne şu, ne bu... Doğru değildi oy-
109
sa. Allah-ü taalâ bunca mal, mülk vermiş, ekmeğini pişkin, atını eşgin etmişti. Onun şimdi yatıp kalkıp dua üstüne dua etmesi gerekirdi Zülcelâl'e. Bayramdan bayrama bile alnı seccade görmezdi oysa. Sonra, bunca yıldır zina ardında koşmuş durmuştu. Kendi gibi bir kişi kızıyla evlenmeli, dağ taş malına mülküne bir hayrülhalef peydahlamalıydı!
Sonra birden düşündü ki, Muzaffer'in bu türlü davranması gene de Zülcelâl'in takdiri cümlesinden-di. Çünkü Mehd-Î Resul, yeğenin sulbünden gelecekti!
Kahve kabarmıştı. Muzaffer beyi, dağ taş malını mülkünü, evlenip evlenmemesini, zinasını falan unutup, fincanlara böldü, Zaloğlu'nun yanına götür- . dü. ”
— Buyur Raramazan efendi..
— Eline sağlık emmi, zahmet oldu!
— Ne zahmeti evlâdım?
— Lâkin biliyor musun? Şu dünyada ne namussuz insanlar var...
Yasin ağa da sedirdeki yerine geçip oturmuştu:
— Ne gibi?
— Bugün kahvede bir şey anlattılar, beynim
döndü. Müslümanlığa sığar mı yâni? Yasin ağa acı acı güldü:
— Ah yavrum ah.. Ortaklıkta Müslümanlığa sığ-mıyan neler dönüyor, tuuu...
— Doğru amma, bu öylesi değil!
— Ne ya?
— Bir dayı avradının yeğenine dolanmış!
Yasin ağa için önemli değildi. Bunca yıllık yaşamında bundan çok daha dehşetlilerini duymuş, işit-mişti. Baba, öz baba kızına dolanırmış. Dayı haydr haydi ama, nesine gerekti? Yüzünü nefretle buruş-
turdu:
110
— Tövbe estafurullaaaah... sonra?
— Sonrası sağlığın. Yeğendir dayısını avradıy-nan yakalayınca, çekmiş tabancasını, grav grav grav!
— Amma etmiş. Aferin oğlana!
— Böyle dayıları temizlemek farzdır değil mi?
— Farz, hem de farz'ılayn!
— Ne demek o?
Yasin ağa böyle arapça sözleri surdan burdan işitirdi ama, anlamının ne olduğunu merak etmez, yerli yersiz kullanırdı. Bunun anlamını da bilmiyordu. Bozuntuya vermedi:
— Aklın ermez, mânası çok derindir! Şimdi sen bırak onu da, cenâb-ı Allah böyleleri için, küllü mı-zırrün yuktel buyurmuş!
Zaloğlu asıl noktaya gelmişti:
— Benim dayıma kurban olsunlar be, dedi. Öyle değil mi?
Yasin ağanın aklına ilkin Muzaffer bey, sonra Ramazan, daha sonra da elci Cemşir'in kızı Güllü ve«Mehdîlik» meselesi geldi. Muzaffer bey uçarı zan. paraydı. Zanparaydı ya, «Mehdî-i Resul»ün anasına göz koyacak kadar da «Nefs-i emmâresi»ne düşkün bir dinsiz olamazdı ya!
— Senin dayının misli menendi var mı? Heye, zanpara manparadır amma...
— Yeğenin avradına?
— Töbeee!
Kahvelerini karşılıklı höpürdettiler. Zaloğlu, gözlerini kendisine diken Yasin ağaya sordu:
— Ne o emmi? Ne bakıyon manalı manalı? Yasin ağa başını anlamlı anlamlı salladı:
— Sende çok iş var oğlum!
— Ne gibi?
— Hem de adamakıllı iş var!
111
— Heye amma, ne gibi yâni?

Söylese mi, söylemese miydi? İmam «—Sakın oğlana çıtlatma» falan dememişti. Söylenmemesi gerekse herhalde sıkılayıp perkiştirirdi.
Sır verircesine:
— Benden duymuş olma, dedi. Bizim İmam, mübarek, bir ürya görmüş senden ötürü...
Zaloğlu sanki baştan ayağı merak kesildi:
— Benden ötürü mü? Hayırdır işallah!
— Hayır oğlum, öyle hayır ki hem de, bu kadar
olur yâni! Ve ekledi:
— Şükür, çok şükür Rabbime...
Düş'ü bire beş katarak uzun uzun anlattı. Zaloğlu havadisin yükü altında ezilmiş, korkmuş, <jona kalmışçasına bakıyordu. Neden sonra:
— Peki amma emmi, dedi. Elci Cemşirin fabrikada çalışan, şöyle böyle bir kız. sonraa...
Yasin ağa sözünü kesti:
— Allanın sevgili kulu değil diyeceksin değil
mi?
— Değil ya, sevgili kulu mu?
Güldü:
— İndullah'ta kimin sevgili, kimin sevgisiz olduğu biz günahkâr fânilerce ne malûm? Gafil!
Zaloğlu iç geçirdi:
— Doğru amma emmi, dayım indullah mindullah
tanır mı?
IX.
Gerçekten de tanımadı.
İki gün sonra Super Pecard'ıyla çiftliğe yorgun argın gelen Muzaffer bey, arabasını Yasin ağanın kapısı önünde tam durdurmuştu ki, kaç zamandır yolunu gözleyen Kabak Hafız, yüzünden riyakâr gülücüklerle geldi, yeğenin sulbünden doğacak Mehdî-i

Resul'den söz açtı.
Tam da sırasıydı. Oldu bitti sinirine dokunan Kabak Hâfız'ın yeni bir dilencilik numarası diye düşünerek olanca kanı bir anda beynine sıçrayan Muzaffer bey:
— Şimdi, diye bağırdı, şimdi başlarım Mehdî'n-den Allahından da ha!
Kabak Hafız beklemiyordu. Kurşun yemiş domuz gibi, burnunun dikine, çiftlikten kaçarçasına uzaklaştı.
Ama Muzaffer beyin kan tepesine çıkmıştı bir kez, bas bas bağırıyordu:
— Pis çingene! Allah adına her türlü kepazeliği irtikâp eder, sonra da... rezil, mendebur, utanmaz!
Arabanın yanında dikile kalmış, beyinin şu davranışını hiç de hoş karşılamıyan Yasin ağa, yerin dibine geçiyor, renkten renge giriyordu.
Muzaffer bey ona döndü:
— Bana bak! Bu dilenci herif bir daha çiftlikten içeri adımını bile atmıyacak, anladın mı? Karışmam sonra, beni günaha sokma, Allah belâmı versin görürsem beynini parçalarım!
Kontak anahtarını alıp, arabadan sinirli sinirli atladı. Kapısında Gülizar'ın dikildiği beton evden içeri hep ayni öfkeyle girerken, emretti:
— Banyoyu hazırla! Odasına çıktı.
En üst katta, örme hasır iskemleler, çeşitli şezlonglar, yerlerde halı, kilimlerle bu oda gerçekten zarifti. Duvarlarda ince çerçeveler içinde çıplak, yarı çıplak tablolar vardı. Bir köşede de sarı demirleri ¦ pırıl pırıl kocaman bir karyola. Muzaffer bey çokluk bu odada kalırdı çiftliğe geldikçe. Banyosunu alır, şezlong ya da örme hasır iskemlelerden birini balkona atar, yanlardı. Balkon binlerce dönüm toprağı-

nı kucaklardı âdeta. O, göre göre alışıp iyice kanık-samışlıktan gelen bir görmezlikle sâdece bakardı. Bu topraklar ona nerden, nasıl gelmiştir? Allah mı vermiş, kul mu edinmiş? Umurunda bile olmazdı. İnsanlardan çok önce var olan bu topraklara dedesi, belki de dedesinin dedesi tırnaklarını geçirmişti ilkin. Kim, ne zaman geçirirse geçirsin, bu topraklar onundu. Devlet, sık sık değişen hükûmetlerse, o ve onun gibilerin topraklarına bekçilik, candarmalık etmekten başka görevi olmıyan şeylerdi. Yoksa ne gereği vardı Devlet'in, hükümetlerin?
Hâlâ sinirli, banyonun hazırlanmasını beklerken Kabak Hâfız'ı düşünüyordu: Çingene, pis, mendebur herifti evet. Yüzyıllar boyu rezaletleriyle tarihi dolduran bu heriflerin Mustafa Kemâl de köklerini kazıyamamıştı be! Aldattığı yarım pabuçlulardan sanıyordu onu da. «— Vay hırt vay! Ulan ben kaçın

kurrasıyım? Deyyus. Elime bir fırsat geçse, şerefsizim seni ve senin gibileri kilise direği enselerinizden asarım bir iki demeden...»
Uçsuz bucaksız tarlalarına bakan pencereden
çekildi.
Edepsizliğin dikâlâsıydı. Bu kadar yüzsüzlüğü an-lıyamıyordu. Evet, o da insandı, geçinecekti ama, bunun için bu kadar büyük, bu kadar usturuplu gibi görünen yalanın gereği neydi? Demek bunlar işi böylesine azıtmışlardı?
Odasının kapısına kadar gitti, durdu. Koridorun alacakaranlığına görmeden bir süre baktıktan sonra, sesli sesli ¦.
— Demek bunlar işi böylesine azıttılar? Parti toplantısında şu ibret verici örneği söz konusu et-4. meli. İnkılâplar tehlikede diyorum da heriflerin kılı bile kıpırdamıyor be!
Döndü, yeniden pencereye yürüdü. Karşı partinin elindeki silâhı almak için din adamlarına yüz vermekle iş bitmezdi. İşi gevşek tu-

tuyorlar, gericiliğe yüz veriyor, okşuyorlardı. Olmazdı efendim, olmazdı. Gerici tayfasının yüz bulunca memleketin başına ne çoraplar ördüğünün örnekleriyle doluydu tarih. Sonra daha başka bir şey.. Henüz iyice kesinleşmemekle beraber, parti ikiye bölünüyordu. Biri Devrimciler'di, öteki Tutucular. O, sapına kadar Devrimciydi. Devrimciydi ama, dinsiz anlamına değil. Devrimci Devlet her şeyin üstünde olmalı, din'se ona sâdece yardımcılık etmeliydi. Din, lâik devleti desteklediği oranda vardı, var olmaiıy-dı. Ama devleti eline almak isteyince...
Elleri arkasında kapıya kadar gidip geliyor, arada duruyor, karşısında birisi varmışçasına söyleniyordu :
— Mehdîi resul, kılkuyruk Ramazan'ın sulbünden gelecekmiş!
Sinirli sinirli güldü.
— Yalan. Bir domuzluğu var., belki de bana hoş görünmek için. Kimbilir? Sistemli çalışmadıkları ne belli? Partiye de pekâlâ sızmış olabilirler. Olabilirler değil, Mustafa Kemâl'denberi, hattâ onun zamanında bile, yâni devrimlerin en hızlı zamanlarında, yüzde yüz yok olmadılar ki! Sindiler, sâdece sindilerdi; Sarığı atıp silindir şapkayı giyecek kadar. Ama onlar beni aldatamaz. İlk fırsatta, ilk fırsatta veryansın edeceğim!
Bir sigara yaktı.
Aklına parti organı gazeteyle, gazetenin devrimci sahibi geldi. Şehre inince adamı alıp kulübe götürmeli, tehlikenin büyüklüğünü anlatarak, uyarıcı makaleler yazmasını sağlamalıydı. Yapmalıydı bunu. Bunu yapmak, devrim ve memleketin yüksek çıkarları açısından gerekliydi. Kara kuvvetin kıpırdanışla-nna göz yummak ihanetti, büyük ihanetti hem de!
Sigarasını bir kıyıdaki masa üzerinde duran tablaya çırptı.

«— Evet, hükümet, bunları kızıl tehlikeye karşı kullanıyor ama, hayır, önemi yok kızıl tehlikenin. Ona karşı en güçlü baraj, tarih boyunca süregelen düşmanlık, daha önemlisi de halkın kızıllara karşı nefreti. Ondan korkum yok. Din ya lâik devleti desteklemeli, ya da .....»
— Banyo hazır.
Düşüncelerinin şeridi koptu:
— Geliyorum.
Soyundu, zarif Arjantin külotla kaldı. Güiizar, bornozunu tutuyordu. Ağzında sigara, bornozu sırtına dalgın dalgın aldı. Her zaman Gülizar'la el, dil şakaları yapardı. Bugün oralı olmadı.
Gülizar'sa her zamankini istiyordu:
— Kabağı amma da azarladın ha! Oracıktaki bir tabureye oturmuş, çoraplarını çıkarıyordu.
— Nasıl azarlamazsın? Dolandırdığı yarım pabuçlulardan sandı beni deyyus...
— Geçende bizdeydi. Yasin ağanın odasında oturdular, kahve mahve içtiler bir iki...
Muzaffer bey ilgilendi:
— Yaa?
— Evet.
— Kahve içmekten başka ne yaptılar?
— Hiiç. Kafa kafaya verip epey bir konuştular. Muzaffer beyin kuşkusu artmıştı:
— Ne konuştuklarını duydun mu?
— Duymadım. Kapıyı çekip çıktım..
— Evet evet., ona yüzveren hep o Yasin1.
Güiizar kırıtarak:
— Ne biçim hoca? dedi. Öyle bir bakıyor ki, insan ürküyor Allah vermiye..

— Pireyi sekitmez, zanpara deyyus. Hocaymış,
Allah adamıymış. Lâf!
— Sana ne dedi de huylandın?
116
t
— Mehdft resul bizim kılkuyruk Ramazan'ın sulbünden gelecekmiş dünyaya!
Güiizar hiçbir şey anlamamıştı. O sıra oturmakta olduğu tabureden kalkıp banyonun yolunu tutan beyin ardından yürüdü. Banyoya girip kapıyı içerden sürgülediler.
— Yâni ne gelecekmiş?
Bey bornozunu asmıştı. Kısacık külotunu çıkarıp uzattı.
— Senin anlıyacağın...
Kısaca anlattı. Güiizar utanarak başını çevirdi. Bey çenesini tuttu :
— Ne o? Utandın mı?
Kolundan hırsla çekti:
— Utandın mı lan?
— Utandım ya, utanmam mı?
Beyin güçlü kalın kolları genç kadını sımsıkıca sardı. Kadının nazdan gözleri yumuldu. Güçlü kollar dolgun kadını çocukmuşçasına kucaklayıp sedire taşıdı, sırtüstü yatırdı. Kadının gözleri açıldı, kapandı. Her şeye razı, kendini bıraktı.
*
Banyo fazla ısınmıştı.
Muzaffer bey, etli kocaman elinin tersiyle alnındaki ter tomurcuklarını sildikten sonra :
— Aç şu pencereyi, dedi. Bunalacağım!
Çırılçıplak gövdesi ter içindeki Güiizar da bunalacaktı. Sedirden atlayıp, gitti pencereyi açtı. Bey, küvetin sıcak suyuna girdi, yorgun bedenini sırtüstü bıraktı sulara. Gözlerini yumdu. Kabak Hâfız'ı, Ramazan'ın sulbünden gelecek Mehdî-i Resul'ü, partiyi, partideki ikiliği, başyazar arkadaşını, yazacağı makaleleri falan unutmuştu.
117
Gülizar kokulu sabunla beyin iri gövdesini sabunlarken, onu camıza benzetmişti. Lâkin sapına kadar erkekti hani. Onu herkesten kıskanıyordu ama, neye yarardı kıskanması? Bir gün burdaysa ertesi gün şehirde, daha ertesi gün İstanbul, ya da Ankara'daydı. Ankara'daydı evet. Kimbilir ne biçim avratlarla neler de neler yapmıştı!
— Ankara'da neler oldu gayri? Ohooo, neler de neler olmuştu! Anlamazlıktan gelerek sordu :
— Ne gibi?
— Güzel güzel avratlaman... hı?
Güldü :
— Avrat değil misiniz? Hepiniz birsiniz..
— Öyle amma gel de erkeklere anlat. Bir taneyle olmazsınız. Kimbilir neler yaptın gayri Ankara avratlarına?
— Fazla bir şey yapılmıyor. Birine ne yapılırsa
ötekine de o, bir başkasına da..
— Ayıp ayıp..
— Niye?
— Koskoca bir beysin, çiftin çubuğun var. Yakışır mı?
— Yakışmaz mı?
— Yakışmaz ya. Muzaffer bey deyince, herkes on adım öteden selâma duruyor!
— Duracaklar tabîi..
— Tabîi amma...
— Fazla gevezelik etme de arkamı oğuştur. Al
o süngeri..
Gülizar bir kıyıdaki mavi süngeri alırken :
— Heye, dedi, gevezelik etmeymiş... işine gelmedi değil mi?
Beyin sırtını, kollarını, kıllı göğsünü uzun uzun ovaladı. Lâkin ne erkekti! Ne Yasin ağaya benziyordu, ne de Ramazan'a. Ramazan'ın kollan bacakları ipinceydi. Adam1 onu çocuk dîye kucağına alıverirdı.
118
Ama bu? İliklerine dek güç, erkeklik, yiğitlik doluydu.
Az önceki boğuşmanın kudretli erkek etkisini yeniden duyarak beyin kolunu sıktı.
— Ne o? dedi bey.

Gülizar kıpkırmızıydı, karşılık vermedi.
— Ha?
— Hiç.
— Kolumu niye sıktın?
— Amaan sen de...
Bey anlamıştı. Bir an gözgöze geldiler. Kadının iri siyah gözleri azgın bir kısrağınkiler gibi alev alevdi.
Bileğinden banyoya çekti.
Kadın razı, ama gene de nazlandı:
— Azgın!
Banyodan sonra Muzaffer beyin sinirleri iyice yatışmıştı. Sırtında buğuyla hafifçe nemli bornoz, odasına geldi, karyolasına kendini sırtüstü bıraktı.
Gülizar da yorgundu ama aldırmıyordu. Sırtına rasgele geçiriverdiği bal renkli kısacık margizet entarisi, kuru bir havluyla yanına yaklaştı:
— Kurulayım mı? Beyin gözleri yumuktu :
— Hayır, dedi. Sen bana okkalı bir kahve yap! Her yanından rahatlık akıyordu. Yıllar, yfllarca kalabilirdi böyle. Demek aşırı öfkesi bu yüzdendi? Ama niye? Ankara'da ne sarışını bırakmıştı, ne beyazını, ne de esmerini. Birden aklına Ankara'lı doktorun verdiği kırmızı haplar geldi. Üç gündür, ikişerden günde altı tane alıyordu. Doktorsa sabah, öğle, akşam birer tane demişti. «— Adaaam sen de» diye geçirdi, «— ... atın ölümü arpadan olsun. O iş olmadıktan sonra dünya yansın isterse!»
Bir yandan bir yana döndü.
Birkaç kuruş koparabilmek için önünde âdeta
119
LSI.
-uuauj uimq j8i9uj>|Duj ng ujipaaijuiq nwnzo.s —
"jajaS nq 'DLUD }8A3 —
•••ıpAıp|i>|Dq aoi| DUDqDS djd>| S|zn>|ç? udBjpqA apap 'DqDq Dp udludz o "npjoÂjuJ|!ûo6 UDp -.uospjoj -npAnpıop 8|Â8U!>(dlu ıa>|a|wa|A] -npAnpjo a| -Aoq ap apjanpaAiLUJjA znAzn>|oa •aıja>|a|ui3uı ns uııA -DAqp>) jjq >|i||iA jdpd>) ns uag
->)Dq
••isDonjpop LUipDoi|o 'Aaq luıpoıuıo — ilu uipDoijo unuLua|/\| £o 8N — : npjos D|An>|sn>| Aag
aujAag
zıluıodAıij!
-dA aounınsn -a>ja aoun|nsn
d6d uisda
j>)DODAiUJ|D>)
uaıuat) duıpdBjı dcJdO ODq !sauj>|DUJ
i>|DODd
âj dludıdödû ap ua|au!>|Dw \p\B\i> 'jazq!i/\| -
io >|aiuap aN —
•••nq au 'n§
ou 'jpjap DdDû afvj ya |oq |oq !q|6 ujpipajsi udlu -dz o zıBDOD|njjn>| uapuipjap ijiz ijia 'lioqiDBji '|O|a 'jdBjı 'DdDO MoA >|aoaA!p ûm aja|jazqıaı a|an — "i6i|6ds uiAiudo Aaq >|oA Aa§ j.ig —
\u\ö\
-aB uapzoB za>j ıouiöd>| J!
uiudo
: djuos iuisdAl)d>| 'Aag
: ıp|D
jjâjd 68Aın 6u!Sjuj zaoıaısj — •uns|O apDAiz 'Aaq tuaiuajsj : ipD||DS dudA !>)! iui§oq dBd uis jjıĞıd Dp dAdBd uis
021.
i^p dnımnun apuıûı udj>ii|udjd>i uiuiliudi q -DS diudi 'zn>jo '>|DODAii§Dq Iddjiz >huidu!P oounBnpio Dp,D>)uauiv 9lAoq uopunq ap apzig 'iS9Ui|ij3A iodjd luudi DpiAos >)Oû a;a>i3iujauj aou|B3ja6 iuD|d |D§jdiaj 'nsoH o iDoinqi Jiq >jDzn 'unsio osjn|O on —
IPJUDI
-jn>| uapu«!i9io aiziunuio^ ADAuna 'JuııaB -AuD|Dqoioq aioiv lU.tSi.iJig ap i>iiaq 'jiiiqai!^ •npjoA|aiaiS!
A >|oâ qudl| '>inAnq ap
nO

IPJUDI
'Juı.ıaB azı.p D| spuuiq ununB n|önB opuısıâ uud|iid>|
-U3OIV DpuısısJD>t J8|i9Aaos n>iunO u^aoai j -od iouD>|uaujv Jiq un>|aAdoi apiDqjan djuos uapj3| 'i.pAajazn >iduujda djdjd>i ji.q uisa>i y\yio iauu "U§iuidui|O n;o>| ap uiq DOii>iDq jiq usıaaısısı.
.J D|,SJD>1 'Sn Dp.JDIZDBog UI,ja|13AA0S 'IISIUU
-J8A JDJD>) aBSUUJIiaB UD|ÖDJD UIIJD1 DldOÛ §IU3B UDp
-,D>ıuaaıv '19UJQM0H :niMPP ıpAos ı.uuaıuııuaızı uıuıs -ızaB djd>iuv "1P3LU13 âuıpıv npjoAniq 1A1 laADB ası N 'uıaiûpD n;>joA ıpo; 'dA npjnıo 'npjnio dı>| ">idodAi|6d JDiosun>|op dBd uisda ¦3iaia>|S! Jiq auas>|aO — ¦npjnio DpuiSDioAjD>| dıuuDS eoıAı Dunzoujog iJnAnq 'DqDq uisda wi|D>|Dq 139 —
: npi
¦npjoAi|i>|!p DpıdD>ı 3|AnznA i 'nAoq unzn 'dBd uisda "-Hud muaizog "iiji>iii Jig
•IPJDIJDIBDS lUUDlDUUDUlDl
-iDd uapunznA jd|djd>iii ji^d^ uuDiuin|doi op d>|dpds
rDSJD|JD|BDS 1ISDU lUISDUIDUJDUDd UIJD|UDZD>f IJDjdDd
-ns laAıuuıg 'UDidodns jaAiuoia i>|dpuud|udzd>i jdu. -ng üpAıuj p.Bap dDdns ussu jiq DpjD|oınıdoı ">|djdio
|3UaB 'D>iDpDS öipAlUJ SIOIDUIUI|D DUH|D Ul.ldlSI.P D|
A ja|>(3UJ3p si nq apuua|ia>|3|UJauj i;Dg usu ı.pjaı unuujsuj misdati 'jaızauniASû soq lAiouap.p jiq 'PJDII'SDU isapap MsDqDg aq ı.ısıujıa 3ZDda>| |iz -ay öimuds usiujjiBDq sAip au dAiudadz udid apuajDd
lekete göre değil bey. Neden dersen, fakir fıkara-nın ekmeğini alıyor elinden. Fakir fıkaraya da yazık. Onlar da Cenâb-ı Allah'ın kulu! Muzaffer bey şaşırmıştı.
— Cenâb-ı Allah'ın fakir fıkarayı, sevgili kullan için yarattığını söyliyen sen değil miydin?
— Bendim beyim, bendim. Demin itten beter kovduğun imamın yalancısıyım ben de..
Muzaffer bey, imamı hatırladı:
— Sahi., fena kovduk zavallıyı... şunu buldurmak kaabil değil mi aoaba?
Yasin ağa deriin bir iç geçirdikten sonra başını
acı acı salladı:
— Kaabil beyim, kaabil amma...
— Amma?
— Kırılanı tamir güç! Ve ekledi:
— Senin bir baban, cennetmekân bir deden
vardı...
Sesi titriyordu. Gırtlağına bir şey sokulmuşça-sına durdu. Konuşamıyacaktı artık. O cennetmekân babayla dedenin sulbünden mi gelmişti bu nobran, bu fakir fıkara, hem de Allah adamını huzurundan it gibi kovan evlât?
Hıçkırdı. Koca Yasin ağlıyordu. Hem de sarsı-
la sarsıla!
Muzaffer bey kireç kesilmişti. Ne demeli, nasıl davranmalıydı da gönlünü almalı, kendini affettirme-liydi? Elleri titriyor, İmamı kovduğuna pişman, koca yaşlının hâline acınarak bakıyordu. Nice vartalar atlatmış bu dini bütün, dini bütün olduğunca da taş kalpli adamı ağlatan şeyden ürkmeğe başlamıştı. Lâik bir devlet içine çöreklenmiş gericilik demek böylesine mayalanmıştı memlekette? Bu mayalanışı kazıyıp atmak, atabilmek imkânsız mıydı yâni?
— .....baban, deden... nur içinde yatsınlar...

ne Avrupa bilirlerdi, ne Amerika Onlar da ağaydı, onlar da beydi. Hem de ağaların ağası, beylerin beyi! Yasin dediler mi, ağızlarından beş, on Yasin birden dökülürdü. Bu topraklar gene sürülür, gene ekilir, mahsul de gene kaldırılırdı. Ortalıkta bet bereket vardı. Aaaaah ah eski günler ah! Ben o rahmetlilerin değil hacı, hoca, imam, en değersiz bir dilenciyi bile kovduklarını hatırlamam!
Eski adamın basit bir geçmiş tutkusuydu ki, az sonra silinip giderdi.
Gülizar kahvesini getirmişti:
— Buyur kahveni..
Aldı. Genç kadın, koaa yaşlının ağlamışlığına dikkat ederek şaştı. Muzaffer bey:
— Bakma, bir iştir oldu, dedi. Sen çağırt onu bana da...
Yasin ağa bakmadan :
— Gelmez, dedi.

— Niye?
— Ondaki onur kimde var? Tekmil ünü memlekete yayılmış bugüne bugün. Yeğenini çağır da sor. Bak, eller ne diyor anlatsın, dinle!
İş gittikçe önemleniyordu. «Komünizme karşı baraj» olsun diye göz yumulan bu güç, demek günün birinde iyice dalbudak salacak, sonra da önüne geçilemez bir hâl alacaktı. Evet evet, ard arda etkili makaleler yazdırmalı, parti ileri gelenlerini uyarmalıydı. Çünkü görünen köy kılavuz istemezdi. Gemi azıya almışlardı. Gün gelecek, lâiklik maiklik, devlet mevlet güme gidecekti. Bir gün Çiftçi Birliği'nde bir arkadaşıyla yaptığı tartışmayı hatırladı. Arkadaşı: «— Lâiklik maiklik» demişti. «Elden giderse ne olur?»
«— Ne mi olur? Mustafa Kemâl ve devrimlere elveda!»
(
Koca burunlu arkadaşı gülmüştü:
«— İlâhi Muzaffer, düşündüğün şeye bak..»
123
Şaşmıştı:
«— Demek devrimlerin lüzumuna kaani değilsin?»
Omuz silkmişti: «— Yoo..»
«— Peki niçin bu kadar kan döküldü? Millî mücadele ve onun şuuru?»
Arkadaşı birden ciddileşmişti: «— Mühim olan, senin ve benim nefs-i nefîsi-mizdir. Bunu temin edecek devlet ister lâik olsun, ister şer'î. Haydi şerefe!»
«— Peki halk? Fakir fıkara?» k— Vızgelir!» Yasin ağa :
— Yumurtaya can veren Allah, dedi. Kimbilir, belki de Mehdî't Resul onun sulbünden gelecek, ne malûm? İtikatsızlık kötü şey. Senin babannan deden...
Sıkılmağa başlamıştı:
— Peki peki, dedi. Çağır bana onu. Şey., yahut
dur. Gülizar!
Gülizar dışardan yanıtladı:
— Efendiim?
— Ramazan orda mı?
— Burda beyim.
— Gelsin buraya!
Yasin ağaya döndü:
— Bu işle meşgul ol, dedi. Bul Cemşir'i, aç meseleyi, sıkıştır eline birkaç kuruş...
— Birkaç kuruş mu?
— Canım sözün gelişi işte. Para teklif et..
— Kaç para?
— Ne bileyim ben? O herif kızlarını parayla satar. Para canlısı deyyusun biri. Yap, çat işte!
— Bir, iki bin isterse?
— Pek pek binle hallet. Alttarafı elci Cemşir'in
124
amele kızı. Hooş, bu ite o bile çok yaa, neyse...
Zaloğlu ezile büzüle dayısının yanına girerken, Yasin ağa çıkıyordu. Külot pantolonu, koca bıyığı, belindeki Trablus kuşağı filân Muzaffer beyin tepesini attırdı:
— Nedir bu vaziyet ulan? dedi, ha? Zaloğlu şaşaladı:
— Hangi vaziyet dayı?
— Aynayla dargın mısın it? Şu çizmelere, şu külot pantolona, hele şu pala bıyığa bak. Yumruk kadar adamsın, nedir bu eaka?
Zaloğlu buz kesilmişti, başını önüne eğdi. Gözlerini yerden kaldırıp dayısına bakamıyordu. Yanlış bir iş yapıp dayak yemekten ödü kopuyordu. Hiç şakası yoktu adamın. Kızdı mı, elinden Allah bile kurtaramazdı!
— .....kılda keramet olsa tabakhaneye nur yağar. O bıyıklar derhâl kesilecek!
Verdiği kesin emirle yetinmiyerek karyoladan atladı, gitti masasının çekmecesinden küçük pırıl pırıl bir makas alıp geldi, Zaloğlu'nun koea bıyığını hart hart kesip, genç adamı kuşa çevirdi.
— Ha şöyle. Abdülhamitin Arnavut tüfekçileri gibi, istemiyorum...
Zaloğlu gık diyemiyor ama, başı dönüyordu. Yumruk kadar olduğunun farkındaydı. Bunun için bıyık büyütüp, beline Trablus kuşak sarıyor, külot pantolon giyiyordu ya! Şimdi bıyıkları doğranmış, kuşa çevrilmişti. Aynaya bakmadan da biliyordu heybetinin gittiğini.
— O İmam bir rüyadan bahsetti., neymiş o? Zaloğlu kekeledi:
— Bilmiyorum dayı, haberim yok.

Kapıda yeniden peydahlanan Yasin ağaya sordu :
— Ne rüyasıydı o?
125
ti.
Yasin ağa boş bulunarak:
— Kendisine anlattıydım beyim, dedi. Muzaffer bey, Zaloğlu'ya hışımla döndü:
— Bilmiyorum dayı, haberim yok diyorsun ya? Bak, anlatmış sana!
Zaloğlu ufaldıkça ufaldı, eridikçe eridi. Her yanı titriyor, renkten renge giriyordu. Şimdi Güllü burada olmalı da, şu zavallı hâlini görmeliydi!
Muzaffer bey dehşetle gürledi:
— Defoool, defol eşşoğlu eşşek!
Budanmış kırpık bıyığıyla odadan apartopar çık-
Yalnız kaldıkları zaman Muzaffer bey hâlâ öfkeli:
— Hepsi bu itin düzeni, dedi. Bilmiyecek ne var? Gitti zavallı adama, yalvardı yakardı. Böyle böyle, rüya gördüm diye yalan attı. O fıkara da... boşuna kırdık adamcağızın kalbini. Bu it esrar da içiyor-muş...
Yasin ağa:
— Bilmem beyim, dedi. Ne gördüm, ne de işittim.
— Ben haberini alıyorum. Neyse, sen bu işle alâkalan, baş göz edelim bitsin gitsin. Kızı gördü, abayı yaktı herhalde. Neyse ki Cemşir yabancımız değil. Üç beş sıkıştır eline., kızı alırsak, itoğlu it ayağını kırar, çiftlikte oturur, işe güce el atar belki...
Oldu mu?
— Oldu beyim.
— Bu sefer de adam olmazsa bilirim ben yapacağımı!
Perkiştirdi:
— İmamı bul, özür dile yerime., anlıyorsun ya?
— Anlıyorum beyim.
126
X.
Kabak Hafız, Yasin ağanın telâşlı telâşlı gelmekte olduğunu pencereden görünce, yatağına girdi, yorganı omuzuna aldı, sırınmış beyaz takkesini başına geçirip, gözlerini yumdu, pıtırdayan dudaklarıyla başladı sallanmaya.
Dua ediyordu sözde..
Yasin ağa içeri girip de onu bu halde görünce, durakladı. Sonra da bir kıyıya sessizce ilişti. Mübarek nasıl da vecd içindeydi! Böylesine dini bütün, Cenâb-ı Allah'ın makbul bir kuluna karşı o türlü terslenmek doğru muydu? Ne günlere kalınmıştı Yarab-bî! Gün günden beter geliyor, gelen, gideni aratıyordu. Kimbilir daha ne kötü günler gelecekti. O günleri göstereceğine, Cenâb-ı Allah ruhunu kabzetsey-di razıydı.
Kabak Hafız, çatık kaşları, öfkeyle yumulu gözleriyle uğultu halindeydi. Bu hâl her an artıyor, gittikçe celalleniyordu. «— Vay mübarek vay!» diye geçirdi Yasin ağa. «Şuna bak, nasıl da hırslanıyor., sen tut, böyle mübarek bir adamın kalbini kır. Sanki o babayla o dedenin sulplerinden gelmemiş. Hey gibi günler hey.. O rahmetlilerin günlerinde olsaydı da, böylesine bir mübarek gelip, Mehdîi Resul'den söz açsaydı! Söz açmasına ne hacet? Bir hacı, bir hoca, bir derviş, kim olursa olsun, günlerce el üstünde tutarlardı. Onun için de bet bereket vardı, insanın insana, fakir fıkaranın, ırgat marabanın ağasına saygısı vardı. Rızk darlığı nedir bilinmezdi. Şimdi? Şimdi ya? «Dünya tekmil veled-i zinâ'ya kesti veled-i zinaya!»
Hazret'in istiğrak hâli Yasin ağaya da geçti. O da tıpkı Kabak Hafız gibi, gözlerini yumdu, tıpkı onun gibi sallanarak, bildiği namaz dualarını mırıldanmağa başladı. Bildiği dualar çok olmadığından, bitince aynı dualara yeniden başlıyordu. Arada da efendi
127
hazretlerini kontrol etmeyi unutmuyordu.
Hazret neden sonra ağır ağır yavaşladı, kendine geldi, duruldu ve gözlerini açtı. Yasin ağanın geldiğinden haberi yokmuşçasına, yarı dargın, sordu :
— Sen burda miydin?
Hakareti eden kendisiymişçesine ezilip büzülen
Yasin ağa :
— Burdayım erenler, dedi.
— Buyur, yukarı buyur!

Üç basamaklık merdiveni çıktı, hazretin yatağı
kıyısına ilişti:
— Ah imam efendi., size karşı nasıl mahcubum,
bilemezsiniz!
Kabak Hafız sözünü kesti:
— O iş nasıl oldu o iş? Yasin ağa birden kavrıyamadı:
— Hangi iş efendi hazretleri:
— Canım, işlerin en efdali!
— Haa.. oldu şükür, oldu...
— İmana geldi mi enoâm?
— Sayenizde, gelmeyip de ne yapacak?
— Benim değil, Cenâb-ı Allah'ın sayesinde. Öyle ya, gelmeyip de ne yapacaktı? Aynı rüyayı demin de gördüm. Hem de gecekinden daha ayan beyan, daha sarih olarak. Ben Zülcelâl'in emr-i ilâhilerini tebliğle mükellef bir fakir-i pürtaksirim. Bana edilen hakaretler doğrudan doğruya Rabbil'âlemine edilmiş demektir. Binâenaleyh...
Yasin ağa :
— İt gibi pişman oldu, dedi. Yuvasını öyle bir
yaptım ki, eh!
Ceketinin yan cebinden çıkardığı para destesini, efendi hazretlerinin yatağı altına sıkıştırdı. Kabak Hafız görmemiş davranarak, gözlerini yumdu. Pıtırdayan dudaklarıyla yeniden başladı.
Yasin ağa için daha fazla kalmak gerekmezdi.

Hazreti ibadetiyle başbaşa bırakıp, yavaşça çıktı. Kabak Hafız neden sonra gözlerini açıp, yanındaki pencereden baktı. Gidiyordu upuzun boyuyia. Güldü. «— Kerhaneciler!» diye geçirdi. «Şu Cenâb-ı Allah da olmasa, zırnığınızı koklatmazsınız fakir fıkaraya. Kurban oluyum kudretine, kuvvetine, kerametine. Zere dinsizin hakkından imansız gelir!»
Hemen, yatağın altına sıkıştırılan paraya uzandı, alıp saydı: İç içe beş tane onluktu.
— Seni seniii, dedi, anayı kızdan ayıran seni! Para cüzdanını çıkardı, onlukları özenle yerleştirip kalktı. Kallâvi bir sâde kahveyi haketmişti. Üstünü başını giyinmeğe başladı. Kahveye çıkacaktı.
Köyün tek kahvesi, köyün öteki yapıları, gibi üstü saz örtülü, büyükçe bir huğdu. Birkaç masa, bolca hasır iskemle, duvarlarda dinsel menkıbeleri canlandırmaya çalışan taş basma resimler ve bir kıyıda da boynunda yedi delikli nazar bonouğuyla en eski tip bir Philips radyo.
Köylünün deyimiyle, «Demirkıratlık icat olmadan» önce, daha çok da Hitler ordularının gemi azıya aldığı yıllar, köylü büyük bir merakla bu radyonun çevresine toplanır, ajanları can kulağıyla dinlerdi. Ama Demirkıratlık icat edileliberi iş değişmişti. Kahve hemen hemen ikiye bölünüvermişti. Halk'çılar kahvenin solunu, Demokrat'îar sağını tutmuşlardı. Birbirleriyle çokluk konuşmazlar, oyun bile oynamazlardı. Herkes kendi partisinin adamıyla düşüp kalkar olmuştu. Radyoda Halk'çılar konuşmaya başlamazlar mı, Demokrat'îar kalkar giderler, onların kalkıp gidişine berikiler küfrederlerdi. Tecrübeli yaşlı-larca halkın ikiye ayrılıp birbirlerine küfrederek diş bilemeleri hiç de hayra alâmet değildi. 930'ları unutmamalıydılar. O yıllarda da gene böyle, bir Serbest Fırka icat olmuş, kan gövdeyi götürmüştü. Sonunda Mustafa Kemal Paşa bakmış ki olmıyacak, kardeş kardeşin kanını içecek, Serbest Fırka'yı paydos edip

kurtulmuştu. Bu kez de gene öyle olacaktı galiba. O zaman Mustafa Kemal Paşa, şimdi de İsmet Paşa, Demirkıratlar'ın başına mutlaka bir çorap örecekti. Ne diye örmesin? Elinde top vardı, tüfek vardı, bunca asker vardı.. E, madem vardı, Paşa ne diye elindeki koltuğu Demirkıratlara kaptırsın? Babalarından, dedelerinden duymuşlardı. Sultan Hamit'ten sonra da böyle fırkacılık almış yürümüştü. O zaman da bir İttihatçılıkdır sarmıştı her yanı. Şehirlerde, köylere varana dek kulüpler açılmış, kardeş kardeşin gırtlağına atılmış, nutuklar, fener alayları, alkış... Derken, Balkan Harbi, ardından da Seferberlik patlamıştı. Onun için, Osmanlı'ya olsun, Türk'e olsun gürültü, patırtı, şamata iyi gelmiyordu. Bu kez de gene bir şeyler olmasaydı Allah vere...
Kabak Hafız kahveden içeri girince Halkçı'lar da, Demirkırat'lar da saygıda kusur etmediler. Hattâ saygı, izzet, ikramda birbirleriyle yarışa bile başlayıver-diler. Kurnaz İmam'sa, iki taraftan birini tercih zorunda kalmamak için :
— Şöyle daha iyi erenler, dedi. Siz varın keyfinize bakın!
Nesine gerekti Halkçılık, ya da Demirkıratlık.. İkisi ortası kalmakla ne kızı verir, ne de dünürü küstürürdü. Yedi düvelle barışık olmak usulüne daha iyi geliyordu.
Kapıya yakın oturdu. Sağdan soldan başlanmıştı:

— Aptül, hocafendiye bak!
— Hocafendiye bak Aptül!
— Bak ne içecek İmam efendi..
Kahveci Aptül yanına saygıyla geldi: — Ne emrediyorsunuz hocafendi? Alabildiğine büyüklenip, şişinerek:
130
ladı.
— Bol köpüklü, orta şekerli! dedi.
Teşbihini çıkardı, gözlerini hafifçe yumarak, baş-
Kahve hemen eski uğultusunu sürdürmeğe başlamıştı. Bir yanda tavla, öte yanda kâğıt şakırtıları, çeşitli espriler, ardından kahkahalar.. Bu yandaysa yaşlı biri, köşeye kıstırdığı köseye iri iri anlatıyordu :
— Parti marti karın doyurmaz köse. Ali gidecek, yerine Veli gelecekse bana ne? Var mı bana, sana bir istifadesi?
Köse karşılık vermiyor, boyuna baş sallıyordu.
Yaşlı dayattı:
— Söyle, var mı?
— Yok, demek zorunda kaldı köse.
— Yoksa ne zoruma? Cebime gireceğe bakarım ben!
— Doğru.
— Hem canım, Halkçılara güç mü yeter? Top onlarda, tüfek onlarda, dağ taş asker onlarda...
— Onlardaki onlarda..
Kabak Hafız kahvesini höpürdetirken, cüzdanına yerleştirdiği beş onluğu düşünüyordu. Şehre kaçamak yapsa, dostu sebze komisyoncusu Haydar'ın orda geçenki gibi kafayı çekseydi. O günü hatırladı.. Haydar'ın karısı da, ama ille baldızı âlemdi. O gece kafayı aşırı çekip, sızıp kalmasaydı... «— Bu sefer eşekliğin âlemi yok. Az içip, o gece... gece, herkes uyuyunca baldızın odasına... Eteğini tutup çektiğimde iri gözleri nasıl da açılmıştı! Aman ne yapıyorsunuz? Eniştem görürse... dilini dişini yediğim. Enişten deyyusun biri. Görse ki ne çıkar?»
İçinden bir şehvet titremesi geçti. Bu kez geçenki gibi eşeklik edip zom olmıyacaktı. Haydar'a
131
ne oldu bıyıkları-
dayanacaktı rakıyı, sızdıracak, ondan sonra da artık Allah ne verdiyse, baldız mı olur, Haydar'ın akça pakça karısı mı? Çünkü Haydar'dan çok işitmişti: «— Karı iyi ama bende iş kalmadı İmam. İnsan kendi helâline değil de namahremine daha çok alâka duyuyor. Avrat surda yatar, ben giderim baldızın yanına. Lâkin o orospu da kendini naza çek ha çek eder. Vallaha ablama derim enişte...»
Daha düşünecekti tatlı tatlı, birden Zaloğlu!
Kapıdan girmiş, içeri bakmıyordu. Bakmıyordu ya, ne o? Oğlan bıyıklarını mı kazımıştı?
Zaloğlu da Hâfız'ı görmüştü. Sırıtarak yanına
geldi:
— Merhaba hocam!
— Merhaba, merhaba ya.
na?
Zaloğlu bozmadı: .
— Kazıdım.
— Niye? Attı:
— Emir yukardan geldi!
— Yâni nerden?
— Kızdan.
— Cemşir'in kızından hı?
— Korkuyorum bıyıklarından kes, dedi, kestim.. Kabak Hafız kıskıs güldükten sonra :
— Çehren neye dönmüş Ramazan, bil bakalım!
dedi.
Zaloğlu'nun bıyıksızlığı kahvede birden dikkati çekti. Demokratlar da, Halkçılar da kahkahayı basmışlardı. İlkin Zaloğlu da güldüyse de, sonra kızdı:
— İşinize bakın yahu! Bıyık benim bıyığım. İster
keserim, ister...
Demokratlardan biri:
— Boka sokar! dedi, doğru.
Gene kahkahalar yükseldi. Zaloğlu öfkeden titriyordu.

132
Halkçılardan biri:
— Lâkin, dedi, çok yakışıyordu! Bir başkası:
— Köroğlu'ya benziyordu şerefsizim..
— Hâlis koç bıyık. İnsanın eli varır da keser mi güzel bıyığı?
— Canım yiğitlik kılla olsa, tabakhaneye nur ydğardı!
— Doğru.
— Şalvarı, Trabulus kuşağı duruyor.
— Bes çizmeleri yeter!
— Doğru. Yiğit adamın yiğitliğine bes çizme yeter!
Zaloğlu tahta iskemlelerden birini altına çekip, ata biner gibi oturmuş, iskemlenin arkalığına dayanarak Kabak Hâfız'la konuşmağa başlamıştı. Kah-vedekilerin sözlerine kulağını tıkıyaeak, öfkelenip de heriflerin kışkırtıcılığını körüklemiyecekti ama, olmuyordu. Çenelerinin durduğu yoktu. Çeneleri durmuyor, kahkahaları da sinirine dokunuyordu. Sonra dikkat etti, Halkçılarla Demokratlar güya birbirleriyle dargın gibiydiler. Ama o kahveye gelince iş değişmiş, dargınlık filân kalkmış, Zaloğlu'yu hedef tutan şakalar, esprilerle hep birlikte gülüyorlardı.
Dayanamadı:
— Siz seçimi kazanmıya bakın oğlum, dedi. Benim bıyığım üstünüze vazife değil!
Ve artık onlarla ilgilenmedi. Kabak Hafız usulcacık:
— Gözün aydın, dedi. İskemlesini az yaklaştırdı:
— Aydınlık içinde ol!
— Razı gelmiş hu?
— Dayım mı? Gelmeyip de n'olacaktı?
— Gelmese?
133
— Gelmese mi?
— Öyle ya, hayır deseydi., ne yapardın? Gerçekten de, ne yapabilirdi?
Gene de:
— Ne yapabilirdim var mı yahu? Razı gelmiyeydi
de bak!
Kabak Hafız fiyakasına dokunmak istemedi. Etli, kocaman elini uzattı:
— Öp bakalım şunu!
— Niye?
— Niyesi var mı? Senin yüzünden it gibi koğul-
duk! * Zaloğlu katıla katıla güldü :
— Bir iştir oldu. Kusura bakma..
— Telâfi etmelisin.
— Ederim.
— Ne zaman?
— Hele dayım gitsin...
— Ne zaman gidecek?
— Bugün, yarın. İyi bir papaz uçururuz..
— Sardalya mardalya, havyar mavyar da isterim
ha!
— Canın sağ olsun. Sana Rokfor peyniri bile
getireceğim bu sefer.
— Nedir o?
— Peynirlerin Allahı!
Kabak Hafız pek bir şey anlamadığı halde, gene de yutkundu. Sonra Zaloğlu'nun kazınmış bıyığına gülmeye başladı:
— Lâkin Ramazan, heybetin kayboldu be! Zaloğlu içini çekti. Biliyordu, biliyordu ama ne
gelirdi elinden?
Karşılık vermedi.
Kabak Hafız da üstelemedi, lâfı değiştirdi:
— Düğün ne vakit gayri?
— Belli değil.
134
— Kızı Yasin mi isteyecek babasından?

— Başka kimim var?
— Dayın?
— Boşver.
— Niye?
— O böyle şeylere tenezzül etmez. Hem de ben istemem onun karışmasını..
— Kızın babasının haberi var mı meseleden?
— Yok, yok ama, boşver...

XI.

Cemşir meseleyi henüz bilmiyordu ama, berber Reşit o geceyle ilgili neler de neler anlatmıştı!

Cemşir o gece devrilip uyuduğu sıra oğlan, gözlerini Güllü'ye dikmiş, iç çekip kadeh kaldırmış, hattâ göz etmişti. Reşit bunların tekini olsun kaçırma-mış ama, hasbî geçmişti. Hamza'ya sorsundu en biri. O bile adamakıllı farkındaydı işin. İkisi iki yandan dayanmışlardı rakıyı ki, iyice sarhoş olsun, kıza karşı neler duyuyorsa açıp yaysın. Reşit bununla da kalmamış, evden sonra oğlanı alıp dükkânına götürmüştü. Yoksa deli miydi? Gecenin o ileri saatında berber dükkânında ne işleri olabilirdi? Maksat oğlanı eşelemek! Eşelemişti hakçası ama, tek lâf edememişti oğlan. Herhalde dayısına güveni yoktu henüz. Ama madem kafasına takmıştı bu işi, mümkünü yok, açılıp saçılacak, dayısını da razı edecekti. Bir insan bir işi kafasına takmasındı. Taktı mı, bırak. Allem eder, kallem eder üstesinden gelirdi. Ramazan efendi de gelecekti Allah'ın izniyle. Gelince de değme keyfine, tadından yenmiyecekti!

Bunları Hamza'yla Cemşir'e anlattığı gün, ikisinin de gözleri parlamıştı:

«— Allah be Reşit, Allah be!»

«— Allah be ki Allah be Reşit emmi..» «— Hani biliyon mu, tadından yenmez ha!» «— Yenmez ki yenmez!» Reşit de hayale dalıvermişti: «— Muzaffer beye akraba oldunuz mu, kim bakar berberliğin yüzüne?»

Cemşir de Ramazan'ın kaynatası oluvermişti: «— Hiç canım. Parayla oynarız Allahıma..» «— Eniştemin dayısının sekiz silindirlisinin direksiyonuna yanladım da, Müdürün zillisini yanıma aldım mı, eh beeee!»

«— O zaman sen dersin ki, beyefendi, şu senin Yâsin'e yol ver de, bizim berber Reşidi alalım yerine., hı? Demez misin?»

«— Demez misin ne kelime kurban? O saat!» «— Yâsin'in yerine çifçibaşı oldum mu, bırak gayri..»

— Bırak ki bırak Reşit. Bir zamanlar nasıl avuç avuç para harcardık?»

«— Gene öyle olacak, ondan da ziyade!» «— Müdürün orospusu yanımda, sekiz silindirlinin direksiyonunda şehrin ana caddesinden öyle bir geçecem ki, şan olsun memlekete!»

İngiliz lâciverdinden kostümü, briyantinle gıcır gıcır oğulmuş saçlarıyla sekiz silindirlinin direksiyo-nundadır. Pırıl pırıl araba yumuşacık vınıltısıyla İstanbul yolunda. İstanbul'u hiç görmemişliği önemli değil. Birkaç kez filimlerde görmüştür, bir de babasıyla berber Reşit emmisinin ilk gençlik yılları üzerine anlattıkları eski İstanbul.

Bir gün Müdürün karısına çıtlatmıştı da, kadın : «— Emret Hamza'cığım» demişti. «Yarından tezi yok. Atlıyalım arabamıza, basıp gidelim!»

Emretmemişti. Kadın en az yirmi, hattâ yirmi beş yaş büyüktü ondan. Kimbilir ne harman yerleri dişlemiş, ne hendek, ne çitlerden atlamıştı Hamza'-

ya gelinceye dek. Etleri iyice gevşemiş, yüzünün nuru silinmişti ama, hakçası, o işin ustasıydı bir, ikincisi, çok parası vardı. Kocası olacak «Boynuzlu»ya bağırdı mı, herif paraları oluk gibi akıtıyormuş. Ner-den? Tabî çalıştığı fabrikanın kasalarından. Burası önemli değildi Hamza için, önemli olan, karıyla İstanbul'a basıp gidince artık kocasının evine dönemezdi kadın. Birlikte yaşamaları gerekecekti. Buysa aradaki yaş çok fazlaydı. Onun için, kadının «— Emret Hamza'cığım. Yarından tezi yok. Atlıyalım arabamıza, basıp gidelim!» teklifini kulak ardına atmıştı. Ama kız kardeşi, Muzaffer beyin yeğenine vardı mı, o zaman iş değişirdi bak! Çiftliğe yanlar, sırtını Ramazan eniştesiyle Muzaffer beye yaslar, yediğini yer, yemediğini ardına atardı ki, çiftlikte yemin yiyeceğin sözü mü olurdu?

«— .0 zaman, Müdürün taponuna da boşveri-rim. Para hatırı için kahrını çekiyordum pörsüğün. Çiftliğe yanladım mı, allööööööş!»

*

Çemşir, elinde iri taneli sarı teşbihi, dükkânın içinde ağır ağır dolaşıyor, Reşit de bir müşterinin sakalını kazıyordu.

Aradan bunca zaman geçmişti de, ne için çiftlikten bir haber çıkmamıştı hâlâ? O gece oğlanın hâli hâl değildi. Utanmasa kızı kucaklıyacak, yatağına girecekti. Madem bu kadar beğenmiş, yangına kalmıştı,

ne diye hâlâ ne o, ne de usulen büyüklerinden biri meydanlarda yoktu? Kızın babasıyla o günden sonra çok konuşmuşlardı bu meseleyi. İsterlerse nikâhla, istemezlerse parayla da satabilirlerdi. Alttarafı kızdı bu, nerden baksan bir kız. Onun kadar değilse de gene de çeşitli avradından en az yedi sekiz kızı vardı Cemşir'in. Satardı. Hele bir de şeriat
137
nikâhı kıydılar mı, bitti gitti. Bir süre Ramazan'la yaşar, ondan sonra ya Ramazan atardı tekmeyi, ya da kız çiftlikte karayağız bir tutmayla işi pişirir, keyfine bakarken, bir gün yakalanır, delik deşik edilirdi. Öyle, ya da böyle. Önemli olan, kızın Muzaffer bey çiftliğine yerleşmeseydi ki, karşılığında para gelecekti para!
Cemşir de ağır ağır dolaşırken, Berber Reşit gibi düşünüyordu. Kız boy atmış, yetişip gelmişti. Çalışıyor, ekmeğini çıkarıyordu ama babasına pek bir faydası dokunmuyordu. Eskiden, yâni çocukken, gırtlağına basıp tekmil kazancını alıyorlardı elinden ama, şimdi işler değişmiş, kızın gözü açılmıştı. Kazandığını babasına da, anasına da kurban ediyordu. Daha kötüsü, Kör Tahir kızı bir Fellâh denilen Arabuşağı delikanlısıyla sinemada görmüştü. Belki yalandı, belki de gerçek. Gerçek olması daha aklına yakın geliyordu. Bunca kız yetiştirmiş, kocaya vermiş, yâni yuvadan uçurmuştu ama, bu kız, yâni Güllü, hiç birine benzemiyordu. Boy, pos, kalıp, kıyafet., babasına çekmiş olacaktı. Cemşir de boylu, poslu, kalıplı, kıyafetliydi. Yalnız Cemşir esmerdi. Kızsa kar beyazdı ki, rengini anasından almış olacaktı.
Güllü, Fellâh oğlunu seviyor da bir gün aklına uyup kaçıverirse, Kerem'in arpa tarlası gibi yanmazlar mıydı?
Deriiin bir iç geçirdi.
. Bütün ümidi bu kızdaydı şu sıra. Satacaktı onu halli mallı birine. Ama Muzaffer beyin yeğeni Ramazan efendi olursaaa, tadından yenmezdi Reşidin dediği gibi. Su içinde bir, iki binlik getirirdi ki, sekiz-yüz getirsin, altıyüz, beşyüz getirsindi hiç getirmese. Taş atıp kolu mu yorulmuştu sanki? Güllü de bütün çocukları gibi dünyaya gelmiş, yıllar boyu mahallenin çamuru, tozu toprağı içinde yalın ayak koşup oynamış, derken palazlanmış, önce çırçırlara, sonra
138
da fabrikanın çeşitli iş yerlerinde çalışmağa başlamıştı. Geçen yıla kadar da kazancını bir tamam avucuna teslim ederdi babasının. Geçen yıldan bu yana huyu değişmişti kızın. Para filân verdiği yoktu. Yâni biti kanlanmış, gözü açılmış aklı başına gelmişti. Demek ki vakitsiz ötmeğe başlamıştı.. Vakitsiz öten horozun'sa boynunu vurmak vâciptil
Berber Reşit işini bitirmişti. Müşteri sakal traşı ücretini verip gittikten sonra, karşılıklı oturdular.
Arkadaşının gene kara kara düşünüşüne dikkat eden Reşit:
— Sıkma tatlı canını, dedi. Binin yarısı beşyüz, o da bizde yok!
Cemşir gene deriin bir iç geçirdikten sonra :
— Şu, Fellâh oğlu canımı sıkıyor Reşit! Resifin de canını sıkan oydu:
— İnşallah aslı yoktur, dedi.
— İnşallah. İnşallah amma...
— Ne amması?
— Kör şeytan aklıma kötü kötü şeyler de getirmiyor değil..
— Yüreğini serin tut, tevekkül ol Allah'a...
Başka başka yanlara bakıp uzuuun uzun düşündüler. Hemen hemen aynı şeyleri düşünüyorlardı. Kız aklına uyup da Fellâh oğluna kaçarsa, kocca binlik bağıra bağıra kaçacaktı. Buysa Cemşir'den çok Reşit için felâketti. Günlerdir bu mesele üzerine öyle renkli hayaller kurmuştu ki, binliğin hiç değilse birkaç yüzünü daha şimdiden cebinde sayıyordu. «— Üç-yüz, altıyüz olsun., borç diye alırım. Birazıyla dükkânı onartır, halına suyuna koyarım, üstyanıyla da avrada iyi kötü boyalı bir basma entarilik aldım mı, değme keyfine!»
Ama gerçekten de dükkânın hiç hayrı kalmamıştı. Takımlar yıllar yılı eskiyip, yer yer paslanmış, ¦duvarların sıvaları dökülmüş, peşkirler filân tiftiklen-
139
misti. Cemşir'in elinden üçyüzünü alsa, ikiyüzünü dükkânın badanasına, takımlarla peşkirlerin yenilenmesine harcardı. Haa, bir de karısının kaç vakittir isteyip durduğu kuzuyu satın alırdı sahi. «— Zavallı» diye geçirdi. Aslında kadınlıktan hiç bir hayrı kalmamış bu karıdan bıkmış usanmıştı ya, gene de acımıyor değildi. Yıllardır ayrı yatıyorlardı. Kuru, kupkuru, nerdeyse tahta gibi bir şeydi. Önünde teneke semaver, bütün gün kırtlama çay içer, yemek bile yemezdi çokluk. Kurumuş kabuğuna yapışmıştı. Yapışmıştı ya, hastalık derecesinde de temizdi. Galiba bütün meziyeti buydu. Reşidi kocası gibi değil, babası, kardeşi, hattâ hattâ evlâdı gibi severdi. Reşit eve geç gelse, ya da hiç gelmeyip dışarda sabahlarsa, uykuları kaçar, sabahı zor ederdi.

Geçen yıla dek, Resiften sonra olanca sevgisini verdiği güzel bir koyunu vardı. Onu sık sık çocuğuy-muş gibi sabunlar, kurulayıp, yünlerini tarardı. Yıkayıp, kurulamak, taramakla da kalmaz, tüylerini allı, morlu, sarılı, yeşilli nakışlarla süsler, boynuzlarını da beyaz yaldızla yaldızlardı. Hattâ gözlerine sürme bile çekerdi. Hayvan renk renk nakışlanıp yaldızlandı mı, keyfine son olmaz, çocuk gibi sevinerek koyununun boynuna sarılır, gözlerinden, kuru yanaklarından, dudaklarından öperdi. Böyle zamanlarında öylesine coşardı ki, gözlerinden yaşlar yuvarlanır, aklına kötü kötü şeyler gelirdi: Koyunu ölüveriıss bir gün ya

O zaman telâşa düşerdi. Allah'ı o sıra, yalnız o sıra düşünürdü işte. Hiçbir dua bilmediği halde ellerini göklere açar, kürtçe yakınırdı ona: Koyununu hasta etmesin, öldürüp ondan ayırmasındı. O büyüktü, rahimdi, şefikti. İsterse koyununa bir değil, bin yıllık bir yaşam ihsan edebilirdi. Hem ne için etmi-

yecekti? Kolu, kanadı kırık bir kuldu işte. Bu dünya'-da Resifle koyunundan başka da kimsesi yoktu. İs-

temiyordu da. Reşidiyle koyununu elinden almasın da, isterse onu dilendirsin, kötürüm edip bir kıyıda kımıldayamaz hâle getirsindi.

Ama günün birinde olanlar oldu. Kadına göre, hiç nedensiz, aslında Kelebek hastalığından, koyun ertesi güne sağ çıkmadı. Yaldızlı boynuzları, naşıklı tüyleriyle yanüstü devrilip bir daha hiçbir zaman gözlerini açmıyacak koyununun üstüne kapanmış kadının feryatları göklere yükseliyor, ne Reşit, ne de mahallenin yaşlı, genç insanları, onu koyununun ölüsü üzerinden kaldıramıyorlardı. Bir süre öylece bıraktılar. Ağlıyor, yerlerde sürünüyor, sonra göklere bakışlarını kaldırarak günahtan günaha giriyordu: Ağzı yok, dili yok, melâike gibi bir hayvandı. Ne hayvanı? Yavrusu, kuzusu, bir tanesiydi. Ne diye elinden almıştı sanki? Gücü ona, onun koyununa mı yetmişti? Böyle Allahlık olur muydu? Kolunu kanadını kırıp onu yeryüzünde yapayalnız bırakmakla eline ne geçmişti? Hayır, Allah'lik değildi bu. Zâlimdi, merhametsizdi, zenginlere değil, fakirlere gücü yeten bir Allah'tı işte!

O zaman Reşit, komşuların homurtusundan öfkelenerek, kadına bir tokat, bir tekme, soluksuz yuvarlamış, daha sonra da kuru dala benzeyen bileğinden yakalayıp odaya sürükleyerek alt eve atmıştı. Gebersindi isterse. Konu komşuya, bunca dini bütün, Müslüman mütedeyyin mahalleliye karşı ne biçim sözlerdi o. Koskoca Cenâb-ı Allah kapı komşusu muydu da bir koyun, götü boklu bir koyun için açmış ağzını yummuştu gözünü?

Kadın, günler ve günlerce alt evde uğunup durdu. Yemeden, içmeden kesildi, yatağa düştü sonunda. Reşit telâşlandı. Acıyordu ona. Acıyordu ama ne gelirdi elinden? Kulağına söz girdiği yoktu ki! «— Bırak beni» diyordu, «beni burda, şu kuru toprakta unut Reşit. Senden ne ekmek isterim ne aş. Hattâ

bir bardak çay bile istemem. Beni rahat bırak. Sana

bir zararım var mı?»

Yoktu, hiç bir zararı yoktu ama, Reşit olanca^ sert kalpliliğine karşın gene de bir hayli vicdanlıydı. Karısını alt evin nemli toprağında bırakmadıktan başka, alıp götürdü, filmini çektirdi. Doktorlar umudu kesmişlerdi. Hele biri, «— Bizden çıktı artık. Onun işi Allah'la..» demişti de, Reşit göz yaşlarını tutamamıştı.

Kadın ölmedi. Perde perde kendine geldi. Tenhalarda koyununa ılık göz yaşları dökse de, zamanla unuttu. Unutmadı aslında, unutmuş göründü. Onun için Reşit bütün bunları hâtırlıyarak:

— Elime bir para geçmedi ki, dedi. Geçse, filik bir kuzu alaçam bizimkine de...

Cemşir'se başka şey düşünüyordu :

— Ramazan efendi o gün bize gelmiş, Hamza'yı sormuş. Bir daha gözükmedi. Niye acep?

Reşit, karısını, almayı tasarladığı kuzuyu filân

unutarak:

— Valla, dedi, kıza essahtan meyli düştüyse gelir. Mücerret gelir!

— Ya düşmediyse?

— Düşmese kaş göz eder miydi? Gelip Hamza bahanesiyle görünür müydü? Onun maksadı Hamza mıydı belliyon yâni?

— Ya?

— Kıtız..

— Hayır, meyli düşmediyse diye aklıma geliyor

hep!

Bu, Resifin de aklına gelmiyor değildi. Kıza meyli düşmediyse yapılacak bir şey olamazdı. Olamazdı ya, meyil denilen oenabet de dururken düşmezdi hani. Kız kısmı, delikanlının önünde kancıkla-şacak, cilve milve yapacak, o da meylinin düştüğünü belli edecekti. O gece dikkat etmişti, oğlan neler yapmamıştı da, kız, töbeee... Ermeni gelini gibi, so-

murtup oturmuş, gülmemiş, gözlerini hemen hemen önünden kaldırmamıştı. Ya yorgan meselesinde Ham-za'yla ileri geri edişi?
Geç vakta kadar oturdular.
Cemşir bir ara saatına baktı:
— Paydosa yarım saat var, dedi.
— Hangi paydosa?
— Hamza'ların..
— Ne olacak paydos olunca?
— Parası varsa, Giritli'nin orda çekerdik kafaları.. Canım pek sıkılıyor...
— Gelecek miydi?
— Gelecekti, dosdoğru buraya gelirse. Fellâh oğluna göz kulak oluyor bir iki..
Berber Reşit canlandı:
— Amman olsun Cemşir. Amanı biliyon mu?
— Bilmem mi?
— Şap gibi yanarız Allah vermiye!
— Yanarız ki yanarız..
«Fellâh oğlu» dedikleri Arabuşağı Kemâl, o sıra makine dâiresinde, ana makinenin yanındaki tahta sandığa oturmuş, başını avuçları içine almıştı. Cam gene öyle sıkılıyordu ki.. Bugün bütün gün, belki on beş kez geçmişlerdi makine dâiresinin önünden. Ne demek istiyorlardı yâni? Kaçtan aşağı olmıyacaktı? Güllü yalvarıp yakarmamış olsa biliyordu yapacağını. Kör Tahir'le Hamza'ya oldu bitti içerlerdi. Hele Hamza'ya! Kendini fasulya gibi, nimetten sayıyordu. Beline Trabulus kuşağı bağlar, bıçak taşır, kırk bin kişiden arta kalmış Müdürün tapon karısıyla konuşuyor diye sağda solda cart curt...
İç geçirdi.
Güllü: «— Sakın Kemâl, Allah'ını seversen uy-

ma, uyarsan ölümü öp!» demeseydi, ikisine de gösterirdi Kemâl'in ne demek olduğunu ama, Güllü! Güllü arada olmasa, yalvarıp yakarmasaydı... bir şey değil, makine dâiresi kapısının önünden geçerlerken ters ters bakıyor, yere tükürüyorlardı. Ters ters bakıp, yere tükürdükleri zaman karşılarına kartal gibi dikilip, ikisini birbirine çarpmak vardı ama... bir şey değil, surda burda beiki de «— Korkuttuk» diyorlardı. Değil onlardan, onların feriştahından korkmazdı Kemâl be! Öyle bir iki düzüne Hamza'yla Kör Tahir olsalar gene havaydı.
Oturmakta olduğu sandıktan kalktı, elleri arkasında, makine dâiresinin penceresinden pamuk balyaları yığılı avluya görmeden baktı.
İzliyorlardı da galiba. Kesinlikle bilmiyordu izlendiğini ama öyle geliyordu ona. Ardına dönüp bakmayı kendine yediremediği için, yolda oldu bitti ardına bakmazdı çokluk. Felekte şu Güllü olmıyacaktı arada, «— ... Allahını seversen uyma onlara, uyarsan ölümü öp!» dememiş olacaktı. Belini büken oydu. Kendi dedikten başka, en yakın arkadaşı Pakize'yle de haber salmıştı. Onun için yutuyordu, yutacaktı da sonuna dek. Yoksa, ah yoksa...
En son sinemaya gittiklerinde Kör Tahir görmüş, Hamza'ya yetiştirmiş olacaktı. O günden sonra sinemaya gitmek şöyle dursun, yüz yüze bile gelememişlerdi pek. Öyle göresi gelmişti ki!
Sinemada sıkı sıkı kucaklayışını hatırladı.
Ne kızdı ya!
Baştan aşağı bir ürperme geçirdi.
«— İsterse kaçarım» diye haber salmıştı. İster-seymiş. Tabî isterdi. Hem de başının üstünde yeri vardı ama, ne fayda., kazandığı parayla geçinebilmelerine imkân yoktu. Yoktu, çünkü, evlenince ayrı oturmaları gerekecekti. Anasının tek göz huğuna sığa-mazlardı ki. Ev tutmaya kalksa, eline geçen paranın

şöyle böyle yarısı kiraya gidecekti. Kiradan geçtim, tamtakır evde oturulmazdı ya. Masa isterdi, iskemle isterdi, kap kaçak isterdi, perde, şu, bu isterdi. Anasına açsa mıydı acaba? Açsa, iki kerre iki dört eder gibi biliyordu ki, yaşlı kadın «— Al gel evlâdım. Başımın üstünde yeri var!» diyecekti.
Ne anaydı bu be!
Güllü silinivermişti aklına anası gelince. «— Yavrum, Kemâl'im!» diye oğlunu kucaklamaz mı, ağzından sanki beş, on Kemâl birden dökülürdü. Zavallı kadının oğlundan başka kimi kalmıştı ki sevecek?
Pencereden çekildi, kapıya doğru gitti, dönüşte askerliğini düşündü. Gelecek yıl belki de alırlardı askere. Yoklaması yapılmış, topçuya ayrılmıştı. Arkadaşlarının içinde en iri, en uzun boylu, bileğine en sağlam o olduğu için, yalnız onu ayırmışlardı topçuya. Heyete bir girmişler, heyet bir bakmış. Başkan «— Yaz, Topçu!» demişti. Çok hoşuna gitmişti bu, gururlanmıştı. Evde anasına bunu anlattığı zaman yaşlı

kadın da aynı gururu paylaşmış, sevindiği zamanlarda olduğunca, gözlerinden boncuk boncuk yaş dökmüştü. Çünkü başkalarının anası topçu anası değildi. Hiç değilse mahallelerindeki analardan birçoğu. Topçuya ayrıldı diye Güllü bile gururlanmış, böylesine iriyarı, böylesine babayiğit biriyle adının çıkmasına sevinmişti.
Geldi, pencere önüne yeniden durdu.
Sevinmişti ama, hepsi bu kadardı işte. Kız, kız başıyla «— Beni kaçırsın, isterse kaçarım» diye haber saldığı halde, «— Peki kaç!» diyemiyordu. Gerçi babası, sağlığında her vesileyle, «— Oğlum, sen sen ol, askerliğini yapıp bitirmeden sakın evlenme!» derdi ama, bu o biçim evlenmelerden değildi. Zorunluydu bir parça da evlenmeğe. Bugün çalıştığı makine dâiresinin önünden meydan okurcasına gelip gecen itler, yarın işi azıtıp, kıza baskı yapmağa kalka-
145
F.: 10
bilirlerdi. O zaman? O zaman kaça, neye patlarsa patlasın, kızı bileğinden yakalayıp onların arasından kurtarması gerekebilirdi. Parası, ah pargsı olsaydı!
Pencere önünden gene çekildi, gene makine dâiresinin kapısına doğru ağır ağır yürüdü.
Babası ölmemiş olacaktı.. O zaman, o zaman işte bir iki demez, kızı kaçırır, zamanı gelince askere çeker giderdi. Babası sağ olsa gözü, töbe arkada kalmazdı. Baba gibi var mıydı? Şimdi daha iyi anlıyordu bir babanın ne demek olduğunu...
Elleri arkasında, geldi, yeni yağlanmış pırıl pırıl silindirlerin önünde durdu.
Hayâl meyâl hatırlıyordu babasını. Tarlada anasıyla bamya toplarlardı çokluk. Böyle günlerden birinde komşunun deli koyunu ipini koparıp Kemâl'in üstüne gelmiş, bir tostta hendeğe yuvarlamıştı da nasıl avaz avaz bağırmıştı hendeğin içinde! O zaman, o zaman işte babası... yıldırım gibi koşup yetişmiş, can-kadar sevdiği oğlunu hendekten alıp bağrına basmış, sonra da deli koyunun boynuzunu bir taşta kırmıştı.
Bu, cok kücüklüğüyle ilgili, ufacık bir anıydı. Ondan sonra yıllar geçmiş, büyümüş, eline çapa almış, babasıyla anasının yanıbaşmda, onlarla birlikte, hattâ kendini onlarla yarışır farzederek, az çapa capa-lamamıştı. Ama en cok deli koyunla ilintili olan anısını hatırlıyordu. Galiba babasının çarpan yüreği üzerinde, ona en yakın olduğundan!
Evet, haklıydı babası. En uygunu, askerden dönüşünde evlenmekti. Hani o zamana dek kızın başına herhangi bir çorap örmeyeceklerini bilse, takardı parmağına bir nişan halkası, basar giderdi askere.
Huzursuzlukla çekildi pırıl pırıl silindirlerin önünden.
Cemşir'in, kızlarını parayla sattığını işitmişti. İşitmişti değil, Güllü söylemişti: «— Hic belli olmaz.
146
Fiyatı uygun buldu mu bir iki demez biiir, bir de insanın gözünün yaşına töbe bakmaz!»
Ama Güllü, gözünün yaşına bakılmadan satılacaklardan değildi: «— Ona öyle bir iş yaparım ki, duyanlar aşkolsun der!»
Bütün bunlara meydan vermşmeli, bir şeyler yapmalıydı Kemâl. Evet evet, çünkü itler, o itlerin bakışı, davranışları hayra alâmet değildi. O bakış, o davranışların altında bir şeyler, hem de cok önemli bir şeyler saklıydı.
Aklına bir şey gelmişcesine, makine dâiresinin önüne öfkeyle çıktı. Görünürde kimseler yoktu ama, huylanmıştı bir kez. Gelebilirlerdi. Gelirlerse onu kapı önünde bulmalıydılar. Hattâ hic âdeti olmadığı halde bir de sigara yaktı. İki soluk almıştı ki, vardiya arkadaşı Muhsin usta da heladan çıkmış, döndü. Kemâl'in yanında durdu:
— Hayrola?
— Sağlığın usta.
— Ver bir cıgara da bana..
Kemâl sigara paketini uzatırken, Muhsin usta da yanına cömelmişti. Sigarasını Kemâl'inkinden yaktı:
— Anlat bakalım. —• Ne anlatayım?
— Dikkat ettim, bugün boyuna kara kara düşündün. Kestirmiyor değilim ama...
Kemâl «Ama»nın ardını beklediyse de usta getirmedi.
— Ama usta? Muhsin usta kesti attı:
— Sen bu kızı unutmaya bak!
Kemâl sarsıldı. Muhsin usta hic bu kadar acık, hic böylesine kesin, emredercesine konuşmamıştı.
— Niye usta?
— Çünküü.. o itler, makine dâiresinin önünden
147
geçmeyi sıklaştırdılar. Pis pis bakıyorlar. Senin hu-yunsa malûm. Onun için, vazgeç bu işten! Kemâl'in tepesi atmıştı:

— Belle ki vazgeçmiyeceğim. Nâlacak?
— Nölacağı meydanda!
— Evet?
— Ya sen onlara çatacaksın, ya da onlar sana!
— Onlar çatarsa günah benden gider!
— Yâni?
— Yâni, Dimitri, Apostol...
— Değer mi? Bir kız için mahvolmaya değer mi evlâdım?
— Değmez mi? Sevdiğin, yandığın bir kız için vurmak, vurulmak değmez mi usta?
— Değmez Kemâl. Çünkü dünyada, uğruna mahvolmağa değecek kadar büyük, şerefli başka tutkular var!
— Ben henüz o tutkuları tanımıyorum.
— Gün gelecek tanıyacaksın.
— Hem neden mahyolayım?
— Çünkü ya sen onları vurup hapse gireceksin, ya da onlar seni mezara yollıyacaklar. İkisi de aynı kapıya çıkar: Mahvolmak!
Usta, sigarasını sinirli sinirli çekti.
Kemâl bayağı kızmıştı Muhsin ustaya. Güllü gibi bir sevgilisi olsundu da ondan sonra konuşsundu. Başkalarına öğüt vermek kolaydı. Sev, yan, tutuş, geceleri uykuların kaçsın, gündüzleri aklından çıkmasın., üstelik «— İsterse kaçayım!» diye haber yol-lasındı sevilen, yanılan, tutuşulan kız da, ondan sonra öğüt versindi. Vazgeç vazgeç. Lâf mıydı yâni? Geçemiyordu, geçebilecek bile olsa geçmiyecekti işte. O itlerden korkup vazgeçmeyi hele hiç mi hiç yedi-remiyordu kendine. Ne derlerdi o zaman? «— Yıl-dırdık. Korktu. Kızdan elini çekti. Çekmeseydi, şiş-leyiverecektik!»

— usıa, aeaı.
— Hı?
— Hiç sevdin mi?
Usta sanki bu soruyu bekliyordu. Acı acı güldü, başını sallamakla yetinmek istediyse de, Kemâl bırakmadı :
— Ha? Sevdin mi hiç?
— Sevdim yavrum.
Kemâl bunu beklemiyordu işte. Demek yüzü kupkuru, baştan aşağı sinir bu adamda da sevecek bir yürek vardı?
— Kimi sevdin?
— Kimseyi, ama herkesi!
— Anlamadım.
— Anlıyamazsın da. Bir kadını sevmek kolaydır, ama bütün kadınları, bütün çocukları, bütün insanları sevmek, sevebilmek...
— Mümkün mü bu?
— Pek çok yürek için mümkün olmıyabiiir henüz, ama öyle yürekler vardır ki, insanlığı topyekûn severler, sevebilirler, sevmeden edemezler!
— Nasıl?
— Nasıl değil mi? Haklısın. Benim sevmemde, daha doğrusu bu türlü seven yüreklerde tek kadını olduğu gibi, kucağına oturtup okşamak yoktur. Öyle bir düzen için çaba sarfederler ki, insanlar kadın kadın, erkek erkek, çocuk çocuk mutlu olsunlar, dünya nimetleri önlerine bir kardeş sofrası gibi açılıp saçılsın. Bilmem anlatabiliyor muyum?
Kemâl şaşkınlık içindeydi. Bu içine kapanmış adam nasıl da birdenbire dışa dönüvermiş, nasıl da açılıp saçılıvermişti.. Şayet o sıra Hamza'yla Kör Ta-hir köşeden çıkıvermeselerdi, ustaya sözlerini biraz daha açmasını rica edecekti. Ama onları görünce ustayı, insanları, kadınlarla çocukları falan unuttu. Birbirlerine sokulmuş, sert bakışlarla geliyorlardı. Kemâl öyle içerledi ki, yerinden fırlayıp yakalarına ya-

^uilllllUMlllM
üıvıiiui\
iviviuiiui.
Muhsin usta da anlamıştı, kolundan sımsıkı tuttu :
— Kendine gel!

Kemâl gene de ana avrat söğdü. Berikiler önlerinden hızla geçip, aşağıdaki kaynak dâiresinin bulunduğu köşede kayboldular. Kemâl titriyordu. Kolunu ustadan kurtararak:
— Bir şey değil, onlardan çekindiğimi sanacaklar! dedi. Şerefsizim geceleri uyuyamıyorum. Kaç paralık it bunlar ki ben onların yüzünden...
Muhsin usta sözünü yalvarırcasına kesti:
— Kemâl, yavrum., vazgeç bu kızdan, nölursun vazgeç!
Tepesi attı:
— Vazgeç vazgeç. Geçemem yahu, elimde değil, geçemem!
— Neden geçemiyorsun?
— Neden geçemiyorsun'u var mı? Bu itlerden korktu dedirtemem kendime. Sonra asıl sebep, seviyorum, elimde değil. İstesem de vazgeçemem!
— Bunun babasına Cemşir derler Kemâl. Elci Cemşir. Mahallelim. Kızlarını parayla satar. Cemşir'-in dini de, imanı da, Allah'ı kitabı da paradır. Unutma bunu!
Canı iyice sıkılıyordu Kemâl'in. Ne biçim insandı bu be? Bir kız, kız başıyla «— Beni kaçır, sana varmak, senin olmak istiyorum. Sen benim her-şeyimsin!» diye yalvarsın, ağlasın da, bir delikanlı, hem de onurlu, haysiyetine düşkün bir delikanlı «— Hayır» karşılığı versin, «... babandan, kardeşinden korkuyorum. Beni döverler, belki de vurup öldürürler. Beni mazur gör. Ben korkağın, ciğeri iki para etmezin biriyim. Bakma kalıbıma kıyafetime. Bıyığıma da bakma. İstersen beni erkek bile sayma, çünkü korkuyorum!»
Çılgın bir öfkeyle kalktı, helâiara gitti.
Dönüşte Pakize'ye rastladı. Kız, Kemâli görün-
* 150
ce yere bir pusula düşürdü, geri dönüp gitti. Kemâl pusulayı çaktırmadan yerden aldı. Hızlı adımlarla makine dâiresine geldi. Muhsin usta hâlâ kapı önündeydi. Böylesine kanlı canlı, yumruğuna sıkı bir genç adama kimbilir kaçıncı kez acındı. Acındı, çünkü sevdiği kız, bir alım satım, bir ticaret metaıydı. Görünen köyün kılavuz istemiyeceği gibi, bu delikanlıyı da ölüm bekliyordu. Boş bir kabadayılık kafasında, aklının dikine gidiyor, apaçık gözüken bir sona doğru adım adım ilerliyordu ama, ne gelirdi elinden? Kalktı. Sigarasının dibini ayağıyla ezip içeri girdi. Kemâl bir kıyıda pusulayı okuyordu. Sezdirmeden göz hapsine aldı. İlk zamanlar ne umutlar beslemişti! Kitap okuma sevgisini aşılıyacaktı ona. Aydınlık, pırıl pırıl romanlardan birinin bir kahramanı gibi görmekten hoşlanıyordu onu.
Bilek saatına baktı: Beş dakika vardı paydosa. Kemâl, çamurluksuz eski bisikletiyle fabrikadan çıktı. Her günkü gibi, çevik bir davranışla bisikletine atlayıp, şehrin taa öbür uçundaki evine yollanacağına, işçi mahallelerinin birbirini kesen daracık yollarından geçti, parke döşeli genişçe caddenin kadınlı, erkekli, çoluk çocuklu işçi kalabalığına karıştı. Eve gitmiyecekti. Göstermeliydi onlara onlardan korkmadığını. Makine dâiresinin önünden gelip geçmek, ters ters bakmak marifet değildi. İçlerindeki erik kurusunu döksünlerdi ortaya. Tek başınaydı işte. Onlarsa iki kişi. Kavgaysa kavga, ölümse ölümdü. Kişi bir kez ölürdü. Döğüşecek, gerekirse öldürecek, ya da yiğitçe ölecekti. Muhsin usta filân vızgelirdi. «— Bu kızdan vazgeç, bu kızdan vazgeç!» Geçmiyecekti. Hiç, ama hiçbir şey onu kızdan ayıramazdı. Seviyordu, dünyanın bütün bıçakları, tabancaları çıksındı isterse karşısına, seviyordu, o kadar!
Köşe başındaki Arabuşak kebapçının önünde durdu. Naneli, maydanozlu, sumakla oğulmuş soğanlı kebap, acılı salata, bir şişe de kırmızı şarap nasıl olurdu yâni?
151
Ağzı sulanarak, «—Hiç fena olmaz!» diye au-şündü. Kafayı bulur, dalar mahalleye. Döğüşüp vuruşmak gerekirse daha oesur, daha öfkeli, çok daha müthiş olurdu. Bu «Müthiş» sözünü sinemadan hatırlıyordu. Vur, kır'lı Amerikan filimlerinde attığı yumrukla hasımlarını kahreden bir Sinebar tanımıştı. «— Kafayı çektim mi tıpkı tıpkısına Sinebar olup çıkıyorum. Kendir, kement zaptedemez böyle zamanlarda beni. Değil bir, birkaç Hamza'yla Kör Tahir olsalar fos! Allahlarını şaşırırım anam avradım olsun. Ah karşıma bir çıksalar...»
Bisikletini kebapçının duvarına dayayıp dükkândan içeri girdi.
Dükkân gene adamakıllı yükünü almıştı. İşçiler, ustalar muhasebenin küçük memurları yoğun kebap, sigara ve kızarmış et kokusu yüklü duman içinde karşıdan şakalaşıp, dünyadan habersiz, habersiz oldukları için de gamsız kahkahalar atıyorlardı.
Tâ dipteki boş masaya geçip oturdu. Kebapla bir şişe kırmızı şarap ısmarladı.
Avans almıştı bugün, iyi kötü parası vardı. Vardı ya, fazla açılmaması da gerekiyordu. Anası sabahleyin evden çıkarken, «—Oğlum» demişti, «gelirken biraz para getir de yağ alak. Fattum'a bir kaşık borçlandık!»
Fattum'u hatırladı birden. Arabuşağı Dâkur emminin kızı, komşu Fattum. Fena kız değildi belki ama, hoşlanmıyordu. Ya da hiç olmazsa Güllü olmasaydı.. Güllü olmasa pek âlâ da hoşlanırdı. On yedi, on

sekizinde, güçlü kuvvetli... Anası her fırsatta kızdan lâf getirir, kızın üç buçuk dönüm tarlasını, evoimentliğini dilinden düşürmez, bu arada da oğlunu sıkı bir göz hapsine alırdı. Oysa bütün bunların ne gereği vardı? Hoşlansa, bjr iki demez, kıza balta oluverirdi. Aslında balta olmasına da gerek yoktu. Akşamüstüleri işten eve dönerken, yol üstündeki dardağan ağacının üstünde rastlardı ona. Tam ağa-
152
cm aıınaan geçerKen, leoıebiye benzeyen kara kara dardağanlarla taşa tutardı Kemâl'i. Dardağanlar çok iri kurşun saçmalar gibi hızla gelir, burnuna, kula gına değer, çanını kötü kötü yakardı. Ne demekti bu? Açıktan açığa «—Seni beğeniyorum, hoşlanıyorum senden, bana gel!» demek değil miydi? Sevse, seve-bilse.. bisikletinden yere atlar, dardağan ağaoına tırmanır, hattâ ağacın tepesinde hesap sorardı ama, sevmiyordu. Zorla güzellik olmazdı ki!
Elinin bir davranışıyla Fattum'u sanki düşüncesinden kovdu.
Ne olursa oslun, şuraya gelmekle çok iyi etmişti. Daha çok da bu dükkân Hamza'yla Kör Tahir'in sıkça girip çıktıkları, kafaları çekip sağa sola atıp tuttukları, hele Hamza'nın çürük karı üzerine pireyi deve yaptığı yerdi. Buraya geldiğini herhalde görmüş olacaklardı. Görmeseler bile gelirler, gelmeseler duyarlardı. «— Korkuttuk, bizden çekinip kaçıyor, yıldır-dık...» falan da diyemezlerdi. Korkmuyordu işte. Korksa, tek başına kebapçıya oturup kafayı çeke mi "bilirdi?
Dumanı tüte tüte kebabıyla kırmızı şarabı geldi. Kan kırmızısı şarapla doldurduğu bardağını tek yudumda yarıladı, kebabın yağlı pidelerinden birini ağzına attı. Hazla çiğnerken, gözleri dükkân kapısın-daydı. Fabrikadan çıkıp buraya yöneldiğini izlemiş-lerse, hele kavgayı da gözlerine almışlarsa ya gelirler, ya da kapıdan bakıp kontrol ederlerdi. Ama yoklardı görünürlerde. Acaba yan pencerelerden birin-' den mi gözetliyorlardı?
Ağzına iri bir parça kebapla sumakıı soğan atıp yan pencerelere kaydırdı bakışlarını. Kimseler yoktu. İzlenmemiş miydi yâni? Her gün en az sekiz, on kez makine dâiresi önünden geçip, paydoslarda da izleyenler şu sıra huylarından vaz mı geçmişlerdi yâni? Sanmıyordu. Mutlaka bir domuzlukları vardı, ya da olmalıydı.
153
«— Binin yarısı beşyüz, o da bende yok!» diye geçirdi. Gelecekleri varsa görecekleri de var. Benden akacak kan da, onlardan akacak su değil. Onların eli kolu varsa benim de var. Bıçaklarına bıçak, tabancalarına tabanaa. Onlar itse, ben itoğlu itim!»
Birden Pakize'nin düşürdüğü pusulayı hatırladı. Cebindeydi. Pusulayı Güllü yazmıştı bozuk el yazısıyla. Çıkarıp okudu: «— Aman Kemâl, kurban oluyum, uyma şunlara. Başına bir çorap örebilirler. En iyisi ananla konuş, gönlünü et. Ne zaman hadi dersen hazırım. Elimizi çabuk tutalım. İşin içinde bilmediğim, bilemiyeeeğim bir şeyler dönüyor. Amman Kemâl, ağamla Kör'e uyma!»
Pusulayı katlayıp cebine soktu.
Uyduğu yoktu. Asıl uyan, daha doğrusu arının deliğine çöp dürten onlardı. Kemâl'se sırf onlardan korkmadığını anlatmak istiyordu. Anlasınlardı ki Kemâl, değil onlardan, onların Feriştahından korkmazdı! Bardağını doldurup dikti tepesine. Salata, kebap, sumaklı soğan...
Sonra, nasıl olsa günün birinde takışmaları gerekecekti. Kızı kaçırınca, bunu yanına koyacaklar mıydı? Koymak istemiyeceklerdi elbette. O zaman karşılaşacaklardı. Allah ya onlara verecekti, ya da ona. İkisini de götürebilirdi eşek cennetine, ki, o zaman da Muhsin usta haklı çıkardı. Öyle de, böyle •de haklıydı usta aslında. Ölse, genç yaşında kara topraklara yem olurdu; ölürse, hapislerde çürür. Ama üçüncü bir yol da yoktu. Üçüncü yol, ustanın sözünü dinleyip, kızdan vazgeçmekti ki, şerefsizliğin dikâ-lâsıydı. Böyle davranırsa, bu memleketten tası tarağı toplayıp gitmeliydi. Gitmedi mi aşağılanıp, çeşitli alaylara katlanmalıydı. Bunaysa imkân yoktu. Sonu ya hapisaneyle bitecekti, ya da mezarla. Üçüncü yol yoktu, olamazdı.
154
yuıuuıiıı yuuuıiiiuuı,
UIUI.
y
Meseleyi anasına açmalıydı artık. Kıza evde kim-bilir nasıl zulmediyorlardı ki, zavallı acı acı yakınıyor, kaçmaktan söz ediyordu. Sinemaya gittikleri günse yoktu bu tür yakınmaları. Kemâl gelecek yıl askere gidecekti. Askerden dönünceye dek kız bek-liyecek, ondan sonra evleneceklerdi. Evlenmelerinde de usul, erkândan çıkmıyacaklar, Kemâl anasını gönderip, kızı istetecekti. Verirlerse ne âlâ, vermediler mi, günah onlardan gidecekti. İkisi de on sekizlerini bitirmiş olacaklarından, kanunun tanıdığı haktan faydalanarak, nikâh dâiresine gidecek, göbeklerini elleriyle keseceklerdi.
Bir sigara yaktı.
Şarabını sinirli sinirli yudumladı.

Ok yaydan çıkmıştı artık. Bu işi yüzünün akıyla sonuçlandırmaktan başka yapacağı yoktu. Kızın yakınması, babasından çok ağasındandı. Ne zaman, nerede rastlasa yılan gibi sokuyor, kız altta kalmayınca da bir kızılca kıyamettir kopuyordu. Kopuyordu da ne? Güllü yürekli kızdı. Ağasının beşine beş, eline taş. Vurdu mu? O da karşılığını veriveriyordu.
Kemâl'in kafasında birden iki kardeşin kavgaları ve Hamza'nın bıçağını çekerek kız kardeşini vu-tuvermesi canlandı. Gerçektenmişçesine, elindeki çatalı öyle bir sıktı ki... hani hiç hesapta olmıyan böyle bir şey olsa, oluverse de sevgilisini yerde kanlar içinde bulsa... «— Allahımı inkâr edim, onu, o palavracı oğlanı parça parça ederim!»
Şarap bardağına sarılıp içti. Şişeyi temizlemişti. Çatalıyla tabağına vurdu. Koşarak gelen garsona, boşalan bardağını açık şarapla doldurmasını söyledi.
Garson şöyle bir tanıdığı genç adama baktı:
— Şişeyi ne çabuk bitirdin kardaş?
— Olur bâzan böyle.. o
— Demindenberi bakıyorum, pek efkârlısın!
155
— ciMJiıyım.
Mahsustan, üstüne basa basa ekledi:
— Bâzı ibneler var, efkârlanmamak elde değil! Garson üstelemeden, boş şarap bardağıyla uzaklaşırken, Kemâl, sevgilisinin bıçaklanmış kanlı cesedini düşünmeğe koyuldu. Hayır hayır, Güllü ölmemeliydi. Ölürse ne yapardı? Değil yalnız onu öldüreni, anasını, babasını, akraba taallûkatını doğra-sa ödeşemezdi. Onun için, ölmemeliydi Güllü. Güllü öldükten sonra bin, on bin, yüz bin Hamza ölsündü isterse!
Dolu bardağını garson getirip önüne koydu.
Bu gece mutlaka açmalıydı anasına. «— Seni seviyorum diye hakarete uğruyor, dayak bile yiyorum. Beni kurtar, kaçacağım sana, sonu ne olursa olsun, kaçacağım, beni kurtar!» diye yazan bir kızı daha fazla oyalıyamazdı. Erkekliğe sığmazdı be!
Anasına açmıya kesin olarak karar verdi. Açmadan da kolundan tutar, götürürdü ama, açması daha uygun düşerdi. Anasının vereceği karşılığı da hemen hemen tamı tamına biliyordu: «— İyi, hoş amma yavrum., fabrikada, çeşit çeşit erkeğin arasında gözü açılmış bir kız. Bilmem ki...»
Şarabını sertçe aldı, dikti.
Ardından gene Fattum ileri sürülecekti ki, istemiyordu Fattum'u işte. Zorla mı?
Anası karşısındaymış gibi:
«— İstemiyorum!» dedi.
Vakit hayli geç olmuştu. Eve de geç kalmıştı, biliyordu ama, mahsustan ağırdan almıştı. Kız dardağan ağacının başında bekler bekler, yorulur, sonra da ağaçtan inip giderdi evine.
*
Fattum o sıra,, gerçekten de dardağanın başında, Kemâl'in nasıl olsa dönüp geleceği yolları göz-
156
lüyordu. Entarisinin cebi dardağan dolu, onu taşlamak için dönmesini iple çekiyordu. Dardağan yağmuruna tutacaktı. Kızıyordu dardağan yağmuruna tutulmayı, biliyordu ama, elinde değildi. Onu her haliyle seviyordu. Bakması, kızması, kızmaması, her şeyi hoşuna gidiyordu. Bekliyecek, sabaha dek gelmese bile gene de bekliyecek, dardağanın üstünden inmi-yecekti. Diyelim ki sabaha karşı geldi. O zaman taş-lıyacaktı. Söğsün saysın, ağaca çıkıp döğsün, hattâ hattâ ağaçtan aşağı atsındı. Atsındı, vallaha da bil-lâha da atsındı. Atınca ölüverirse ya? Öldüğüne değil, onu ağaçtan atıp ölümüne sebep olduğu için hapsedilmesine yanardı. En çok da dardağan yağmuru karşısında yalvarmalarına bayılıyordu: «— Fattum yapma, Allahını seversen yapma Fattum!»
Birden bir kadın sesi çalındı kulağına :
— Fattuuuum, oooo Fattuuuuum!
Tanış sesi hemen tanıdı: «Kaynanasının» sesiydi; Kemâl'in anasının. «GeNnim gelinim» diye Fat-tum'la şakalaşan bu yaşlı kadını da oğlu kadar seviyordu. Ah günün birinde gerçekten kaynanası olsa!
Dardağandan kocaman bir sincap çevikliğiyle inip, koştu.
Yaşlı kadın, üzeri saz örtülü kerpiç huğunun kapısı önünde, elinde tahta kaşık, dikilmekteydi. Fattum koşarak gelmişti:
— Buyur dezze! (*)
Yaşlı kadın, elindeki tahta kaşığı uzattı, sıkılarak :
— Gene yağ istiyecem senden kızım, dedi arap-ça.
Genç kızın gözleri parladı:
— Kemâl'e çorba mı pişirecen?

— Ne yapayım yavrum? Şimdi nerdeyse gelir
(*) Dezze : Teyze.
157
yorgun argın. Yağ getir dediydim, unutmadıysa getirir, iki kaşık borcumu veririm..
— Borç mu? Borç mu dezze? Vallaha darılırım!
Elinde tahta kaşık, koşarak uzaklaştı.
Yaşlı kadın ardından hazla bakıyordu yorgun yorgun. Bütün gün lahanalarla uğraştığı, çapa çapa-ladığı için yiyecek düşünmemiş, peynir ekmek, kuru sovanla günü geçiştirmişti. Ama akşam inmişti artık. Oğlu gelecekti. Genç adam, boğazlı delikanlı.. önüne hiç olmazsa bir kâse sıcacık çorba koymalıydı. Koymasa aldırış etmezdi rahmetli babası gibi ama, olsun. Etmiyor diye aç bırakamazdı yavrusunu. Onun şimdi bol bol yiyeceği, daha da semireceği yıllardı. Yarın askere gidecek, askerde çok ter dökecekti. Onun için, ilikleri ne kadar dolarsa, gücü kuvveti o kadar artardı.
Yaşlı kadın hayli fersiz gözleriyle kızın hayaline içtenlikle baktı. Oğlu geldi gene aklına. Aksilik etmese de, alıverseydi şunu. Yaşlı babasından başka kimsesi yoktu. O da gözlerini yumuverirse, hiç kimsesi kalmıyaeaktı. Anası iki yıl önce «Gin çarpmasından — kanser— ölmüş, zavallı kızını acıların en korkuncuyla başbaşa bırakmıştı.
Ne kadar ağlamıştı zavallı!
İç geçirdi.
Evciment, derli toplu, ateş gibi bir kızdı. Oğluna karşı da iyice meyli olduğunu biliyordu. Ama gene de çok namusluydu doğrucası. Kız kısmı yetişip gelince, elbette fingirderdi. Kaide buydu. Zamanında kendi nasıldı? Kendi de, başkası da, bütün genç kızlar da böyleydi. Fingirdenir, anlaşılırdı birisiyle. Sonra da Allah'ın emriyle varılır ve her şey biterdi. Nikâh altına girdikten sonra da fingirdemeğe devam etmek, başkalarını baştan çıkarmak çok ayıp, hattâ günahtı. Fattum da oğluna tutulmuştu. Ne ayıptı, ne de günah. Elbette oğlu gibi bir delikanlıya tutulacak,
158
ardından koşacaktı. Oğlu gibi oğlan var mıydı şu sıra? Ama neye yarar, oğlan oğlan değildi ki! Kızın cilvelerine boşveriyor, görmezlikten geliyordu. Hazır kızın kimsesi olmadıktan başka üç buçuk dönüm tarlası da vardı ki, aradan sınır kaldırılırsa tarlaları birleşir, ne iyi olurdu. Üç buçuk dönüm kızın, iki buçuk kendilerin, altı dönüm tarla. Arayanın eline geçmezdi. İki aile birleşip, sırt sırta verdiler de çalıştılar mı, her mevsim dünyanın sebzesi geçerdi ellerine. Fat-tum'un babasıyla o'nun ne ömürleri kalmıştı ki? Bundan böyle her şey çocuklarınındı. Onlara düşense» elma kurtları gibi, ortalıkta kıvır kıvır dolanıp oynı-yacak torunlarını seyretmekten, dişsiz ağızlarıyla gülmekten ibaretti. O zaman oğluyla gelini ya bu huğda, ya da Fattum'ların huğunda yatar kalkarlar, Fat-tum'un babasıyla kendisi de...
Utandı. Bu yaştan sonra Allah ona sormazdı böyle şeyleri inşallah. Hem nerde rahmetli kocası, nerdeydi Dâkur emmi. Peki ama, nasıl olurdu yatıp kalkma işi? Topu topu ufacık iki huğları olurdu. Oğluyla gelini huğlardan birinde yatıp kalkacaklarına göre, ötekinde kendisi yatsa, Dâkur emmi ne yapacaktı? Gerçi öyle şeyler ikisinden de geçmişti. Huğun birinde, ayrı yataklarda kıvrılır yatarlardı canım! İçine sinmedi.
Yatarlardı ya, komşular? Komşular ne demezlerdi? Zâten dedikodu için fırsat kolluyorlardı, fırsatın-sa en süzmesi ellerine geçerdi ki, ohooo... «— Dezze! Dâkur emmiyle mi yatıp kalkıyorsunuz?»
Dilediğince «— Yok, hâşâ, Allah bizden öyle şey sormaz!» desinler. Avuçlarının içine kıkır kıkır gülerek pireyi deve yaparlar, karnını yoklar, «— Kaç aylık dezze?» diye sorarlardı.
Bu dünyada gerçekten de ah yerde kalmıyordu. Yıllarca öncenin bir yaz gününü hatırladı. O da o zamanlar şu kanlı canlı Fattum yaşındaydı. Güçlü ayaklarıyla toprağa bastı mı sanki dünya sarsılır,
159
kahkahasını da attı mı, yer gök çınlardı. O Günlerden birindeydi işte., tıpkı böyle, bir Selvi nene vardı. Kemâl gibi de torunu. Bu torun, Fattum'a benzeyen bir komşu kızıyla evlenip, kızın huğuna yerleşmişti. Kızın yaşlı babasıyla kırış kırış Selvi neneye tek gözden ibaret bir huğ kalmıştı. İki ihtiyar bu huğda barınacaklardı, yoktu başka çâreleri. Barınmaya da başlamışlardı. Gel gelelim komşuların, daha çok da kendisinin muzipliği. «— Selvi nene, karnın niye şişmiş?», «— Selvi nene, kaç aylık?»
Birinde zavallı kadın çocuk gibi ağlamış, «— Kızım, Allah benden sormaz öyle şeyleri..» demişti cima, dinleyen kim?
Bütün bunları yeni baştan hatırlayınca aklı gitti. Demek yıllar ve yıllardan sonra dönmüş dolaşmış Selvi nenenin âhı yerde kalmayıp gelmiş yakasına yapışmıştı ha?
Bir şey değil, «Dâkur'la aynı huğda yatıp kalkmak için, oğluna herifin kızını aldı» derlerdi! Aslında Dâkur'un da haberi vardı kızının Kemâl'e meylinden. Açık açık konuşmuşlardı hattâ. O gün Fattum gene dardağan ağacına tırmanıyordu. İki ihtiyar tarlada, kazmalarına dayanmış, dişsiz ağızlarıyla gülerek, kızı seyrediyorlardı. Meryem bir ara şakadan :

«— Ya Dâkur» demişti, «kısrağına sahip ol!»
Dâkur sormuştu :
«— Niye? Ne var?»
«— Aygırım nerdeyse gelir!»
«— Hoş geldi sefa geldi ya Meryem..»
«— Sonra karışmam ha!»
«— Ne olur?»
«— Allah'ın dediği..»
«— Allah'a canımız kurban değil mi? Bırak olsun. Kızımı Kemâl'den iyisine mi vereceğim?»
O günden sonra iki ihtiyar birbirlerine daha çok yakınlaşmışlardı. İhtiyar Meryem'in bu işe yanaşma-
160
sının asıl nedeni, Kemâl, Dâkur'un kızı Fattum'u alırsa, tarlalar birleşir, iş genişler, oğlanın ayağı fabrikadan kesilirdi belki. Bunca yıllık yaşamında herhangi bir fabrika görmediği, içine girmediği halde fabrikadan korkuyor, ürküyordu. Yılda bir, pek pek iki kez un öğütmeye gittiği değirmene benzetiyordu fabrikayı. Değirmenin motoru gibi, ama ondan çok çok büyük motorların kendi kendilerine çalıştırdıkları bir yerdi fabrika. Sonra deli deli dönen kasnaklara geçirili bitmek tükenmek bilmeyen kayışların ormanı. Bu kayışlar deli dervişler gibi paldır küldür dönüyor, dönüyorlardı. Yılanlardı belki de. Yılanlardı da insanlara düşmandılar. Aralarından gelip geçen insanlara el atıyor, onları artık saçlarından mı, giysilerinin kolları ya da eteklerinden mi kapıp alıyor, demir kasnaklarda ezip kanlı külçe hâlinde yere kusuyorlardı.
Çoğu geceler kötü düşler de görmüyor değildi. Birinde oğlunu bu kayışlardan birinin kaptığını, lâhzada parçaladığını gördü. Çılgın gibi uyanıp oğlunun yatağına koştu. Horlıyarak uyuyordu genç uykusu içinde ama, bu düş neydi? Neye işaretti?
Hıçkırarak eğildi, vazelin likit denilen sıvı vazelinle oğulmuş kapkara saçlarını öptü öptü.
Rahmetli kocasına kızgınlığı sırf bu yüzdendi. Oğlu azıcık palazlanınca alıp fabrikaya götürüp, oğlanın kafasına fabrikayı sokmakta ne vardı sanki? O da kendileri gibi toprak adamı olsa, anasıyla sırt sırta verip, rızklarını topraktan kazansalar olmaz mıydı? Oğlan toprak adamı olup fabrikanın şehrinde gözü açılmasaydı, Fattum'u beğenmemezlik etmez, «— Peki ana» der, evlenirdi onunlo.
Oğlunun Fattum'u beğenmediğini Dâkur emmiye açmamıştı. «Oğlum, kızını beğenmiyor» diyemezdi ki! Hem kendi de umudunu kesmemişti henüz. Günün birinde oğlunun peki diyeceğini umuyordu.
161
F.: 11
Peki demeyip de ne yapacaktı? Şehirden kız mı getirecekti? Şehir kızını alıp getirmeye güçleri nerdeydi? Şehir kızı buralarda yaşar mıydı bakalım!
Azgın fırtınaların turunç ağaçlarında parçalandığı kış günlerinde ya kendi, ya da Dâkur'un ocağı, başında oturup, çocuklarının baş-göz olacakları günü konuşur, hayaller kurarlardı. İkisi de hemen hemen aynı şeyleri düşünürlerdi: Birleştirilen toprak, kıvıl kıvıl torunlar... Gözlerini bu mutlu günlerin dünyasına huzur içinde yumacaklardı işte!
Fattum bütün bu konuşmaları bir kıyıdan, onlara gözükmeksizin, tatlı tatlı dinler, yüreği göğsünü parçalayıp çıkacak gibi çarpardı.
**
du!
Kaynanasına tahta kaşık dolusu yağ getiriyor-
Ocağın üstünde duran yağ tenekesini heyecanla açmış, tahta kaşığı doldurmuştu. Öyle çok doldurmuştu ki., tabî dolduracaktı, Kemâl'e bu yağla çorba pişecekti!
O, yâni Kemâl istediğince kızsın, yüz vermesin-di. Yaşlıların konuştuğunca, günün birinde kocası olmıyacak mıydı? Meryem teyze «— Gelinim» diyordu. Oğluyla konuşup, onu razı etmemiş olsa ne diye desindi?
Yağ kutusunu kapatırken babası içerde kedi ses-sizliğiyle girmişti. Elleri arkasındaydı, biliyordu kızının gene ne yaptığını. Bildiği halde gene de keyifle sormuştu :
«— Ne o Fattum? Kemâl'e çorba mı pişecek?»
Kıpkırmızı kesilmişti ama bozmamıştı da:
«— Evet.»
«— Yağı bizden çıkacak demek?»
«— Öööof.. baba!»
162
Babasını dişsiz ağzıyla güler bırakıp, koşarak çıkmıştı huğdan. Kızının ardından uzun uzun bakan babaysa, «— Allah gönlüne göre verir işallah yavrum» diye geçirmişti.

Fattum yağla geldiği sıra ihtiyar Meryem, çorba tenceresini ocağa oturtmuştu bile.
Fattum'un uzattığı tahta kaşık dolusu yağı aldı :
— İki kaşık borcum oldu, eline sağlık yavrum.. Genç kız utandı:
— Amaan sen de dezze..
— Niye?
— Yağın da sözü mü olurmuş?
— Bayağı hovardasın da ha! —¦ Hovardayım tabî..
— Korkarım oğlumu iflâs ettirirsin! Fattum katıla katıla güldü:
— Ettirmem ettirmem, korkma!
Sonra, al al yanaklarıyla, yol boyundaki dardağan ağacına koştu.
İhtiyar Meryem, kızın ardından bir süre baktıktan sonra, ocağa döndü. Ocağın turuncu alevleri yüzüne kuvvetle vurdukça kırışıklar siliniyor, yüz genç-leşiyordu.
Tahta kaşığı tencereye bıraktı, gözlerini alevlere dikti. Orda, oynaşan alevlerin içinde torunlarını görür gibi oluyordu. İkisi oğlan, ikisi kız dört torun. Kucağına alıyor onları, okşayıp seviyordu. Sonra içlerinden biri «— Nene, ııh.» diyordu. Anlıyordu Meryem. Çişe tutuyordu. Daha sonra her birini ayrı ayrı dizlerinin arasına kıstırıp başlarını sabunluyor, havlularla kurulayıp eski ama tertemiz giysilerini giydiriyor, karınlarını doyuruyordu.
Çocuklar az palazlanıyorlardı., o zamanlarda da boylarınca kazmaları kapıp, babalarıyla analarının yanına, tarlaya çapa çapalamağa koşuyorlardı.
163
Gözleri doldu. Onlar o biçim palazlandıkları sıra Meryem nene nerede olurdu acaba? Öööof... istemiyordu, içinde bir korku gibi yaşıyan o tümsek toprak yığınını düşünmek istemiyordu. Bütün bu sevgili varlıklarını bırakıp ne diye ortalardan çekilecekti sanki? O bir daha hiç bir zaman geri dönmiyeceğine göre torunlarının başlarını kim yıkıyacak? Üstlerini kim değiştirecek, karınlarını kim doyuracaktı?
Bir ara kocasını hayalledi. Toprak yığınının altından el ediyordu. Bir ara sanki sarı, balmumuna dönmüş yüzünü topraktan çıkarıp, yumulu gözleriyle bakarak: «— Gel» dedi, «gel Meryem. Burası çok soğuk. Yıllardır tek başıma çok üşüdüm. Allahını seversen gel, gel de beni ısıt!»
Dehşetli korkusunun içinde silkindi, çevresine bakındı yaş yaş. Gözüne raftaki çalar saat ilişmişti. Oğlu her sabah bu saatin boşanan ziliyle uyanır, fabrikaya giderdi. Şimdiyse saat yediyi geçiyordu. Aklı giderek her şeyi unuttu. Kalktı. Olduğu yerde hiç nedensiz döndü, yeniden saata baktı. Evet evet, yediyi geçiyordu, yanlış görmemişti. Oğlu bu saatta çoktan fabrikadan dönmüş, ocağın başına yanlamış olurdu. Şimdiyse ne Kemâl'in bisikletinin zil sesi, ne de «— Ana, açlıktan geberiyorum!» deyişi.
Kapıya çıktı. Ortalık kararmaktaydı. Alaca karanlıkta yarasalar hızla geçiyor, uzaklarda bir kuş, içini çeke çeke ötüyordu.
Şehirden yana baktı. Güneş çoktaan devrilip gitmiş, alt alta, üst üste evler kalabalığı hâlinde şehir, alaca karanlığa gömülmüştü.
Birden aklına Fattum geldi:
— Fattuuuum, diye seslendi, ooo Fattuuuuum! Genç kız, dardağanın üstünden arapça yanıtladı :
— Efendiiim?
— Buraya geel!
164
Genç kız hep o kocaman sincap çevikliğiyle ağaçtan inip geldi:
— Efendim?
Yaşlı kadın, genç kızın içlerinden alev almışçası-na ışıl ışıl yanan gözlerine baktı:
— Gelmedi, dedi.
— Gelmedi dezze.
— Niye gelmedi?
— İşi çıkmıştır.
— Ne işi?
Omuz silkti, güldü:
— Ne bileyim ben?
Bir süre bakıştılar. Sonra uzaklara, taa uzaklara çevirdiler bakışlarını.
Uzaklar karanlıklara gömülmüştü. Ne gelen vardı, ne giden!
İkinci kez iştahı açılan Kemâl, yeniden şarapla kebap ısmarlamıştı kendisine. Yeni şarabını içmiş, kebabını yemiş, çevreyi de kollayıp gözetlenmediğini anlıyarak kalkmıştı. Kimbilir, belki de enayiler anlamış olacaklardı işi. Kafayı çekip, karşılarına çıkacak, adamakıllı ekşiyecekti.

Cesareti arttı. Madem çekinmişlerdi yoluna çık-mıya, o çıkmalıydı önlerine. Bunun için de tutmalıydı kızın evinin yolunu. Cat kapı, çağırmalıydı kızı. Ama işler sarpa sarar, birkaç kişinin yumruğu, bıçağı, tabancasıyla karşılaşır, döğüşmek gerekirmiş...
«— Adaaam sen de...» diye mırıldandı. «Allah ya onlara verir, ya da bana. Doğuran kısrak utansın!»
Geç kalmışçasma bir aceleyle hesabı görüp, kebapçı dükkânından çıktı. Bisikletini dayalı durduğu
165
yerden aldı, atladı. Güllülere sapan karanlık sokağa yıldırım gibi daldı.
Yerler çamur içindeydi. Bisiklet kötü kötü kayıyordu. Bunda bir hayli sarhoş oluşunun da etkisi yok değildi ama, aldırmıyor, işçi mahallesinin birbirini kesen daracık yollarında ilerliyordu. Birden ön teker kızak gibi kaydı. Neye uğradığını anlamıyarak kendini yerde buldu. Çamurlara batmıştı fena halde. Söğdü. Sonra kalktı, bisikletinin yanında ağır ağır yürüdü. Bir köşe, bir köşe daha.. Güllü'lerin beyaz perdesi aydınlık pencereleri göründü. Sustalısını yokladı. Hamza'yla ötekiler önüne çıkıverirlerdi belki. Sustalı yerli yerindeydi. Çıkarıp açtı, ceketinin iç cebine yerleştirdi.
Aydınlık pencerenin altında durdu. İçinde bir şeyler coşmuştu, aşka, sevdaya dâir. Şarkı değil de renkli, cıvıl cıvıl bir türkü geliyordu içinden. Öyle bir türkü ki, Güllü duysun, tanısın, babası, ağası, hısım akrabası evdeyse bile fırlayıp gelsin, boynuna sarılıp «— Kaçalım!» desindi. Az önce kayan bisikletine, üstünün başının çamurlarına aldırış etmeden kızı bisikletine bindirsin, çala pedal kaçsınlardı buradan. Hattâ arkalarından korkunç küfürler, karışık silâh seslerine aldırış etmesinler, kurşunlar isterse kulaklarının dibinden vınıltıyla geçsindi.
Korkmuyordu, hiç kimseden, hiç bir şeyden korkmuyordu işte!
Göğsü heyecanla inip inip kalkıyordu.
Cemşir ağa, Hamza, anası filân evde miydiler gerçekten de?
Birden izlenmiş olmaktan korkarak sertçe arkaya döndü. Arkalar koyu karanlıklar içindeydiler, hiç kimseler de yoktu.
Sustalısını iç cebinden eline aldı.
Bisikletinin zilini çaldı.
166
Zil sesini işiten Güllü heyecanlandı. Annesiyle çekişmekteydi o sıra.
Kadın, Boşnak kırmalı bozuk bir Türkçeyle çıkıştı kızına :
— Sen gözü kara bir kızsın yavrum. Kendi başını da, benimkini de belâya sokacaksın!
— Niye sokacakmışım?
— Oğlan Fellâh kızım, Arabuşağı!
— Olsun.
— Olsun mu?
— Tabî olsun. Fellâh'lar Allah'ın kulu değil mi?
Kadının kesin bir bilgisi yoktu. Yıllar yılı yerlilerin kötüleyişinden öğrenmişti ki, «Fellâh'lar, Allah'ın kulu» değildir.
— Bilmem, dedi kadın. Güllü üsteledi:
— Madem Allah'ın kulu değiller, babam, analığımı ne diye nikahlayıp almış zamanında? Ben ne Fellâh tanırım, ne Türk, ne de Alaman. Hepsi de insan, hepsi de Allah'ın kulu. Babaymış, anaymış, kardaşmış... vızgelir tırıs gider. Gönül kimi severse güzel o. Çalışıyorum, kimse karışamaz bana, o kadar!
Zil sesi üçüncü kez tekrarlanınca kalktı, avlu kapısına çıktı. Gerçekten de oydu, hemen oracıkta, aydınlık pencerelerinin altında, bisikletine dayanmış dikiliyordu.
Görülmek, suçüstü yakalanmak falan vızgelirdi, koştu. Kendini, çamurlara bulanmış genç adamın kollarına attı. Birbirlerinin kollarında eriyip akarcasına sarmaş dolaş oldular, sonra da dudak dudağa geliverdiler.
— Kemâl!
— Ganim?
— Geldin hı?
— Geldim.
— Bana geldin değil mi? Benim için ölebilirsin değil mi?
167
fiM
— Gözümü kırpmadan!
— Ben de, ben de Kemâl..
Yeniden sarılıp, yeni baştan öpüştüler. Kemâl soluk soluğa sordu :
— Evdeler mi?
— Yok.

— Nerdeler?
— Nerde olur onlar? Kuruköprü'de, Giritli'nin kebapçı dükkânında kafaları çekiyorlardır..
— Kardeşinle Kör beni günlerdir izliyorlar..
— Pisler!
— Vızgelirler. Onlardan bir ordu olsa gene hava..
— Kemâl!
— Ha?
— Sana bir şey diyeceğim ama, n'olursun hasbi
geç..
— Nedir?
— O gün Kör it uğruma çıktıydı. Bizi sinemada gördüydü ya hani? O gün işte. Âleme şapur şupur da, bize yarabbî şükür mü dedi. Tepem attı. Ne demek istiyorsun yâni dedim. Biz de anlıyak dedi. Bir tokat aşkettim, eh!
Kemâl coştu :
— Yaşşa arslanım benim!
— Sen de yaşa.
— Tokatı yeyince karşılık vermedi mi?
— Verse parçalardım onu!
— Nasıl? Omuz silkti:
— Ne bileyim ben?
Öyle tatlı söylemişti ki, Kemâl elinde olmıyarak onu yeniden kucakladı, dudaklarını dudaklarına yapıştıdı. Uzun süre öylece kaldılar. Genç kızın dudakları acıyordu ama, aldırmıyordu. Canını yakmak değil, alsındı isterse.
168
Neden sonra ayrıldılar.
— İnsan bir sefer ölür. Ben gözü kara bir kı-zınr Aklıma bir şeyi taktım mı, ölsem yolumdan dönmem!
Aklına bir şey gelmişçesine durakladı, sordu :
— Sen?
— Ayıp ettin, dedi Kemâl. Bunu soruyorsun bir de ha?
¦— Peki peki, sormadım. Ananla konuştun mu?
— Bu gece konuşacağım.
— Hani geçen gün konuşacaktın?
— Olmadı, konuşamadım. Kız şakadan küstü :
— Sen beni sevmiyorsun ki! Şaştı:
— Ben mi Güllü?
— Sen. Sevsen konuşur, bu duruma bir çâre bulurdun!
— Söz veriyorum, hemen konuşacağım ve bir çâre bulmak değil, yaratacağım!
Yeniden kucaklaştılar. Ayrılırlarken genç kız:
— Bu gece mutlaka konuş, dedi.
— Konuşacağım.
Şehrin saat kulesi gecenin onunu ağır ağır vuruyordu.
Kemâl'in evde, rafın üzerinde duran çalar saat da gecenin onunu değil, on'u beş geceyi gösteriyordu. Kemâl mahsustan beş dakika ileri ayarlamıştı. Sabahleyin evden beş dakika erken çıkmak, tam zamanında çıkmaktan çok daha tedbirli bir davranıştı. Yolda herhangi bir aksilik olur, örneğin bisikletinin lâstiği patlıyabilirdi.
Fabrika kapısındaki girişleri vuran kontrol saatinin şakası yoktu.
169
Yaşlı kadın, Fattum'la kapıda dikiliyordu.
Bu gece ay da yoktu.
Koyu bir karanlık sarmıştı dünyayı. Beş metre ileriyi görmek hemen hemen mümkün değildi. Ne lanet, ne berbat bir geceydi bu gece. Böyle gecelerde kazalar, cinayetler olur, birtakım uygunsuz adamlar böyle gecelerde namuslu insanların önüne çıkarlardı. Bunun böyle olduğunu, ya da olması gerektiğini nereden biliyordu? Böyle gecelerde yollarda mı kalmıştı da, önüne çıkanlar olmuş, ya da yanıbaşında birini mi vurmuşlardı?, Bilmiyordu, bilmiyordu ama, oğlu dışardaydı. Bu saatta çoktaaan evine dönmüş, yemeğini yemiş, elini ağzını sabunlayıp yatağına girmiş olurdu.
İç geçirdi. V
Fattum arapça sordu bir şeyler sezerek:
— Hayrola?

Yaşlı kadın dertli dertli başladı:
— Fabrikası bataydı, ah bataydı fabrikası. Gâvur icadından kime hayır gelmiş ki?
Fattum bu kanıda değildi ama, «kaynanasının fabrikadan yakınması işine geliyordu :
— Surda bunca toprağımız var. Bahçeyle uğraş-sa.. değil mi?
— Tabî ya. Demiyor muyum? Dinletemiyorum ki. Öteki oğullarım beni dinlemediler. Bu küçüktür, bunu dizimin dibinden ayırmam diyordum...
İçini çeke çeke ağlamaya başladı. Fattum :
— Sus, dedi, ağlama!
— Ağlamıyayım amma, ya bir iş geldiyse başına?
Fattum'a sarıldı. Genç kız «Kaynanası»nı sımsıkı tuttu. Şu sıra Kemâl'in karısı olsaydı da, o da birlikte ağlasaydı!
Saat on buçuğa doğru birden bisikletinin zil sesini işittiler. Hele şükür, geliyordu!
170
Fattum kıyıya çekildi, ihtiyar kadın koştu. Bisikletten inen oğlunu zayıf kollarıyla kucaklayıp, başını delikanlının sağlam göğsüne dayadı, boşandı. Hüngür hüngür ağlıyor, ağlarken sarsılıyordu.
Hâlâ sarhoş genç adam, anasının başını okşar-ken,
— Ana, diyordu, anacığım. Geldim işte, bak! Fattum karanlık bir kıyıdaydı. Kemâl görmemişti onu.
— Anacığım, şeker anacığım., bak, geldim işte diyorum!
Anasıyla sarmaş dolaş, huğdan içeri girdi, kapıyı kapadı.
Fattum dışarda, huğun koyu karanlık duvarı dibinde kalmıştı. Çekilip gidemiyordu. Kalmaksa... Niçin kalacaktı? Anasıyla içeri çekilip, kapıyı yüzüne kapamıştı. Oysa gecikişine ne kadar merak etmiş, nasıl üzülmüştü!
— Fattuuuuum, yaa Fattuuuuum!
Babasının yorgun sesi. Kendine geldi. Tam yolu tutacaktı, Kemâl'in bisikleti gözüne çarptı. Genç adam o telâşla bisikletini sağlamca dayıyamamış, bisiklet devrilmişti. Devrildiği yerden kaldırıp, duvara sağlamca dayadı. Sonra Kemâl'in elleri değen didonu öptü. Yaşlı gözleriyle yavaşça uzaklaştı.
XII.
Zaloğlu'nun günlerdenberi gözükmeyişi, berber Resifin de canını sıkmaya başlamıştı. Demek ki oğlan, rakı zoruyla kıza kaş göz etmiş, ertesi gün ayı-lıp kendine gelince de unutmuştu.
Kupkuru yüzünden sıkıntının grisi geçti.
Kız kız değildi! Kız kız olsa, oğlanın bakışlarından ne demek istediğini anlar, güler, fingirder, kaşla gözle işaretler verir, ne yapar yapar, oğlanı ken-
171
dine iyice bağlardı.
Derin bir iç geçirdi.
— Bir mesele daha vardı. Kocca Muzaffer bey, elci Cemşir'in beş paralık işçi kızını, yeğenine nikahlayıp da, elâleme «— Tuu.. lanet olsun. Bula bula yeğenine bir işçi kız bulmuş...» dedirtir miydi?
Dedirtmez gibi geldi. Gibi geldisi yoktu, dedirt-mezdi. Dedirtmiyeceğine göre de, günlerdir kend» kendilerine gelin güvey olmuşlardı.
Kalktı. Hiç gereği yokken peşkiri aldı, traş koltuğuyla, koltuğun önündeki aynanın tozunu sildi.
Hemen de gelin güvey oluvermişlerdi., düşünmemişlerdi ki, oğlan, yâni Zaloğlu, ne kadar zirzop-sa, dayısı da o kadar kalıplı, oturaklı adamdı. Yeğeni, işçi kızına hee dedi diye, o kalıplı, o oturaklf adam da yeğenine uyuverip he der miydi hiç? Akıl var, yakın vardı!
Sıkıntıyla peşkiri bir kıyıya atıp, tam «— Olmı-yacak duaya âmin dedik..» kanısına varacaktı ki, dükkâna Cemşir girdi. Onun da canı iyice sıkkın görünüyordu. Reşit bakınca anlardı Cemşir'in canının sıkkın olup olmadığını. Cemşir'in canı sıkkınsa, bıyıkları düşer, rengi solar, gözlerinin feri kaçardı. Gene öyleydi. Bıyıları düşmüş, rengi solmuş, gözleri fer-sizleşmişti.
Her zamankince buyur etti, iskemle verdi.
Cemşir oturmadı.
Reşit dayattıysa da, Cemşir iyice dalgındı:
— Dün, dedi, oğlan da kafayı çekmiş! Reşit anlamadı:
— Hangi oğlan? /
— Fellâh oğlu.
— Essahtan mı? Nerde çekmiş?
— Fabrikanın böğründeki kebapçı dükkânında. Demek biz Giritli'nin dükkânında kafaları çekerken, o da...
172

Uzun uzun bakıştılar. Canı kafa çekmek isteyen herkes, parası da varsa, kafayı çekebilirdi. Kimse kimsenin keyfinin kâhyası değildi ama, Fellâh oğlunun çekişinde iş olmalıydı. Meydan okur gibi falan. Çünkü dün Hamza : «— Fabrikadan çıktı, bisikletine bindi, hırslı hırslı gitti» demişti. Hamza'ya kalırsa, Fellâh oğlu, onlardan it gibi korkuyordu. Kör Tahir'-le günde hiç değilse beş, on kez makine dâiresinin önünden gelip geçtikleri halde tek lâf edemiyordu. «— Allah vere etsin!» diyordu Hamza, «Onun Habibini şaşırırım. Burnuma kan kokuyor zâten...»
Reşit:
— Sonra kardaş? dedi. Cemşir omuz silkti:
— Sağıık. Şarabını içmiş, kebabını yemiş, binmiş teketine (bisikletine), basıp gitmiş.
— Kızla konuşup monuşmuş mu? Cemşir pek farkında değildiyse de:
— Yok canım, dedi gene de. Kızı nerde bulacak da konuşacak?
Güllü'nün, Fellâh oğluyla sinemaya gittiklerini Kör Tahir'den öğrendiği günü hatırladı. Hamza'yla eve öyle bir geliş gelmişlerdi ki... ama kızın da hani pek bir pervası olmamıştı. «— Yalan» demişti bes, «kör itin yalanı. Ben ne sinemaya gittim, ne bir yere. Ardımda dolandı dolandı, hava alınca, şimdi de bok atıyor!»
Biraz sıkıştırınca da öfkelenmiş, ağzından bak-iayı çıkarıvermişti: «— Belleyin ki gittim. Size ne? Bana ne karışıyorsunuz? Keyfimin kâhyası mısınız?»
Donmuş kalmıştı. Hamza'ysa inadına. Bıraksa, kızı belki de bıçaklardı. Bırakmamıştı. Araya girip, kıza sormuştu: «— Ben senin neyin'im?»
«— Babamsın.»
«— Demek babanım?»
«— He. Ne var?»
«— Sözümü tutman ilâzım değil mi?»

Güllü öyle bir boşanış boşanmıştı ki:
«— Babamsın da şimdiye kadar ne babalığını gördüm? Şu kadardan beri çalışır, kazanır, kazandığımı yerim. Baba olup da sordun mu bir günden bir güne aç mıyım, susuz muyum? Giyecek sırtım var mı? Hı? Sordun mu? Madem sormadın, ister babam ol, ister olma!»
Cemşir afallamıştı. Dört karıdan yığınla çocuğu olmuştu ama, hiç biri bir günden bir güne karşısına geçip, bunun gibi çemkirmemişlerdi.
Beri yanda Hamza da kendi kendini yemişti: «— Ulan Allah be! Nerden baksan bir eesik etek şu. Al ayağının altına...» ,
Cemşir: «— Madem öyle» demişti, «Geç köşeye bundan böyle, otur. İş miş istemez. Her bir hacetin boynuma. Fabrikaya mabrikaya da gitme!»
Güllü buna da karşı çıkmıştı:
«— Geçti. O önceleri lâzımdı. Fabrikaya alıştım ben. Eve kapanıp, kafes ardı kızı olamam. İstesem de olamam!»
Cemşir anlamıştı bütün bunların bahane olduğunu. Demek Kör Tahir yalan söylememişti. Fellâh oğluyla konuşuyordu kahpe!
Öfkeden çılgına dönerek bağırmıştı:
«— Eve kapanıp kalacaksın!»
Kız da ondan geri kalmamıştı:
«— Kapanmıyacağım!»
«— Kapanacaksın!»
«— Kapanmıyacağım!»
«— Boğarım seni!»
«— Hiç bir şey yapamazsın. Dağ başı değil burası!»
Hamza dayanamamış, ok gibi fırlayıp, bir tokat, bir tokat daha. Sen misin? Kız çılgına dönmüş, mahallenin altını üstüne getirmişti. Mahalleli kapılara

pencerelere yığılmış, kıyametler kopmuştu. Kendir kement zaptedememişti kızı. Sürahi, tabak, çanak, bardak... eline ne geçtiyse kardeşiyle babasına fırlatmış, avaz avaz haykırmıştı:
«— Bundan böyle ne babam var benim ne de kardaşım! Defolun, defolun burdan! Allah ikinizin de belâsını versin!»
Cemşir ne yapacağını şaşırmış, donup kalmıştı. Böyle olmasını istememişti oysa ama, olmuştu işte. «Yedi denizin dışarı attığı» denilen cinstendi demek? Nerdense çıkıveren berber Reşit gelip, «— Gel kardcış, Cemşir, uyma. Gel beri!» deyip kolundan çek-meseydi, kimbilir daha ne kadar dikilecekti.. Resifin

kıyıya çektiği sıra gözüne Güllü'nün anası en küçük avradı ilişince aklı başına gelmiş, bütün bunlara sebep oymuşçasına kadını sille tokat yere yıkmış, çiğnemişti.
Bütün bunları yeni baştan hâtırlıyan Cemşir:
— Bu kız canımı çok sıkıyor, dedi.
Reşit karşılık vermedi. Vermedi ama, sıkılmıya-cak gibi değildi ki. Gözü iyice dönmüştü kahpe dölünün. Gemi azıya almıştı...
Cemşir'e umutsuzlukla baktı;
— Madem gözü Fellâh oğlunda, Ramazan efendiden haber çıksa ki fos..
Cemşir de aynı kanıdaydı:
— Fos ki fos.
— Ramazan'da da iş yokmuş..
— Niye?
— Madem meylin var, ne diye ardını bırakırsın? Öyle değil mi amma?
Cemşir başını salladı.
— Bunca kız büyüttüm, hiç biri bir günden bir güne asilik etmedi bana bu itten başka. Kime çekmiş bu soyka bilmem ki!
— İyi, kötü., sat, elden çıkar. Ondan sonra ne hali varsa görsün..
175
— Görsün ki görsün. Sattım mı, yularını atardım üstüne. Benden çıkıp çıkışsın da...
Kızlarını satıp paralan aldıktan sonra Cemşir, gerçekten de kızlarıyla ilgilenmez, defterden silerdi onları. En biri, büyük karısından olan iki kızı. Kızları satıp paraları almış, sonra da unutmuştu. Kızlar, zamanla kocalarının nikâhı altında oynamışlar, adamlar tekmeyi atınca da ard arda Genelevler'e düştnüşler-di. /
Cemşir'in kulağı bile duymamıştı!
Taneleri fındıktan iri, sarı kehribar teşbihini çıkarıp, dükkânın içinde köşeden köşeye gidip gelmeğe başladı. Elleri arkasında, gözleri yerdeydi.
Gün günden beter geliyordu. Ortalıkta bir de tarım âletleri dedikodu'su çalkalanıyordu. En çok da çapa makineleri! İlk zamanlar kimse bu dedikodu'lara kulak asmamış, hattâ makinelerin ırgat yerini tutacağı tevatürüne kahkahalarla gülmüşlerdi. Ama sonraları tevatür gerçeğe binmişti. Bilenlerin anlattığına göre, Amerika'da toprak makineyle sürürüp ekildiği gibi, pamukların çapası da makineyle yapılıyordu. Hacı baba'lar: «— 927'lerde de bu balonlar uçtuydu!» diyorlardı, «Topraklar Fordson'larla sürüldüydü de ne olduydu? Her taraf Fordson mezarlığı hâline gelmedi miydi? Sel gider, kum kalır. Siz emektar sarı öküzünüze sahip olun!»
Resifin tam karşısında durdu :
— Hepsi hepsi ya, şu çapa makinesi essah çıkarsa, yandım şap gibi Reşit!
Bu problemi konuşmuşlardı daha önce. Reşit başını anlayışlı anlayışlı salladı:
— Yandın ki yandın. Lâkin, Allah var ya, çapa .makinesi bana pot geliyor! (*)
— Bana da.
(*) Pot: Asılsız anlamına.
176
— akıı var, yakın var. Toprağın makineyle sürüldüğüne âmenna. Ekildiğine de. Lâkin çapasının yapıldığına...
Cemşir de inanamıyordu ama, Çiftçi Birliği'nin altındaki kahvede büyük çiftçilerin konuşmalarını kulaklarıyla duymuştu. Bider, yâni tohum, mibzer'-lerle ekiliyor, zamanı gelince çapa da, çapa makineleriyle yapılıyormuş. Amerika'ya gidip, bu işleri gözleriyle görenler yeminle anlatmışlarmış...
— Desene ırgada mırgada hâoet kalmıyacak?
— Büsbütün kalmıyacak değil, kalacak, kalacak a, binlerce ırgat yerine birkaç yüz ırgat...
Dükkân kapısına yürüdü. Durdu. Caddeye baktı: Kaynaşan insanların arasında lâstik tekerlekli faytonlar, taksiler, hususiler... Bakıyor, görmüyordu. Görmek için bakmıyordu da. Zihni bir yandan Güllü, öte yandan da şu çapa makinesiyle doluydu. Bu yıl olmasa bile gelecek yıl makineler gelir, ırgada pek bir lüzum kalmazdı ki, ırgada lüzum kalmayınca Cemşir ne işe yarıyacaktı?
Sıkıntıyla iç geçirdi.
Hiç bir işe.. Cenâb-ı Allah'a tevekkül olmalıydı, deldiği boğazı aç komazdı elbette ama, elinde değil, tevekkül olsa bile, işin ucu kendisine dokununca tevekkül mevekkül uçup gidiyordu. Sonra, Cenâb-ı Allah'ın pek öyle deldiği boğazlarla da ilgisi yoktu galiba. Her yıl Çukurova'ya binler, on binlerle ırgat gelirdi. Hepsi de Cenâb-ı Allah'ın deldiği boğazlardı. Böyle olduğu halde, çoğu iş bulamaz, sürüm sürüm sürünür, yaşlılar, bebeler açlıktan bir deri bir kemik sürünürler, derken Ötegeçe'deki mezarlığa yem olurlardı. Ötegeçe'deki mezarlığa yem olanlar, Cenâb-ı Allah'ın deldiği boğazlar değil miydi?

Daha fazla düşünmekten korktu.
Şu kız, şu Güllü denilen lanet., yüzüne karşı nasıl da çemkirmişti! Tıpkı, tıpkı ağası Hamza gibi. O
177
F.: 12
haydi erkekti, hakkıydı onun bağırıp çağırmak. Güllü? Güllü denilen soyka ya? Kız başıyla...
Kafasında Hamza canlandı.
Hamza'ya güveniyordu her bakımdan. Bileğine sıkı, gözünü budaktan sakınmaz, iliklerime dek mert oğlu mertti doğrucası. Hani kafası kızsa da «— Git şu Fellâh oğlunu çek vur oğlum!» dese, bir iki demez, çektiğiyle vururdu. Ama demezdi. Açıktan açığa demezdi ya, oğlan kendiliğinden akledip... bir şey değil, Cemşir memşir.. yaşı iyice ilerlemişti. İlerliyordu da. Birkaç yıl sonra eli ayağı tutmamaya başlar da, şimdi ardından dönüp dönüp bakan avratlar boşverirlerse? Yalnız, yapayalnız kalmıyacak mıydı? Ne yapacaktı o zaman?
Bunalıyormuş gibi oldu.
Ne günlerden, ne günlerden geri kalmıştı oysa.. Karıların yanıp tutuştuğu, erlerini, oğullarını bırakıp ardından sürüklendikleri mutlu yıllar! Hey gidi hey., ne günlerdi o günler be! Paranın, yemin yiyeceğin, hele içkinin çeşidinin sözü mü olurdu? Ne diye o yılların değerini bilmemiş de har vurup harman savur-muştu sanki? Eline geçen paraların bir kısmıyla büyük bir kahve, ya da Giritli'ninki gibi gramofonlu, radyolu kocaman bir kebapçı dükkânı açsaydı. Günde birkaç bin marka işleyen, ya da bir kaç yüz lira kâr bırakan bir kebapçı dükkânı... Sabahlardan akşamlara dek oturmazdı dükkânında. Koyardı dükkânın başına berber Reşit gibi yakın, candan adamını, alır başını dolaşır, akşamları şöyle bir uğrayınca da o günün hesabını alır savuşurdu. Muzaffer bey gfbi yaşardı o zaman be! Muzaffer bey gibi yaşardı ya, sözün gelişi yâni. Muzaffer beyin tarlalardan yıllık kazancın: güne vursa eline bir kaç yüz değil, bir kaç bin, belki de beş, on bin lira düşerdi. Çok kazanıyordu çok. Çok kazanıyor, buna karşılık Devlet'e beş kuruş bile vergi vermiyordu. Tarladaki ırgatların-
178
dan başka, hükümet de. Devlet de sanki onlara çalışıyordu!
Umutsuzlukla iç geçirdi.
Muzaffer beyle aşık atacak değildi. Hükümet, Devlet Muzaffer bey gibi ona da çalışsın isteyemezdi kuşkusuz. O, günde temiz bir yüzlük kazansa kuy-. ruğu balmumuna dönerdi ki, tadından yenmezdi hani. Lâkin şu kız, şu dik başlı, şu eşşek kafalı kız... aksilik etmese, Ramazan efendiye «heye» dese, tadından yenmezdi! O zaman Ramazan efendiyi bir daha davet ederlerdi. Bir kaç şişe rakı, Giritli'nin or-dan kebap, salata malata... o günkü gibi değil, bu kez oğlanın yanına oturturdu kızı. İsterse diz dize otursunlar, oğlan kafayı bulunca arada kızın elini tutsa, hele kız da coşup oğlanın ağzına meze verse... ama nerdee? Kızda o çalım nerdeydi? Oğlanı eve davet etseler bile, geçenki gibi, kaşlarını yıkar, suratını asar, oğlanı tersleyi tersleyiverirdi. Belki de oturmazdı sofraya. Otursa, gülse, kancıklaşıp cilve-lenseydi bir iki. Hamza da kendisi gibi, Fellâh oğluna «hayır». Ramazan efendiye ise «he» diyecekti. Diyecekti ne demek? Can atıyordu. Tabî, akıllı oğlandı. Kız gibi...
Reşit'e döndü :
— O günden sonra bir daha uğramadı değil mi? Berber Reşit:
— Kim?
— Ramazan efendi.
— Uğramadı. Lâkin ne düşünüyorum biliyor musun?
— Ne düşünüyorsun?
— Şu Güllü diyorum..
— E?
— Aksilik etmese de...
— Öyle değil mi?
179
Cemşir kapıdan Resifin yanına gitti:
— Babana rahmet. Ben de bunu düşünüyordum...
Resifin yanındaki iskemleye çöktü. Reşit iştahla ardını getirdi:
— Hani Ramazan efendiye bir heye dese!
— Ah Reşit, ah! İnsan rakı maki alır, kebap me-bap, salata malata... hı?
— Eve davet eder...
— Eder ki eder..
— Kız ortalarda dolanır., derken...
— Oğlan zâti çalmadan oynıyan cinsinden...
— Ohooo...

— Kafayı iyice buldu mu da ikisini bırak odada?
— Nasıl da bildin!
— Ondan sonra..
— Ondan sonrası kolay!
Berber Resifin, içlerinden alev almışçasına ışıldamağa başlıyan ufacık gözleri gülüyordu :
— Bana bırak ondan sonrasını. Bir dayanırım Muzaffer beye, derim böyle böyle beyim, bir kazadır olmuş. İki genç bir cahilliktir işlemişler. Göster adaletini!
Cemşir hazla güldü :
— Muzaffer bey de... hı?
— Çağırın bana Ramazan'ı. Ramazan efendi gelir. Bir iki hık mık. Beydir anlar işi. Der kanı kannan yumazlar, kanı suynan yurlar. Haydin bakalım düşün önüme. Yallah nikâh dayresine götürür bunları. Derken bi hökümat nikâhı...
Cemşir çocuk gibi sevinmişti, el çırptı:
— Tadından yenmez vallaha..
— Günün birinde de Muzaffer beye bir emri hak vâki oluverdi mi...
— Dağ, taş, mal, mülk...
— Ramazan efendiye!
— Aaaah ah!

Bakışa kaldılar. İkisinin aklından da aynı şey geçiyordu: Muzaffer beye bir emri hak vâki oluyor, yâni ölüyordu. Tek vârisi kişiliğiyle iğneden ipliğe dek her şey Ramazan efendiye kalıyordu. Ramazan efendi demek, nikâhlı karısı Güllü demekti. Güllü'y-se... Güllü'yse, Cemşir'in kızı!
Bir nâra attı:
— Oooof Allah of!
Can sıkıntısını parçalayıp içinden çıkmıştı. Birden bir hafiflik, bir neşe, bir canlılık... Bütün mesele. Muzaffer beyin cartayı çekip, bu fâni dünyaya gözlerini yummasındaydı. O aradan çıktı mı, üst yanı kolaydı. Kız babası kişiliğiyle geçer çiftliğe yanlardı. O zaman çapa makinesi gibi, yeni tarım araçlarının Çukurova'ya dökülmesinin hiç önemi yoktu!
Resife baktı. Gözlerini yummuş, vecd içindeki bir din adamı gibi sallanıyordu.
Mal, mülk Cemşir'in kızıyla damadına kalacak olursa, bu biraz da kendisine kalmış gibi bir şeydi. Cemşir ovucunun içindeydi. Ondan habersiz helaya bile gitmeyen bir insan, çiftliğe yanladı mı, elbette onu da düşünecek, yanından ayırmak istemiyecek-ti.
Cemşir:
— Ah Reşit ah, dedi. Şu iş bir olsa!
— Aaaah ah.
— O zaman?
— O zaman, bırak...
— Ne düşünüyorum biliyor musun?
— Ne düşünüyorsun?
— Kızı diyorum, yiğenine nikahladıktan sonra...
— E?
— Otomobili diyorum... bi devrilmeli! Hı? Reşit heyecanlandı:
— O zaman tadından yenmez. Olmadı mı? Beynine bir kurşun deyyusun...

— Tamam. Allah bu, kimbilir... son yaşımızda belki de...
— Doğru.
— Sürdüğü dem, devran da yeter. Biraz da biz gönenek!
— Gönenek ki gönenek..
— Seni yanımdan töbe ayırmam. Dükkânın canı cehenneme...
Reşit dükkânına şöyle bir baktı:
— Canı cehenneme ki canı cehenneme..
— Giritli'nin dükkkânının da canı cehenneme değil mi o zaman?
— Tabî yahu. Giritli'nin pis kebabına kim tenezzül eder?
— Arada basar İstanbul'a gideriz!
— Bak hele bak..
— İstanbul'a yanlarız. Reşit ciddilikle:
— Yanlamak olmaz, dedi. Toprak işleri burda ellerin eline bırakılamaz. Yıldan yıla, işlerin teps olduğu, kış aylarında... (*)

Cemşir sayıklar gibi:
— Parmaklarımızda yüzükler, boynumuzda medeniyet yularları, altın köstekli saatlar... İstanbul'a neyle gideriz bi! bakalım!
Reşit:
— Trenle, dedi.
— Trenin ağzına tükürüyüm bre herif..
— Neyle ya?
— Uçakla!
Reşit bunu akledememişti.
— Essahtan da ha!
Gözüne, aynanın önünde duran kolonya şişesinin etiketindeki yarı çıplak kız resmi ilişti. Uçakta öyle bir kızla yanyanaydılar. Gözlerini yumdu. Benzin
(*) Teps olmak : İşlerin bitip tükenmesi.

kokulu, hafif bir vınıltıyla uçuyorlardı. Kolunu kızın beline dolamıştı. Yanak yanağa giderken bir de bakıyorlardı ki altlarında İstanbul şehri!
Cemşir'in öksürüğü, hayallerini dağıttı. Şerit kopmuştu. Koptuğu yerden sürdürmek istedi, olmadı. Canı bayağı sıkılmıştı. Öksürmenin sırası mıydı?
Belli etmeden döndü :
— İnsanın aklına neler getiriyor kör şeytan, dedi. Tövbe estafurullaaaah...
Cemşir güldü :
— Neler geliyor?
— Neler gelmiyor ki? Para gibisi var mı? Adam paralı olunca tekmil gençleşir be!
Cemşir içini çekti:
— Ne diyon Reşit ne diyon?
— Gençleşince adam, yeniden evlenir! Cemşir bir kahkaha attı:
— Bir sefer mi?
— Kaç sefer ya?
— İki, üç, beş, on... evlenmenin sözü mü olur? Para bu. Anayı kızdan ayıran.. Onu bunu ne yapacaksın, biz bir gün şu Ramazan efendiyi çağıralım bize. Ne diyorsun?
Omuz silkti:
— Ne diyecem? Tam da münasip. Lâkin, kıza mukayyet ol sen!
Kuşkuyla :
— Niye?
— Niyesi var mı? Fellâh oglunq kaçar maçar da...
Cemşir'i yeniden pis bir sıkıntı sarmıştı. Kızı fabrikadan alıp eve kapamıştı ama, belli olmazdı gene de. Aklına uyar, kaçıverirdi oğlana. Gerçi Hamza, oğlanı fabrikada sıkı bir göz hapsine almıştı, anlattığına göre de Hamza'dan ödü kopuyordu ya, gene de

belli olmazdı. Çünkü kız, kız değil, bir Allah'ın belâsı, yedi denizin dışarı attığıydı. Böyle gözleri kara kızdan her şey umulurdu. Değil miydi ki babasının suratına karşı çemkirmiş, kıyametleri koparmıştı, elinden her şey gelirdi onun!
Kalktı.
Reşit de saygıyla kalktı:
— Nereye kurban?
— Eve, dedi Cemşir.
— Ne var evde?
— Gidip şu âsi kıza bir bakıyım hele...
— Güllü'ye mi?
— Öyle ya. Aklıma kurt düşürdün..
— Bak kurban bak. O kızdan her bir şey umulur. Gözü kara o kızın. Gene gelecek misin?
— Benim ikinci avradın yanına varacam..
— Niye? Bugün para günü mü ki?
— Para günü ya! Göz kırptı:
— Öyleyse akşama...
— Giritli'nin ordayız! Çıktı gitti.
Berber Reşit, ardından bir süre baktı. Sonra kapıdan çekildi.

Ramazan efendiyi eve davet işinde iş vardı. Ge-çenkinde gereğince davranamamıştı ama, bu kez biliyordu yapacağını. Oğlana: «— Arkadaş, bu kızın sende gözü var!» diye fısıldıyacaktı kulağına. İki ker-re ikinin dört ettiği gibi biliyordu ki, oğlan bunu duyunca coşacak, hele iki kadeh de attı mı, çalmadan oynıyacaktı.
Elleri arkasında, aynaya dek gitti, durdu. Aynadaki hayaline göz kırptı.
Kızın anasını manasını evden dehlerler, oğlan kafayı iyice buldu mu, kendileri de birer bahaneyle sıvışır, kızla oğlanı başbaşa bırakıp...
Aklına iyice yatmıştı, güldü.
184
Ramazan efendi de gayri ne marifeti varsa gös-tersindi. Koca bıyık bırakmak, kilot pantolon, çizme giymek, bele kuşak sarmakla erkeklik olmazdı...
Durakladı.
İyi ama, ya kız istemezse? Ya gönlü Fellâh oğ-lundaysa?
Mırıldandı:
«— Fellâh oğlundaysa'sı var mı? Fellâh oğlun-daydı gönlü tabî. Fellâh oğlunda olunca...»
Aynanın önünden sıkıntıyla çekildi.
Kendi kızı olmalıydı ki şu kız felekte.. Kendi kızı olsa... ne yapabileceğini düşündü. Gözlerinin önünde Güllü canlandı. İriyarı, güçlü kuvvetli... Reşit çocuk gibi kalırdı onun yanında. Gemşir gibi yüz kiloluk bir babayı takmıyordu da...
Aynanın altındaki masanın çekmecesini çekti,, toz aldığı bezi çıkardı. Tam silecekti, dükkânın önünde bir fayton durdu. Döndü: Çifçibaşı Yasin ağa! Arabadan iniyordu.
Bezi atıp koştu :
— Vay ağa., buyur... yel mi attı, sel mi? Yasin ağa :
— Ne yel attı, dedi, ne de sel. Seni göresim geldi, geldim!
Reşit, sevinçten boynuna sarılacaktı nerdeyse :
— Vay, hoş geldin, sefalar getirdin sen...
Bir iskemleyi çabucak çekti, ovucunun içiyle tozunu aldı:
— Buyur, şöyle buyur ağam. Kayfelerimizi de söyliyek de muhabbetimiz tatlı olsun. Nasıl içerdin kayfeyi?
Yasin ağa ikram edilen iskemleye ağır ağır oturmaya çalışırken :
— Sâde içerim, dedi, sâde içerim ya., dur, acele etme. Soluğumu toplıyayım hele...
— Topla babam, topla emmim, topla... O da bir iskemle çekti altına :
185
— E, geliş nerden?
— Fabrikadan biderlik çiğit çekiyor (*) tutmalar da, ordan geliyorum. Hadi dedim bir soluk uğ-rıyayım Resifin oraya... E, sizde ne var ne yok bakalım?
— Ne olsun Yasin emmim? Yağımızla kavruluyoruz. Küncü göneni işte..
— Allah kuvvet versin, hep öyle.
— Ramazan efendi nerde? Görünmez oldu şu sıra..
Yasin ağa hemen karşılık vermedi. Gerçi tam zamanıydı.. Ramazan üzerine İmamın gördüğü düşten söz açıp, buraya niçin geldiğini açıklıyabilirdi ama, uygun bulmadı. Bulmadı, çünkü daha kahvesini bile içmemişti.
— E, dedi, söyle bakalım kahvemizi!
Reşit kahveyi söylemek için çıkınca, Yasin ağa dükkânı gözden geçirmeğe başladı: Tozlu kocaman bir ayna, boyaları dökülmüş yanyana iki masa, iki eski koltuk, duvarlarda Arap harfleriyle küçük küçük levhalar. Yasin ağayı bu levhalar ilgilendirmişti, üzerlerinde durdu. Okuma yazma bilmediği halde, Arap harfleriyle yazılmış yazıların insanın yüzüne güldüğünü söyler, yeni harflerde bir yabancılık, bir asık yüzlülük, bir gâvurluk bulur, yeni yazı nerde gözüne ilişse, başını nefretle çevirirdi.
Berber Reşit, Yasin ağanın ne için gelmiş olabileceğini kestirdiği halde, gene de aşırı bir merak içindeydi. Ya kız için gelmediyse? Öyle ya, kız için gelmiyebilirdi. Ama gene de kız için geldiğine inanmak istiyor, bunun böyle olmasını diliyordu içten içe. Sonra kız için gelmiş olabileceğini güçlendiren neden vardı ortada. Bu neden de, Yasin ağanın dükkâna öyle sık sık uğramaması. Hele kütlü denilen

(*) Biderlik çiğit: Tohumluk çiğit.
186
tohumlu pamuğun fabrikalarda tohumundan ayrılma işinin yapıldığı sıralar, telâşla gelir, her gelişinde de ya Cemşir'i sorardı, ya da Irgatbaşı Mamo'yu. Bunun dışında, oturup kahve içtiğini pek hatırlamıyordu.

Yasin ağa kahvesini içene dek dereden tepeden konuştular. Söz bir ara, Amerika'dan gelecek tarım araçlarına döküldü. Yasin ağanın yeniden dertlen depreşmiş, Resifin dükkânına ne için geldiğini unutmuştu.
Şu Muzaffer bey, babasının oğlu değildi vesselam. Rahmetli babasının kesip attığı tırnağa kurban olsundu birçok meselede. Babası, hele dedesi, önemli bir iş görmeden önce Yasin ağayı çağırır, fikrini alırlardı. Onun için de işleri yolunda gider, burunları konamazdı rahmetlilerin. Muzaffer'se... her işi kendi bildiğince yapmak ister, sorup danışmazdı. En yenisi şu, Amerika'dan geleoek tarım araçları! Herkes paçaları sıvayıp getirtiyor diye o da sıraya girmişti. Ne gereği vardı? Anasından makineyle mi doğmuştu? Rahmetli babasıyla dedesinin yolundan ne diye çıkıyordu? Yıllar yılı bunca ecdat gelip geçmiş, hiç biri gâvurun makinesine heves etmemişti. Gâvurun makinesine heves etmeden de toprak sürülüp ekiliyor, ürün almıyordu. Gâvur sözüne böylesine tapmakta ne anlam vardı? 1927'yi ne çabuk unutmuşlardı?
— Ne hâli varsa görsün, dedi. Benden söylemesi..
Reşit merakla sordu :
— Peki Yasin ağa, hepsi hepsi ya, bu çapa makinesi neyin nesi yâni?
Birden tepesi attı;
— Bok yemekten başlan ağrıyor dümbüklerin. Makine, pamuğun çapasını nasıl yaparmış? Olacak şey mi? Gâvurun yalanı tekmil. Akıl var, yakın var. Böyle bir kolaylık olsa, gâvur kendi kullanmaz da bi-

ze mi gönderir? Bize gönderip düşmanını ne demeye-kuvvetlendirsin? Bir maksadı var çıfıtın.. Bizim budalalar da, gâvurun yarım aklıyla...
— Çok doğru Yasin ağa.
— Sen tut, elindeki silâhı düşmanına ver. Görülmüş şey mi?
Esmer yüzü kırışıklar içindeydi, terlemişti. Sır verircesine, fısıldadı:
— Kıyamet alâmetleri. Kıyamet yaklaşınca, insanların basiretlerini bağlıyacak Cenâb-ı Allah diye Âyet-i kerîme var!
Aklına Ramazan ve Mehdî-i resul geldi. Yüzü birden yumuşadı, sevimli bir hâl aldı.
— Eee, Reşit Çavuş, dedi. Bil bakalım, ben buraya ne için geldim?
Berber Reşit iskemlesine yerleşti:
— Hoş geldin, sefalar getirdin emmi!
— Orası öyle, eksik olma amma..
— Gelişimin sebebi başka!
Berber Resifin yüreği tatlı tatlı çarpmağa başlamıştı. Gene de belli etmemeğe çalıştı:
— Hoş geldin sefalar getirdin!
— Bizim köyün imamını biliyorsun tabî?
— Yüz be yüz gelmedik amma, işittim.
— İşitmiyen var mı onu? Hâşâ hâşâ, Peygamber gibi adam. Dini bütün, ırz ehli, özü sözü doğru, dümdüz bir mübarek. Ünü tekmil memlekete yayılmış. Herkesin dilinde. Sonraa, her gittiği yerde bir, pek pek iki haftadan ziyade kalmadığı da herkesçe malûm!
Reşit'i gözden geçirdi. Sözlerinin etkisini anlamak istiyordu.
— Böyle olduğu halde, bizim köyde bu ikinci senesi!
Reşit merakla dinliyordu ama, imamdan, imamın köyde iki yıldır eyleşmesinden ona neydi?

Yasin ağa, üzerine basa basa;
— iki sene bizim köyde eyleşmesinin sebebi ne ola ki? diye sordu.
Reşit omuz silkti:
— Herhalde sizin köyü yeyimli bulmuştur.. Kızdı:
— Suus, günaha girme! Öyle mübarekler için yemin yiyeceğin sözü mü olur? Onların dünyayla ne alâkaları var? İşleri güçleri âsi kulların hidayeti. Onlar kendilerini Oenâb-ı Allah'a vakfetmiş insanlardır!
O hırsla. Kabak Hâfız'ın düş'ünü anlattı.
Pek öyle dini bütün olmamakla beraber, aklına estikçe çâmiye gidip yalan yanlış namaz kılan, oruç tutan, bu arada rakı, şarap ve zina işlerinde de kusur etmeyen Reşit, Mehdî-i Resul'ün, Güllü'yle Ramazan'ın sulbünden geleceğini duyunca, dünyalar onun olmuşçasına sevindi, galiba da yaşamı boyunca ilk kez Genâb-ı Allah'ın kudretine inandı. Seviniyordu. Sevincinin heyecanı kulaklarında vınlıyor, yerinde duramıyordu. Mehdî-i Resul kimin sulbünden gelirse gelsin. Güllü, Muzaffer beyin yeğeniyle evlenecekti ya!
Sevincini belli etmemeğe çalışarak:

— Yarabbî, dedi, şükür, çok şükür sana. Sana inanmıyan kâfir! Demek böyle? Ramazan efendinin tepesinde devlet kuşu dolanıyor desene...
— Yalnız Ramazan'ın mı?
— Ya?
— Kızın daa, kızın da!
— Doğru. Yalnız... , — Ne yalnızı?
— Bir mesele var...
Yasin ağa sözü heyecanla aldı :
— Biliyorum. Allah'ın sevmediği bir kul diyeceksin. Genâb-ı Allah'ın indinde kimin sevgili, kimin
189
sevgisiz idiğini biz günahkârlar ne bileceğiz? __ 9
— Zât-ı Kibriya'nın keremine bin şükür!
Berber Reşide göre hava hoştu. Sevgili kul, sevgisiz kul, Zât-ı Kibriya, Zât-ı Kibriya'nın keremi... kız önünde sonunda çiftliğe gidecekti ya!
Başını eğmiş, sâdece dinliyordu. Kaldırıp baksa, kaabil değil belli edebilirdi sevincini. Sevinci, kızın çiftliğe gideceği. Yoksa Mehdî-i Resul'ün, Ramazan'-ın sulbünden geleceğine inanamıyordu. Evet, çocukluğundan beri işitmişti hacılar, hocalar ve de büyüklerinden ki, âhir zamanda bir Mehdî-i Resul gelecekti. Gelecek, dünyayı düzene sokacak. Düzenli dünya kırk yıl barış içinde sürecek, hattâ bu süre içinde kurtlar bile kuzularla kardeş kardeş yaşıyacaklardı. Buna inanıyordu da, Mehdî-i Resul'ün, Ramazan gibi bir sapısilik'ten (*) geleceğine inanamıyordu.
Gene de kendini topladı. Günaha girmişçesine tövbe etti içinden. Öyle ya, aklı neye ererdi? Belki de gelirdi, ne belli? Hem canım gelmiş, gelmemiş., nesine gerekti? Bütün mesele, kızın çiftliğe gelin gitmesi!
Yasin ağa coşmuş, anlatıp duruyordu ya, Reşidin anlatılanlara kulak astığı yoktu. Sabahleyin Cemşir'in öksürüğüyle bozulan hayalleri, yeniden renklenmeğe başlamıştı. Kolonya şişesinin üstündeki etiketin kızıyla uçakta yanyanaydılar. Derken uçak hava alanına indi. Kızla taksiye bindiler: Sirkeci'de/ yıllarca öncenin büyük otellerinden birinin kapısından girip merdiveni kızla yanyana çıkarlarken, bu kez de Yasin ağanın öksürüğüyle kendine geldi. Gelince de Yasin ağaya ürküntüyle baktı; kurduğu hayallerden haberliymişçesine.
Yasin ağa sordu :
(*) Sapısilik: Rezil, kepaze.
190
— Öyle değil mi?
Hiçbir şey anlamadığı halde :
— Doğru, dedi.
— Sen usulen Cemşir'in ağzını ara. Sonra gelir ben seni görürüm.
Ferahladı:
— Sen hiç merak etme ağa. Böyle hayırlı, mübarek bir iş için, hemen şimdi gider, Cemşir'i bulur, getiririm sana!
— Acelesi yok. Yavaş yavaş.. Arabın dediği gibi şıvey şıyey..
— İyi ya. Kızın bir babası da ben sayılırım..
— Biliyorum. Lâkin...
— Evet evet. Ben gene de...
— Sen gene de ağzını ara bakalım.. Kalktı.
Reşit de kalktı:
— Acele ettin.. Kapıya yürüyen Yasin :
— Şu meseleyi de sor, dedi. Kızı kaçla vermiye razı olacak..
Yaa, demek para da vardı ucunda? Sevinçten çıldıracaktı. Gene de kaşlarını çatarak:
— Valla Yasin ağa, dedi, afla deve değil. Aramızda teklif de yok.. Ortanca avradından olma çirkin kızını beş yüze verdiydi. Onun büyüğünü altı yüz elliye. Bu, malûm ya, hepsinden güzel. En çok da bu kızını sever...
— Canım, yuvarlak hesap, bin'le bitirsin bunu da...
Bin lira!
Kız hem çiftliğe gidecek, hem de bin lira alacaklardı.
Yasin ağanın sırtını okşadı, kapıya dek yolcu etti :
— Olur ağa olur. Senin gül hatırın için., değil
191

mı ki KaiKmış Duraya Kaaar zanmet eaıp geımışsın... ben bu işi bin'le yapacağım. Hem canım böyle mübarek bir iş için, paranın sözü mü olur? Dur, sana bir payton çağırayım!
Hacet kalmadı. Boş bir fayton geçiyordu, Yasin ağa seslendi. Araba durdu. Dükkândan birlikte çıktılar. Yâsin'i arabaya bindirdi.
— Sen ne gün gelirsin?
— Ben mi? Belli olmaz ama, herhalde yarından sonra..
— Ne zaman istersen buyur. Ben her zaman dükkândayım. Cemşir olsun olmasın, ben burdayım. Haberi benden alırsın...
— Eksik olma. O gün Cemşir de bulunursa iyi olur. Sözü perkiştirir, paranın da yarısını veririm. Oldu mu?
— Bak hele bak. Oldu da öte bile geçti..
— Eyvallah.
— Güle güle Yasin ağam, uğur ola... Araba yürüdü.
Reşit, dükkâna rüzgârın savurduğu kuru bir yaprak gibi, âdeta uçarak girdi. Etekleri zil çalıyor, kabına sığamıyordu. Şimdi ne yapmalıydı? Koşup Cem-şir'e haber mi vermeli, yoksa beklemeli miydi?
Dükkânın ortasında, elleri belinde, dikiliyordu. Gözüne gene kolonya şişesi üzerinde etikette gülümseyen kız ilişti. «— Bu iş oldu!» diye söylendi. «Bu iş sağlama oldu ki tadından yenmez., yenmez o, şimdi ne yapmalı? Kazı bine pazarlık eden ben'im. Beş yüz dedi, ben bine çıkarttım demeli. Desem de, demesem de üç yüzü benim. Vermezse... nasıl vermez? Şerefsizim yüzüne bakmam bir daha. Bakmam mı? Ne demek o? Nasıl bakmam? Öyle bir bakarım ki. Bakılmıyacak zaman mı? İsterse hiç para vermesin. Cemşir'in kuyruğu bırakılır mı hiç?»
Ani bir kararla, duvarda asılı kilidi, dükkânın ;kara kilidini kaptı, dışarı fırladı. Kepenkleri gürültüy-

le indirdi, kilitledi. Sonra da Cemşir'in evinin yolunu tuttu. İncecik bacaklarının olanca gücüyle koşuyor, uçuyordu âdeta. Geç kalmışçasına bir telâş vardı içinde. Havadisi bir an önce vermeli, sonra da Giritli'nin oraya oturup, ağız tadıyla başlamalıydılar ufaktan ufaktan çekmeye.
Kulakları vınlıyor, gözleri seyiriyordu.
Birden, biri:
— Nerye, nerye, nerye? Ne bu telâşın? Durdu. Devamlı müşterilerinden biriydi.
— Hiç, işim vardı da..
— İyi amma...
— E?
— Şu sakalımı al diyecektim.
— Valla işim çok acele, bildiğin gibi değil!
— Yâni berber mi değiştirek şimdi? Sertçe:
— Değiştirirsen değiştir bre herif, dedi. Müşteri alındı:
— Ne o? Ciddî mi yapıyon ne?
— Canım, belle ki ciddî yahu! Bastı gitti.
Fena bozulan müşteri ardından uzun uzun baktı. Sonra söğdü, saydı. «— Deyyus. Kendini bir adam belliyor. Belle ki ciddî'ymiş. Ulan seni ot diye yer, bok diye sıçarım, dümbük!»
Bundan böyle başkasında traş olmıya karar vererek, Allah'ın böyle tırnaksızlara gün yüzü göstermemesini diledi.
* **
Kapıyı GüNü'nün anası açtı. Reşit soluk soluğaydı:
— Cemşir evde mi?
— Yok.
— Nerde?
— Bilmem. Geldi, kapıdan şöyle bir baktı, gitti.

F.: 13
İçerden Güllü'nün alaycı sesi geldi:
— Beni kontrol etmiye geldi Reşit emmi! Berber Reşit anlıyarak güldü :
— Seni ne demiye kontrol etsin yavrum? Senirr: kontrol edilecek neyin var şükür?
Güllü de kuşkulanmıştı:
— Babamı ne yapacaksın?
— Lâzım.
— Neye lâzım?
Söylese miydi acaba? Kaçırıverdi :

— Hazır ol, hazır!
— Kim? Ben mi?
— Sen!
— Neye hazır oluyum?
— Başına devlet kuşu konuyor!
Güllü'nün içi hop etti. Yoksa... ama, herhalde: babasının haberi yoktu henüz devlet kuşundan. Devlet kuşunu bu kuru herif mi bulmuştu sakın?
Anası sokak kapısını berber Reşidin ardından1 kapayıp, yanına gelince:
— Ben bu heriften huylanıyorum, dedi. Yediği dayaktan göz kıyıları mosmor kadın :
— Niye?
— Dilinin altında bir şey var. Babamı boşuna aramıyor!
Kadın omuz silkti, trabzanda duran sofra bezini alıp katladı.
Güllü sıkıyı verdi:
— Benim başımı belâya sokmayın! Sana bir şey açar, beni satacağını matacağını söylerse, karışmam. Başıma devlet kuşu konacakmış.. kendi başına konsun devlet kuşu. Pis cenabet. Kuru bamya. Ondan koca isteyen varmış gibi..
Kadın, Boşnakça :
— Yavrum, Güllü., dedi. Duyan da bir şey bek
194
jer. Rezil olduğumuz yeter. Ortada fol yok, yumurta yok. Hemen de celallenme!
— Var yok. Telâşını beğenmedim. Babam gelir sana böyle böyle, Güllü'nün ağzını ara filân derse karışma sen. Kendileri gelip arasınlar ağzımı. Bak, vallaha arada kalır, rezil olursun!
Kadını bir düşüncedir almıştı. Kocası «— Git, böyle böyle, kızın ağzını ara!» derse, nasıl karşı gelebilirdi?
— Vallaha şaştım kaldım elinizden. Onlar bir deli, sen iki!
— Ne ikisi? Ben beş deliyim, on deliyim, yüz deliyim. Sen araya girme. Vallaha olanlar sana olur gene, karışmam. Benden söylemesi!
Ne yapacağını şaşırmış kadın, tevekkülle sustu. Güllü'nün tekmil antenleri gerilmiş, titriyordu. Pencereden dışarı baktı.
Cemşir'i, ikinci karısı Arnavut Şükran'ın evinde buldu. Sedire yanlamış, mahallenin ne kadar karı, kancığı varsa başına toplanmıştı gene. Cemşir ne vakit karılarından birinin yanına gitse, tekmil avlu halkı, karısı kancığı, genci yaşlısıyla başına toplanır, başlarlardı: «— Enişte, enişte!»
Gene öyle, el, dil yârenlikleri, kahkahalar gırla gidiyordu. Gidiyordu ya, Cemşir gülmüyordu pek. Huyu buydu. Tuhaf tuhaf lâflar eder, çevresini kırar geçirirdi de, o, töbe gülmezdi.
Karısı Şükran'ın altına serdiği mavi yüzlü yatağa yanlamış, hep o besili camız ağırlığıyla, karı kancığı güldürüp duruyordu.
Berber Reşit, içtenlik dolu havaya buz gibi daldı. Sağa, sola ne selâm, ne selâmünaleyküm, Cemşir'in kulağına eğilip, bir şeyler söyledi, sonra da adamı.
195
«üın çarpar gibi» çarpıp götürdü. O gidince odanın neşesi de gitmişti.
Saç örgüleri iki kara yılan gibi besili kıçını dö-ğen Arnavut Zülfiye:
— Pis, dedi.
Bir başkası ekledi:
— Solucan!
Ve nefretler kusuimağa başlandı:
— Uğursuz!
— Kedi suratlı!
— Onu gördüm mü, anamın kırığını görmüşüm gibi huylanıyorum!
— Ya ben?
— Tekmil cinlerim tepeme toplanıyor!
— Gülüp söyleyen adamı geldi, alıcı kuş gibi kaptı gitti!
— O da onun ağzının içine bakıyor. Ne bulmuş meymenetsizden bilmem ki!
**
Reşit yolda müjdeyi verince, Cemşir neşeden âdeta sarhoş oldu. O kadar ki, can beraber dostunun boynuna sarılıp, kuru yanaklarını öpücüklere boğdu. Sonra :
— Demek, dedi, yarın değil öbür gün beş yüze yapışıyoruz?
Reşit de ondan geri değildi neşe bakımından :
— Bak hele bak, dedi keyifle.
— Ulan ağzını öpüyüm senin be Reşit kardaş. Anam avradım olsun, kardaşımdan ilerisin?

Yanyana yürüyorlardı. Bir ara Reşit:
196
— Önce beş yüzden lâf açtı, dedi. Baktım, hayır, olmaz. Dedim ki, emmi dedim, bu kız, Cemşir'in en sevgili kızıdır ve de en güzel! Sekiz yüz verdiler vermedi. Beni bilmez misin? Açtım ağzımı yumdum gözümü. Dedim Elbistanlı bir havlucu var, geldi, gördü, oğluna alacak. Sekiz yüzü tıkır tıkır saydı da Cemşir paraları elinin tersiyle itti dedim!
Cemşir aptal aptal baktı:
— Ne zaman oldu bu be?
— Mahsustan dedim kurban. Esalet!
— Haa.. yoksa...
— Bırak şimdi yoksayı moksayı. Gidip soracak değil ya!
— Sonra?
— Sonra, elin bin beş yüzünden, senin binin daha makbul dedim. Memnun oldu. Amman Reşit, bu işi yap, açıktan sana da bir üç yüz dedi, kabul etmedim. Neden? Senin şerefin var!
Cemşir durakladı:
— Çarp kuyruğuna şerefin bre Reşit!
— Olmaaaz. Kazın ayağı öyle değil!
— Niye?
— Öyle değil de ondan. Sen benim kardaşımdan ilerisin. Senin yüzünü gölgelendirir miyim hiç? O üç yüzü ondan alacağıma" senden isterim. İstesem vermez misin?
Cemşir'in içinden bir sıkıntı geçtiyse de, üzerinde durmamayı uygun buldu :
— Senin canın sağ olsun..
— Senin de. Lâkin çenem açıldı mı nasılım? Otomatik gibi değil miyim?
— Otomatik gibisin şerefsizim..
— Herifi bir çapraza aldım, eh. Lâkin üç yüzü senden aldım mı...
Cemşir durakladı. Reşit anlamıştı:
197
— Borç, dedi. Temelli değil!
Hep böyie ister alırdı ama, başka yapılacak şey
de yoktu.
— Demek Mehdî-i Resul bizim kızdan dünyaya
gelecekmiş?
— İmam var ya İmam?
— O mu görmüş üryasını?
— O görmüş!
— Bana kalırsa...
— Pot mu geliyor?
— Pot geliyor. Demek ben? Reşit bıyık altından güldü :
— Mehdî-i Resul'ün dedesi olacaksın., öte dünyanı da sağlamladın teleksiz... Lâkin bırak, günah. Mehdi, mühdüye boşver de... çiftliğe bir yanladık
mı?
Cemşir'in gözleri gülüyordu. Yirmi yaş gençleş-
miş gibiydi.
— Şimdi ne yapacağız biliyor musun?
— Nasıl bilmem?
— Ne?
— Giritli'nin orya., ha?
— Kaldır ayağını üstüne bastın!
— Kafaları iyi bir çekelim..
— Hamza? Hamza ya?
— Onu da buluruz!
— Bulalım.
— Paran var mı?
— Para mı? Para ne ki Reşit? Püra dediğin bir
ele kiri!
Giritli'nin dükkânından içeri rüzgâr gibi girdiler. Giritli, yıllardır onları böylesine neşeli görmemişti. İkisi iki yandan koca göbekli kebapçıyı öpücük yağmuruna tutmuşlardı. Sonra biri bırakıp biri alarak anlatmıya başladılar: Yaa, demek Cemşir'in güzel

198
.İMCİMİ umu yuıvı ıvıuiuncı ucy, yiyenine ısıemışıı (
— Demek çifQibaşısını gönderdi? Reşit:
— Bak hele bak! dedi.
— Aşk olsun. Cok zengin herif be! Cemşir aldı:
— Zengin de söz mü? Dağ taş tarlası, takımı, çifti çubuğu var!
Reşit:
— Bırak malı mülkü, parayı., bir tarihte herif öfkelenmiş, hasır iskemleyi arkalığından tutup kocca bir paşanın kafasıdır deyip geçirivermişti de, memleket çalkalandıydı tekmil!
Demek Cemşir'in kızı bu ünlü çiftçinin çiftliğine gelin gidecekti? Demek zengin oluyorlardı? Hele adama bir emr-i hak vâki olur da, gözlerini yumarsa, tekmil mal, mülk, tarlalar, çiftlik, para yiğenine kalacaktı ha? Yiğen demek, Cemşir'in kızı demek. Gi-ritli'ye para mı gerekti? Hemen koşardı Cemşir, ya »da berber Reşit'e, böyle böyie, çok sıkıştım, bana biraz para uydurabilir misiniz?
Reşit:
— Düşünme, dedi. Cemşir kim? Kardaşımdan ileri!
— Sağ ol, tabî ilerisin..
— Cemşir derim, hı der, Giritli kardaşımıza para iktiza etmiş derim. O saat. Öyle değil mi?
Cemşir başını salladı:
— Bir iki demem. Benim kıza varırım, kız derim, bana para iiâzım. Derhql bir çek yazar, ben beş istedimse o, on beş... beni pek sever. Baba demez mi, ağzından beş on baba birden dökülür. Bu iyisini bilir. Öyle değil mi?
Değildi tabî ama, bozaoak değildi ya :
— Değil mi de söz mü? Sen bir yana, dünya ıbir yana!
— İstersen bu dükkânı da büyütürüz o zaman?
199

— Bu dükkânı büyütmeğe boşver, dedi.
— Niye?
— Niyesi var mı? Arkamda siz kardaşlarım olduktan sonra, ırmak kenarındaki gazinoyu kiralarım!
Cemşir'e göre de, Reşit'e göre de olmıyacak ne vardı? Canı nereyi tutmak, ne iş yapmak isterse emretsindi. Teklif mi vardı? Sözü mü olurdu paranın? Bunca yıllık arkadaştılar...
Birden coşan kebapçı:
— Ayakta ne dikiliyoruz? dedi. Geçip oturalım şöyle bir masaya!
Reşit:
— İyi amma, dedi. Vakit çok erken daha..
— Erken olsun.. Adamlarına emri verdi:
— Yakın ocağı, çabuk! Kalfa :
— Vakit erken değil mi usta? Giritli'nin tepesi attı:
— Buranın sahibi ben'im. Yak diyorum, yakacaksınız., o kadar!
Kocaman yumruğuyla yarım kiloluğun tıpasını iki vuruşta fırlatan Giritli, kadehlere rakıları iştahla doldurdu :
— Hadi, Muzaffer beyin, kızın, damadın, hepimizin sağlığına!
Dolu kadehler tokuştu, dikildi. Reşit oldu bitti susuz içemezdi. Pıskırdı. Rakı genzine kaçmıştı. Uzun uzun öksürdü. Boğulacak gibi oluyordu. Neden sonra ağır ağır kendine gelebildi.
Kadehler ikinci kez doluyordu. Reşit'inkine yarım kondu. Üstüne su ekliyecekti. Ekledi. Yeniden tokuşturup içtiler. Domates salatası, barbunya fasul-ya, tahin salatası kaşıklandı. Kaşıklandı ya, kebapçı Giritli'nin içine sinmiyordu bir türlü. Rakı gittikçe bir şeyleri büyütüyordu içinde.
200
K
di.
Damdan düşercesine:
— İnsanlık nerdee, ben nerde! dedi.
Ne Cemşir, ne de Reşit bir şey anlamamışlar-
Reşit:
— Estafurullah kardaş, dedi. Estafurullah ya, niye kahırlandın?
Cemşir de aynı şeyi düşünerek, Giritli'nin vereceği karşılığı merakla bekledi. Giritli ağlıyacak gibiydi.
— Nasıl kahırlanmam be arkadaşım? O gece yaptığım hayvanlığı düşündükçe yerlere geçiyorum!
Cemşir'le Reşit bakıştılar. Reşit sordu :

— Hangi gece?
— O gece işte. Bekçinin gelip cart curt ettiği gece. Delikanlı rakı istediydi. Ben? Vakit geç oldu diye... tuuu... ne eşek insanım yahu!
Reşit her şeyi kavramıştı:
— Ben sonra o işi o gece hallettim.. Giritli merakla baktı :
— Nasıl?
— Canım, nasılına boşver. Hallettim!
— Ramazan efendi beni affetti mi yâni?
— Düşünme bunu, üzme tatlı canını.. Dedim ki,, Giritli benim has adamım, hem de arkadaşım. Kusuruna bakma, bekçiden çekindi dedim.
— İtten pişman oldu sonra diyeydin!
— Dedim, her bir şeyi dedim. Merak etme!
Giritli bayağı sarhoş olmuştu. Resifin ellerine sarıldı:
— Sen, dedi, sen Reşit ağa., ah be. Ne adamsın sen yahu!
Cemşir kadehini neşeyle kaldırmıştı. O da Re-şit'in «Ne adam olduğunu» düşünüyordu. Gerçekten de, amma siyasîydi deyyus oğlu deyyus! Şu kızın sa-
201
iışınaan geıeceK Dinıigın uç yuzune Dana oımasayaı, onu daha çok sevecekti.
— Haydi şerefe! Tokuşturup içtiler.
Resifin sivri burnunun ucu hazla parlıyordu. Gerçekten de «— Ne adam!»dı. Yıllar yılı Cemşir'e kırk sekiz kilosuyla sahip olan, Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'ninkini de Ali'ye giydiren, gerektiği zaman fındık kabuğuna girip, kocca develeri iğnenin deliğinden geçiren bir adamdı.
— Sen daha benim neyimi gördünki kardaş, dedi. Ben, erkân-ı harp gibi adamım. Okusaydım, ha? Ne dersin Cemşir?
Cemşir'in daha şimdiden gözleri yumulmaya başlamıştı.
Başını salladı:
— Ne deyim oğlum? Senin zekâna zekâ mı yeter?
Coştu :
— Doğru. Hani hemşerim diye değil, iyisini bilir Cemşir ağa, doğru söylesin, bir vaktin behrinde, İstanbul'da...
Onun da gözleri ağırlaşmıştı. Yumdu. İstanbul bir an, tramvayları, minareleri, damları, çatıları, denizi, irili ufaklı vapurları, motörleri, kaynaşan insanlarıyla kafasından hızla geçti.
Gözlerini açtı:
— İstanbul'un dili olmalı da söylemeli., bennen oynuyor musun sen?
Reşit birden sarhoş olmuştu. Kadehine sarılıp kaldırdı:
— Haydi şerefe!
İçti, kadehini masaya bıraktı. Ağırlaşmış göz kapaklarının altındaki ufacık gözlerinde masalar, iskemleler, kebapçının tezgâhı, tezgâh ardındaki raflarda boy boy, renk renk, cins cins rakılar, şarap-iar, biralar, ocağı başında usta, masaların aralarında
202
dolanan garsonlar, tam karşısındaki Cemşir, koca göbekli Giritli, herkes, her şey hafif bir sis içinde gibiydi. Başı tatlı tatlı dönüyor, içmek, daha daha içmek, dünyalar kadar içip bu tatlı sarhoşluğu çoğaltmak istiyordu. Gözlerini yumdu. Yumulu gözlerinin ardında şimdi de pırıl pırıl, renk renk çizgiler.. Çizgiler birbiri içinde büyüyerek çoğalıyor, vınıltıyla dönüyor, dönüyorlardı. Birden Şadırvanlı otel canlandı. Havuzun başına iskemleleri atıp oturdular. Pembe yanakları, is karası kirpikleri, kaşları, yeni terlemiş bıçağıyla Cemşir. Şerefe kalkan kadehler, coşulup havaya sıkılan altı patlarlar. Sonra da coşkun bir sarhoş kalabalığı hâlinde gittikleri Galata, Yüksek-kaldırım. Abanoz, Ziba...
O günlerden kalma bir nâra patlattı, sonra da Cemşir'in kalın bacağına ovucunun içiyle vurdu : — Koca Cemşir, Cemşirâkimu! Cemşir, «Cemşirâkimu» sözüyle sarsıldı bir an. Nasıl sarsılmasın ki, bu «Cemşirâkimu» ona da bir daha asla dönemiyeceği ilk gençlik yıllarıyla, o yılların genç, yaşlı, güzel, çirkin yığınla kadınını hatırlatmıştı.
İç geçirdi.
Reşit yorulmuşçasına kendini iskemlesine bırakıp, gözlerini yeniden yumdu. Cemşir'in, Çiçi'yi hatırlamaktan gelen bir heyecanla sarfettiği «— Doğru, haklısın!» diye mırıldandığını görmedi, duymadı. Gör-mese, duymasa da ne zarar? Cemşir'i o yıllara çekip almıştı ya Cici! Beyler, paşalardan sızdırıp Cemşir'e avuç avuç harcıyan Çiçi, «— Of Cemşirâkimu» derdi, «ye beni, öldür beni be pasamu!» İskemlesinde canlı canlı davrandı. Kızının sayesinde gene o günler gibi günler ya-şıyacaktı!

Ne o günleri? Büyük toprakların sahibi, büyük çifçi Muzaffer beyin yiğenine kayınbaba olmaktan gelecek Kadillâk'lı, barlı, çalgılı, İstanbul, İzmir, An-
203

kara'lı, elma kurtları gibi kıvranan kar beyaz kadınlarla dolu günler!
Yaşıyacaktı evet!
Çiçi'nin günlerinde yaşamın değerini bilmezdi pek. Ama şimdi? Şimdi para yemesini, sevip okşamasını, çevreye caka satıp, dostuna düşmanına çalım atarak yaşamasını, düşmanlarını çatır çatır çatlatmasını gayet iyi biliyordu.
Demine, devranına yuf çekerek yaşıyacaktı!
Reşit'e baktı: Sızmak üzereydi.
Başını masaya indirmiş soluyor, boynundaki kalın damarsa habire atıyordu. Dudakları iyiee kurumuştu. Diliyle dudaklarını yalasa da kâr etmiyordu. Yıllar yılı hiç böyle içtiğini de hatırlamıyordu hani. Birden, ver yansın edip kadehleri ard arda devirmişti. Yüreği alev alev yanıyordu da, gırtlağından ağzının içine sanki bir alev sütunu uzanıyor, tükrüğünü kurutuyordu. Hayli kurumuş tükrüğü yapışkan bir hâl almıştı...
Dudaklarını dişlerinin arasından geçirdi .
Ne olursa olsun, böyle içmekle iyi etmişti. Daha, daha, çok çok içecek, ondan sonra zilzurna gideceklerdi Hamza'ya. Hamza havadisi alınca...
Vay anam vaaay... ne havadisti ya!
Çiftliğe yerleşecekler, hususî araba, tren, uçaktan inmiyeceklerdi!
Ya Hamza? Havadisi alınca kimbilir nasıl coşacak, içmeden kimbilir nasıl sarhoş olacaktı!
Yeni bir narayla rakı şişesini kaptı, dükkânın betonunda parçaladı:
— Ooooooof Allaaaaah!
Birden sanki her şey ters döndü. Koyu, katran koyuluğunda kapkara bir boşluğa sırtüstü daldı, kafasındakiler silindi.
Cemşir'le Giritli de sarhoştular ama, gene de davrandılar.
Cemşir:
204
— Rakı başına vurdu, dedi. Çarpıldı fıkara.. bir araba çağıralım da...
Davranmalarına kalmadı, garsonlar koştular.
Çemşir, yerde çırpınıp duran Reşidi kucakladı. Her yanı kupkuruydu, dirhem et yoktu sanki. Kemik ve sinir. Dev gibi Çemşir'in kucağında ufacık kalmıştı.
Çemşir kapıya yürüdü. Araba gelmişti. Atlarken :
— Hesabı yarın görürüz, dedi.
Yerlere dek eğilerek selâmlıyan Giritli, üzerinde durmadı:
— Aman ağa., teklif mi var? Araba yürüdü.
Kararmış ahşap ve kerpiç kalabalığından ibaret kenar mahallenin, çamurlu, daracık bir sokağında durdu araba.
Berber Resifin kuru karısı pencereye abanmış, sokağa bakıyordu. Kapılarının önünde kerusa denilen bir faytonun durmasını yadırgadı. Bu sokağa değil, bütün semte, ne araba gelirdi, ne de taksi hemen hemen. Gama daha dikkatle eğildi. Kucağında Resifle arabadan inen Çemşir ağayı görünce aklı giderek, fırladı. Merdivenleri çığlık çığlığa indi, avluyu geçti, sokak kapısını yarı deli, buldu:
— Ağa, diye bağırdı kürtçe, kurban ağa.. Reşidime ne oldu?
Çemşir, kadının kocasına ne kadar düşkün olduğunu bilirdi. Kocasına çok düşkündü ama, Çemşir ağaya karşı da öylesine saygılı. Şu anda köklü saygı nice olmuştu?
Kızdı:
— Ne bağırıyorsun be? dedi kürtçe. Görüyorsun, bir şey yok!
205
Kadın yuttu. Yuttu ama gene de elinde olmıya-rak döğünüyordu.
Avlu halkı kadının çığlığına merakla koşup, çevresi alınıvermişti hemen. Kürtçe, Türkçe, arapça konuşmalar veryansın gidiyor, berber Reşide ne olduğu öğrenilmek isteniyordu :
— Vurmuşlar mı?
— Vallaha ben de bilmiyorum..
— Herhalde bayılmış olacak!
— Niye?
— Biliyorsam Allah elimden alsın!

Cemşir, sorulanlara aldırış etmeden, kucağında Reşit, avluyu geçiyordu ki, kadın yeni bir çığlıkla öne düştü. Merdivenleri filân hıçkırıklar içinde çıkarken döğünüyordu:
— Vay yavrum Reşidim vay, vay ciğerim vay...
Cemşir okkalı bir küfürle kadının sözlerini ağzına tıkayıvermese, kadın bayrakları açacaktı. Açamadı. Cemşir'den hemen hemen o semtin bütün Kürt kadınları gibi çekinir, hattâ korkardı. Hangisine kızsa da döğse, kocalarına şikâyet şöyle dursun, neden şikâyet edip yakındıkları için bir de kocaları tarafından döğüleceklerini bilirlerdi.
Odaya önden girecekken aklederek kapıda durdu, Cemşir ağasına yol verdi. Kucağında Resifle Cemşir ilkin girdi, kadın ardından. Cemşir hafif yükünü pencere önündeki sedirin üstüne sırtüstü yatırdı. Derin derin hırlıyordu.
— Görüyorsun işte, dedi Cemşir, bir şeyi yok! Kadın gene de hıçkırıklar içinde sordu :
— Peki, ne oldu buna böyle?
— Hiiç. Biraz fazla kaçırdı..
Kadın konmamıştı. Hıçkırıklarını içine ata ata gene de uğunuyordu. Bir ara gözü oda kapısına ilişti. Avlu halkı irili ufaklı toplanmış, içerisini merakla

gözetliyordu. Nefretle kalktı, gitti, kapıyı suratlarına çarparak kapattı.
Dışarda kalanlar tınmadılar bile.
Bir genç adam merakla sordu:
— Reşit emmiyi vurmuşlar mı? Bir başkası:
— Yok canım, dedi. Ne vurması?
— Vursalar kan olurdu!
— Ne olmuş öyleyse?
— Hiiç. Bayılmış..
Odasının çarparak kapadığı kapısı önündeki konuşmalara sinirlenen kadın dışarı hışımla çıktı. Kadın, erkek, çoluk çocuğu koğdu. Sonra içeri çekildi. Cemşir ağasının ayakları dibine diz çöktü:
— Demek böyle ağam? Eeeh.. desene başınıza devlet kuşu kondu?
Deriin bir iç geçirdikten sonra da ekledi:
— Acıyan bizlere acısın!
Kocasıyla günlerdir kurduklan hayaller içinden tatlı tatlı geçti.
Cemşir, bunu anlamışçasına kadını yanıtladı:
— İlâhi bacı.. Reşit kim, ben kim? Ben Reşit'siz olabilir miyim? Reşit de, orda dur. Reşit bana kardaşımdan ileri. Anca beraber kanca beraber. Et tırnaktan ayrılabilir mi? Reşit olmadıktan sonra ne gereği var bana malın mülkün, çiftin çubuğun?
Kadın da bunu bekliyordu. Yüzü sevinçle gülümsedi. Yanıbaşındaki sedirde sırtüstü yatmakta olan kocasına baktı. Neler de neler anlatmıştı!
Büyük, çok büyük bir çiftliğin sahibi, ünü dünyaya yayılmış Muzaffer beyin yiğeni, bîr gün Cem-şir'lerde içerken, Cemşir'in kızına abayı yakmıştı. Yaktığını, oğlanın davranışlarından ilk sezen kocası, yâni Reşit olmuştu. Bir bakmış, oğlan kimseye çaktırmadan kıza bıyık buruyor, göz kırpıyor. Kaçın

kurrasıydı o, baktığını hiç belli etmemişti oğlana ama, gözaltından da izle ha izle etmişti. Sonra da geç vakit Cemşir'lerden çıkmışlar, oğlanı bırakmamış, Kuruköprü'deki berber dükkânına götürüp ağırlamıştı: Çay, ardından kahve, gene çay, daha sonra süt... Oğlanın açılmasını beklemişti ama, açılmamıştı. Dilediğince açılmasın. Reşit, Allah'ı bir bildiği gibi biliyordu kıza tutulduğunu! Hattâ, «— Kert şuraya» demişti. «Eğer dediğim çıkmaz da, o oğlan haber gönderip kızı istetmezse, ben de hiç bir şey bilmem. Reşit, sende de iş yokmuş, sen de fosun fosuymuş-sun de!» demişti.
Kadının, kooasına inancı sonsuz olduğundan, günün birinde haklı çıkacağına, oğlandan kıza haber geleceğini biliyordu. Gelmişti işte. Resifti o be, onun Reşidi! Reşit bir şeye, «— Bu böyle olacak!» dedi mi, öyle olurdu. Kim bilebilirdi Resifin bildiğini?
O günden sonra karı koca, Güllü'nün gelin gideceği çiftliğin hayaliyle tatlı tatlı avunmuşlardı. Her şeyden önce gayet iyi biliyorlardı ki, Güllü çiftliğe gelin giderse, Cemşir de giderdi. Cemşir gidince de, canından çok sevdiği Resifini arkada bırakmaz, mutlaka onu da aldırırdı aynı çiftliğe. Yâni yerleşirlerdi. Yerleşince...
Kadın merakla sormuştu :
«— Öyle mi Reşit, kurban? Çiftlikte kuzu bulunur tabî değil mi?»
Reşit gülmüştü :
«— Kuzunun, koyunun sözü mü olur kız? Dağ taş kuzu, koyun, inek, öküz, oamız... Muzaffer bey çiftliği bu, oynuyor musun? Herif, paşanın bile kafasına iskemleyi indirmiş adam!»

Bu konuşmaları hâtırlıyan kadın içini çekti. Reşit, kocası, küçük tanrısıydı ya, ayıp olmasa da bir kez de Oemşir ağasından sorsaydı.. lâkin sorulmazdı, ayıp olurdu herhalde. Kimbilir, belki de «— Avrat ^fevincik oldu. Suyu görmeden paçaları çemirliyor!»
208
diye düşünebilirdi. Der miydi acaba? Demezdi belki de be. Vallaha billâha demezdi!
Biraz da elinde olmıyarak soruverdi:
— Öyle mi ağa? Bizi de çiftliğe götürür müsün gayri?
Cemşir güldü :
— Bak hele bak!
Kadının içinde sevinç şimşekleri:
— Sağ ol. Reşit dediydi ki, Cemşir ağa gibi yok. Cemşir ağa beni kardaşından ziyade sever dediydi... Çiftlikte dağ taş koyun keçi, kuzu olur tabî değil mi? Reşit dediydi...
— Doğru demiş, tabî olur. Sözü mü olur koyunun, kuzunun kız? İstediğin koyun, kuzu olsun bre bacı..
' — Diline sağlık!
Şimdi içi rahatlamıştı işte. Gerçi kocasının dediklerine de inanmıştı ama, Cemşir ağa'sının perkiş-tirmesi tabî daha da rahatlatmıştı.
Kapı önündeki faytoncunun hırslı hırslı zil sesi geldi.
Cemşir pencereden baktı.
Arabacıyla bakışları karşılaştı. Adam :
— Daha bekliyecek miyiz arkadaş? dedi. Cemşir unutmuştu, davranıp kalktı. Kadın da kalktı:
— Nereye?
— Gitmem lâzım bacı. Arabacı huysuzlandı..
— Bir kahvemi bile içmedin..
— Ziyade olsun. Yadırgı mıyız? Haydi hoşça kal!
— Güle güle. Sağlıcakla git...
Kapıdan yolcu edip kocasının sırtüstü uzanmış derin derin horladığı sedirin yanına geldi. Çöktü. Bitişikteki helaya birinin girdiğini anlıyarak o yana baktı. Hela, duvarın ötesindeydi. Gece, gündüz pis dis kokardı. Ama alışmışlardı kokuya da, genç, yaşlı, kadm, erkeklerin girip çıkmasına da. Aklında, henüz"
209
F.: 14
görmediği ama olması gerektiğince yaşattığı Muzaffer bey çiftliği. Bu çiftliğin irili ufaklı, saz ya da kiremit örtülü çatıları, çatıların altında kıvıl kıvıl insanlar vardı kuşkusuz ama, o, ne insanları, ne de bir çiftliği çiftlik yapan şeyleri düşünüyordu. Onun düşündüğü koyunlar, kuzulardı. Hem de dağ taş dolu koyun kuzu. Koyun, kuzu, koyunlar kuzular evet ama, bu koyunlarla kuzular arasında onun ölen kuzusu gibisi var mıydı? Olabilir miydi? O başkaydı. Ama kim-bilir, belki de öylesi de bulunurdu be! Dağ taş koyun kuzuydu çiftlik madem, neden bulunmasın?
Tuvaletten yaşlı bir kadının boğula tıkana öksürüğü gelmeye başladı. Anladı kim olduğunu. Çünkü bu yaşlı kadını anasına benzetirdi. Boyu, poşu, öksürüp aksırması tıpkı tıpkısına anasıydı. Anasıydı ama, anasını görmüş müydü? Ne gezer? Görmemişti ya, şu bir duvar ötedeki tuvalette öksürüp duran yaşlı kadını gördükçe, «— Anam herhalde bu kadın gibiydi!» diye geçirmişti. İçini çekti.
Çokluk olduğunca, gene, «— Bir anam olmalıydı!» diye geçirdi. Öyle istiyordu ki bunu. Bir anası olsaydı, şu bir duvar ötedeki helada öksüren kadın gibi de olmasaydı, isterse, kırış kırış, bir gözü kör, bir bacağı sakat... Yatalak olsundu isterse de yerinden kalkamasındı. Sâdeoe «— Kızım!» desin, «— Yavrum!» desindi arada yeter.
Aklı memleketine gitti. Yıllar yılı, zaman zaman tasarlamaya çalıştığı memleketi... Bağlık, bahçelik, büyük, çok büyük bir köy. Köyün kıyısından geçen bir dere hatırlar çokluk. Köy çocuklarıyla bu derenin çipil sularında koşar oynarlardı. O çoouklar kimlerin çocuklarıydı? Şimdi nerdeydüer? Yalın ayakları çamur içinde, entarisinin etekleri sırılsıklam gelirdi eve. Evde uzun boylu, kuru mu kuru bir kadın karşılardı. Kızını öyle sırılsıklam görünce bağırıp çağırır, kıçına kıçına vurarak ıslak entarisini değiştirir-
210
di. Bu kadın mıydı annesi? Yüzü nasıldı? Mezarı o köyde miydi? Günün birinde çiftliğe yerleşip zengin olsalar da. Reşit bir gün «— Haydi avrat, hazırlan. Seni köyüne götüreceğim..» dese. Gitseler. Orda akrabalarını bulsa. Örneğin kardeşlerini.. Kardeşleri değilse bile, bir erkek kardeşi neden olmasın?
Zaman zaman düşündüğünce bir erkek kardeş hayalledi. Yüzü pek belli değildi ama, iriyarı, güçlü kuvvetli, arslan gibi bir kardeş, belki de kendinden büyük bir ağa. Enine, boyuna., yavaş yavaş bu yüz belirmeğe başladı. Bu yüz, elci Cemşir'in yüzü müydü ne?
İrkildi.

«— Bismillâhirrahmânirrahim..» dedi, Cemşir ağanın yüzü kaybolmuştu. Kalktı, kapıya gitti, avluya baktı. Bakıyor, görmüyordu. Görmüyordu ama, gerçekten de, Cemşir ağa gibi bir ağası olamaz mıydı?
Komşular, kapının açılıp kadının gözükmesini beklerlermişçesine, merdiveni birer ikişer çıkıp geldiler. Çekinerek çevresini aldılar. Ne vardı? Allah göstermesin, Reşit ağanın başında bir hâl mi sakın? Hastalanmış mı? Yoksa birisiyle ileri geri mi etmişti? Etmişse niçin etmişti? Alacak malacak meselesi mi? Olur a, sinek pis değil, mide bulandırırdı. Küçük bir alacağı olur. Borçlusuyla karşılaşır. İster. Zaman tevatür azdığı için, herif durup dururken ağzını bozar. Hiç yoktan kapışırlar...
Biraz da canı sıkılarak toptan yanıtladı:
— Ne alacak verecek, ne kavga, ne de bir şey şükür..
İyi ama neden seriimiş yatıyordu adam ya? Baklayı çıkardı:
— Şu hani tarlalarında çapa çapaladığınız, küt-lülerini devşirdiğiniz çiftçi Muzaffer bey yok mu?
Vardı, biliyorlardı. Nasıl bilmezlerdi Muzaffer

beyi? Onu kim bilip tanımazdı? Iriyarı, enine boyuna bir adamdı ki, tarlalarını pırıl pırıl hususisiyle gezip dolaşır, zaman zaman da ırgatbaşıyı çağırıp açardı ağzını yumardı gözünü. Bir de, güzelce, oynak ırgat karılar, kıs kıs gülerek, eline eteğine olan pisliğinden söz ederlerdi. Avradı gözüne kestirdi mi, tamamdı. Bileğinden sürüklerdi çiğit anbarı mı olur, dere içi mi, fundalığın ardı mı...
— E, Nölmuş Muzaffer bey?
— Nölaeak? Atmış arabasına bizim Reşit efendiyi, aımış çiftliğine götürmüş... erkek değiller mi? Karşılıklı oturup çekmişler kafayı. Bizimki, sağ olsun, biraz fazlaea kaçırmış...
Anlaşılmıştı mesele. Kadınlar hasetle bakıştılar. Büyük çiftçi Muzaffer bey, demek arabasına atıp çiftliğine götürmüş? Demek öylesine büyük ve zengin adam, Reşit efendiyi karşısına alıp rakı içmişti ha?
Kupkuru bir kadın :
— Allah versin, dedi. Reşit efendinin işi iş desene..
Bir başkası:
— İş ki iş!
— Muzaffer bey gibi ahbabı olduktan sonra...
— Sırtı yere mi gelir adamın?
— Acıyan bize acısın..
Resifin karısı nedenini gayet iyi bildiği halde, gene de sordu:
— Niye?
— Niyesi var mı? dedi kuru kadın. Bizim sovan erkekleri ne Muzaffer bey gibi hatırlı zenginlerle rakı içebilirler, ne de bir şey. Onlara varsa ırgatlık, yoksa amelelik!
Kadının koltukları kabardı:
— Yook, o cihetten bizim Reşit efendi doğrusu Allah içindir. Çifçiler, böyük böyük adamlar hatırını

dirhem dirhem sayarlar. Niye? Lafı sözü dinlenir de ondan..
Ve madem ok yaydan çıkmıştı, atışın ardını getirmeğe başladı:
— Muzaffer bey demiş ki içki sırasında, Reşit efendi demiş, gördüm gördüm ya senin gibisini görmedim demiş. Niye diye sormuş bizimki. Akıl sende, görgü, feraset, bilgi sende demiş!
İnanmıyorlardı, kaabil değil inanmıyor, inanamı-yorlardı. O, bastığı, yeri titreten, enine boyuna adam, sıska Reşit'e böyle desin? İmkânı yoktu. Hem herif hâlâ serilmiş yatıyordu. Ayılmamıştı ki karısıyla konuşmuş, Muzaffer bey bana böyle böyle dedi desin!
Sordular.
Kadın fena yakalanmıştı ama, çabucak toparlandı :
— Cemşir ağa anlattı. Bizimkinden duymadım. Zâten böyle şeylerin lâfını etmez. Marifetlerini ellerden duyarım, sorarım da kızar. Kendimi övmeyi sevmem der!
İçler çekildi, hasetler depreşip kabardı. Bunu sezen, sezmesiyle de sevinci artan kadın, son darbeyi vurdu :
— Biz yakında Muzaffer beyin çiftliğine yerleşeceğiz!
Darbe korkunçtu.
— Yaa?
— Demek yerleşeceksiniz?
— Vay talih, gözün çıksın talih...
Sözü yeniden aldı:
— Hem yerleşeceğiz, hem de Reşit efendi beni memleketime gönderecek, gezmeğe!
Çevre büsbütün şaştı:
— Ne memleketi kız? Göğsünü gere gere:

213
— Doğduğum memleket!
— Orda kimin kimsen var mı?
— Olmaz mı? Yer yarığından çıkmadım ya? Elbet kimim de var, kimsem de...
Bunca yıllık komşuydular, bir günden bir güne duymamışlardı bunu.
— .....anam da var, babam da şükür. Yalnız
anam, babam değil, arslan gibi kardaşlarım, emmilerim, dayılarım, çifte çifte halalarım...
Coşmuştu. Anlatacaktı, daha daha anlatacaktı ya, kıskançlıklar da ayaklanacağı kadar ayaklanmıştı :
— Peki, bunca yıl ne demeye aramadılar seni?
Doğru, dosdoğru bir soruydu hakçası ama, gene de kızdı o kuru karıya. Kan tepesine çıktı. Niye inanmıyorlardı anlattıklarına? Yalan mı söylüyordu? Yalan söylese bile, ne diye yüzüne vururcasına davranıyorlardı? Hep böyleydi bu pis cenabetler işte. İnsanı gözleriyle yerler, bir lâf söyleyince kolay kolay inanmazlar, inanmak istemezlerdi. Sonra çok da geçimsizdiler., bütün gün birbirlerini çekiştirir, hırlaşır dururlardı. Bıkmış usanmıştı bu mahalleden de bu mahallenin insanlarından da. Nasıl dayanabilmişti bunca yıl bu pis insanlarla komşuluğa? Yakında Muzaffer bey çiftliğine göçerlerse, kurtulacaktı. Böylesine pis mahallede, sefil, perişan, üstelik dedikoducu komşularla burun buruna oturulur muydu?
Bir dudak büküşüyle topunu küçümseyip, odasına çekildi. Kapıyı yüzlerine örttü.
da.
Dışarda kalanlar hiç de şaşmadılar, kızmadılar
Portakalcının kuru karısı, eliyle : — Nah sana yaptı.
214
du.
XIII.
Raftaki çalar saat akşamın altısını gösteriyor-
Hâlâ sinirli Güllü, beyaz perdesi inik pencere önüne oturmuş, berber Reşit'iri söylediği «Devlet Kuşu»nu düşünüyordu. Neydi bu? Koca mı? Herhalde. İyi ama, ona neydi bundan? Koca isteyen mi vardı? Anası, babası, kardeşi, yakın uzak yığınla hısım akrabası dururken, Reşit emmi ne diye uğraşıyordu? Yoksa bunda çıkarı mı vardı?
Sıkıntılı bir iç geçirdi.
Ufacık ufacık gözleri birbirine çok yakın bu kupkuru adamı oldu bitti hiç mi hiç sevememişti. Tâ çocukluğundanberi ne zaman görse iğrenme karışık bir duyuyla yüzü asılır, kaçmak gelirdi içinden. Kanı kaynamamıştı bir türlü. Zaman zaman «Reşit emmi» diyordu ama, öylesine. Hani günün birinde çaresiz kalsa onu hiç acımadan boğup öldürebilirdi. En çok da babasına şaşıyordu. Ne bulmuştu bu kuru bamyadan? Ona karşı nefreti de bu yüzdendi ya! Yıllar yılı yularını ona kaptırmış, emrine girmişti âdeta. «— Cemşir, gel!», «— Cemşir git!», «— Cemşir rakı içek mi?», «Cemşir şöyle», «— Cemşir böyle»... Sanki ondan yeyip içtiği vardı dağ gibi babasının. Reşidin tiryakisi olmuştu basbayağı. Geoe Reşit, gündüz Reşit, yatarken, sabahleyin uyanınca Reşit, hep Reşit!
Yanına annesinin sokulduğuna dikkat bile etmedi.
Kadın çekinerek sordu :
— Ne düşünüyorsun yavrum?
Usullacık baktı. Yalnız annesini seviyordu Güllü. Yalnız sevmek değil, acıyordu da ona. Babası da, ağası da çok kötü davranıyorlardı. Ne zaman yumruklarını kaldırıp üstüne yürüseler, Güllü atmaca gi-
215
bi yetişir, babasını da, ağasını da göğüsleyiverirdi. Göğüsleyiverince kesesine mi kalırdı? Ne gezer? Anasından alınamayanı kızından almak istercesine ona saldırırlar, iter kakar, sümsüklerlerdi. Çokluk tokat yediği bile olurdu ya, aldırış etmezdi. Babası haydi neyse. Babaydı. El kaldırıp, vurmağa hakkı vardı. Kopuk ağasına ne oluyordu? Babası mıydı? Anası mı? Hiç, hiç bir şeyi değildi pis köpek. Dünyaya bir, pek pek iki yıl önce gelmişse ne olmuştu yâni? Dünyaya daha önce gelmek mârifetse, utanmadan, utanma ne kelime? Allah'tan korkup vicdanı sızlamadan el kaldırdığı anası da ondan yıllarca önce gelmişti dünyaya. Demek dünyaya önce gelmenin hiç mi hiç önemi yoktu. Bileğinin gücüne güvenerek, onu doğuran anasına bile el kaldırabiliyordu madem, Güllü de ona kaldırırdı işte!
Yüzü nefretle buruştu: «— Pis!» diye geçirdi. «Sevmiyorum, günahım kadar, hattâ hattâ Reşit emmi kadar bile sevmiyorum seni!»
O kadar sevmiyordu ki, gözlerinin önünde lokma lokma doğrasalar kılı bile kıpırdamazdı.
Çocukluk yıllarını hatırladı.
O yıllarda ne iyiydi.. Kız kardeşini mahallenin haşarı oğlanlarına karşı korur, eline bir lokma bir şey geçse yarısını bacısına vermeden edemezdi. Fırtınaların uğuldadığı, yağmurların ortalığı sel sele verdiği

karanlık kış günlerinde birlikte Seyhan nehrine giderlerdi çalı çırpı, odun toplamak için. Köpüre kö-püre, kıyılarını döğe döğe akan deli nehrin sürükleyip getirdiği ağaç kütükleri, tahta parçaları, çalı çırpıyı yakalamak için soyunur, azgın sulara girer, sa-atlarca uğraşırdı nehirde. Sonra sırılsıklam, bacısının yardımıyla, kan tere batarak odunlarla ötekileri eve getirirdi.
Eve kan tere batmış gelmez mi, Güllü dayanamaz, boynuna sarılırdı ağasının. Terli kıpkırmızı yü-
216
zünü öpücüklere boğar, ıslak üst başını değişmesine yardım eder, çay kaynatır, boyuna terleyen alnını eteğiyle siler, arkasına kuru bez yatırırdı.
Birinde, ağır bir ağaç kütüğünün altında saatlar-ca yürüyüp ter burnundan damlıyarak eve gelmişti. Tam sokak kapısından içeri girerken, ayağı eşiğe takılmış, yuvarlanmış, dizleri, avuçları kan içinde kalmıştı da ona nasıl acımış, nasıl ağlamıştı!
Kafasında gene ağasının o günkü kanlı hâli canlanmıştı. Acıdı ona. Gözlerinin önünde lokma lokma doğrasalar acıyıp acımıyacağını düşündü. Acırdı acırdı.. İstemezdi ağasının lokma lokma doğranmasını. Yalnız ağasının değil, hiç kimsenin!
Annesine yeniden baktı: Boynunu bükmüş, me-lül mahzun oturuyordu. İçine dokundu. Yüreği birden öyle kabardı ki, boynuna sarıldı:
— Anneciğim, niye öyle acı acı bakıyorsun? Kadın şaştı:
— Ben mi?
— Sen tabî. Kara kara bakıyorsun, içime dokundu!
Kadın ne türlü baktığının farkında bile değildi ama, demek kızının içine dokunmuştu bu?
Kızına sarılıp onu yüklü göğsünün üstünde sıktı :
— Yavrum, dedi boşnakça, Güllüm benim!
Güllü birden pirelendi. Annesinin kara kara bakışı, «—Yavrum benim, Güllüm!» derken gözlerinden yuvarlarlanan damlaları yadırgadı. Değişmiş miydi annesi; yoksa değişiyor muydu? Değişmiş, ya da de-ğişiyorduysa neden? Kızının başında dolanmakta olan bir şeylerden haberliydi de ona acıyor muydu?
Annesinin iki omuzundan sımsıkı tutarak kendinden uzaklaştırdı. Gözlerinin ta içine bakarak sordu:
— Ne o? Ağlıyor musun ne?
217
Kadın boşandı, hıçkırıyordu. Tuhaftı, hem de çok tuhaf. Annesini hiç bir zaman böyle zayıf gördüğünü hatırlamıyordu. Kuşkusu arttı. Bir şeyler biliyordu her halde. Bilmese anasına neden kara kara baksın, niçin ağlasındı? Arap Kemâl'le seviştiğini, ondan başkasına kaabil değil varmıyaaağını biliyordu. Yoksa babası akşam yeni bir teklifle mi gelmişti? Neden olmasın? Gelebilir, kadına kesin emirler verebilirdi. Kadın iki cami arasında kalarak ne yapacağını şaşırır, şaşırınca da...
Oysa Güüü'nün düşündüğünce, kadının bir şeyler bildiği yoktu henüz. Bildiği, Güllü'nün de öteki ablaları1 gibi, istese de istemese de satılacağıydı. Ama şu anda bunu düşündüğü için kızına melül mahzun, kara kara bakıp ağlamamıştı. Ağlaması, yetişip gelen kızının belki de bu yakınlarda babası tarafından satılığa çıkarılmak istenmesineydi. Cemşir'di bu. Aklı hükmetti mi. Reşide danışır, o da «— Çok münasip!» dedi mi, artık caymazdı vardığı karardan. Kızsa daha çok cumartesileri paydostan sonra ayna karşısında uzun uzun taranıyor, Arap oğluna daha güzel görünmek için sürüp sürüştürmese bile, boynunu boğazını kolonya pamukla siliyordu. Ne yapsa boştu oysa. Cemşir kızını birine satmak isteyecek de, kız, karşı koyacak, babasının satmak istediğine var-mıyacaktı ha? Buna pek de imkân yoktu ya, kız, herhalde böyle bir şey karşısında dayatıp, direnecek, bu yüzden belki de sopa yiyecekti. Kadını üzen de buydu işte!
Döğmesindi kızını. Onun yerine kendisini döğ-sün, vurup bir yanını kırsın razıydı da, yavrusuna iliş-mesindi. O mutlu olsundu, o kadar!
«— Ne o? Ağlıyor musun?» sorusuna anasının karşılık vermeyişine sinirlenen Güllü, sertçe sordu:
— Sana söylüyorum!
Kadın çekinerek baktı:
218
— Ne var?
— Niye ağlıyorsun? Boynunu bütü:
— Hiç. Büsbütün kızdı:
— Hiç değil, var bir şey. O kuru bamyanın babamı vakitsiz araması boş değildi. Söyle ne var? Niye aradı babamı?
— Vallahi hiç bir şey bilmiyorum kızım İçim kabardı..
— Bir insanın durup dururken içi boşuna kabar-maz. Söyle!
— Gözüm çıksın ki bir şey yok yavrum.. Gene de:

— Kuru bamyanın, dedi, babamı öyle vakitsiz aramasından bir iş var! Sen istediğin kadar sakia. Başıma devlet kuşu konacakmış..
Ve kesinlikle ekledi:
— Bana bak: Böyle bir şey varsa, yahut olur da babam beni de üvey ablalarım gibi satmıya kalkarsa, araya girme, karışma benim işime anladın mı? Benim yüzümden kötü kişi olursun, sonunda kabak senin başında patlar!
— Dillerinin altında ne varsa gelsin benimle kendileri konuşsun. Babam sana böyle böyle, kızınla konuş derse, git kendin konuş, de. Oldu mu?
Kadın ürktü. Hani olabilirdi böyle şey de, kocası git Güllüyle konuş filân derdi.
— Peki, böyle bir şey olsa., ne yapmak niyetin-desin?
— Ne yapacağımı bilirim ben. Sen araya girme!
Kadın korkmağa başlamıştı. Babayla kızın arasına girmek istemezdi ama, kocası onu keyfine bırakırsa.
219
Güllü sözlerinin ardını getirdi:
— Şu haline bak! Gök çürük içindesin. Ne hakları var? Hele oğlun olacak kopuk., bir günden bir güne al şunu harca ana dedi mi? Parası mı yok? Kafayı çekmiye buluyor. Sonra, Müdürün orospusu.. El âlemin dediğine göre, karı yemiyor yediriyormuş. Parayla oynuyor tekmil be!
Güllü doğru söylüyordu. Bir günden bir güne, evlât olup da, «— Anacığım, al şunu harçlık et!» dememişti.
— Allah'a taparcasına tapıyorsun onlara. Sen değil bes, analıklarım da., nedir bu korku? Nelerinden korkuyorsunuz?
Kadın yaşlı gözlerini kızına kaldırdı:
— Erkek, karısının küçük tanrısıdır yavrum! Tepesi attı:
— Nee? Küçük tanrısı mı?
— Evet. Küçük tanrısı!
— Babamla Hamza ağam senin küçük tanrıların mı demek?
— Baban. Hamza değil.
Güllü, bütün küçük tanrılara bir erkek gibi sövdü. Sonra :
— Onlar erkekse, dedi, biz de kadınız. Kadın olduksa erkeklerin esiri, kulu olmadık. Ama, sizin gibi kadınlara müstahak. İçer, sıçar, her bir haltı karıştırır, ırz namus tanımazlar, kazançlarındı ellerinizden alırlar, sonra da, küçük tanrı. Ben tanrı manrı bilmem. Sen sensin, ben de ben. Sayarlar hatırımı, sayarım hatırlarını. Saymıyorlar mı? Canları cehenneme. Hele telime dokunsunlar, kahpe dölüyüm beşlerine beş, ellerine taş!
Kadın ürktü :
— Güllüüü? Sertçe :
— Ne var?
220
— Bunun sonu iyi getirmez amma?
— Sen tapıyorsun da iyi mi getiriyor? Pakize'ye bak. Feleğe şuncacık minneti yok karının. Ben de onun gibiyim. İki el bir baş içindir. Aha, iki elim var benim de. Kocaya mocaya ihtiyacım yok!
Şaştı :
— Yok mu? , Kesti attı:
— Yok!
— Her cumartesiler süslenip sinemaya gittiğin neyin nesi?
Güllü :
— O başka, dedi. Onu seviyorum. Ama bir gün onunla evlenir, birlikte yaşar, yaşarken de huyu değişir, cart curta başlarsa...
— Başlarsa?
— Külahları değişiriz!
Pakize'yi hatırlamıştı birden. Kemâl'den cevap getirecek miydi acaba? Çünkü anasıyla konuşmuş olması gerekirdi şimdiye Kemâl'in. Şayet iyi bir cevap getirirse, ağzından öpecekti onu. Hani iyi bir cevap gelmeliydi ki, eh. Ağzı bir kat daha havalanır, minneti bir kat daha kalmazdı babasına falan. Kafa tutardı be topuna!
Çeyrek saat sonra Pakize deli deli geldi. Yumruklarını beline dayıyarak çıkıştı:
— Kız tenbel cenabet? Gülüverdi:
— Ne var?
— Ananın dini!
— Ne var bee?

— İşe niye gelmedin?
Güllü, «— Babam göndermedi» dememek için, attı:
— Hastaydım.
— Hasta miydin?
— Hastaydım.
221
— Neyin vardı?
— Başım ağrıyordu. Pakize öykündü :
— Başım ağrıyordu., hanımefendi, başı ağrıyor-muş...
— Vallahi başım ağrıyordu ha! Pakize, Güllü'nün annesine döndü :
— Doğru mu Meryem teyze? Kadın, kızını yalancı çıkarmadı:
— Doğru kızım. Bütün gün yattı, yeni kalktı val-laha..
— Öyleyse inandım.
Beyaz başörtüsünü atıp, üç basamakiık merdiveni rüzgâr gibi çıktı. Gözleri ateş gibi yanıyordu. İşlerin yolunda olduğunu anlıyan Güllü, arkadaşını elinden pencere önüne çekti, karşılıklı oturdular.
Güllü'nün annesi onları yalnız bırakmak için, kalktı.
Güllü fısıltıyla, ama sabırsızca sordu :
— Ne haber? Pakize müjdeyi verdi:
— Temam!
Genç kızın içini müthiş bir sevinç çılgınca dolaştı :
— Hadi?
— Valla.
— Ne dedi?
— Ne diyecek? Anasıyla konuşmuş..
— Konuşmuş ha? Ne demiş anası? Pakize gene yalancıktan kızdı:
— Ne demişse demiş. Oğlan diyor ki: Ne zaman isterse kaçıp gelsin. Başımın üstünde yeri var!
Güllü gittikçe artan çılgın sevinciyle arkadaşının boynuna sarıldı, yanaklarını öptü öptü öptü. Pakize bunalmışçasına :
— Yeter, dedi, yeter kız. Fellâh oğluna bir şey kalmadı..
222
Güllü'nün canı sıkıldı.
— Ne o? dedi Pakize.
— Konuşma benimle!
— Niye?
— Fellâh oğluymuş..
— Değil mi?
— Zıkımın dibi!
— Karnına.
— Senin karnına. Fellâh oğluymuş. Fellâh Çiftçi demek. Nş var?
— Hiiiç. Madem çiftçi demek, niye kızıyorsun?
— Kızıyorum işte, deme. İsterse Çingene olsun, makbulüm benim!
Pakize gene yalancıktan davrandı:
— Başlarım senin istavrozundan şimdi ha., ben gidiyorum!
Elini tuttu :
— Nereye?
— Nereyeyse nereye..
— Küstün mü bana yâni?
— Küstüm.
Boynuna yeniden sarıldı:
— Yook bacıma benim. Küsmeee...
— Peki peki, bırak!
— Küsmedin değil mi?
— Küsmedim bırak, deli eenâbet..
— Küsmedinse nereye gidiyorsun? Göz kırptı:
— Dostumun yanına!
Güllü bir kahkaha attıktan sonra:
— Yeni mi bu da?
— Tabî. Eskidiler mi tatları kaçıyor..

— Kaçıncı numara bu? Omuz silkti:
— Ne bileyim ben? Kâtipliğim yok ki, defter tutmadım. Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri daha. Hadi hoşça kal!
223
Hovardaca bir türküyü mırıldanarak, merdiveni Sndl. Kapıda Güllü'nün annesiyle karşılaştı. Kadın sordu :
— Gidiyor musun?
— Gidiyorum teyze. Berelerin nasıl oldu? Kadın sıkıntıyla içini çekti, karşılık vermedi. Pakize anlamıştı:
— Erkeğe bağlanıp taptın mı, şımarırlar, sonu da böyle olur işte..
Merdiven başındaki Güllü'ye döndü :
— Benden sana abla nasihati kız: Hiç bir eşşoğ-lu eşşeğin kahrını çekme. Hatırını sayarsa sen de say. Saymadı da cart curta başladı mı, kuyruğuna tenekeyi bağla, at tekmeyi!
Güllü de tıpkı böyle düşünüyordu :
— O kadaar, dedi.
— Beni görüyorsun. Nasılım ben? Feleğe minnetim var mı? İki el bir boğaz için. Çalışıyorum da. Canım erkek mi istedi? Erkekten çok ne var? Birini
• gözüne kestirirsin. Tıpış tıpış gelir enayi. Bitti mi işin, hadi bakalım dersin, al palamarı, yallah!
Güllü'yle annesinin kahkahaları arasında basıp gitti.
Güllü, annesine döndü :
— Gördün mü kadını., nasıl? O da kadın, sen de, analıklarım da...
Kadın gene de başını gururla kaldırdı:
— Baban gibi kocayı bulsun da kurtarsın kendini. O berber Reşit arada olmasa, babanız gibi baba yoktur amma, ne fayda. Benim kocam gibisini göremiyorum erkeklik bakımından!
Güllü de Kemâl'i hatırladı:
— Ben de benimki gibisini, dedi.
Anayla kız yeniden, heyecanla sarılıp öpüştüler.
Güllü, aldığı müjdeden ötürü öylesine bir çılgın
neşe içindeydi ki, yüksek bîr yere çıkıp, aldığı müj-
224
deyi dünya'ya avaz avaz haykırmak istiyordu. Kemâl, «— Başımın üstünde yeri van demişti. Hiç kimseden korkusu yoktu artık. Babası, ağası, berber Reşit... vızgelir tırıs giderlerdi!
Gözlerinin içi alev alev parlıyordu. Annesiyse, kapının ordan kızına bakıyor, onu böyle kabına sığmaz hâle getiren neşenin ne olabileceğini anlamağa çalışıyordu. Günlerdir hemen hemen tutuklanmıştı kız. Pâkize'yse, Fellâh oğlundan haber getirmiş olabilirdi. Gelen haber, kızını madem böylesine mutlu kılmıştı, varsın gelsindi. Kızının mutluluğu onun felâketi de olsa razıydı. Tek kızı sevinsin, kabına sığamasın, coşsun, evinin içinde bülbül gibi şakısındı. Bunca yıldır kanlık yapıyordu Cem-şir'e. Öteki karıları da karılık yapmış, yığınla oğlan, kız doğurmuşlardı. Cemşir, öteki karılarından olma kızlarını inek satar gibi satmış, sattıktan sonra da unutuvermişti. Ama Güllü onlara benzemiyecekti besbelli. Varsın benzemesindi üvey ablalarına. Ötekiler babalarının karşısında gık dememişlerdi de ne olmuşlardı? Hiiç. Birkaç yıl, sonra başka başka kocalara varmışlar, ya da ayakları kayıp genelevlere... İçi titreyerek kızına baktı. Hayır hayır, Güllü onlara hiç benzemiyecekti inşallah. Pek pek Pakize gibi, kendi başına buyruk sevdiği, gönlünün çektiği erkekle yaşar, tıpkı tıpkısına Pakize gibi, usandı mı bağlardı kuyruğuna tenekeyi. Bağlasındı, canı sağ olsundu da bağlasındı itoğlu itlerin kuyruğuna tenekeyi... «— Yazının ne idiği belirsizine var, dayağına küfürüne tahammül et, kazandığını teslim et avucuna. Bu daha mı iyi? Aferin Pakize'ye. Varsın Güllü de onun gibi, kemiğini kemirtmesin!»
Çalışan bir kadın için erkek, bulunmaz bir meta değildi. Erkek dediğin, karısının karnını doyurmalı, üstünü başını bütünlemeliydi. Karnını doyurmaz, üstünü başını bütünlemez, üstelik elindekini çekip alır-
225
F.: 15
sa, ne demiye çekmeliydi kahrını? Delilikti ama, ne fayda? Geçmişti kendinden artık. Onun yaşamı böyle gelmiş böyle gidecekti. Bari kızı kurtulsundu.
— Pakize doğru söylüyor kızım, dedi. Onun dediğini tut. Erkeğine kemiğini kemirtme!
Güllü'yse tamamiyle başka şey düşünüyordu: Madem «— Başımın üstünde yeri var. Ne zaman isterse gelsin!» demişti, hiç vakit geçirmese miydi acaba?
Annesinin dediklerini anlamadı:
— Ne dedin?
— Pakize'nin dediğini tut diyorum.

— Ne dediydi ki?
— Erkeğine kemiğini kemirtme! Güllü birden anladı:
— Demek dediğime geldin?
— Geldim kızım. Babandan başkası olsa, ben de Pakize gibi yapardım ama, baban...
Tepesi attı:
— Amaan sen de!
— Niye?
— Baban baban.. İç geçirdi:
— Baban gibi erkek göremiyorum yavrum. Benim değil, herkesin gözü onda. Komşu kadınların bana nasıl imrendiğini de biliyorum. Hattâ beni kıskananlar da var. Hem de taze kadınlar, kızlar., bu da bana yeter. Baban benim küçük tanrım. İsterse beni çekip vursun, etimi lime lime doğrasın. Kanım helâl ona!
Güllü koştu annesinin boynuna sarıldı, öptü öptü.. Hak veriyordu. Annesi, babasına karşı nasılsa, Güllü de Kemâl'e karşı tıpkıydı. Annesini yüzde yüz anlıyarak onun yıllardır alışkın olduğu kokusunu gene hazla kokladı, bir zamanlar emdiği iri memelerinin üstüne başını koydu. Daha çok da sevinçten, hıçkırmağa başladı. ,,
226
Annesi ise coşmuştu :
— Seviyorum, hâlâ seviyorum babanı kızım. Onun karısı olmak az şey mi? Düşmanlarım çatır çatır çatlıyorlar. Bu da bana yeter. İsterse kemiklerimi kırsın!
Kızının başını göğsü üzerinden kaldırıp, önemle sordu :
— Öbür karılarının yanında niye yatmıyor? Güllü gülüverdi:
— Seni onlardan daha tatlı buluyor herhalde..
— Tabî. Yoksa niye benimle yatsın?
— Seviyor seni anacığım, seviyor!
— Bu da bana yeter..
Güllü göz kırptı:
— Kemâl de beni onun seni sevdiği gibi seviyor işte!
Kadın, kızına anlayışla baktı.
Güllü, bunca yıldır tanıdığını sandığı annesinden neler de neler işitmişti. Tuhafı, böyle konuştuğunu işitmediği gibi, konuşabileceğini de sanmazdı. Kocasını hâlâ nasıl sevdiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Demek babası bu kadar yakışıklı bir erkekti? Şim-diyedek buna da dikkat etmemişti. Babası onun için, iriyarı, kaba saba, kalın kaş, bıyıklı, iri yumruklu bir adamdı işte. Filimlerde gördüğü bu tip erkekler, amca, baba, dayı rollerine çıkıyor, jön rollerineyse daha çok Kemâl'e benzeyen, ince uzun tipler konuluyordu ki, yakışıklı erkekler, baş rollere konulan bu ince uzun, göbeksiz jönlere benzeyenlerdi.
«— Erkek, karısının küçük tanrısıdır!» sözlerini hatırladı.
Gerçekten de, Kemâi neden onun küçük tanrısı olmasındı?
Annesini ıslak gözleriyle bırakıp, pencere önüne gitti, dizleri üstüne oturdu.
Dar sokağa karanlıklar inmişti. Yölın ayaklı ço-
227
uıaca Karanlığında bir kedi yavrusuyla oynuyorlardı.
Pencerenin beyaz perdesini indirip kalktı, gaz lâmbasını yaktı.
Evet evet, Kemâl de onun küçük tann'sı olacaktı!
Odanın ortasında canlı bir soru gibi durdu: Şimdi ne yapmalıydı? Beklese mi, yoksa hemen haber gönderip, yarından tezi yok, basıp gitse mi?
Nasıl gidecekti?
Gene Pakize'ye iş düşüyordu galiba.. Haberi götürüp, haber getirdikten sonra bir sabah, ya da bir akşam, bohçasını kapıp, yallah!
Kendi kendine sordu :
— Yallah ama, nasıl? Neyle?
Kafasında bir taksi canlandı. Kemâl taksinin içindedir. Sabırsız, heyecanlı. Belki de hafif tertip sarhoş. Belki değil, sağlama içmiş olurdu. Birinde, «— İnsan kafayı buldu mu daha cesur oluyor!» dediğini hatırladı. Onun için, o kebapçıda gene şarap içer, kafayı bulur, bir taksi çevirip girer, sözleşecek-leri yerde onu beklerdi.
Birden heyecanlandı: Koltuğunda bohçası, beyaz başörtüsünü savura savura giderdi ona. O hemen davranır, arabanın kapısını açardı. Girerdi yanına. Taksi şoförü herhalde arkadaşı, ya da hiç değilse tanışı olurdu, dönüp bakmadığı gibi, dikiz aynasını ayarlayıp da gözetlemezdi. Kemâl koluna alırdı Güllü'yü. Güllü kendini bu sağlam kola bırakıverirdi. Hattâ başını genç adamın göğsüne düşürür, yüreğinin çarpışını tatlı tatlı dinlerdi!

— Sinemadaki gibi! diye mırıldandı.
Kendini Kemâl'in koluna yaslanmış farzetmek-ten gelen bir heyecanla titredi. Gözlerinin içi yanıyordu. Şimdi düşünürken böyleydi, ya ona kaçtığı gün, takside, başını onun göğsüne düşürdüğü sıra?
228
— Dünya ne güzel., iyi ki doğdum, onu iyi ki sevdim!
Bir kıyıya geçip oturdu.
Kemâl'in, içi nasırlı, kocaman eli koltuk altından kayıp göğsünü avuçlardı belki de. Tabî avuçlardı, durur muydu hiç? Sinemada bile, o kadar insanın içinde rahat durmazdı da, takside başbaşa oldukları sıra... «— Durmasın, varsın durmasın. Ne isterse yapsın. Onun değil miyim? O da benim küçük tanrım değil mi?»
Annesini arandı, yoktu. Az sonra alt evden birtakım bezlerle çıktı. Kaldığı yerden düşünmesini sürdürmek istediyse de olmadı. Annesiyle bakışları karşılaşınca da utandı. Sanki annesi aklından geçenleri okuyormuşçasına!
Kadın, kızının bu düşüncesini güçlendirir biçimde çapkın bir göz işareti yaptı:
— Ne düşünüyorsun? Şaşaladı:
— Hiiç.
— Aklından gene ne yaramazlıklar geçiyor? Büsbütün şaşaladı:
— Hiiiç valla..
— Demek Kemâl'i... Kesti attı:
— Evet, evet, evet! Sonra ayağa fırladı:
— İbrik nerde?
— Ne yapacaksın?
— Ayaklarımı yıkıyacağım..
— Alt evde.
Merdiveni bir solukta indi, alt eve girdi, ibriği alıp dışarı çıktı. Ortalık iyice kararmıştı. Avlunun sıra sıra odalarının pencerelerinde ışıklar yanmıştı. İçeri, dışarı girip çıkanlar...
Yaşlı bir ses:
229
I
I
— Ooo... Âdeeeem!
Bir çocuk gölgesi koşarak avludan içeri girdi.
Güllü elinde ibrik, dikiliyor, düşünüyordu: Sonra eve geliyorlardı taksiyle. Kemâl'in anlattığına göre, evleri bahçelerin içindeymiş. Demek boy atmış kocaman kocaman ağaçların arasındaydı? Koltuğunda bohçası, Kemâl'in ardında, birazcık suçlu, evden içeri girerdi. Kemâl'in yaşlı annesi karşılar, elini uzatırdı. Bu eli, belki de mavi damarları fırlak bu kupkuru eli alır, heyecanla öper, alnına götürürdü. Sonra o da, yâni Kemâl'in annesi de, «Gelinbni kucaklar, alnından öperdi. Daha sonra herhalde bir masa başına geçerlerdi. Kızın kaçıp geleceğini bilen kadın mutlaka akşam için bir şeyler hazırlamış olurdu. Yemeklerini pek konuşmadan, ama Kemâl'le sık sık kaçamak bakışlar atarak, yerler, vakit gelince de...
Kafasında Pakize canlandı: İlk gece'ye dâir neler anlatmıştı neler.. Allah kızların canını yakmaktan zevk mi alıyordu? Alıyorsa, hıncı neydi kızlara?
İç geçirdi.
Ama o geceden sonra... Pakize: «— Ondan sonra kervan geçer, yol olur!» demişti. Kâfir karı neler bildikten başka, öyle de tuhaf, insanı gülmekten ka-tıltacak biçimde konuşurdu ki!
«— Sevdiğinle yatmak dünya cennetidir kız!»
Güldü.
«O gece»yi tasarlamağa çalıştı. Evleri tek gözden ibaretse, kaynanası nerde yatardı?
— Komşularda belki, dedi. Sonra da omuz silkti:
— Nerde yatarsa yatsın, onu mu düşüneceğim? Düşünmek istemiyordu ama, henüz yüzünü bile görmediği kadın kafasına fena yerleşmiş, «O gece»yi istediğince düşünmesine bırakmıyordu. Nasıl kadındı acaba? Kemâl, «— Ufak tefek, kırış kırış..» demişti. Bütün yaşamı, hemen hemen tek gözden iba-
230
ret eviyle bahçesinde geçmişti. Belki de aksi bir kadındı da Kemâl saklıyordu bu yanını. Kemâl'i çok severmiş babasına benziyor diye. Bu yüzden de oğluna inadına düşkünmüş. Oğullarına çok düşkün anaların, gelinlerini sevmediklerini söylemişti Pakize. Pakize'nin kaynanası öyleymiş. Gece yarısı çokluk odalarına girer, «— Ben de burada, sizin yanınızda yatacağım!» diye tuttururmuş. Ama Pakize tak-

mazmış hiç. Birinde kapmış sopayı, yer misin yemez misin? Sakın Kemâl'in annesi de bu biçim analardan olmasındı? Oğluna çok düşkün olduğuna göre, herhalde. Başörtüsüz gezdiğine, saçlarını kestirip kıvırttığına karışırsa külahları değişirlerdi bak. Hele karışsındı.. «— Vallaha Pakize gibi sopayı kaptım mı...»
Sokaktan bir sarhoş narası geçti.
Canım, kocakarıya gelin gitmiyordu ya! Oğluna. Oğlu karışsa da, «— Başını ört!» ya da, «— Saçlarını kestirip kıvırtmanı istemiyorum. Çok daha güzel oluyorsun, seni kıskanıyorum..» dese bak giderdi hoşuna ama, anası? Karışmasındı. Bahçesi, sebzeleri, varsa meyveleriyle uğraşsındı. Nesine gerekti gelin, gelinin başı açık gezmesi, saçlarını kestirip kıvırtması, kıvırtmaması? Hooş, Kemâl, «— Anam bizimle oturamaz» demişti birinde, «— .....toprağından
ayrılamaz o. Biz şehirde otururuz. Tutarız iki odalı bir ev, ooooh!»
Tabi tabi, ayrı oturmalıydılar. O zaman ne iyi... iki odalı, şipşirin bir evceğiz. Sedir örtüleriyle perdelerini kendisi işliyecekti; tıpkı Pâkize'ninki gibi. Mor pamukakiyle beyazı karıştırıp, dumanlı dumanlı çiçekler.. Ya da Bankocu Kıymet'in perdeleri gibi.. Kıymet'inkinde bir sıra, tüfekli asker vardı...
Asker deyince... Kemâl'i topçuya ayırmışlardı. Askere gidince Güllü yalnız kalacaktı. Ne yapardı? Yeniden fabrikaya mı girerdi? Yoksa, Kemâl'in an-
231
nesiyle... hayır hayır, annesiyle oturmak istemezdi? Yeniden fabrikaya girmesi daha iyi olurdu. Paradan paraya kocasına harçlık gönderir, tatillerde de kaynanasını görmeğe giderdi. Her gidişinde ona ufak tefek hediyeler götürür, geceyi yanında geçirir, sabahleyin de erken erken tutardı şehrin yolunu ki, böylesi daha iyiydi. Burun buruna olurlarsa birbirlerine çabucak doyar, birbirlerinden bıkıp usanırlar, başlardı dırıltı.
Ama Kemâl askerden döndükten sonra... «— Belki de ustabaşı olurum..» demişti. Olsa, oluverse. Kendisi de ustabaşı karısı. Şimdiki ustabaşı'nın capone kollu karısı gibi. Saçlarını kestirip kıvırtır, onun gibi capone kollu giysiler, şapka bile giyerdi be! Ya dudaklarını boyayıp, gözlerine sürme çekmesi? Boyanır, sürmelenir, pudralanır, şapka giyerdi işte. Kim karışabilirdi kocası istedikten sonra?
Ya bayramlarda küçük sıra ustalarıyla yağcılar, işçiler,'küçük kâtiplerin bayramlaşmaya gelmeleri? Kanlarıyla çekinerek gelir, ellerini sıkarlar, karşılarında ezile büzüle otururlardı. Bu arada tabî işsiz oğullarıyla kocaları için iş ricasında bulunanlar da olaaaktı. O zaman, şimdiki ustabaşının karısı gibi sorardı: «— Ne var hanım? Ne istiyorsan açık söyle!»
Yaşlı, ya da genç kadın kızara bozara, ellerini ovalıya ovalıya: «— Ah hanımefendi» derdi, «—..... kocam altı aydır işsiz. Sıkıntı içindeyiz. Hasta çocuğumun ilâcını bile alacak paramız yok!»
Ustabaşının karısı gibi sorardı: «— Peki ne yapmamı istiyorsunuz?» «— Beyinize söyleseniz de bir iş verse bizimkine..»
«— Ne iş yapar kocanız?» «—¦ Fabrikada ne iş olsa., vallahi bugünden yarına yiyeceğimiz yok hamfendi, inanın!»
232
Güldü.
«Hamfendi» olacaktı, «Bey» karısı!
Kimbilir nasıl hasetle bakarlar, mahallede nasıl dedikodu ederlerdi! Etsinler, etsinlerdi be, cehennemin dibine kadar. «— Hamfendi olacağım, elbette olacağım. Çatlayın, patlayın, kıskançlıktan kendi kendinizi yeyin. Güllü hamfendi!»
Ama Güllü adı iyi değildi. «Güllü hamfendi». Hiç işitmemişti. Belki de değiştirirdi. Şimdiki ustabaşının karısının adı neydi?
Uzun uzun düşündü.
Birden buldu: Serap! Tamam, Serap hanım. O da adını Serap olarak değiştirirdi. «— Hamfendici-ğim, Serap hamfendi hazretleri.. Beyinize lütfen söyleseniz de...»
İçinde birden gene Pakize!
Kâfir karı, ona Serap der miydi hiç? Hele Serap hamfendi? Dünya, dünyaya geçse demezdi. Belki de kıskanırdı o da başkaları gibi. Belki de değil sağlama.
Omuz silkti .
Kıskanırsa kıskansındı. Konuşmayıverirdi daha olmazsa be. O zaman da dedikodu mu yapardı? «— Ustabaşı karısı oldu diye burnu büyüdü mü derdi? Civciv, yumurtadan çıktı kabuğunu beğenmiyor mu? Belki de demezdi ama, derse desindi isterse. Ne ihtiyacı olurdu o zaman Pakize'ye? Yeni yeni ahbaplar, yeni yeni bildik, gördük, tanıdık, eş, dost... Yeni ahbaplarla yeni yeni eş dost gibi, yeni, yepyeni ev eşyası satın aldırırdı kocasına. Yeni giysileri de olurdu ki, bütün bu yenilikler karşısında Pakize zâten olmazdı. Misafir hamfendiler ne derlerdi sonra? «— A... Serap hamfendi, doğrusu aşk olsun. Kim bu kaba saba işçi karısı? Size doğrusu hiç yakışmıyor! Nasıl tahammül ediyorsunuz?»

233
Gecenin derinliklerinde birden Hamza'nın narası!
İrkildi, kafasındakiler siliniverdi. Nâra uzaklardan, tâ uzaklardan geliyordu. İçine çam isi gibi bir sıkıntıdır çöktü. Geliyordu Allah'ın belâsı gene. Belki de babası, Reşit emmisi falan da birlikteydi. Zil zurna, cıvık mı cıvık... «— Allah kahretsin böyle insanları!»-
O zaman bunların da ayağını keserdi evinden. Tabî keserdi. Koskoca bir ustabaşının evinde ne işi vardı böyle yılışık, kaba saba, zil zuma, terbiyesiz insanların?
Elinde ibrik, ayaklarını yıkamayı unutarak, içeri girdi.
— Gözün aydın. Geliyor seninkileri
İbriği bırakıp yukarı çıktı. Ayaklarını yıkamamış-tı ama zararı yoktu. Kirli değillerdi. Utançtan ayak yıkama icadını çıkarmıştı annesini oyalamak, dışar-da rahat rahat düşünebilmek için.
Ani bir kararla döşeğini kucakladı, her zaman yattığı baş köşeye götürüp attı.
— Ben bunların kahrını çekemem. Sorarlarsa hasta, vurdu kafayı yattı dersin!
Annesi:
— İyi ya, dedi. İyi ama...
— Aması maması yok. Ağızları leş gibi rakı ko-kuyordur gene. İstemiyorum. Beni uyandırmasınlar!
— Bana göre hava hoş kızım. Ama bilmiyorum, böyle ilk akşamdan seni uyuturlar mı?
Güllü kızdı:
— Ne karışıyorlar bana? Keyfimin kâhyası değiller ya!
— Değiller, değiller ama...
— Sen karışma. Araya da girmeğe kalkma! Kadın boynunu büktü :
— Girmem yavrum.
234
— Girme. Ben yatayım da onlar da kaldırsınlar sıkıysa..
Yatağını sinirli sinirli serip, girdi. Yorganı tepesine çekti. «— Ben yatayım da onlar da kaldırsınlar sıkıysa» dediği halde, babasından çok Hamza'-nın tebelleş (*) olacağına hiç kuşkusu yoktu. Leş gibi kokan ağzıyla yanına gelecek, «— Bacı, kız bacı. Sen kimin bacısısın?» diye yorganı çekecek, el şakasına başhyacaktı.
İstemiyordu, sevmiyordu bu tür şakaları!
Hamza'nın yakınlarda patlryan yeni bir narası, Güllü'nün aklını başından aldı. «— Pis cenabet!» diye homurdandı yorganın altında. «... gözü çıkası-ca...»
Fitil gibi Hamza'ysa keyiften uçuyordu. Bacısı, Ramazan efendinin karrsı olup çiftliğe yerleştikten sonra, Allahını şaşıracaktı dünyanın. Altında sekiz silindirli hususî, dosta düşmana karşı, allööööööş!
Bir ara :
— Lan baba! dedi.
Cemşir de en az oğlu kadar sarhoştu :
— Hı?
— Sen kimin babasısın?
— Oğlumun!
— Bize yan bakana?
— Yan takarız!
Cemşir, oğlunun koluna girmiş, onu sımsıkı tutmağa çalışıyordu. Çalışıyordu ya, oğlan öyle sarhoştu ki, bıraksa yuvarlanacak, hemen de sızacaktı.
Bir ara babasının kulağına fısıldadı:
— Desene Reşit emmide de iş yokmuş?
— Yokmuş, dedi Cemşir.
— Ben nasılım? Benim içtiğim rakıyı içse... hı?
— İçemez ki.
— Belle ki içti?
<*), Tebelleş : Musallat olmak.
235
I
— Bir hafta yerinden kalkamaz!
Hamza memnun, babasının boynuna sarıldı:
— Öpecem seni baba!
— Öp oğlum. Yanaklarını öptü öptü.
— Baba!
— Hı?

— Ben kimin oğluyum?
— Babanın.
— Babam kim benim? Adı ne?
— Bilmiyor musun? Kızdı:
— Lan baba, bak, bozulurum ha! Adı ne benim babamın?
— Cemşir, dedi Cemşir çaresiz.
— O kadar. Senin oğlun büyüyünce kim olacak?
— Babası.
— Bize yan bakan var mı? Olabilir mi?
— Olabilir mi hiç oğlum?
— Olursa?
— Olur da yan bakarsa, yan takar mıyız?
— Bak hele bak! __ 9
Sonra tehlikeli yalpalarla gene yürüdüler. Çamurlu, dar sokaklarda duvardan duvara yalpalıya-rak yürüyorlardı. Yürüyorlardı ya, aklı fikri âsi kızın-daydı. Bu kafayla açarlarsa açarlardı Güilü'ye. Açarlardı ya, nasıl? Nasıl açarlarsa uygun düşerdi? Doğrudan doğruya kıza mı açsalar, yoksa kızın anasına mı açsalar da, anası usulüyle... çünkü madem Fel-lâh oğlunda gözü vardı, belki de terslenir, artık eksik lâf ederdi ki, Cemşir'den çok Hamza bozulabilir, bu suretle bir çuval incirin içine...
— Baba!
— Emret.
233
— Sen kimin babasısın?
— Yiğit oğlumun!
Bir nâra attıktan sonra bağırdı:
— Atalım atalııiım!
Cemşir, yerliler gibi karşılık verdi:
— Nereyeee?
— Herkesi sevdiğinin kucağınaaaa! İkisi iki yandan bağırdılar:
— Eheeeeeeey! Yakınlarda bir ses :
— Yaşaaa! dedi.
Hamza peltek, sarhoş ağzıyla yapıştırdı:
— Sen de yaşa.
— Hep yaşıyalım, dedi sahibi belirsiz ses.
— Yaşıyalım, karşılığını verdi Hamza.
— Nasıl?
— Nasırdı, yumuşadı! Ses kızdı:
— Ne o? Deveye mi binmişsin ne? Hamza da kızdı:
— Bindim, heye. Gel de indir!
— İndirirsem bir daha kalkamazsın..
— Kalkmışı var!
Korkunç bir ağız dalaşı için bu yetti de arttı da. Görünmez adamın sesi usulünce ana avrat söğdü. Hamza, Allah kitap karıştırdı. «— Erkeksen meydana çık!» dedi. Erkekti ama, itle köpekle uğraşacak vakti yoktu. Cemşir ne türlü diller dökse, Hamza'ya etki yapmıyor, basıyordu küfürü. Anlaşılan, sesin görünmez sahibini sahipleri içeri çektiler de Hamza kendi kendine bağırdı çağırdı, söğdü saydı. Sonunda baktı ki karşılık gelmiyor, gururu okşanarak, babasına :
— Pes etti ibne, dedi. Babası çaresiz:
— Bak hele bak..
— Etmese n'olurdu?
237
K, kan olurdu.
— Kim kaybederdi?
— Ooo!
Babasının «— O!» değilde «— Ooo!»su, Ham-za'nın gururunu büsbütün okşamıştı. Son bir Adana biçimi naradan sonra :
— İsa'sını, Musa'sını, yedi göbek sonra gelecek zürriyetini İskender'in askeriyle.....
Diye, o biçim bir küfür patlattı. Karşılık alamayınca, daha fazla durmanın gereksizliğine hükmederek, ama nazdan sarhoş, yürüdü.

Bütün bunlar olurken Cemşir, hâlâ meseleyi kızına ne türlü açması gerektiği üzerindeydi. Gece herkes yattıktan sonra karısına açardı. Derdi ki: «— Kızın ağzını ara. Böylesine zengin bir çiftliğe gelin gitmek ister herhalde. İstemezse deli derim ona. Aklını peynir ekmekle yemiş derim!»
Ve fısıldardı:
«— Üstelik bin kayme de başlık alacağız!»
İç geçirdi.
Şu sıra Reşit de olsaydı ah.. Reşit de şu sıra yanlarında olsa, tadından yenmezdi hani. Çünkü, kendi yok, Allahı vardı, ne tür lâf edilmek gerektiğini bilirdi hakçası. «— Herif yarım kiloluğun yarısını içince murt oldu be!» diye geçirdi. «— Ben? Bense hem Resifle içtim, sonra da Hamza'yla devam ettim. Lâkin iyi dayandım. Sarhoşum amma, kulağas-ma. Hamza gençken, benden beter. Onu İdare etmeliyim. Yoksa bir çuval incir berbat olur!»
Hamza'nın koluna sımsıkı yapışmıştı. Çamurlara bata çıka yürüyor, arada korkunç yalpalarla allak bullak oluyorlardı.
Evlerinin bulunduğu avlu kapısına gelince Hamza durdu, sallandı, sonra yeni, zifir gibi bir nâra attı :
— Ooooooof Allah of!
238
Deminki ses gibi sinirli biri karşılık verdi:
— Ohaaaa!
Hamza âdeta ayıldı. Allahlı kitapıı bir küfür savurduktan sonra:
— Erkeksen meydana çık gâv gâv! diye bağırdı.
Kışkırtıcı tınmadı bile:
— Ooooşt!
— O kesiiik, dedi Hamza.
Babası kolundan sertçe çekip avluya sokma-saydı, kışkırtıcı «— Kesikse üstüne otur!» diyecek, Hamza çılgına dönecek, uzıyacaktı. Zâten Güllü'nün anası kapıyı açmış, onları bekliyordu. Hamza hemen girmedi:
— Baba, dedi.
— Hı?
— Lan baba?
— Hı oğlum?
— Efendim de lan Allahçı baba!
— Efendim oğlum, emret!
— Öldük mü* biz?
— Niye ölelim ciğerim, düşmanlar ölsün!
— Madem ölmedik, niye o ibnenin ağzının kayarını vermedik?
Cemşir, oğlunun huyunu suyunu bildiği için alttan aldı:
— Yakışır mı? Herkes ne der?
— Ne der?
— Cemşir ağanın yiğit oğlu, çoluğa çocuğa, ite köpeğe uyuyor der!
Hamza sarhoş gözlerle babasına şöyle bir baktı. Aklına yatmıştı:
— Doğru, dedi. Bizi ayıplarlar değil mi?
— Bak hele bak..
— Uyduğumuz, bir adam olmalı hı?
— Değil mi ya?
— Biz kiiiim, o kim?
239
— Tabi yahu.
— Biz kimin hısımı olacağız?
Cemşir bunu hatırlayınca gülümsedi ama, karşılık vermedi. Oğlanı içeri sokmaya çalıştı. Sokamadı. Ayağını eşiğe dayamış, keçi gibi direniyor, girmek istemiyordu.
— Söyle, diye üsteledi, kimin hısımı olacağız biz?
Cemşir çaresiz:
— Büyük çiftçi Muzaffer beyin, dedi.
— Kim Muzaffer bey?
— Vali paşanın kafasına iskemle indiren... Hamza, Muzaffer beyin şerefine yeni bir nâra
attıktan sonra, içeri girdi. Oda sallanıyor, raftaki gaz lâmbası, tavan, döşeme, serili yatak geniş eğrilerle sanki yer değiştiriyorlardı.
Hamza merdiveni çıktı, trabzana tutundu:

— Ooooooof... Allaaaaaaah! Ben mi uçuyorum, ¦ev mi sallanıyor?
Birden serili yatak dikkatine çarptı:
— O yatan kim?
Kendi kendini cevapladı:
— Güllü mü?
Anne'nin yüreği ağzına geldi:
— Güllü, dedi. Güllü yavrum. Sendeledi:
— Yâni bacım hı?
— Niye yatıyor?
— Hasta, başı ağrıyormuş.. >
— Niye ağrıyormuş?
Yatağa doğru sendeleyen oğlunu önleyen anne:
— Gitme, dedi, bırak..
— Onu kim hasta ettiyse söyle ana, söyle onu hasta edenin Allahını kitabını, yedi göbek sonraki zürriyetini...
Odanın orta yerine gelmiş, sendeleyip duruyordu. Kadın, elinden geldiğince zaptetmeğe çalışıyor-

sa da, genç adam ayakta duramıyordu. Anası tutmasa yuvarlanacaktı:
— .....söyle! Benim bacımı kim hasta etti? Biz
öldük mü? Bize kim derler?
— Baba!
Cemşir ağa bir kıyıdan cevapladı:
— Buyur oğlum?
— Söyle, bize kim derler?
— Bize biz derler yavrum!
— Bugüne bugün kâinata hükmetmiyor muyuz?
— Ediyoruz oğlum.
— Bize yan bakana ne yaparız?
— Yan takarız!
— Bize kim yan bakabilir baba?
— Kimse bakamaz!
— Deminki gâv gâv'a niye uymadık?
— Şerefimize yakışmazdı oğlum..
— Yoksa?
— Habibini şaşırırdık!
— Şaşırırdık ki o kadar olur. Amma, duyuyon mu ana? Amma, bir düşündük, uyacağımız, adam değil. Uyduğun bir adam olmalı ki, herkes ulan aşk olsun, aferin be desin!
Sarhoşluktan buğulu gözleriyle babasını arandı :
— Car çakala uymak bize yakışmaz değil mi baba?
— Yakışmaz oğlum.
— Baba!
— Babam?
— Biz kime hısım olacağız?
Cemşir akları kanlı, iri gözleriyle karısına baktı. Kadın iğne üstünde gibiydi. Hamza tekrarladı:
— Kime hısım olacağız baba, söylesene! Söyle de anam duysun!
Anasının boynuna sarıldı, yanağını öptü :

F.: 16
— Ana!
— Anam?
— Bil bakalım, biz kime hısım olacağız..
— Bilmiyorum oğlum. Allah kime kısmet etmişse...
— Çiftçi Muzaffer beye be, Muzaffer beye! Sendeledi. Anası zor zaptetti gene.
— Muzaffer bey, de, orda dur! Bu memlekette çiftçilik dersen onda, kabadayılık dersen onda. Üstüne yok!
Babasına döndü :
— Var mı baba?
— Yok oğlum.

— Herif bir kızmış bilmem hangi paşa'ya, iskemleyi arkalığından bir tutmuş, demiş lan paşa, seni bana sayıyla mı verdiler? İskemleyi paşa'nın kafasına geçirince herifin Allahı şaşmış!
Durdu, sözlerinin etkisini anlamak istercesine bir süre çevreyi dinledikten sonra :
— Biz, dedi, böyle bir soyluya hısım olacağız işte ana!
Sendeledi. Sonra başını kaldırdı, gaz lâmbasına baktı:
— İ... lâmbaya hele., mostra mı ne? Lan lâmba, yerinde niye duramıyorsun lan? Vay Allahsız... ana be, söyle şu lâmbaya yerinde dursun!
Güllü'nün yatağına devrildi.
Kız tetikteydi, yorganın altında homurdandı. Hamza duymadı bereket versin. Duymadı ama, kız kardeşinin hastalığı aklına gelmişti gene. Yorganın ucunu kaldırdı :
— Bacı!
— Allahcı bacı, neyin var? __ .....?
— Hı? Neyin var Allahçı?
242
— Sen kimin bacısısın? Cevap versene kız! Bak, yorganı çekiyor hasiyet., bu yorgan böyle duracak işte!
Güllü yeni bir homurtuyla yorganını gene sertçe çekip, çıplak bacaklarını örtmek istediyse de, Hamza bırakmadı:
— Kız çekme, çekme diyorum kız ha!
Güllü gene de yorganın altına dertop olmuştu. Hamza yeniden, sertçe çekip aldı yorganı:
— Çekme diyorum sana işte lan!
Güllü öfkeyle fırladı yataktan, yorganını ağasının elinden çekip aldı: • — Bırak şunu be. Pis, kopuk!
Hamza tokat yemişçesine öfkelenmişti:
— Nee? Pis mi? ,Kopuk mu? Bana ha? Araya babasıyla anası girip zorla kıyıya çektiler:
— Peki, diyordu, peki Güllü., pis, kopuk hı? Peki. Senin değil, eniştemin hatırı olmasa senin feleğini şaşırırdım amma, onun hatırı!
Güzel yüzü allak bullak olmuş, daha koyu bir sarhoşluğa yuvarlanmıştı. Karanlık bir sarhoşluğun uçurumuydu bu ki, her an artıyor, Hamza'yı konuşamaz hâle getiriyordu. Öyle bir an geldi ki, karanlık sarhoşluğun dibine, tâ dibine indi, orada sızıp kaldı.
Babası, karısına :
— Yatağını ser, dedi.
Kadın geç kalmışçasına, emre uydu.
Cemşir, bunca yıllık yaşamında belki de ilk kez, şimdiyedek hiç bir çocuğuna yapmadığı bir şey yaptı: Kızının yatağı kıyısına oturdu, yorganının ucunu kaldırdı, Güllü'nün genç kız başını okşamıya başladı.
Güllü susuyordu. Kinle, sabırla susuyor, dişlerini sıkarak, kendini zorlıyarak susuyordu. Bunca yıldır yüzüne bile bakmıyan babasının, şimdi niye okşadı-
243
ğını anlıyordu. Hamza'nın az önceki sözlerinden de anlamıştı anlıyacağını. Demek «Devlet Kuşu» buydu? Yakında satılacaktı!
Kinle, sabırla, nefretle içini çekti. Gösterecekti onlara «Devlet Kuşu»nu.. satacakları çiftçi, zengin, isterse vali, paşa, paşalar paşası olsundu. İstemiyordu. Dünya bir yana, Kemâl bir yanaydı. Neyse ki tam zamanında haberi getirmişti Pakize. Bugün, bugün değilse pek pek yarın, ne olaeaksa olacaktı. İşi düşünce gelmiş, başını okşamağa başlamıştı. Ya o Hamza iti? «— Bacım, seni kim hasta etti bacımmış. Zıkımın dibi. Kim ettiyse etti. Her zaman gebersem sormazdın. İşiniz düştü diye değil mi? Çocuk var karşınızda, gözü küllü var öyle ya...»
Anası yatağını sermişti babasının. Kırık Türkçe-siyle:
— Haydi, dedi. Yatağın hazır, buyur! Cemşir, kızının yatağı kıyısından kalktı. Karısıyla yardımlaşarak, oğlunu yatağına kaldırdıktan sonra kendi yatağına geçip bağdaş kurdu. Karısiyle yatarlardı. Ama şu sıra onun da başı fena dönüyordu. Midesi bulanıyordu ya, aldırmıyordu. Çok içmişti, gerçekten her zamankinden çok fazla! Soyunmaya başladı.
Karısı yardım ediyor, bu işi zevkle yapıyordu. Sonra, galiba kocası bugün ona her zamandan daha yakındı. Oğlunun ağzından kaçanlar üzerine bir şeyler sorup eşeiese miydi? Vazgeçti. Kızı, «— Aramıza girme. Kabak sonra senin başında patlar!» demişti.
Oemşir soyunmuş ama yatmıyor, yatakta oturuyordu. Arada gözü karısına kayıyor, düşünceli düşünceli bakıyor, sonra da gözlerini kızının yatağına çeviriyordu. Uyuyor muydu acaba? Az önce Hamza yorganını çekince, yataktan fırlamıştı ama, yeniden devrildiğine göre, uykuya geçmiş olabilirdi. Belki de uyumuyordu.
244
Karısıyla göz göze geldiler. Sordu :

— Uyuyor mu? Kadın kuşkuyla :
— Bilmem, dedi.
Uyumadığını biliyordu oysa. Araya girmemek için yançizmişti. Reşit ayılmış mıydı acaba? Ayılsa gelirdi herhalde. Ayılmadıysa... çünkü adam fena çarpılmıştı. Bunca yıllık arkadaşıydı, onun böylesine içip, yıkılacak kadar sarhoş olduğunu hiç anımsamaz!
Saat on'a dek cıgara üstüne eıgara içerek bekledi. Kız uykuya geçerse, karısına müjdeyi verecekti. Yalnız, elden alacağı bin lirayı karıştıracak değildi. İki, üç yüzünü Reşit istemişti borç diye ama, geri vereceğini hiç sanmıyordu. «Borç» diye alır, sonra da unuturdu. «— Unutursa unutsun» diye geçirdi. «... o olmasaydı bu iş de olmazdı. Babamdan da, kardaşımdan da ileri. Feda olsun...»
Gecenin on'unu çeyrek geçe, uykunun iyice bastırdığı sıra, karısına yavaşça sordu :
— Uyudu mu? Kadın döndü, baktı:
— Herhalde.
Uyumadığını, uyumıyacığını biliyordu oysa. Gemşir:
— Beri gel, dedi.
Kadın yanına sokuldu. Çemşir, karısının elini tuttu. Bir süre bakıştılar. Kadın öylesine mutluydu ki, kızını, kızının sıkılamasını filân unutuvermişti. Koca-sryla yıllarca önceki gibi yanyana, dizdizeydi, eli adamın iki avucu arasında..
Adam, karısının elini öptü :
— Kızma iyi bir kısmet çıktı!
Kadın şaşmadı. Biliyordu, öğrenmişti. Kızı, kızına çıkan kısmet, şu, bu... her şey vızgelirdi.
245
Eli kocasının avuçları arasındaydı ya!
Bu eli öpmüştü ya!
Cemşir'se hiç oralarda değil, anlatıyordu usul usul. İlkin ağır ağır başlamış, sonra sonra coşmuştu. Kızının yorgan altında, uyanık olması ihtimâli, dinlemesi umurunda değildi. Güllü, o büyük çifçinin yi-ğeniyle evlenirse hepsi kurtulacaklardı. Hele oğlanın dayısı Muzaffer bey gözlerini yumup, onca mal, mülk yiğenine kalırsa tadından yenmezdi. Çiftlik, kızına kalmış sayılır, göçerler, yaşamlarının sonunda da olsa tam rahata kavuşurlardı. Bunun için de tek şart, kızın «Peki» demesiydi. Dedi mi, tamamdı.
Kız'sa yorgan altında uyanık, çarpan yüreğiyle alabildiğine sinirli, kulak kesilmiş dinliyor, ne türlü davranması gerektiğine kararını vermiş, hiç sesini çıkarmıyordu.
Kemâl'e kaçacaktı!
O gece gördüğü palabıyıklı, çizmeli, soytarıya benzettiği büyük çifçi yiğenine varmaktansa, kendini kaldırır ırmağa atardı. Hem gayet iyi anlıyordu, bu işi berber Reşit parmaklamıştı. Bir çıkarı olmalıydı. Olmasa ne'diye parmaklasın?
Bir sıra babasıyla anasının fısıldaşmalarını dinledi. Dinledi ya, bu işi asıl parmaklıyan adam ne diye gelmemişti bu gece? Gelmesi, babasının sakalının altına girmesi, hattâ anasının da aklını çelmesine yardım etmesi gerekirdi. Olağandı çünkü. Ne zaman böyle, ya da buna benzer bir şeyler olsa da anasının aklı çelinmek istense, şıp, hemen gelir, başlardı diller dökmeğe. Babası rakıyı yalnız oğluyla içmemişti herhalde, o da birlikte olmalıydı. «— Cehennemin dibine kadar yolu var!» diye geçirdi. «— ... ister gelsin, ister gelmesin. Ben ne yapacağımı biliyorum!»
Kulak verdi. Babası, anasına :
— Yarın usulüyle aç, dedi.
Kadın direndi:
246
— Senin açman daha doğru olur!
— Niye?
— Ben beceremem, dilim dönmez. Senin bildiğin lâfları ne bileyim ben?
Cemşir'in hoşuna gitmişti. Yeni bir cıgara yaktı.
— İyi ya, ben açarım. Sabah olsun hele hayırlısıyla., akli varsa peki der. Kocca çiftliğin sahibi olacak. Attığı attık, tuttuğu tuttuk. Altında kız gibi araba. Hele Muzaffer bey gözlerini yumdu mu., onca mal, menal, tarla, çift, çubuk. Kıymetini bilirsek devlet kuşu. Mesele, kuşu ürkütmemekte!
Yorgan altında sinirli sinirli gülen Güllü, «— Yaşadınız!» diye geçirdi. «— ... inşallah ürkütmezsiniz kuşu. Yarın olsun, hayrı da beraber gelsin. Koydunuz-sa bulun yarın Güllü'yü!»
Karı-köca, gece yarısına dek konuştular. İlk ev-liklik günlerinden bu yana yavaş yavaş unuttuğu şeydi bu, kadının. Herkesin imrenerek baktığı kocasıyla başbaşaydı. Çatlasındı düşmanlar. Bir günün beyliği de beylikti ya!
Gece yarısına doğru Cemşir, agorasını tablada ezip, oğlunun yanına devrildi. Yorgunluk, ağır gövdesinde seller gibi akıyor, fazlaca kaçırdığı içkiden midesi bulanıyordu.

Gözlerini yumdu.
Kadın da lâmbayı üfleyip kızının yanına girdi. Güllü uyuyor muydu acaba? Dürttü. Güllü uyuyormuş gibi davrandığı için, karşılık vermedi. Kadın yeniden dürttü. Gene karşılık alamayınca, uyuduğuna inanarak üstelemedi. Üstelemedi ya, uyku da tutmuyordu. Değil ünlü, büyük çifçi Muzaffer beyin yiğeni, isterse Vali'nin yiğeni, hattâ bizzat Vali olsundu, kızın yanaşmıyacağını biliyordu. O zaman ne olacaktı? Gerçi araya girmiyeçekti ama, gene de bulaşmaması kaabil miydi? Kızı döğeoek, söğecekler, razı

I
i
uıyc-
cek, peygamber demiyecekti!
Bir yandan bir yana sıkıntıyla dönerken, «— Ooooof Allah of!» diye geçirdi. Gerçekten de iki cami arasında kalmışa dönmüştü. Esnedi. Gözlerinin yaşını yumruklarının tersiyle sildi, yeniden esnedi. Öyle uykusu vardı ki oysa!
Güllü sabahı sabah etmişti beyaz perde ışırken. Yatağında doğruldu. Annesi, babası, babasının yanındaki kardeşi Hamza deriin uykudaydılar. Usulcacık kalktı. Tam zamanıydı. Ayaklarının uçlarına basarak yataktan çıktı. Çoraplarını, iş önlüğünü giyindi. Sandıktan bohçasını aldı. Kedi sessizliğiyle merdiveni indi. Yeniden çevreye kulak verdi. Değişen hiç bir şey yoktu. Ücü de kimbilir kaçıncı uykudaydılar. İşe gidip gelirken giydiği beyaz keten lâstik pabuçlarını ayaklarına çabucak geçirdi. Kapının paslı sürgüsünü usuuul usul çekerken, heyecanı son kertesine varmıştı. Sürgü hafifçe gıcırdadı. Aklı gittiyse de korkacak bir şey yoktu. Kanadı açıp, alacakaranlığa süzüldü.
Ooooh... kurtulmuştu!
Sabahın tertemiz havasını içine uzuuun uzun çekti. Kolaydı bundan ötesi. Bu saatta değişecek vardiya olmadığından, işçi mahallesi derin bir sessizlik içindeydi. Mahallenin bomboş sokaklarından yıldırım gibi geçip, çamur içindeki caddeye çıktı. Aklına Pakize'yi takmıştı. Pakize'yle gidecek, üst yanını birlikte düşüneceklerdi.
Pakize, dünyadan habersiz, yeni tanıştığı parlak oğlanla koyun koyuna yatıyordu. Yorgan kaymıştı üzerlerinden. Kadının çıplak bacağı pencereden vuran kirli ışıkla aydınlanmıştı. Oda kapısı vurulunca, bacak kımıldadı. Kadın sırtüstü döndü. Kapı üst

vurulunca, gözlerini açtı. Bir an, hiç bir şey görmeden sâdece baktı.
Kapı yeniden daha hızla vuruldu. Kısık bir ses :
— Pakize, kız!
Yataktan fırladı. Böyle sabah sabah kim olabilirdi?
— Pâkizee!
— Kim o?
— Zıkımın dibi.. Anlamıştı:
— Sen misin kız? Güllü:
— Dert, dedi.
Şakacı kadın altta kalmadı:
— Karnına!
Kapıyı çabucak açtı. Güllü'yü koltuğunda bohça-sıyla görünce işi anlamıştı:
— Dur biraz!
Yatağa koştu. Geceyi birlikte geçirdiği genç adamı şiddetle sarsmıya başladı. Bütün gece azgın karıyla boğuşmaktan yorgun adam, gözlerini zorla açtı:
— Ne o be, ne o?
— Kalk, misafirim geldj!
— Ne misafiri? Tepesi attı:
— Elinin körü. Ne misafiriymiş. Sana hesap mı vereceğim?
— Sabah sabah..
— Fazla konuşma. Burası otel değil. Beleş karı, beleş yatak.. Bir de kafa tutuyor. Kalk hadi!
Genç adam istemiye istemiye kalktı, giyindi. Boyuna esniyor, uykusundan bir türlü kurtulamıyordu. Kurtıılamıyordu ya, Pakize'nin de genç adama içi gitmiyor değildi hani. Güçlü, kuvvetli, eline koluna sağlam, tuttuğu yeri koparan cinstendi.

I
Gene de:
— Oynama, diye çıkıştı. Elini çabuk tut biraz. Misafirim kapıda bekliyor!

— Misafirin erkek mi kadın mı?
— Sana ne?
— Hiiç, yâni.
— Misafirim kız oğlan kız. Fabrika arkadaşım. Kusura bakma. Bu seferlik bu kadar olsun. Başka zaman...
— Başka zaman da korkarım geee yarısında sepetlersin!
— Yok yok. Her zaman böyle olmaz. Gene bek-liyeceğim, gel ha!
Genç adam bir çıgara yakıp yolu tuttu. Güllü, koltuğunda bohçası, odaya girdi:
— Kim bu kız? Pakize güldü :
— Anla işte..
— Amasya'nın bardağı mı?
— Tabî. Sen, ne vaziyet bu kız? Güllü bir çırpıda herşeyi anlattı. Pakize :
— Enayi, dedi.
— Niye?
— Niyesi var mı? Koskoca çiftliğin hanımı olacaktın be!
— İyi ama kızım, oğlanı görsen katıla katıla gülersin. Anlattıydım ya? Yumruk kadar. Koca bıyığı, çizmeleri, belindeki kuşağı muşağıyla kendini Zaloğ-lu belliyor. İnsan onu bir tokatta yıkar. Erkek dediğin güçlü olmalı. Sıska, çocuk gibi be. Yanyana sokağa çıksak herekes üstümüze güler!
— Daha iyi ya kız. Nikâhın onun boynuna, bacakların...
Gülüştüler. Güllü :
250
— Allah bana Kemâl'den başkasını nasip etmez işallah..
— Peki, nölacak şimdi?
— Ne bileyim ben?
Pakize dudağını kemirerek şöyle bir düşündü: İşin şakası yoktu. Deli kız bohçasını kapıp kaçmıştı ama, kesesine bırakacaklar mıydı bakalım? Babası Cemşir, ağası Hamza, emmisi yerinde berber Reşit... Kızlarını çatır çatır satmış, para canlısı Cemşir, Güllü gibi en alımlı, en güzel kızını Fellâh oğluna beleş beleşine yedirir miydi hiç? Üstelik Güllü'nün yaşı da küçük olduğundan, iş elbette karakola, ardından da mahkemeye düşecekti. Düşünce de Pakize'nin bile başının ağrımamasına imkân yoktu. Bir tarihte bir arkadaşı tıpkı böyle, bir kız kaçırmaya yardım etmişti de, yakasını kurtarana dek basma gelmedik kalmamıştı. Onun için, nesine gerekti? Güllü, sevgilisine kaçaaak diye, ağrımaz başını ne diye ağrıya sokacaktı?
— Bana bak, dedi. Güllü baktı:
— Ne var?
— Al bohçanı! Şaştı:
— Niye?
— Niyesi yok. Hemen gidip Fellâh oğlunu yolda bekliyelim!
Güllü kızdı:
— Fellâh oğlu mu? Pakize gülüverdi:
— Pardon. Dilim alışmış. Kusura bakma..
— Ben burda bekleyim. Sen git, gör, anlat. Bir taksi getirsin...
— Olmaaaaz!
— Niye olmuyormuş?
— Birlikte gideceğiz.
— Benim burada kalmamdan korkuyor musun?
251
Korktuğu halde:
— Bana göre hava hoş kızım, dedi. Ben seni düşünüyorum. Kaçtığının bombası patladı mı, akıllarına ilkin ben geleceğim. Gelince de şıp, buraya. Ananın haberi var mı?
Güllü unutmuştu. Hatırlayınca kadına öyle acımağa başladı ki.
— Yok, dedi. Haberi maberi yok fıkaranın..
— Desene avradı itlerle çuvala soktun?
Saat beşe geliyordu. Güllü'nün annesi uyandı, esnedi. Birden Güllü'yü hatırladı: Kız yerinde yoktu!
ilkin umursamadı pek. Helaya gitmiş olabilirdi. Zâten oda kapısı da açıktı. Demek sabah sabah tuvalet için yatağından kalkmış, gitmiş, giderken de aceleden, kapıyı örtmeyi unutmuştu. Önemli olan, bakalım kocası, kızına meseleyi nasıl açacaktı. Nasıl açarsa açsın, babayla kızın arasına girmemeğe çalışacak, sonunda kötü kişi olmaktan sakınacaktı.
«— Ne halleri varsa görsünler. Zararları bana dokunmasın da..»

Kocasına baktı. Üzerinden yorgan kaymıştı. Uzanıp örttü. Herif.iri bir camız gibi sırtüstü yatmış, öyle horluyordu ki. Bu biraz da başının yastıktan kaymış olacağındandı. Ya oğlu? O da tıpkı tıpkısına babasının küçük bir modeli, sırtüstü uzanmış, dişlerini kötü kötü gıcırdatarak uyuyor, arada anlaşılmayan bir şeyler söylüyordu.
Esnedi. Öyle uykusu vardı ki. Vardı ama, uyanmıştı bir kez, yeniden uyuyamazdı. En iyisi kalkmalı, maltızı, ya da gaz ocağını yakmalı, mor çaydanlığı üstüne oturtmalıydı. O zamana dek çaydanlık kaynar, kocasının kallâvî sâde kahvesini pişirir, eli-
252
ne tutuştururdu. Güllü de dönerdi o zamana heladan.
Ah ah, kocası her zaman akşamki gibi olsaydı!
Kalktı. Derme çatma tahta merdivenden aşağı indi, bir maşrapa suyla elini yüzünü yıkadı, kurulandı. Akşamki gibi olsa her zaman, onu ilk evlendikleri yıllardakince sevecekti. O zaman döğmez, söğ-mez, gözünün üstünde kaşın var gibi bahaneler bulmazdı. «Karıcığım» diye sarıldı mı, güçlü kolları arasında kemiklerini çatırdatır, ona hiçbir zaman unutamadığı hazları verirdi.
Alt eve girdi. İri, mor çaydanlığı, gaz ocağını aldı. Yaktı. Çaydanlığı su doldurup ocağın üstüne oturttu. Sonra küllü su tenekesine su doldurdu. Çaydanlıktaki su kaynadıktan sonra küllü su tenekesini ocağa oturtur, çay icilinceye dek kaynardı. Kayna-sındı. Kirli hayli çamaşır birikmişti. İki su yıkayıp avlunun paslı teneke duvarlarına sererdi.
Oda kapısına çıktı, kapının kenarına sırtıyla dayandı.
Sıravardiya göz göz odaların çepeçevre bulunduğu avluda ağırdan ağırdan hareket başlamıştı. Üçer, beşer liraya kiralı, ayı inlerine benzeyen odalardan ceketleri omuzlarında erkekler boğula tıkana öksürerek çıkıyor, ellerini yüzlerini yıkamağa lüzum görmeden basıp gidiyorlardı. Yüzlerinden düşen bin parça, insan biçimine girmiş canlı birer küfüre ben-ziyorlardı. İyi gıda alamamış, ya da uykuya doyama-mışlıkları yanında, işsizliğin verdiği sıkıntı her hallerinden belli oluyordu. Sabah sabah nereye gidiyorlardı? Bildikleri yoktu ki! Şehrin çeşitli yerlerindeki insan pazarlarının kalabalığına karışacak, ya sırt hamallığı, ya da günü birliğine herhangi birer iş uydurup üçün beşin yoluna bakacaklardı. Çokluk bu da geçmiyordu ellerine. Hızla yükselen güneşin acı sıcağı, ya da mevsim kışsa bardaklardan boşanan yağ-
253
murun altında sırılsıklam, ac acına bir çatı altı bulup sığınıyorlardı ki, sıkıntıları alabildiğine artıyor, gelip geçen pırıl pırıl hususilere öfkeyle bakıyorlardı. Akıl erdiremedikleri, madem bir Allah vardı, ne diye onlara süreli birer ırgatlığı çok görüyordu da, hu-susililere lüzumundan fazla önem veriyordu? Hak mıydı bu? Adalet miydi? Çalışmaksa, işin en ağırına razıydılar. Yoktu, yoktu Allah belâsını versin. Keyiflerinden mi sabah sabah tatlı uykularını bırakıp sokaklara döküldükleri? Yukarda bir Allah varsa, içlerini de biliyorsa apaçık bilmeliydi ki keyiflerinden değil. Ne tenbeldiler, ne de çalışmadan kazanıp yemekten yana. Kana kana çalışmak, karşılığında az buçuk bir şeyler ele geçirip, çoluk çocuklarıyla yemek, uykuya ekmeğe doymak istiyorlardı. Buncacık şeyi bile çok görüyordu onlardan yukardaki!
Olmazdı, böyle Allahıık olmazdı işte!
Kocaları sabah sabah iş bulmak üzere evden çıkan kadınlarsa önce helaya koşuyor, sonra da ellerini yüzlerini yıkayıp, ikişer üçer, bâzan dörder beşer toplanıyor, ne konuştuklarının da pek seçişine varmadan, konuşuyorlardı. Konuşulanlar, erkeklerinin günlerdir işsizliği üzerindeydi çokluk. Bu gidişle ne yapacaklar, ne olacaklardı? Oğlanlar, kızlar bütün gün sokağın çamurlu, ya da tozlu özgürlüğünde debelenmekten ya trahoma yakalanmış, ya da ne olduğunu bilmedikleri yığınla hastalık içinde yüzüyor, geceleri ateş basıyordu. Elde avuçta paraları yoktu ki doktora götürsünlerdi. Haydi götürdüler diyelim, doktordu bu. Senin parasızlığını, kocanın işsizliğini dinlemezdi ki. Reçeteye yaz ha yaz ediyordu. Yazdıklarının her biri ateş pahasınaymış. Alamazlar-mış. Alamayınca da çocukları elden avuçtan gider, ya yataklarında, ya da sokağın kimbilir hangi köşesinde kıvrıla kalırtarmış.
«— Tenbelsiniz, pissiniz!» diyordu doktorlar
254
çokluk. «Çocuklarınızı kapmış koyuvermişsiniz sokaklara. Kafalarınızda mikrop nosyonu yok. Mikrop efendim, mikrop. Bütün hastalıkların başı mikrop! Sizse o mikropları önce kendiniz yaratıyor, sonra da âdeta yarattığınız mikropların koynuna salıveriyorsunuz çocuklarınızı!»
Güllü'nün annesi, gittikçe kalabalıklaşan avlu halkının tâ öbür baştaki helaya girebilmek için kuyruk hâlinde sıra beklediklerini görüyor, ama kızının hâlâ böyle bir helada olamıyacağını düşünmüyordu bile. Öyle de sıkışmıştı ki. Bacaklarını kısıyor, karnını bastırıyordu. Kadınlı, çoluk çocuklu upuzun bir kuyruk vardı helanın kapısı önünde. Sıraya girse bile en azından yarım saat beklemesi gerekecekti ki, kaabil değil, bekliyemezdi. O halde? O halde hazır kocasıyla oğlu da uyurlarken, işini alt evde görüver-meliydi.
Girdi, ufak suyunu döküp çıktı.

İyi ama, kızı nerdeydi kızı?
Komşuları bir bir dolaştı. Yoktu. Zâten kızı sabah sabah komşuları dolaşmazdı, yoktu öyle huyu.
Odaya telâşla döndü. İçeriye yeniden göz attı, yok, yok, yoktu!
«— Peki?» diye sordu kendi kendine. «— Nereye gitmiş olabilir?»
Olduğu yerde döndü, gözlerini kocasının yatağına dikti.» Sakın günlerdir deli deli söylenip durduğu işi yapmasındı? Öyle ya, kaçmış olabilirdi!
Aklına yatarak, merdiveni telâşla çıktı. Kızının çoraplarını, siyah iş önlüğünü arandı. Bohçası? O da yoktu yerinde. Artık kuşkusu kalmamıştı. Yutkundu. Hâlâ horlıyarak uyumakta olan kocasına korkuyla baktı. Ne yapacaktı şimdi? Kızı kendi kaçırmamıştı, Allah biliyor, şuncacık izni, haberi yoktu ama dinletebilir miydi? Ne baba, ne oğlu töbeler töbesi dinlemezlerdi. Kabak gene de onun başında patlardı çaresiz!
255
Aklına Pakize geldi. Dün ağız ağıza verip bir ¦şeyler konuştuklarını hatırladı. Kız belki de Pakize'nin evine atmıştı kapağı sabah sabah. Atmadıysa bile Pakize bilirdi herhalde nereye gittiğini. Şimdi hemen bir koşu Pakize'nin evini boylamalı, orday-sa alıp getirmeliydi ki, kocasıyla oğlu uyandıkları zaman kızın kaçtığının farkına varmasınlar!
Başına kirli başörtüsünü dolayıp, nalınlarını giydi, evden fırladı.
Pakize evde yoktu. Kapıyı alabildiğine yumruk-luyor, ne yapsa boş, tek karşılık alamıyordu. İçindeki korku gittikçe büyüyordu. Demek Pakize'nin de eli vardı bunda. Olmasa, sabah sabah nereye gitmiş olabilirdi?
— Pakize, kıız!
Pakize'nin beş çocuklu komşusu orta yaşlı kadın, uyku dolu gözleriyle kapıya çıktı:
— Hayrola Meryem abla? Telâşla sordu :
— Pakize evde yok mu?
— Yok.
— Niye?
Kadın omuz silkti:
— Ne bileyim ben. Senin kıznan çıkıp gittiler az önce.
Meryem kurşun yemişçesine dondu bir an :
— Benim kıznan ha? dedi. Koltuğunda bohçası var mıydı benim kızın?
— Vardı.
Meryem, Pakize'nin kapısı önüne çöküverdi. Belden aşağısı tutmuyordu. Kireç kesilmişti.
Pakize'nin komşusu koştu:
— Kurban oluyum Meyrem abla, ne oluyorsun? Hasta mısın?
— Kaçtı, dedi Meryem ölü gibi. Güllü kaçtı. Vay başıma gelenleeeer...
256
Ağlamıya başladı. Döğüne çırpına ağlıyor, baygınlık geçiriyordu. Hemen meraklı bir kalabalık çevrelerini alıverdi gene. Her kafadan bir ses çıkıyordu :
— Su getirin su!
— Kolonyanız var mıydı?
— Çiçek suyu da olur..
— Ne var? Nölmuş?
— Kızı kaçmış.
— Kızı mı kaçmış? Ben de belledim ki...
— Hiç canım.
— Cenaze menaze belledim ben de Allah ver-miye..
— Kızı kime kaçmış?
— Kime olacak? Sevdiğine herhalde..
— Sevdiğineyse daha ne?
— Muradına ermiş demek!
— Ayılıp bayılacak ne yar bunda?
— Hiç canım, akıl işte..
— Sus bacım sus. Canı sağ olsun, de, bir bardak su iç üstüne!
— İç ki iç..
Ne derlerse desinler, Meryem'in kulağına girmiyordu hiç biri. Kızının kaçması, hele sevdiğine kaçması umurunda olmak şöyle dursun, sevinirdi bile ama, kocasıyla oğluna nasıl anlatacaktı bunu?
Başını avuçları arasına aldı, bir süre düşündü. Gerçekten de, nasıl anlatacaktı onlara bunu? Söze neresinden başlamalı, ardını nasıl getirmeliydi de kızmasın, vurup çarpmasınlar. Kızın kaçtığını

öğrenince, babayla oğulun gözlerini belerte belerte nasıl bağırıp çağıracaklarını geçiriyor, korkusu arttıkça artıyordu.
Çevresini almış mahalleli kadınlarsa habire lâf öğütlüyorlardı:
257
F.: 17
— Anam deli misin, akıllı mı?
— Madem sevdiğine kaçmış..
— Sizi mesariften de kurtarır hazır.
— Hiç canım. Kız, demek akıllı kız. Şu işi, anama babama yük olmadan bitirivereyim bari demiş olacak!
— Âaa ah benim soyka da şöyle bir aklediver-se..
— Sevin bacım sevin. Kız, el malı. Nasıl olsa çekip gidecek bir gün...
— Değil mi ama?
Birden aklına berber Reşit geldi. Gidip anlatsa durumu? Yalvarsa, yakarsa.. Neden olmasın? Pekâlâ da olurdu. Kocası, berber Resifin sözünden çıkın lyacağına göre...
Çöktüğü yerden kalktı. Aklına iyice yatmıştı.
Berber Resiflerin yolunu tuttu.
*
Berber Reşit horlıyarak uyuyor, kuru karısı da teneke semaverinin başında kırtlama çay içiyordu.
Kuru karı, kesme şekeri kimbilir kaçıncı kez kırt diye dişleyip, çayını yudumlarken «— Allah bu» diye geçirdi. Kara gün kararıp gitmiyecekti. Onlar da ulu Tanrının kuluydular. Kız çiftliğe gider, yerleşirse...
Berber Reşit uyku arasında homurdanarak bir yandan bir yana döndü. Kadın ulu Tanrıyı falan unutup kocasına içtenlikle baktı. Yorganı kaymış, sırtı açılmıştı. Uzandı, yorganı âdeta saygıyla çekti erkeğinin.
Elindeki şekere yeni bir kırt, çaydan yeni bir yudum.
258
Kız çiftliğe yerleştikten sonra mı, yoksa hemen mi giderlerdi çiftliğe acaba? Yoksa bir yıl sonra mı? Bir yıl sonra bile gitmeğe razıydı. Geç olsun da, güç olmasındı!
Gözlerini odanın tek penceresine kaldırdı. Dı-şarda kocaman kanatlarıyla iri bir alıcı kuş uçuyordu. Diyelim ki bir yıl sonra gittiler.. Ne zaman giderlerse gitsinler, tıpkı ölen kuzusu gibi bir kuzu bulacaktı kendine. Ölen kuzusu gibi sabunla yıkayacak, gözlerine sürme çekecek, boynuna mavi kurdele bağlıyacak, dudaklarını gelin kızılıyla boyıyacaktı. Şeker, fındık fıstık, kuru üzümle besliyecekti. Memlekete giderken de birlikte götürecekti. Ah ne iyi olacaktı ne iyi! Allah'tan, bir kardeşi, ya da halası, teyzesi, amca, dayı çocuğu çıkıvermeliydi memlekette. Bir çıksa!
Sesli sesli:
— «Belki de çıkar be!» diye düşündü.
Kimbilir, bunca yeri göğü yaratan Tanrı, her bir şeyi yoktan vaar ediyor, çiğ yumurtaya can veriyordu da... o zaman, tabî paraları da olurdu, hısımını alır getirirdi mahalleye. Görsünlerdi. Görsünlerdi ya, bu pis mahallede mi olurlardı o zaman da? Olmazlardı herhalde. Pis, görgüsüz insanların arasında! Bıkmış usanmıştı be. Bir şey söylese inanmaz, güler, ardından çekiştirirlerdi. Böyle oldukları için de Tanrı kel vermiş, tırnak vermemişti ya!
Kapı vuruldu.
Düşündükleri uçup gitmişti. Kimdi acaba sabah sabah? Komşulardan biri mi? Yumurta, iki dilim ekmek, birkaç karazeytin, ya da bir parça peynir mi istemeğe gelmişlerdi?
İsteksizlikle kalkıp kapıyı açtı. Şaşaladı: Cemşir ağasının karısı Meryem. Yüzü kireç gibi, elleri de titriyordu:
— Reşit ağam evde mi?
Hiç gereği yokken kocasının yatağına baktı:
259
— Evde, buyur.
Meryem odaya adımını attı atmadı, sendeleyip yığıldı oracığa.
Kuru karı koştu :
— Ne o Meryem, N'oluyorşun bacı?
— Sorma, dedi, ah sorma..
— Tövbe estağfurullaaah.. hayrola?
— Yüreğim kötüleniyor, bir yudum su ver hele.. Kuru karı telâşla suyu getirip uzattı. Onu hiç böyle görmemişti. Hasta mıydı? Hastaysa burda ne işi vardı sabah sabah?
Meryem suyu ağır ağır içip, boş tası uzatırken :
— Güllü, dedi, Güllü kaçtı!
Kuru karının birden gözleri karararak oda sanki tepesinde dönmeğe başladı:

— Kaçtı mı? Kaçtı mı dedin?
Meryem'in karşılık vermesine kalmadı, berber Reşit yataktan don paça fırladı:
— Kaçtı mı? Güllü mü? Kaçtı mı dedin? Encam kaçırdın mı kızı? Ne zaman kaçtı? Fellâh oğluna mı? Öyle ya, tabî, başka kime, olacak desene... Nerde erin? Cemşir nerde?
Meryem güya arka olmayı umuyordu ondan.
— Evde, dedi isteksizlik ve korkuyla.
— Peki nasıl kaçtı? Haberin, haberiniz olmadı mı? Bu kıza sıkı sıkı mukayyet olun demedim miydi? Kaçar, gözü kara demedim miydi? Bu ne gözü bağlılık? O kadar insan bir kıza sahip olamadınız mı?
Meryem herşeyi korkuyla tek tek anlattı.
Reşit:
—¦ Madem yamacında yatıyordu, dedi, neden haberin olmadı? Ölü müydün? Bu ne iştir? Bir çuval inciri berbat ettiniz. Demek Fellâh oğluna kaçtı?
¦— Bilmem ağa. Ben Fellâh oğlu mellâh oğlu bilmem, tövbe haberim yok!
Berber Reşit dokunsalar patlıyacak, karısına döndü:
260
— Ver surdan şeyimi...
— Neyini?
— Elinin körünü. Pantolonumu. Ben sarhoş olup yıkılmasaydım bu iş böyle olmazdı ya, ne fayda. Ah kafa ah...
Gene karısına:
— Çoraplarımı... Meryem'e:
— Cemşir ne diyor bu işe?
— Onun haberi yok daha..
— Ceketimi ver. Haberi yok da sen ondan habersiz mi geldin? :
— Habersiz geldim ağa. Ocağına düştüm. Cemşir beni öldürür vallaha___
Reşit ceketini sırtına nefretle geçirirken : ;,-.-r- Öldüreceği kadar da var, dedi.
Meryem korktuğuna uğramıştı. Resifin eline ayağına sarıldı:
— Kurban oluyum ağa, elini ayağını öpüyüm, beni döğdürme. Allahını seversen dÖğdürme beni. Vallaha, billâha, tallaha suçum yok benim. Allah bin belâmı versin ki yok. Yediğin ekmek hakkı için yok!
— Fellâh oğlundan başkasına kaçamaz, mücerret ona kaçtı!
-^-Bilmem, kahpe dölüyüm ki bilmem..
— Ben bilirim.
— Akşam eve sarhoş geldiler, bir iki yârenlik ettiler. Bilmez misin kızı? Surat etti, çemkirdi mem-kirdi.. Peşin Hamza paldır küldür konuştu, enistem meniştem diye takıldı. Sonra da Cemşir, sağ olsun...
— Ne dedi? !
-— Her bir ej^i açık açık anlattı o kafayla. Bana anlattı ya, demek kız duymuş yorganın altında. Benim tövbe suçum yok!
Reşit odanın içinde huylu huyfu dolaştı bir iki:
— Ben yıkılmasaydım bu iş böyle olmazdı. Düş önüme bakalım!
261
Kadın öne değil, yalvar, yakar, berber Re-şit'in ardına takıldı. Takıldı ya, kulağına söz girmiyordu Resifin. Daha da kurumuş, sanki bütün gövdesi baştan ayağa kabuğa kesmişti. Çatık, kapkara kaslarıyla hınçlı, ardından yalvar yakar gelmekte olan kadının söylediklerini duymuyordu. O olsaydı bu iş böyle olmazdı! Kocca bin lira bağıra çağıra gidiyordu ha? Tuuu.. kızı kaçırıp ilişti miydi acaba? İliştiyse yandı, boylardı hapisi. Canı cehennemeydi, acıyacak değildi. Acıyacağı, daha doğrusu yanacağı, binliğin uçması. Yoksa., beyin yiğeni istemezdi ki örselenmiş kızı!
Durdu, sertçe sordu:
— Ne zaman kaçtı bu?
— Bilmem. Uyuyordum ben.
— Bilmem bilmem. Bir insan, yanında yatanı bilmez mi?
— Vallaha bilmiyorum Reşit emmi, billâha bilmiyorum...
«— Bilmiyormuş. Nasıl bilmez? Pekâlâ da biliyor amma, o değilden geliyor. Soytarı. Sen benim avradım olmalısın ki...»
Gene durdu :
— Yaşı on beşi geçti miydi bu soykanın?
— On altıya yeni girdiydi.
— Nüfusu sende mi?

— Nüfusu mu? Sandıkta olacaktı..
— Olacaktı hı? Olacaktıymış...
Avlu kapısından girdiler. Meryem ter içindeydi. Kapıda bekledi. Yüreği sökülürcesine çarpıyordu.
Berber Reşit'se merdivenleri çıkmış, Cemşir'i sarsmaya başlamıştı bile:
— Cemşir, ooo Cemşir. Çemşiiiir!
— Kalk, kalk kurban!
262
Cemşir gözlerini zorla açtı:
— Hıh?
— Kalk. Bir çuval inciri berbat etmişsiniz, kalk. Kalk da temizliyek şu işi...
Yanüstü bir ayıyı hâtırlatırcasına uzanmış Cemşir kımıldadı. Akları kıpkırmızı gözleriyle Reşit'e baktı, yekindi. Hiçbir şey anlamamıştı. Aptal aptal bakıyor, sâdece bakıyordu. Bir ara :
— Sarhoşluğun nasıl oldu kardaş? diye sordu.
— Benim sarhoşluğuma boşver, sarhoşluğum batsın!
— Niye?
— Niyesi var mı? Güllü kaçmış, kızın! Davrandı:
— Güllü mü? Kızım mı? Kime kaçmış?
— Kime olacak, Fellâh oğluna herhalde. Çabuk giyin de karakola gidek!
Cemşir odayı bir an dehşetle gözden geçirdi, sonra :
— Meryem, dedi, nerde Meryem?
Kireç kesilmiş yüzüyle Meryem kapı aralığında belirdi:
— Buyur, burdayım.
— Güllü nerde?
Gözlerini berber Reşit'e kurbanlık koyun gibi çevirdi:
— Reşit emmi, kurban olim Reşit emmi! Cemşir gök gibi gürle#":
— Güllü nerde diyorum kıtız!
Oda zangır zangır titredi. Hamza da uyanıp yatakta doğruldu :
— Güllü mü nerde?
Meryem olduğu yere çömelmiş, ağlıyordu:
— Ah Güllü, iki gözün birden kör ola Güllü. Ben şimdi kimin boklarını yiyeceğim?
I
r
A
263
Cemşir. zincirinden boşanmış ayı hıncıyla merdiveni bir solukta indi, karısının karşısına hışımla dikildi. Kadın kaçmak istercesine ayağa kalkmıştı ama kaçamadı. Tiril tiril titriyor, kollarıyla sakınıyordu.
— Güllü nerde diyorum sana!
Berber Reşit koşarak yetişmişti:
— Cemşir, babam, sakın ha. Avradın töbe suçu yok!
— Kız, Güllü nerde diyorum sanaaa! Meryem'in kolları başını korumak istercesine kavuşmuş, kadın yeni baştan olduğu yere çökmüştü ki, Cemşir'in ağır, okkalı yumruğu tepesine hızla indi. Kadının korkunç çığlığı sabahın alaca sessizliğini çınlattı bir an. Sonra tokat, tekme, kan içinde yere yıkıldı. Ne Reşit, ne de Hamza kâr etmiyor, zincirinden boşanmış dev, kadını ayaklan altında eziyor, eziyordu. Kadının sesi soluğu kesilmişti. Kanlı bir külçe gibi yatıyor, kımıldamıyordu bile. Oda'ysa, lâhzada avlu halkıyla dolmuş, Cemşir güçlü erkek ellerinin çekmesiyle dışarı çıkarılmıştı. Hamza da arkalarından çıkarken, anasına korkunç bir bakış fırlatıp: «— Geber!» dedi. Demiyebilirdi ama, demesi gerekiyordu galiba. Erkeklik buydu. Erkeklik anadan değil, babadan yana olmaktı!
Avlunun işçi, maraba halkı kolonya, tentürdiyot, çiçek suyu sargı bezi, şu buyla eli yüzü kan içindeki, baygın külçeyi çabucak ayıltıp kaldırdılar. Kaldırdılar ama, yüzü, yırtık ağız kıyısıyla hâlâ kan içindeki kadın bayılıp bayılıp gidiyordu.
— Lanet olsun, lanet olsun böyle insanlara!
— Oğlu, oğlu olacak it ya?
— Gebersin öyle evlât!
Meryem usul usul kendine geliyordu. Bir ara
264
İyice yüze çıkarak, büyük büyük açılmış güzel gözleriyle sordu :
— Ne var? N'oluyor? Aklını mı kaçırmıştı yoksa?
— Bir şey yok, dediler, bir şey yok evlâdım..

Birden aklı başına gelerek telâşlandı:
— Nerde? O nerde?
— Kim?
— Benimki?
— Cemşir mi? Gitti. Korkma kızım, korkma yavrum...
— Nereye gitti? Bir kocakarı hırsla :
— Cehennemin dibine, dedi. Gittiği olsun da gelmesi olmasın!
Meryem'in boynu büküldü, acıklı bir yakarışla :
— Deme, dedi. Demeyin, Allahınızı severseniz demeyin!
— Demeyinmiş. Şu hâline bak kız, ne hâle getirdi seni.. Hâlâ demeyin hı?
— Bir başka kadın, bir ana kartal:
— Ne duruyorsunuz, karakola koşun, polis çağırın, dedi. Yazık değil mi kadıncağıza?
Daha çok da kadınlar, yakın çırçır, ya da iplik, dokuma fabrikalarında çalışan küPKınlarla kızlar coş-muşlardı. Karakola gidecek, «Allah için» tanık olup, kadını az önce insafsızca çiğneyen yabanîden şikâyetçi olacaklardı ki Meryem, hepsini şaşırtarak aralarından sıyrıldı, karşılarına geçti, öfkeli kadınlar, kızlar kalabalığını göğüsledi:
— Hayır, istemiyorum, çağırmayın. Polis molis istemiyorum. Ben her şeye razıyım. Kocamdır. Döğ-sün, öldürsün isterse. Davacı değilim ondan!
Kalabalıkta bir çözülme oldu. Bu kadar uysallığa da kızılırdı doğrusu.
265
Birer ikişer dağılınırken söyleniliyordu :
— Ne halın varsa gör!
— Senin gibi aptala bu bile az..
— Az ki az.
— Karı dişli olsa...
— Dişli değil, insanlığını idrâk etmiş olsa... Hey gibi insanlık hey!
rin!
Bir başkası sordu :
— Nereye gittiler acaba?
— Hocası nereye götürdüyse.. Lâkin kıza afe-
— Aferin ki aferin. Anası gibi hımbıl değil..
— Değil ama, bakalım kesesine bırakacaklar mı?
— Niye?
— Niyesi var mı? Yaşı küçük. Kanunlar alângir-li. Babası, anası razı gelmezse sevdiğine varamaz..
— Doğru.
— Karakola gittiler öyleyse...
Tam da polis karakolunun önünde durmuşlardı. Berber Reşit:
— Dediğimi unutma, diye pekiştirdi. Haydi! Cemşir'i önüne kattı, karakoldan içeri soktu. Hamza da ardlarındaydı.
Komser meşgulmüş. Beklediler. Cemşir'in, zen-cirinden boşanmış ayı öfkesi uçup gitmişti. Komser-le karşılaşmaktan korkuyor, hattâ elinde olmıyarak titriyordu. Devlet, hükümet adamlarına karşı pek tabansızdı. Reşit'se tam tersi. Gözleri öfkeyle parlıyor, sinirli sinirli tekrarlıyordu :
266
— Dediğimi unutma kurban^Kimden şüpheleniyorsun derse, Fellâh oğlundan, de. Adı Kemal, de!
Komserin işi bitmiş olacak, girdiler. Girdiler ya, Cemşir'in dili tutuluvermişti sanki. Ne söyliyeceğini unutmuştu. Ya da, söze neresinden başlaması gerektiğini kestiremiyordu.
Berber Reşit dayanamadı, boşandı. Öyle heyecanlı, öyle patırtıyla anlatıyordu ki, komser:
— Dur, dedi, dur. Kaçan kızın babası sen misin, bu mu?
Reşit sinirli sinirli güldü :
— Bu, kurban, bu..
— Sen nesi oluyorsun?
— Belle ki emmisi.
— Yâni hiçbir şeyi değilsin?
— Değilim amma, emmisinden dayısından...
— İlerisin. Çık dışarı, dışarda bekle!
Reşit öfkeden mosmor, istemiyerek çıktı. Kapıyı mahsustan iyice çekmemişti. Aralığa kulağını yaklaştırmış, konuşulanları sabırsızlıkla|dinliyordu. Bir ara dayanamadı, ne olursa olsun, Cemşir'in hâtırlıyama-dığını yapıştırdı:

— Adı Kemâl. Yağcı. Makineleri yağlıyan yâni beyim!
Yağcı Kemâl, yolda Pakize'yle Güllü'ye rastlayınca, şaşırmıştı. Şaşkınlığı, günün bu erken saatın-da ne diye yollara dökülmüş olmalarınaydı. Öğrenince şaşkınlık falan silinmiş, kızı taksiye atıp anasına teslim ettikten sonra, tam saatında fabrikaya, işinin başına dönmüştü.
Elinde yağdanlık, «Santral Dâiresbnin dev makineleri arasında sinirli sinirli dolaşıyor, kulağı kirişte, bekliyordu. Herşey birdenbire olup bitmişti ama, bu işin böylesine: kolay olabileceğine de aklı bir türlü yatmıyordu.
267
Duvardaki elektrikli saata baktı: On'a geliyordu. Kızın kaçması öğrenilmiş, işin bombası patlamış olacaktı herhalde şimdiye. Kızın babası, anası, kardeşi, hısımı akrabası ayaklanmış, karakola dayanmış olabilirlerdi. Belki şimdi, belki de az sonra çağrılır, ihtimâl tutuklanırdı. Tutuklanırsa tutuklansındı. Kızı o kaçırmamıştı ki! Kız kendiliğinden kaçıp gelmişti ama, gene de karakola «— Kızımızı Yağcı Kemâl kaçırdı» diye şikâyet etmiş olurlardı. Zâten bu hep böyleydi. İplikânedeki kızlardan çoğu, gözlerine kestirdikleri yakışıklı oğlanlara kaçarlar, analarıyla ba-balarıysa, kızlarımızı filânca, ya da falanca kaçırdı diye yakınırlardı. Karakol marakol uzatacaklarına, iş madem bu kerteye geldi, kabadayılık bizde kalsın, şunu sağlam bir kazığa bağlıyalım demezlerdi. Deseler, mesele kapanıp gitse... hayır, olmazdı. Böyle olmaz, iş yokuşa sürülür, oğlan hapse girer...
Şöyle bir düşündü: Gerçekten de, hapisliği de vardı bu işin. Kız karakolda, «— Beni o kaçırmadj, ben kendim kaçtım..» dese. Derdi. Onun bildiği Güllü böyle derdi sağlama, ben kaçtım, kendi gönlümle gittim derdi, onu hapsetmeyin derdi ama, gene de... Çünkü bir tarihte dokumacı bir arkadaşı iplikâneden yaşı küçük bir kız kaçırmıştı. Oğlanı yakalamış, ifadesini almışlardı. Kız, ben kendim kaçtım dediği halde, oğlanı gene de tutuklamışlardı. Sonunda kızın babasıyla anası peki demeselerdi, yatacaktı. Hem de uzun uzun.
Onun durumu da tıpkı tıpkısına böyleydi şimdk Güllü, «— Ben kendim kaçtım. O beni kaçırmadı..» derdi ama, acaba Cemşir ağa, kızını vermeğe yanaşır mıydı? Sanmıyordu pek. Öyle bir babanın beleş beleşine kızından vazgeçeceğini sanmıyordu.
Birden sinirlt sinirli söylendi:
— Vazgeçmezse turşu kursun. Kızı ben kaçırmadım ya! • . "
268
Sabahtanberi genç arkadaşmdaki sinirliliğe dikkat etmekte olan Muhsin usta, «— ..... kızı ben kaçırmadım ya!» diye iri iri söylenmesi üzerine işi anladı.
— Ne zaman kaçtı? Kemâl irkilerek döndü :
— Ne kaçması?
— Öyle mırıldandın ya.
— Ne dedim?
— Vazgeçmezse turşu kursun. Kızı ben kaçırmadım ya, dedin.
Kemâl'in yüz çizgileri yumuşadı, bakışı tatlılaş-ti:
— Valla ben kaçırmadım usta..
— Peki, nasıl oldu bu iş? Omuz silkti :
— Hiiç. İşe geliyordum bisikletle. Yolda bir baktım şu Giritli Pakize'yle bizimki. Beni bekliyorlarmış. Ne o, dedim. Böyle böyle dediler. Sabası olacak boynuzlu bizimkini zengin bir çiftçinin yiğenine sata-cakmış. Bizimki de...
İşin hiç de şaşılacak yanı yoktu Muhsin usta için. Gemşir'i yakından tanımıyordu ama, gene de adamın süregelen serüvenlerini herkes gibi biliyor, günün birinde kızını paralı birine satabileceğine inanıyordu. Kemâl'i bu yüzden uyarıyordu zaman zaman. Kızdan vazgeçmeliydi. Geçmezse, sonu Kemâl için kötü olabilirdi ki, işte düşündüğünce gelişmişti iş.
— Peki, ne yapmak niyetindesin şimdi?
— Neyi ne yapmak?
— Kıza iliştin mi?
— Yok canım, ilişilir mi?
— Sakın ilişme. Yaşı kaç dediydin?
— On beş, on altı..
— Sakın Kemâl, sakın yavrum ilişme!
— Yok yahu usta, ilişilir mi? Kendi derdime düşmüşüm ben ki...
269
— Ananın yanında mı? Anlamadı birden :
— Kim?
— Kız.

— Yanında.
* **
Gerçekten de Güllü, o sıra tam anasının yanındaydı: Ocağın oraya çömelmiş, «Kaynana»sının tahta kaşıkla karıştırdığı çorba tenceresine gözlerini dikmiş, anasını düşünüyordu. Anasının bu kaçma işinde hiç suçu yoktu. Akşam babasıyla kardeşinden durumu öğrenince kararını kesinlikle vermiş, bütün gece sabahı iple çekmiş, sabah olunca da bohçasını kaptığı gibi...
«— Anama çene etmiye hiç hakları yok!» Yoktu, olmaması gerekirdi ama, gene de diken üstünde gibi rahatsız, anasını düşünüyor, kabağın zavallı kadının başında patlamasından korkuyordu.
«Kaynanassı öksürdü.
O da, Güllü gibi, diken üstündeymişçesine rahatsızdı.
Çok bozuk türkçesiyle sordu :
— Anan var mı senin kızım? Güllü, başını salladı:
— Var.
— Baban?
— Babam da.
— Kardeşlerin?
— İki ygş büyüğüm bir ağabeyim var.
Yaşlı kadının içinden kapkaranlık bir korku geçti. Oğlu tam da belâya çatmıştı. Çünkü Kemâl o gece: «— ... kız beni çok seviyor ana, ben de onu seviyorum, haberin olsun!» demişti. Haberi olmuş, içten içe sevinmişti ama, gene de bu iş tatlıya bağ-lansaydı hiçbir diyeceği yoktu. Demek babası, ana-

sı, ağası razı geliniyorlardı ki kız kaçmıştı. Yoksa ne gereği vardı kaçmanın? «— Anacığım git, iste» derdi. Adam adam gider isterdi.
Deriin bir iç geçirdi.
Allah vere de kötüleşmeselerdi. Ya kötüleşirler-se? Ya bıçak bıçağa, tabanca tabancaya gelirlerse? Bıçak, tabanca değil de, kızın babasıyla anası, oğlunu karakola şikâyet ederlerse? Oğlu hapislere girerse? Gerçekten de, oğlu, canının içi, gözünün bebeği Kemâl'siz ne yapardı?
Telâşlandı.
Kızı sabahleyin takken inerken görünce yüreğine kapkara bir ağırlıktır çökmüştü. Güzel, alımlı olmasa belki de böylesine kaygı çekmiyecek, «— Madem oğlum beğendi, canı sağ olsun!» deyip geçecekti. Ama öyle olmamak gerekirdi kazın ayağı. Güzeldi kız, güzel. Böyle güzel kızı fabrikada çalışan fakir bir işçiye yedirmek istemiyebilirlerdi sahipleri. Onun için karakola da baş vururlardı, bıçağa tabancaya da. Kimbilir, belki de birazdan kırmızı yakalı, sert yüzlü polisler gelir, oğlunu sorarlar, bulamayınca fabrikadaki adresini öğrenir, gider, sonra da tu-tuklarlardı.
Yüreği gittikçe kararark kalktı, kırmızı biber kutusunu almak üzere odaya geçti.
Güllü kadının birden sıkıntılı bir hâl alışına dikkat ederek, ardından baktı. Yaşlı kadının bu işten memnun olmadığı besbelliydi. Pakize: «— Kaynana mı?» demişti, «—... en iyisinin boynu altında kalsın!»
Pakize haklıydı. «— Şuna bak..» diye geçirdi, «... daha bismillah demeden... Kuru karı. Ben senin gibilere kemiğimi kemirtmem ya, hele şu fırtınayı atlatalım hayırlısıyla!»
Yaşlı kadın kırmızı biber kutusuyla odadan döndü. Tencerenin başına az öncekince çömeldi. Çorbaya iki tutam kuru kırmızı biber attı. Hep o düşünceli,.

düşünceli de değil, kaygılı haliyle kutunun kapağını kapadı.
— Yaşın kac senin? Güllü :
— On altıya girdim, dedi.
— Vah vah vah, vah yavrum vah. Deli gençlik işte... Peki, bunun sonunu düşünmedin mi? Polisler gelir dayanırsa kapımıza? Oğlumu alır götürür hapse atarlarsa?
Güllü, kadının kaygılı hâlinin nerden geldiğini anlamıştı. Huylanmış bir kısrak gibi başını sertçe kaldırdı :
— Korkma ana korkma, hiç bir şey olmaz. Polisler gelse bile, söyliyeceğimi biliyorum ben. Beni oğlun kacırmadı, ben kendim kaçtım, kendi gönlümle. Kimse onun kılına dokunamaz!
Yaşlı kadın, kızın cerbezesinden ürktü. Böylesine dişli bir gelini hiç düşünmemişti. O, Fattum gibi, gözü açılmamış, kendi hâlinde, oğlundan gayri erkek tanımamış, polise, candarmaya karşı ağzında dili dönmeyecek, yadırgı erkekler karşısında kulak memelerine dek kızaracak bir kızcağız isterdi. Birden gene Fattum'u hatırladı. Dili dilinden, teni tenindendi zavallı. Taksiye koşarak gelmiş, içinden Kemâl'le inen yabancı kızı görünce şaşalamış, sonra da işi anlayınca... boynu nasıl bükülmüş, gözleri nasıl da dolmuştu!
İç geçirdi. Yaşaran gözleriyle kalktı.

Güllü'yse ardından huylu huylu bakıyor, «— Cadı!» diye geçiriyordu. «... şu gürültü, patırtı geçsin, sorarım ben sana bütün bunları. Anam, babam var-mıymış, kac yaşımdaymışım, polisler gelir kapıya dayanırlarsa... dur sen dur. Ben de sennen birlikte otu-rursam kahpe dölüyüm!»
Yaşlı kadın evden çıkmış, komşulara doğru gidiyordu.
272
— Git git, dedi. Git de orda kendin gibilerle beni çekiştir bakalım ne gelecek elinden!
Yaşlı kadın, Fattum'ları%Jıuğunun kapısında durmuştu.
Seslendi:
— Fattuuuuum, ooo Fatttuuuuuu!
O sıra Fattum, başını babasının kupkuru dizine koymuş, usul usul ağlıyordu. Bu ağıt sabahtanberi, Kemâl'in taksiyle yadırgı bir kız getirdiğindenberi aralıksız sürüp gidiyordu. Yaşlı Dâkur da, kızı kadar kederliydi. Onun da niee tatlı hayalleri, düşleri bir darbede yıkılıvermişti. Artık ne tarlalar birleşecek, ne torunları olacak, ne de boynu bükük kızını dünyada gönül rahatlığı içinde bırakıp, huzurla ölebilecekti. Herşey altüst olmuş, kolu kanadı kırılmıştı.
Kemâl'in yaşlı anasının sesini işitmişti:
— Kalk kızım, dedi. Kalk bak bakalım... Fattum öyle halsizdi ki. O artık başkasının «Kay-
nanassıydı. Madem başkasınındı, ne diye kalkacaktı sanki?
— Ooo Fattuuuuuuum!
Yaşlı Dâkur da kızının hissettiklerini ediyordu ama, gene de:
— Kalk yavrum, diye sarstı kızını. Kalk, ayıp!
— Kalk sen bak baba.
Dâkur üzerinde durmak istemedi. Kızının başının altına bir yastık koyup kalktı, kapıya çıktı:
— Buyur baaı.
— Fattum yok mu? >
— Var, içerde..
Yol verdi. Yaşlı kadın, her zamandan daha yaşlı, girdi. Fattum ağladığını belli etmemek için gözlerini iyice kurulamıştı sözde. Yaşlı kadın bir bakışta herşeyi anladı. Öylesine doluydu ki, genç kızın boynuna sarılıp sarsıla hıçkıra ağlamağa başladı. Artık birbirlerinden saklıyacak şeyleri kalmamıştı. Fattum,
273
F.: 18
babası, Kemâl'in anası ağlıyor, ağlıyorlardı. Onca yıf kurdukları haydller, gördükleri düşler, tekmil umutları yıkılmıştı. Bundan böyle ne diye yaşamalıydılar sanki? Yaşamalarından ne çıkacaktı?
Kendini ilk toparlıyan Dâkur oldu. Gözlerini sildi. Tütün tabakasını çıkarıp kalın bir cıgara sardır sedirin ayakucuna çöktü :
— Ne yapalım? Allah böyle istemiş..
Kemâl'in anasıysa kendini bir türlü bulamıyordu. Gene de Dâkur'un yanıbaşma çöktü. Fattum da karşılarına iki dizi üstüne çökmüştü. Bir ara elini Kemâl'in anasının dizine koydu. Demek onun hiç suçu yoktu bu işte? Demek oğlu, ondan habersiz girişmişti bu işe?
Bir süre hiç bir şey konuşmadılar.
Neden sonra Dâkur, gene ilk sessizliği bozdu :
— Mübarek olsun bacı. İnşallah mesut olurlar. Madem ki iki gönül birbirini sevmiş...
Kemâl'in anası:
— Bilmem ki, diye yaşlı gözlerini Dâkur'a kaldırdı. O kadar erkeğin içinde yetişmiş, yırtık bir kız... Korkuyorum Dâkur, Kemâl'imin başına belâ gelmesinden korkuyorum. Yüreğim gazel yaprağı gibi titriyor. Evimi polisler basacak, oğlumu alıp götürecekler gibi geliyor, hapislere atacaklar gibi geliyor, Allah seni inandırsın...
Sonra, bütün kaygılarını teker teker saydı döktü.
— Böyle, kendi ayağıyla gelen bir kız... Fattum :
— Doğru, dedi.
— Polisler kapıma dayanır da kızı isterlerse..
— Teslim edersin.
— Oğluma bir zarar geimiyeçeğini bilsem.. Dâkur:
— Kıza ilişmediyse hiç bir zarar gelmez, dedi. Yaşı kaç?
274
— On beş mi, on altı mı, bilmem. Yaşı batsın. Dâkur başını bilgiççe salladı :
— Öyle öyle. Kıza iiişmediyse, ilişmesin. Hiç bir şey çıkmaz altından. Zarar da gelmez. Çok çok, alır giderler...

Bakıştılar, uzun uzun bakıştılar. Aynı şeyleri düşünüyorlardı: Kızı alıp gitseler ne iyi olurdu. Keşke alıp gitselerdl!
Fattum'un gözleri parlıyordu. Yeniden umuda düşmüştü. Kızı alıp giderlerse mesele kalmazdı gerçekten de!
Birden : — Keşke polisler gelip alsalar, dedi.
Dâkur başını salladı:
— Gelirler gelirler. Mücerret gelir, alır giderler!
— Oğluma zarar geimiyeçeğini bilsem?
— İlişmediyse, bir de bundan böyle ilişmezse zarar gelmez!
— Sonra akıl var, yakın var. Oğlum kaçırmamış ki. Kendi kaçıp gelmiş..
Başını kaldırdı, babayla kıza baktı:
— Kendi kaçıp geldiğine siz de şahitsiniz değil mi?
— Bak hele bak, dedi Dâkur.
— Tabî şahidiz teyze. Gözümüzle gördüğümüz bir şey meselâ..
— Hem biliyor musunuz? Fabrikada, onoa erkeğin arasında gözü açılmış, yırtık bir kız...
Fattum, yaşlı kadının en can alacak yerine bastı :
— Öteki gelinlerin gibi, yarın bu da oğlunu alır, buralardan yallaaaah...
Meryem'in kırışık, esmer yüzü karardı. Heyecanlanmıştı. Gerçekten de, doğru, dosdoğru bir sözdü. Öteki oğulları gibi, Kemâl'i de bunun ardına takılır, giderdi şehire. Torunları dünyaya gelse bile, dizinin

dibinde olmaz, onları kana kana sevemez, okşayıp bağrına basamaz, başlarını yıkayıp, çişe tutamazdı. Daha kötüsü, bu oğlu da elinden kaçtı mı, yaşamının sonuna dek artık tek başına... hem kim bilirdi? Belki de bir gün evinde, tek başına, kukumav (Baykuş) gibi ölürdü. Kaynanası gibi. Kadına bir gece fenalık gelmiş, sabaha dek uluya uluya, yatak, döşek, yorgan paralıya paralıya can vermişti.
Kaynanası gibi tek başına kalmak istemiyordu yeryüzünde. Bu sonuncu oğlu, en çok sevdiği, kocasına en çok benzeyen oğluydu. Bunu da ötekiler gibi yitirmek istemiyordu. Kemâl dizinin dibinden ayrılmamalıydı.
İçini çekti. Gözleri hınçla parlıyordu : — Oğlumu elimden alacak, diye homurdandı. Ötekiler gibi. Sanki oğullarımı onlar için doğurdum. El kızları, şehir sürtükleri. İstemiyorum, istemiyorum onu. Allah belâsını versin, Allah bütün şehirli kızların belâsını versin. Kendilerine kocayı şehirden bulsunlar, benim oğlumu rahat bıraksınlar! Benim oğlum, babasından vasiyetlidir, askerliğini yapmadan evlen-miyecek...
Fattum'un heyecanı son kertesini bulmuştu. Yüklü göğsü inip inip kalkıyor, gözleri parlıyordu. İnşallah polisler gelir, alır götürür, hattâ Kemâl'i de hapse atarlardı. Keşke atsalar. yemeğini taşır, kirli çamaşırlarını alır, onu hapisanede her gün arardı.
Biliyordu hapisaneyi, gitmişti. Halasının kızıyla birlikte gitmişlerdi. Halasının kızı bir oğlanı seviyordu, nişanlanmışlardı. Nişandan iki gün sonra, pazar yerinde birisiyle kavga etmiş, adamı çekip vurmuştu. Üç ay hapis yatmıştı yaralamadan. Üç ay içinde belki yirmi kez gitmişlerdi halasının kızıyla. Yemek, temiz çamaşır götürmüşler, kirli çamaşırlarını alıp getirmişlerdi. Keşke Kemâl'i de hapsetseler de, kendi de gitse, yemek, para, temiz çamaşır götürüp, kir-

li çamaşırlarını alıp getirse, kana kana yıkasa onları. Ah oluverse şu. Üç ay, altı ay, bir yıl, beş yıl... Beklerdi, on yıl bile beklerdi. Halasının kızıyla gittikleri sıra bir kız tanımıştı. Kızın sevgilisi de hapisti. Ziyaretine sık sık geliyordu. Anası, babası oğlana vermemişler. Çocuk kızmış. Kafayı çekip dikilmiş kızın babasının karşısına. Küçük bir ağız dalaşı, sonra çekmiş bıçağını vurmuş. Kız diyordu ki: «— O olmadıktan sonra, gözümde hiç bir şey yok. Ne ana, ne baba, ne de kardeş. Varsa o, yoksa o. Değil üç yıl, on beş yıl beklerim!»
Hasret dolu bir iç geçirdi Fattum. O da onun gibiydi. Kemâl'i üç yıl, beş yıl, on beş yıl bile beklerdi; daha da çok!
Dâkur:
— Kendi ayağıyla kaçıp gelen bir kızdan hayır çıkmaz, dedi.
Meryem başını salladı.
— Kaçmaya alışkın ayaklar, yarın oğlumu bırakıp başkasına da kaçarlar!
— Çok doğru. Şehir kızı, şehir insanının oyununa oyun mu yeter?
— Yetmez!
İki yaşlı, anlayışlı anlayışlı bakıştılar. Neden sonra Meryem :
— Polisler geliverse, dedi. Dâkur da aynı şeyi düşünüyordu :
— Gelir gelir, sağlama gelirler.. Fattum endişeyle sordu :
— Kız, gitmem diye ayak direrse ya? Babası, kızına baktı :

— Nasıl yâni?
— Gitmek istemezse?
Yaşlı babanın, polisler üzerine fikri vardı. Polisin ne demek olduğunu pazar yerinden biliyordu.
— Gitmek istemezse mi? Hı hm... Keyfine mi
277
bırakırlar onu? Polis bu. Kimsenin istediği yere köy yapmaz. Elinde bir evrak, gelir, dayanır kapına, der böyle böyle, hık mık ettin mi, kaşları bir çatılır. Ondan sonra tamam. Polis bu. Bu böyle olacak desin de olmasın...
Meryem başını salladı :
— Dâkur doğru söylüyor. Polis bir işe el attı mı, tamam!
— Demek sürüye sürüye götürürler?
— Hiç şakaları yoktur.
Meryem'in gözleri daldı. Huğun ufacık penceresinden günlük güneşlik dışarlar gözüküyordu. Gökyüzü masmaviydi, boy atmış iri bedenli ağaçlar ağır ağır sallanıyordu. Arada bu dupduru, masmavi gökten geniş kanatlı alıcı kuşlar süzülerek geçseler bile görmüyordu. Şehirli kız, polislere gerçekten, dikilebilir miydi? «— .... korkma» demişti, «.... hiç bir şey olmaz. Polisse Allah olmadılar ya! Ben diyeceğimi biliyorum. Beni oğlun kaçırmadı, ben kendim kaçtım ona!»
— Kız dişli, diye mırıldandı. Polislere molislere kavuk sallamaz gibime geliyor. Böyle gelin istemezdim ben!
Fattum'a baktı:
— Dişli gelin istemezdim. Benim gelinim benim gibi uysal olmalı. Kaynanasının karşısında dil aşırmamalı. İtaatli olmalı, evciment olmalı. Bu kız dişli. Bu kız...
*
Güllü hâlâ ocak başında çömelmiş, yüzü avuçlarında, huğun açık kapısından dışarlara bakıyordu. O da Kemâl'in annesi gibi duru mavi gökyüzüne, boy atmış ağaçlara, geniş kanatlı alıcı kuşlara bakıyor amma onları görmüyordu. Kocakarının basıp gitmesini hayra yormamıştı. Duruşu, bakışı, soru soruşu... Kocakarıya gelin gelmemişti ki!
278
Kalktı, sağdaki odanın açık kapısı önüne gitti, durdu, içerisini gözden geçirdi: Karşıda bir sedir, yerde yırtık, kirli bir kilim, sağda harap bir aynalı dolap. Bu aynalı dolaplar tâ Ermenilerden kalma şeylerdi ki, Güllü bu biçim dolaplara yerlilerin evlerinde çok rastlamıştı. Ermeniler yurttan koğulurken kapışılan mallardan. Tam karşı duvarda Kemâl'in orta büyüklükte fotoğrafı. Zevksizce boyanmıştı.
İçeri çekinerek girdi, fotoğrafa yakından baktı. «— Dert» dedi, «... dudaklarını avrat gibi boyamış!»
Oysa Kemâl'in suçu yoktu. Fotoğrafçının maskaralığı. Dudaklarını boyamış, göz bebeklerini renk-Jendirmiş, gözlerine sanki sürme çekmişti. Bu haliyle Kemâl'e benzer yeri yoktu pek ama, gene de Kemâl olduğu belliydi.
Dışarı çıktı. O, bu değil ya, şu kocakarı zihnini bulandırıyordu. Babası varmıymış, anası, kardaşla-rı... Ya, poHsier gelirse, ya oğlunu hapsederlersey-miş...
Kapıda durdu. Göz alabildiğine sebze bahçeleri, bahçelerde çapa çapalayan kadınlar, erkekler, çocuklar... Kapıya dayandı. Şu akşam oluverseydi hayırlısıyla. Kemâl gelseydi. Karakola çağırmışlar mıydı acaba? Çağırmışlarsa ne ifade vermişti?
Gözüne birden Kemâl'in bisikleti ilişti. Dışarda, huğun duvarına dayalı duruyordu. Niçin? Bisikletle gitmemiş miydi fabrikaya? Düşündü, uzun uzun, kaygılı kaygılı düşündü bir süre. Sonra hatırladı: Sabahleyin taksiyle gelmişler, Kemâl taksiyle döndüğü için bisiklet evde kalmıştı.
Gitti, direksiyonu tuttu. Acaba ne yapıyordu şu sıra Kemâl? Karakolda mıydı? Yoksa hapiste mi? Sanmıyordu. Hapiste değil, belki karakoldaydı. Çünkü babası... babasından çok berber Reşit. En çok da o. Burun köklerine akmış ufacık gözleriyle herhalde kışkırtıyordu babasını. Hamza da yanlarınday-
279
di tabî. Sağlama koşmuş olacaklardı karakola. Şişman komser, Kemâl'i çağırtmış mıydı acaba?
*
Çağırtmıştı.
Bir polis fabrikaya gelmiş, Kemâl'i alıp karakola götürmüştü. Cemşir, berber Reşit, Hamza, nerden haber aldıysa alıp koşarak gelen ırgatbaşı Memo filân oradaydılar. Kemâl zerrece korkmamıştı. Nelerinden korkacaktı? Berikilerin öfkeli, homurtulu bakışlarına karşın, ifadesini güzel güzel vermiş, durumu kısaca anlatmıştı: Evet, seviyordu kızı, seviliyordu da ama, o kaçırmamıştı. Kız kendiliğinden kaçmıştı ona.
Mosmor kesilen berber Reşit öfkeyle bağırmıştı :
«— Yalan! Kızı kandırıp zorla kaçırdı..»

Kemâi alabildiğine soğukkanlıydı:
«— Kaçırmadım. Kendi kaçtı.»
«— Kaçırdın!»
" «— Kaçırmadım. Bana inanmıyorsanız Pakize'ye^ sorun..»
Komser:
«— Pakize kim?»
««—Giritli Pakize. Güllü'nün iş arkadaşı..»
Pakize çağırtılmış, Muhsin usta da kendiliğinden gelmişti. Gerek Pakize, gerekse Muhsin usta bildiklerini çekinmeden söylemişler, iki gencin nasıl seviştiklerini saymış dökmüşlerdi. Hele Pakize... sımsıkı sarındığı beyaz başörtüsü uça uça öyle anlatmıştı ki... Sevişiyorlardı, evet. Ayıp mı? Günah mı? Ona kalırsa ne ayıptı, ne de günah. İki gönül bir olduktan sonra samanlık seyrandı be!
Berber Resifin gene karşı çıkışına öfkelenen Pakize'nin öfkesi birden öyle taşmıştı ki, nerdeyse bu
280
öfke, kupkuru adamı azgın bir sel gibi kapsayıp, boğacaktı :
«— Reşit emmi Reşit emmi, gözünü aç, beri; bak! Ben, Allah'tan başka hiç kimseden korkmam. Kızın babası sen değilsin, karışma sen. Oğlana da, yazık. Elin oğlunun bu iş'te töbe suçu yok. Kız benim eve geldi sabah sabah, koltuğunda bohçası, ben alıp götürdüm oğlana. Oğlanınsa hiç bir şeyden haberi* yoktu. Bisikletiyle fabrikaya, işe geliyordu. Kız'sa benimle belki elli sefer haber göndermişti, beni kaçıracaksa kaçırsın diye. Oğlan gene akıllılık etti. İşte yüzü, dünya ahret kardeşim olsun, aferin!»
Muhsin usta da, Pakize gibi aynı şeyleri, ama daha akıllıca, daha ağır başlı anlatınca, komser, kız sahiplerine döndü:
— Evet. Bütün bunlara ne diyeceksiniz?
Ne diyeceğini bilmiyordu ki Cemşir. Boynunu bükmüş, Resife bakmış, Resiften yardım dilenmişti âdeta. Resif se baruttu:
— Ne bakınıp duruyorsun budala? Kızın sözlü değil mi? Kaçtığı oğlanınsa Fellâh olduğunu bilmiyor musun?
Sanki Kemâl orda değilmişçesine söylenen bu* «Fellâh» sözüne yalnız Kemâl değil, komser bile kızmıştı :
— Sus be! Fellâh ne demek?
— Arab uşağı.
— Arab uşağı ne demek? Onlar da bu millete-dahil değil mi? Senin, benim gibi vergi vermiyorlar mı? Askere gitmiyorlar mı?
— Gidiyorlar.
— Peki?
— Yalnız ben demiyorum ki beyim? Fellâh Fellâh, Türk Türk.
— Keees!
Kesmişti, kesmişti ama, gene de Fellâh Fellâh'-
281
ti, Türk Türk. Hem canım ne olursa olsun, kanun madem baba'ya hak tanımıştı, baba da hakkını kullanmalı, on sekizini bitirmemiş kızını çekip almalıydı. Cemşir'e sertçe bakmıştı:
— Ne duruyorsun? İstesene kızını! Kanun sana bu hakkı tanımıyor mu? Kızın, on sekizini bitirdi mi?
Cemşir anlamış, yekinmişti:
— Hayır, bitirmedi. İstiyorum kızımı. Şeriatın kestiği parmak acımaz beyim. Kızımı istiyorum!
Kemâl'le Muhsin usta bir kıyıdan sâdece bakıyorlardı. Komser, tutanağı düzenledikten sonra kız tarafıyla kızın sevgilisini Savcılığa yolladı. Savcı tutanağa baktı. İki tarafı da ayrı ayrı dinledikten, kızın yaşının küçük olduğunu öğrendikten sonra, kanunun emrettiğini uyguladı: Kemal tutuklanmış, Güllü'nün babasına teslim işlemi şip-şak yapılmış, polis görevlendirilmişti.
*
Güllü, Kemâl'in bisikletinin zilini çalınca, ses, uzaklara, tâ uzaklara yayıldı. Çapa çapalamakta olan kadınlı, erkekli bahçeciler işlerinden başlarını kaldırıp, zil sesinin geldiği yana baktılar. Orda, yaşlı Meryem'in huğunun önünde dikilmekte olan «Şehirli kız»ı gördüler. Taksiyle gelişini de görmüşlerdi sabahleyin ama, koşup merakla gidene dek kız huğa sokulmuş, kapı kapanmıştı. Demek buydu? Uzaktan yüzü pek de belli olmuyordu ama, boyu poşu fena değildi. Bir şey değil, Meryem anaya gülecekleri tutuyordu. Avrat büyülü müydü ne? Öteki oğulları tic yıllar yılı şehirli kızların ardlarına takılıp analarını tek başına bırakmışlardı. Bu en küçük oğlunu güya şehirli kızlara kaptırmıyacaktı. Kemâl'im, Kemâl'im.. oğlan, babasına benziyor diye çok seviyor, sık sık «— Bunsuz olamam!» diyordu. Sabaha dek desin. İşte bu da, ağalarınca davranmıştı. El kızı, üstelik şe-
282

hirli kızıydı gelin. Yarın kocasının ağzından girip burnundan çıkar, kocasını kandırır, bir sabah da tıpkı ağaları gibi, yallah. Meryem dilediğince vurup çar-pınsın, ağlayıp sızlasındı. «— Evlâtlarımı el kızları için mi doğurdum? Onlar için mi bu boylara getirdim? Kahırlarını onlar için mi çektim? Karnımda dokuz ay onlar için mi taşıdım?»
Bu kadına gerçekten de büyü sinmiş olacaktı. Fıkara.. Fattum'un babası yaşlı Dâkur'la az mı çene çeneye vererek hayaller kurmuş, dağlan az mı bedesten etmişti? Lâkin Fattum'un da artık ayağı suya değmiş olmalıydı. Şehirli kıs taksiden inerken çarpılmışa dönmüştü fıkara. Akşam üzerleri yol kıyılarındaki dardağan ağaçlarından birinin üzerine kaile denilen kocaman bir sincap gibi tırmanır, Kemâl'i bekler, tam yaklaşınca da iri birer saçmaya benzeyen yeşil yeşil dardağanların yağmuruna tutardı. Cilveydi bütün bunlar ama, Kemâl hiç oralı olmaz, hattâ içerlerdi. Kızsa aldırmazdı. Aldırmazdı ya, bunca sırnaşıklığın anlamı neydi yâni? Apaçık bir şeydi bu. Oğlandan hoşlanıyor, oğlanı eline geçirmek istiyordu. Şimdi? Şimdi bir kıyıda kala kalmıştı işte. Daha önce el oğluna böylesine sırnaşmış bir kızı kim isteyip alırdı ki? Kendini bilen hiç bir delikanlı dönüp bakmazdı herhalde. Surda burda «— Kaynanam, kaynanam..» İnsan, suyu görmeden paçaları sıvama-malıydı. Sıvarsa, böyle olurdu işte!
Şehirli kız, alacalı bulacalı basma entarisiyle içeri çekilmişti. Çekilmişti ya, dilediğince çekilsin. Çapalara dayanılmış, cıgaralar yakılarak başlanılan dedikodu sürdürülüp duruyordu. Nasıl sürdürülmesin ki, böyle esaslı, böylesine meraklı bir konu her zaman kolay kolay ele geçmezdi. Tarla, çapalanacak ot, otlardan arınacak sebzeler kaçmıyordu ya!
Yaşlı Meryem'in huğdan kahırlı kahırlı çıktığını, Fattum'ların huğuna girdiğini, bir daha da çıkmadığı-

İ
nı görmüşlerdi. Fattum'larda ne konuşuyordu acaba? Niçin kahırlıydı? Orada ne yapıyordu? Ne yapacak, hiiiç, dedikodu tabî. Şehirli kız istemiyordu ki o. Ne diye kaçıp gelmiş, oğlunun sakalının altına ne diye girmişti? Acaba Dâkur emmiye ağlıyor muydu? Ağlıyorsa haksız mıydı? Hiç de haksız değil. Oğlanı onlar için doğurmamış, bu boylara onlar için getirmemişti, haklıydı ama, işte, arabasının tekerine taşı koymuştu oğlu! Bir gün, beş gün, günün birinde de pırrr... Birden bir ses yükseldi:
— Meryem teyze huğdan çıktı!
Yaşlı Dâkur'un huğuna merakla bakıldı. Gerçekten de, çıkıyordu yaşlı kadın. Girerkenki gibi kahırlıydı. Ardından Dâkur'la Fattum da çıkmışlardı. Onlar da Meryem gibi sıkıntılıydılar. Ne vardı? Bir şey mi vardı yoksa? Ne olabilirdi?
Seslendiler:
— Ooo Meryeeem!
Sesi işiten yaşlı kadın durdu. Güneşte kamaşan gözlerine elini siper ederek baktı, «— Efendim?» anlamına, yanıtladı:
— Nâaam?
— Gel buraya, geel! Çağırılan yana yolunu değiştirdi.
Kazmalar atılı atılıverilmiş, yaşlı Meryem'in çevresi merakla alınıvermişti. Sordular, soruşturdular. Sonunda öğrendiler yaşlı ananın sıkıntısını da, kahrını da: İstemiyordu şehirli kızını, gözü tutmamıştı. En küçük yavrusunu böylesine yırtık, yüzü sanki cam kırığıyla sıyrılmış hayasız bir kız için doğurup bu boylara getirmemişti. Polislerin gelip, onu sürükliye sürükliye götürmelerini istiyordu. .
Yaşlı bir bahçeci arapça sordu :
— Yaşı kaç? Meryem nefretle:
— Yaşı batsın, dedi. On dört mü, on beş mi? Daha çok da yaşlı erkekler başlarını tecrübefi

tecrübeli salladılar: On sekizini bitirmediğine göre, babası, anası da razı gelmezse, polis gelir, alır, direnirse de sürükliye sürükliye götürür, anasına, babasına teslim ederdi!
Canım biliyordu, bu kadarını o da biliyordu ya, .başkaydı öğrenmek istediği.
Sordu:
— Kız gitmek istemezse ya? Kargayı hatırlatan yaşlı bir bahçeci:
— Kızın fikri sorulmaz!
— Sorulmaz demek?
— Sorulmaz.
Meryem'in gözleri dolu dolu oldu. Yaşlar göz pınarlarından süzülüp, kırış kırış yanaklarından aşağılara yuvarlandılar. Ne iyi olurdu, ah ne iyi.. Demek sürükliye sürükliye götürürlerdi? Götürsünler. Allah kılıçlarım keskin etsindi. İnşallah bir daha da gelemezdi gözü çıkasıca!
İç geçirdi.
Fattum'u istiyordu o. Arlı, namuslu, terli tertipli Fattum'u. Fattum onun gibi yırtık, arsız, dişli değildi. Tarlası da vardı. İki tarla birleşir, torunları olur, torunlarını çişe tutar, başlarını köpürte köpürte yıkar...

Birden durakladı. Bir motor sesi, bir koma ardından. Yoksa geliyor muydu polisler? Zâten bekleniyordu, kulaklar kirişteydi. Başlar seslerin geldiği yana döndü.
Sesler gittikçe yaklaşıyor, güçleniyordu. Meryem'in heyecanı son kertesini bulmuştu. Geliyordu, polisler almıya geliyorlardı şehirli kızı. Gelsinler, gel-sinlerdi. Direnirse sürükliye sürükliye götürsünler, ite kaka, döğe döğe götürsünlerdi. Nesine acıyacak-tı? O değil de Fattum olsa acırdı bak. Fattum olmadığına, günün birinde öbür oğulları gibi Kemâl'ini alıp şehire götüreceğine göre canı cehennemeydi.
285
Sesler iyice yaklaştı, sonra ağaçların arasında mavi boyalı, pırıl pırıl taksi göründü.
Meryem'le ötekiler koşuştular. Taksi, sabahki kara taksi gibi, huğun tam önünde durdu. İri bir komserle polisler, birtakım yabancılar taksiden yere atladılar. Motorlu araçlar buralara sık uğramadığından, motor homurtusu, koma irili ufaklı, genç yaşlı semtlileri heyecanlandırmıştı. Lâhzada kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu bir kalabalık taksinin çevresini merakla alıverdi. Birbirlerine sokularak, daha iyi gölebümek için ayak parmakları üzerinde yükselerek, Meryem teyzenin kapısına bakıyor, işin nereye varacağını kestirmeğe çalışıyorlardı. İşin şakası olmamalıydı. Çünkü elinde evraklarla komser, ardında polisler kapıya yığılmış, şehirden kaçıp gelen kızı soruyorlardı.
Kız'sa öyle farfarı, öylesine çenebazdı ki...
— Gitmem! diye bağırıyordu. Etimi lokma lokma doğrayacağınızı bilsem bile, gene de gitmem!
Şaşı bir orta yaşlı kadın çirkin çirkin homurdandı :
— Tövbe estağfürullaah.. gözleri dönmüş kaltağın...
Şişman komserse, habire:
— Yavrum diyordu, evlâdım diyordu, kanun diyordu.
— Gitmem komser bey gitmem, boşuna zorlamayın! Kanundan bana ne? Benim anam da, babam da, kardaşım da, kanunum da Kemâl. Beni o kaçır-madı, ben kendim kaçtım ona. Bırakın beni, karışmayın bana!
— Kanun kızım, kanun!
— Bana ne sizin kanununuzdan? Rahat bırakın beni!
— Bırakamayız. ¦;.
— Niye bırakamıyormuşeunuz?
286
— Kanuna göre babana, anana aitsin!
— Değilim. İstemiyorum anamı da, babamı da,, kardaşımı da. Allah hepsinin belâsını versin!
— İyi amma, sözlüymüşsün..
— Küm? Ben mi? Töbe, töbe vallaha komser bey. Yalan söylüyorlar. Beni paralı birine satıp, aldıkları parayla rakı içecekler!
Bir an uçurum sessizliği oldu. Berber Reşit:
— Utanmaz, diye sessizliği bozdu.
— Sensin, utanmaz da, rezil de, namussuz da sensin. Ölü yıkayıcı, ıskatçı. Sen ne karışıyorsun? Neyimsin benim? Babam mısın? Kardaşım mı? Ne-yimsin?
Berber Reşit fena bozulduğu halde, gene de ileri atıldı, Güllü'nün bileğini yakaladı:
— Güllü, yavrum, kızım... Güllü, bileğini nefretle çekti:
— Bırak be!
Bileğini öyle sertçe çekmişti ki, Reşit sendeledi. Nerdeyse yuvarlanaaaktı. Ama kendini çabucak toparlıyarak, Cemşir'le ötekilere bağırdı:
— Ne duruyorsunuz? Ne bekliyorsunuz?
Bir anda meraklı kalabalıkla polisleri falan yaran Hamza'yla Cemşir, Güllü'nün üstüne atılıp kızı kıskıvrak yakaladılar. Bağırta bağırta sürüklemeğe başladılar.
Yerlerde sürüklenen Güllü basbas bağırıyordu:
— Bırakın, bırakın beniiii! Cankurtaran yok muuuu? Allahını seven yok muuuuuu?
Taksiye zorla sokuldu. Hüngür hüngür ağlıyor, kısılmış, çatlak sesiyle bağırıyor, yırtınıyordu.
Komserle polisler de bindikten sonra taksi hızla uzaklaştı.
Kırış kırış Meryem donmuş kalmıştı. Gözleri, uzaklaşmakta olan takside, bakıyor, az sonra taksi;
287
ağaç kalabalığı içinde kaybolduğu halde, hâlâ bakıyordu. Kurtulmuştu ondan, cehennemin dibine kadar yolu vardı ama, oğlu? Oğlu ne olmuştu ya? Yoksa hapis mi etmişlerdi? Ya hapsettilerse? Gidip arasa mıydı? Nerden arıyacaktı? Kimden? Hapisane ner-deydi?
Fattum yanına sokuldu.
Döndü:
— Kemâl'i hapsettilerse ya?

Fattum ne şöyle dedi, ne böyle. Ne şöyle, ne böyle ama, keşke hapsetselerdi de ona yemek, harçlık •götürse, temiz çamaşır verip kirlilerini alsaydı.
— Sen hapisanenin nerde olduğunu biliyor musun?
Fattum heyecanlandı:
— Biliyorum.
— Beni oraya götürür müsün?
— Götürürüm.
— Götür haydil
— Hemen mi?
— Hemen, şimdi..
Başını filân örtmeden, huğunun kapısını olsun çekmeden, oğlunun dışarda dayalı duran bisikletini bile içeri koymayı düşünmeden yolu tuttu. Fattum da yanıbaşındaydı. O da babasından izin almayı aklede-memişti. Bahçecilerin meraklı bakışları önünde, hızla uzaklaşıyorlardı.
Yaşlı Dâkur, kızının gitmesine tek lâf etmeyi aklından geçirmemişti. Varsın gitsin, yüreği yanık anaya oğlunun hapsedildiği cezaevini göstersindi. Tevekkülle Kemâl'in bisikletini içeri soktu, huğun kapısını çekti, kilidi vurup kapıyı kilitledikten sonra ard-larına düştü, o da şehrin yolunu tuttu.
288
XIV.
Muzaffer bey çiftliğinde cümbüş vardı.
Ud, keman, tef, gırnata sesleri, arada naralar yükseliyordu.
On ikinci aya girilmiş, bereketli yağmurlar gün-lerdenberi durmamaoasına yağmıştı ama, henüz kış gelmiş sayılmazdı. Hooş, güneyin yazı, kışı pek de belli olmazdı ya... Kış ortasında, hattâ zemherilerde güneş açtı mı, ortalık yaz günlerinde olduğunca kavrulmaya başlar, gençlere ceketlerini filân attırıverir-di. Şubatta hava ısınmağa başlar, bağcılar kıska denilen küçük küçük soğanlarla bağlarına koşar, ekerlerdi bereketli topraklara.
Havada parçalı bulutlar dolaşıyordu.
Yasin ağa, omuzunda Muzaffer beyin sırf Yasin ağa için İngiltere'den getirdiği pırıl pırıl çifte tüfeği, çiftlik kapısında nöbetteydi. Ağır adımlarla kapı önünde eiddî ciddî dolaşmasıyla, kışla önündeki bir nöbetçiyi hatırlatıyordu.
Ne ud, ne keman, ne tef, ne gırnata, ne de arada patlıyan naralar. Ölçülü adımlarla bir boy gidiyor, dönüyor, gittiği yol boyunca yeniden adımlıyordu ıslak toprakları.
Düşünceliydi ama, ne düşündüğünü kendi de bilmiyordu.
Birden bilmediği düşüncelerinin şeridi kopuver-di: Kulağına birtakım ayak sesleri çalınmıştı. Kemik kokusu almış aç bir köpek hisliliğiyle durdu :
— Kim o?
— Ben'im emmi! Zaloğlu'nun sesini tanımıştı.
— Nereye böyle gece vakti?
— Hiç. Yukarda .çanım sıkıldı da..
Yasin ağa yukarda, yâni beyin beton köşkünde neler olduğunu sordu. Huyu değildi. Ne olursa olsun, onu ilgilendirmezdi. Yıllar yılı alışageldiği şeylerdi
289
F.: 19
bunlar. Çoğu kez gece yarısı, herkes kimbilir kaçıncı uykuya geçtiği, el ayak çekildiği sıra Muzaffer beyle arkadaşları, beş, altı, yedi, bazan daha çok otomobille çiftliğe baskın verirlerdi. Kadınlı erkekli bir kalabalık, zilzurna sarhoş, arabalardan çılgınlar gibi atlayıp, Yasin ağanın boynuna sarılarak yanaklarını öpücüklere boğarlardı.
En çok da bar kadınları!
Yasin ağayı tanımıyan, güneş yanığı kuru yüzünü öpücüklere boğmamışı yoktu. Tabî güzel olmak şartiyle. Çünkü Muzaffer bey çiftliğine çirkin kadın giremezdi. Giremezdi ya, gene de çapa ırgatlarını ayrı tutmak gerek. Çünkü bunlar. Muzaffer beyin deyimiyle, «— Bunlar, kocalarının köleleridir. Ağalar, beylerden başkasıyla oynaşmazlar pek!»
Bu gece Yasin ağanın neşesi yerindeydi.
— E, dedi, ne haber bakalım?
Haber kendindeydi. Zaloğlu yanına lâf olsun diye gelmemişti ki. Dayısı çoktaan peki demiş, hattâ kızın emmisi yerindeki berber Reşit fiyat üzerinde bile anlaşmıştı. Bin lirayı götürüp, kızı nikâh dâiresine çekmekten, sonra da düğün derneği kurmaktan başkası kalmıyordu.
Ah şu bıyıkları!
O gün dayısı doğramasaydı, atlar gider, hiç olmazsa kızı görürdü. Çok yanlış işleri vardı şu dayısının.

İçini çekti.
— Ne o? dedi Yasin ağa. İçini niye çektin? Boynunu büktü:
— Hiç.
— Deryâ'da gemilerin mi batt»?
— Batmadı, batmadı ya...
— E?
— Kırk yılda bir işimiz düştü...
Yasin ağa bu gece neşeliydi ama, gene de ciddileşti :
290
— Oğlum, yavrum., sabırlı ol. Tevekkülün koyununu kurt yememiş. Yasin emminin yaşı ohooo... Benim bes kulağımın dibi kalmış bu yaşa kadar. Ne derler, yol yoluynan, orman baltaynan!
— Doğru emmi, doğru, biliyorum ya... Gülizar'ın sesi işitildi:
— Ramazan efendii! Zaloğlu sıçradı:
— Buyuur?
— Dayın çağırıyor! Koştu.
— Ne var? Niye çağırıyor? Gülizar gülüverdi:
— Çağırdığı mağırdığı yok.
— E?
— Çanım sıkıldı yalnız. Nerdeydin?
— Yasin emmiyle konuşuyorduk.
Mutfağa geçtiler. Gece yarısı baskın eden kadınlı erkekli misafirler şehirden tedbirli geldikleri için, Rus saltasından koç yumurtasına, hattâ hattâ havyara dek her şey vardı.
Gülizar alçak bacaklı iskemleye oturdu, bacak bacak üstüne attı, bir cıgara yaktı. Zaloğlu tam karşısında, ayakta dikiliyordu. Göz ucuyla kadının etekleri altında gözüken bacaklarına bakıyor, ama görmüyordu. Gülizar'sa, mahsustan açıyor, oğlanı huylandırmağa çalışıyordu. Bütün çabasının boş olduğunu görünce:
— Pis, dedi. Sen de erkek misin? Kazık gibi dikiliyor!
Bir an bile Güllü'nün hayalinden kurtulamayan Zaloğlu'nun tepesi attı:
— Nölacaktı ya?
— Dert!
— Niye?
— Nölacaktı ya'ymış. Git hadi, defol!
291
zaloğlu anlar gibi olmuştu. Kadına sokuldu, tombul ama gergin derili kolunu tuttu:
— Kaçtan aşağı olmaz yâni? Kolunu sertçe çekti:
— Git hadi git! Zaloğlu sendeledi. Gülizar yarı dargın, ekledi:
— Yarın el kızma da mı böyle yapacan?
— Nasıl?
— Nasılmış. Avrat surda kendi kendine oturacak, sen?
Anlamıştı. Kadının hayli zamandır zarına bakmadığını biliyordu ama, ne gereği vardı? Yakında piliç gibi kızla evlenecekti. Kabak Hafız: «— Bol bol ye» demişti, «en çok da havyar, balık yumurtası ki, iliklerin dolsun. Yoksa kıza karşı mahcup olursun. Neden dersen, çok zayıfsın!»
Bu arada, Gülizar'a da boş vermesini tenbihle-mişti. «— O kadın insanı yer, yutar, Allahını şaşırır!»
Ve göğsünü yumruklamıştı.
Bütün bunları yeni baştan hâtırlıyarak:
— Senin hakkından Kabak gelsin, dedi. Gülizar'ın istekli kadın bakışları vahşice parlıyordu :
— Zıkkımın dibi. Yarın evlenirsen elimizi yıkı-yalım senden artık değil mi?
Erkekliğine pek dokunmuştu. Mutfak kapısını itti. İçerden yansıyan çeşitli çalgıların sesleriyle azgın kadınların kahkaha, daha çok da canları yan-mışçasına haykırışları birden tâ uzaklara gitti sanki. Kadının üstüne aç kurt gibi tam atılmıştı, dayısının sesi:
— Ramazaaan!
Gülizar'ı falan unutup koştu:
— Buyur dayı!
292
Dayısının çevresi çeşitli kadınlarla çevriliydi. Emretti :
— Koç yumurtalarını getir!
Zaloğlu geri döndü. İri ampullerden fışkıran ışıklar, kesme billur kadehlerde kırılıyordu. Sarhoş çalgıcılar, akları kıpkırmızı gözleriyle yay çekiyor, gırnata üflüyorlardı. Allı, morlu, yeşilli, sarılı kadınlar, Louis Quins

koltuklar ya da Viyana tipi divanlara se-reserpe oturmuşlardı. Çoğu kendinden geçmişti. Savrulan etekleri altında, hemen hemen en gizli yerlerine varana dek her yanları meydandaydı. Meydandaydı ama, başta Muzaffer bey, bütün erkeklerde bıkmış, kanıksamış bir hâl vardı. Çapa ırgadı kadınlar karşısında bile şehvetten canavar kesiliveren Muzaffer bey, şimdi her yanları meydanda kadınlara bakmıyor, burnunu, önündeki Rus salatası tabağına indirmiş, arada kıs kıs gülerek Muzaffer beyi çileden çıkaran Zekâi'ye fikirlerini illâki kabullendirmeğe çalışıyordu.
Zekâi bey vermut şişesini aldı, boş bardağını yarı yarıya doldurdu:
— Sonra?
— Ne sonrası?
— Demek Volta ir... Muzaffer bey sinirlendi:
— Zekâi, alay mı ediyorsun?
Kadehini diken Zekâi bey, Rus salatasını kaşıkladıktan sonra :
— Sen, dedi, Voltaire'i yanlış anlamışsın..
Muzaffer bey, salonun sol duvarını boydan boya kaplıyan muazzam kitaplığına başını çevirdi. Kentin en zengin kitaplığının sahibi, bunun için de en kültürlü kişisi geçinirdi. Oysa başkaları, yâni kültürlü kişi uzmanı geçinenler bu kanıda değillerdi. Tam tersi. Surda burda Locke'dan, Giordano Bruno'dan, Hobbs'tan, ya da Condillac'dan ezberlediği parça-

lan yerli yersiz sayıp dökmesine karşın, Muzaffer beyin sağlam bir dünya görüşü olmadığını bilirler, «— O, iliklerine dek şehvet dolu cins bir aygırdan başkası değildir» derlerdi.
Muzaffer beye gelince, bütün misafirlerine göğsünü gere gere gösterdiği kitaplığından ötürü gururluydu. Güçlü ampullerin ışığında küstahça pariıyan, daha doğrusu, taassup kokulu ışıltılarla birer Katolik kini içinde bakışan sıra sıra ciltler okunmak için değil, caka satılmak gayesiyle raflara yerleştirilmişlerdi. Bossuet'den Mallarme'ye, Diderot'dan Fârâbi'-ye dek birbirleriyle ilintisi olan olmayan neler!
Voltaire'in «Dictionnaire Philosophique»inden, «Kama-Sutra»ya, Jül Sezar'ın Lâtince «Galya Seferi»nden, Monteskiyö'nün «Esprit de lois»sına, Gilli-ero'nun sözlüğüne dek yüzlerce cilt. Hele her biri kapı gibi «Atlas Linguistique»lere hayran olmamak kaabil değildi. Burada örneğin, «Guide du Parfait Jordinie», ya da Arap harfleriyle «Anadolu yavrusunun kitabi»na da rastlanabilirdi.
Zekâi bey, Muzaffer'in kitaplığa neden baktığını anlamıştı:
— Bu tarafa dön, dedi. Muzaffer'se çırpındı:
— Ben Voltaire'i yanlış anlamadım. Ben cahil değilim, bana cahil diyemezsin. Hem canım, uzağa gitmeğe ne hacet? Söyle bakalım: Lock'a göre, bilgi nedir?
Yüzünde sinirli tikler başlamıştı. Zekâi beyse, çıldırtan bir soğukkanlılık içindeydi :
— Bilmiyorum.
Muzaffer bey çok iyi bildiği bir konudan sınav veren bir öğrenci ciddiliğiyle, başladı:
— Fikirlerimizden ikisi arasında bulunan bağlılık ve uygunluğun yahut zıddiyet ve uygunsuzluğun

idrakinden başka bir şey değildir. Bu tariften, bilgimizin, fikirlerimizden daha ileriye gitmediği, hattâ basit fikirlerimizin ekserisi arasında bulunan...
Birden, suyu kesilmiş musluk gibi, durdu. Ezberlediği, çok da iyi kıvırdığı şeyleri unutuvermişti. Takıldığı yerin az gerisinden tekrar aldı:
— ..... hattâ, basit fikirlerimizin ekserisi arasında bulunan..
Ardı gelmiyordu, Allah belâsını versin. Kulaklarına dek kızardı, iri gövdesini ateş bastı. Zekâi bey hınzırca :
— Evet? dedi.
Karşılık alamayınca da burnunu Rus salatası tabağından çıkarıp, kalın bağa çerçeveli gözlüğü ardında kıs kıs gülerek:
—Unuttun, dedi. Hafızan sana oyun etti değil mi? Daha doğrusu puştluk etti. Aldırma. Cevap ver bakalım şimdi sen bana: Nominalist peripatetism'e dâir neler biliyorsun?
Muzaffer bey iyice şaşalamıştı.
Zekâi yaylım ateşe geçmişti bir kez:
— Durand kim? Occam? Buridan, d'Ailly?
— Fichte, Scheliing, yahut Kant? Bana, «Mahz aklın tenkidbni anlatsana!
Muzaffer yenilmemiş, ezilmişti. Bu adamın karşısında nedense hep böyle oluyordu. Atatürk'ün sağlığında genç bir devrimci olan Zekâi'nin gerçekten de keskin bir zekâsı vardı. Devrimden önce medrese öğrenimi görürken, devrimden sonra cüppeyi, sarığı herkesten önce atmış, kendi deyimiyle «Sivilize» olmuş, şaşılacak bir çabuklukla ağızdan dolma Fransızca öğrenmiş, millî bayramlarda

zamanının en ileri Türkçesiyle en ateşli söylevleri çekmişti. Bulunduğu toplantıların nabzına göre şerbet vermekte üstattı.
295
ıçKının, Kadının, tütünün iyisini bilir, zemin ve zamana göre fıkralar sayar döker, sayıp döktüklerini tüketirse de uydururdu. İstediğince içsin, sarhoş olup cıvımazdı. Elle tutulur, gözle 'görülür hiç bir iş yapmadığı halde, öğle ve akşam yemeklerini Şehir Ku-îübü'nde yer, az da olsa mutlaka alkol alır, ustaca poker, ya da bezik oynardı.
Hâlâ devrimci partiden olmakla birlikte, karşı partiye içten içe yakınlık duyuyor, av köpeklerinin o hârika koku alma özelliğiyle, zamanın yeni partiden yana çalıştığını hissediyordu.
Çatalı, bıçağı elinden bıraktı, ağzını peçetesiyle sildi, iskemlesinde doğruldu. En etkin biçimde konuşabilmek için, en uygun tümceyi arıyordu.
Bulamayınca, iskemlesinden kalktı. Maroken ciltleriyle küstahça bakmakta olan kitaplığa gitti, durdu. Kitapları gözden geçirdi. Sonra döndü, masa başına geldi, elini aziz dostu Muzaffer'in omuzuna koydu:
— Sen, ben, biz, bizler yâni... diye başladı, bu bilgilerimizle kulaktan kapma, ağızdan dolma bilgilerimizle, yaya kalmağa mahkûm Tatar ağalarından başkası değiliz azizim!
Sözlerinin Muzaffer üzerindeki etkisini anlamak için sustu. Gözlerini aziz dostunun gözlerinin ta içine dikmişti.
Neden sonra ardını getirdi:
— Sana Yunan felsefesi'nin menşeinden, Em-pedokles'ten, Plâton'dan, Aristoteles'ten, ya da Nominalist peripatetism'den bahsedebilirim. Sen de beni hayranlıkla dinler, ilm-ü irfanım üzerine şüphe götürmez bir kanaata varırsın. Fakat...
Yeniden sustu. Gene ağır adımlarla kitaplığa gitti, gözüne ilişen «Amerikan traktörleri katalogu» arasından birini seçip aldı, masaya döndü.
— Fakat, diye yeniledi az önceki tilciğini. Ben
296
kendi kofluğumun farkındayım. Bereket versin dünyayı, hele bizim dünyamızı, fikirler ve bilgi, köklü bilgi yâni, idare etmiyor!
Muzaffer bey biraz da yapma bir öfkeyle:
— Ya? dedi.
— Malımız, mülkümüz, servetimiz... Elindeki katalogu salladı:
— Bunu görüyor musun bunu?
— Görüyorum.
— Senin, bilhassa bilhassa senin istikbalin bunlarla ilgili!
— Malûm.
— Müsaade et, sözümü bitirmedim. Senin ve bilginin, şu anda neyi düşündüğünün farkındayım. Tarlalarını bu traktörlerle sürer, eker, zamanı gelince çapasını yapar, dinamik ziraata geçer ve çok daha fazla kazanırım diye düşünürsün, düşünüyorsun.
— Muhakkak.
— Muhakkak değil Muzaffer. Bu memleketi sâdece dinamik ziraat, daha doğrusu sâdece döviz kurtaramaz. Bu memleketi, bu traktörleri yapan iş adamlarının şuuru, yâni Amerikan tipi Demokrasi'nin temeli olan Liberalisme kurtarabilir, Devletçilik değil!
Kadehine doldurduğu vermutu birden dikti.
Muzaffer bey, ahbabının gene «Yeni Partbyi öğeceğini anlamıştı. Belliydi ki sözü döndürüp dolaştırıp oraya getirecek!
Nitekim o yolda ardını getirdi sözlerinin :
— Atatürk inkılâpları, Atatürk inkılâpları.. Bu, muayyen, malûm, belirli bir zümrenin yaygarasından başka nedir? Sözlerime dikkat et: Hâlâ Parti üyesi biri sıfatiyle böyle konuşmamam icap eder. Fakat azizim, şunu unutma ki, memleketin yüksek menfa-atları, Parti tüzüğünden, bir kelimeyle Parti ve Parti menfaatlarından önce gelir!
— Yâni?
297
— Hareket noktamız bu olunca, meseleyi gene Atatürk zaviyesinden mütalâa edebiliriz, etmeliyiz. Evet, Atatürk... Büyük adam, dahî, müncî, falan filân. Her şeyimiz, sembolümüz. Bütün bunlar gene böylece kalacak. Ama, zamanla ahkâmın değiştiği sözünü de unutamayız. Atatürk'tenberi zemin ve zaman çok değişti. Yeni şartlara yeni ahkâm lâzım. İnkılâp, inkılâplar diye, körün değneğini bellediği gibi hareket edemeyiz. Ya topyekûn Amerikan Demokrasisi, ya da...
Bütün bunlara Muzaffer beyin şöyle ya da böyle dediği yoktu. İş açısından, zamanın gereklerine uyulmasından yanaydı. Yalnız, şu Gericilik problemi.

Zekâi bey:
— Onda da Liberalist olacağız elbette, dedi. Çoğunluğun arzu ve iradesine boyun eğmekten başka çıkar yol var mı?
— Fakat biliyor musun ki...
— Biliyorum.
— Neyi?
— Dostum, her şeye rağmen başka çâre yok. Şer'î Devlet'ten, onu heyyûlâ sayan, ona kötülük edenler korksun. Sanır mısın ki zamanımızın Şer'î devleti, Ortaçağ'ın Şer'î devleti olacak? Hayır, asla. Olamaz. İstese de olamaz. Modern bir Şer'î dev-let'se, irtica olmaktan çıkar!
— Bakıyorum, kararını vermişe benziyorsun? Zekâi başını salladı.
— Yaa? dedi Muzaffer.
— Evet.
— O halde ne duruyorsun? Bas istifayı, geç Yeni Parti'ye!
Zekâi karşılık vermedi. Neyin, ne zaman yapılması gerektiğini gayet iyi bilirdi. İstiyordu ki, aziz dostu Muzaffer de aynı kanıya gelsin, fermede bir köpek gibi beklesinler.
298
Vermut şişesine uzandı.
Kadınlı erkekli sarhoş kalabalığı ancak öğleye doğru ayılıp kendine gelebildi. Hafif bir kahvaltıdan sonra, çiftlik avlusunda bekleyen renk renk, cins cins, boy boy otomobillere binildi. Arabalar yağmur yemiş, tozsuz yolda şehre yöneldiler. Yol köyün içinden geçiyordu. Yalın ayaklı çoluk çocuk, kadın erkek seyre çıkmışlardı. Alışkındılar böyle şeylere. Babası ölüp de çiftlik, tarlalar, şehirdeki «Konak» denilen evler kendisine kalalıberi işi büsbütün azıtan Muzaffer beyin çiftliği sık sik «Kerhane»ye çevirmesine şaşmıyor, olağan sayılıyordu. Köydeki Dul Naciye'yi gizli zinalarından ötürü ikide bir tefe almalarına karşın, Muzaffer beyi hoş görmeğe alıştırılmışlardı açıkçası. Alışmamışlardı aslında, içerliyor, kimselere duyurmadan okkalı küfürler sallıyorlardı ya, kimseye duyurmadan! Çünkü Parti'liydi, tabancası vardı, her yanda hatırı dirhem dirhem sayılıyordu. Sonra hiç şakası yoktu. Tabancasını çekti mi...
Sanılıyordu ki Muzaffer bey adam öldürse de mahkemeye düşse, hâkim onu muhakeme etmekten korkar, çekinir. Onun için de Muzaffer beyin astığı astık, kestiği kestiktir. Köylü böyle sandığından, ne zaman çiftliğe kadın, daha çok olduğunca da kadınlar getirse, çalgı sesleri, gazel, şarkılar göklere yükselse, beyefendiyi kızdırmamak için çiftlik yakınlarında dolaşılmaz, beyefendinin gazabından korkulurdu.
Muzaffer beye öfkeleri salt bundan da değildi. Asıl öfkelerinin nedeni, haksız oluşundandı. Tarlasına kazara herhangi bir inek, bir öküz, ya da bir eşek girse, anlayıp dinlemeden çiftesine sarılır, beton evinin balkonundan hayvana ateş ederdi. Bu da belki yeterince önemli değil. Köyün hazine malı tarlalarını bile kendi tapulu topraklarına katmıştı. Bu
299
da yetmezmiş gibi, köylünün tapulu topraklarına bile sataşmış, gık diyenin gözünü patlatmıştı. Bütün bunlarsa köylüyü Yeni Parti'ye alabildiğine itmişti. Ama şimdilik ses çıkarmıyor, zamanını bekliyorlardı.. Köye kadar gelip, ateşli nutuklar çekenlerin dedikleri doğru çıkar da Yeni Parti seçimi kazanır, iktidarı alırsa, biliyorlardı yapacaklarını. Anasından emdiğini burnundan getirecekler, bunca yıldır çektiklerinin hesabını soracaklardı.
Muzaffer beye karşı beslenen bu kin, gittikçe büyüyerek güçlü bir homurtu hâlini alıyordu. Aşırılar daha da ileri gidiyorlardı: Çiftliğini ateşe verip, keyfettiği kadınlarla birlikte cayır cayır yakmalı diye söyleniyorlardı. Hele Habip'le kardeşlerinin kini sonsuzdu. Beyin en çok hışmına onlar uğramışlardı. Tarlalarını ellerinden çekip almış, kendi tarlasına katıvermişti. Hangi avukatı tutsalar, adam tehdit ediliyor, dâva arzuhalini mahkemeye vermeden işi bırakıyordu.
Renk renk kadınlar, yüklü arabalar köyün içinden geçip kaybolmuşlardı ama, dedikoduları kesil-memişti. Üçer, beşer kişilik topluluklar hâlinde konuşuluyor, homurdanılıyordu.
Yasin ağa karşıdan görününce, homurtu kesildi.
Yalnız Hıdıroğullarının Habip:
— Karabaş, dedi Yasin ağa için. Akşam gene omuzunda çifte, bekliyordu!
Kara, kuru biri sordu :
— Nerde bekliyordu Habip?
— Çiftlik kapısında.. Homurdandı:
— Kerhaneci oğlu kerhaneci... Savuşup çekti gitti.
Yasin ago, Habip'in ne için savuştuğu üzerinde durmadı. Şehre hemen gidecek kamyon olup olma-

dığını sordu. Varmış. Yarım saat sonra gidecekmiş.
— İyi ya, şoför mahallinde bir kişilik yer bana...
— Kim için Yasin ağa?
— Benim için.
— Tamam, derhâl. Yasin ağa çiftliğe döndü.
Zaloğlu heyecanla bekliyordu. Havadisi alınca, yaşlı adamın ellerine sarıldı, öptü öptü... Gülizar'la çiftliğin öteki kadınları da ordaydılar. Oğlanın şu hâline gülüştüler. Biliyorlardı Yasin ağanın elini neden öylesine heyecanla öptüğünü.
Yarım saat sonra Yasin ağayı kamyona bindirip yolcu etti. Sevinçten kabına sığamıyordu. Demek üç, beş gün sonra bu iş olup bitecek, Güllü'yü kollarının arasına alacaktı? İçi tatlı tatlı gıcıklandı. O gece kar gibi bacaklarını nasıl da görmüştü yorgan altında! Sonra daha başka şeyler.. Evet, kız uzun boyluydu kendinden, güçlüydü de. Güçlüydü ama, ne önemi vardı? Bütün mesele erkekteydi. Erkeğin-se güzeli, çirkini olmazdı. Erkek erkekti, «— Avradın küçük tanrısı!»
İç geiçrdi. Şu bıyığı doğranmasaydı felekte...
Kahvenin tam köşesinde Kabak Hâfız'la karşılaştı. Adam dargın gibi bakıyordu.
— Ne o? dedi. Küs müyüz yoksa?
— Küsüz, dedi Kabak Hafız.
— Niye?
— Niyesi var mı erenler? Bütün gece yutkunmaktan hunnak illetine tutuldum. Mübarek kudümünüze muntazır, sabahı sabah ettik!
Zaloğlu uzun uzun güldü :
— Lâkin, başın gerekti imam. Öyle avratlar vardı ki, anam avradım olsun, gâvur ol deseler olurdun!
Kabak Hafız heyecanla sordu:
— Şöyle tombul tombul muydular? Bıngıl bıngıl mı?

— Ne diyorsun yahu? Dayımı bilmez misin? Yanaştırmışlar hususileri bara, doldurmuşlar avratları, çalgıcı malgıcıları, çek çiftliğe. Bir geldiler, hepsi zil zuma!
— Bol bol yeyip içtiler mi?
— Yemenin içmenin sözü mü olur? O bu değil ya, içeri bir girdim, ne gireyim? Allahım şaştı şerefsizim. Avratlar al, yeşil, mor, sarı... birer kenara sızmışlar. Her bir yanları meydanda... Kiminin sutyeni kaymış, kiminin külotu...
Kabak Hafız soluyordu. Gözleri hırsla parlıyor...
— Haydi bize gidelim!
Zaloğlu'nun şöyle yada böyle demesini beklemeden, elini yakalayıp çekti. Sürüklüyordu. Eve hep aynı heyecanla girdiler. Adam bütün geceyi gerçekten de umutla geçirmiş, çiftlikten yansıyan çalgı, çığırı, sarhoş kadınların esans dolu çığlıklarını şehvetten titremeler geçirerek dinlemişti.
Birer kıyıya iliştiler.
— Lâmbayı yakmıyacağım, ne dersin?
— Erken daha. Heyecanla sordu :
— Demek sutyenleri, külotları... ha?
— Sorma. Başın gerekti ne yapacaksın?
— İçki?
— Çeşidi, dereler gibi akıyordu!
— Başka?
— Ne başkası?
— Avratları yüzlerine bakmak için getirmedi-lerdi ya?
Zaloğlu güldü :
— Tabî yahu. Birinde bir baktım, koca burun Zekâi, morluyu kucaklamış...
— Kucaklamış?
— O biçim işte!

— Yâni ne biçim?
— Dalga mı geçiyorsun Hafız?
— Şerh et mîrim, şerh-ü izah et. Demek kucaklamış... yâni, sedire falan sırtüstü yatırıp mı kucaklamış, yoksa dizlerine oturtup mu?
— Yahu kucaklamış sofayı geçiyordu!
— Yatak odasına doğru mu?
— Hayır, banyoya doğru!

Kabak Hâfız'ın gözleri daldı. Beyaz fayanslarıy-la banyo canlanmıştı kafasında. Halvet sıcağında soyunan dişiyle erkek... Zaloğlu'nun'anlattıklarını duymuyordu. Koca burun Zekâi'yle morlu kadını kafasındaki banyoda çırılçıplak soydu keyfince. Bol köpüklü sıcak sularda iri iki balık gibi altüst oluşlarına dalıp gitti.
Zaloğlu kendi havasındaydı. Onun içinde de Güllü. Yasin ağanın akşama şehre varacağı, gidip Cem-şir'le berber Reşit'i bulacağı, kız meselesini görüşeceği... İyi ama, koca herif dinlemiyor muydu, onu ne?
Omuzundan sarstı:
— Ayıl oğlum heeey, Yarbaşı'na geldik!
Kabak Hafız irkildi:
— Ne var?
— Ananın dini!
— Anamın dini İslâm!
— Seninki? Kabak Hafız güldü :
— Daha belli değil! Zaloğlu davranıp kalktı. Beriki merakla sordu :
— Nereye erenler?
— Akşamdan yığınla havyar, Rus salatası, böbrek, ciğer, koç yumurtası kaldıydı...
— E? Yumulacan mı?

I
— Ben mi? Ne münasebet?
— Ya?
— Alıp getireceğim. Ne dersin?
Kabak Hafız da ayağa fırlamış, etekleri zil çalıyordu :
— Ne mi derim? Allah senden razı olsun derim erenler. Seni iki cihanda aziz etsin derim. Tabî ka-adirse!
— Zât-ı Kibriya mı?
— Hayır. Vâcibül vücut ve tekaddes hazretleri. Şakayı bırak, çabuk git, çabucak da gel. Amanı bilir misin? Gecikirsen karışmam!
— Nâlur?
— Zaloğlu ism-i celîline gölge düşer!
— Yok be Kabak oğlu Kabak!
— Sen şu getireceklerini tez elden getir de, ondan sonra da sülâle-i tâhireme ana avrat giriş istersen. Haydi!
Zaloğlu'yu bir çocuğu kucaklarcasına kucaklayıp, merdiveni hızla indi. Kapı önüne bıraktı:
— Zemin ve zamana uygun düşerse, Gülizar'cı-ğımın da al yanaklarından pus eyleyiver!
Zaloğlu bir kahkaha attı.
— Ne o? dedi Hafız.
— Sana Allah adamı diyenin... ulan ne anasının gözüymüşsün meğer be!
— Hadi, hadi, hadi şimdi. Oabuk git, çabucak dön gel!
Zaloğlu, çiftliğin yolunu tuttu.
Islak tarlalara güneş olanca sıcaklığıyla vurmuştu. Yerler tütüyordu. Maviye çalan boz bir duman, yamaçları sarmıştı. Zaloğlu'nun dudağında keyifli bir ıslık...
Çiftliğe niçin gitmekte olduğunu unutmuştu. Aklında Yasin ağa ve Güllü. Daha çok da Güllü. Demek çok yakın bir gelecekte kıza kavuşacaktı? Yâ-

sin ağa pek pek bir saat sonra şehre varır, Kuruköp-rü'de berber Resife kızın babasını buldurur, paraları avucuna sayar, «— Hadi bakalım Gemşir» der, «göster adaletini!», Gemşir de eve koşar, kızın anasına: «— Allanın emri, peygamberin kavli, babalık hakkıma da dayanarak, Güllü'yü büyük çiftçi Muzaffer beyin yiğenine verdim. Tedarike başlayın!» der. Kızın anası da memnun olurdu herhalde. Neden olmıyacaktı? Koskoca, anlı şanlı bir bey, beyefendinin yiğeni. Bunca uçsuz bucaksız tarlalar, şehirde evler, konaklar, altlarında hususi araba.. Cemşir'in de, karısının da eteklerinin zil çalması gerekirdi. Aslına bakılacak olursa, başlarına devlet kuşunun kocamanı konmuş sayılırdı. «— Yok canım, bu iş oldu. Oldu ki öteye bile geçti. Bir saat sonra her şey yoluna girer. E.. Güllü hanım, sıra ifadeni almaya gelince kurtul kurtulabilirsen cırnağımdan gayri!»
Keyifli keyifli güldü.
Nikâh günü gelirdi sonunda. Zaloğlu yepyeni lâcivert giysileri içinde, ayaklarında yüksek topuklu, sivri burunlu ruganlar, beyaz ipek gömlek, belki de boynunda kravat!
Birden içindeki lâmba sanki kısıldı. «— Bıyıklarım!» diye düşündü. Bıyıkları da olsaydı felekte. Ne demeye kesmişti sanki? Ne zararı vardı ona? Dayısı mayısı.. Hani dayısı olmasa bilirdi yapacağını!

Ayağının dibinden bir kuyrukkaldıran ok gibi fırlayınca ürktü. Dayısı olmasa ne yapabileceğini düşündü. Gerçekten de, ne yapabilirdi dayısı olmasa? «— Hiç» diye geçirdi. Dayısı tipinde bir yabancı, onu bir tokatta...
Canı sıkıldı.
Ne diye böylesine çelimsiz yaratılmıştı sanki? Allah'lık mıydı bu? Böyle Allah'lık, böyle adalet mi olurdu? Kız halaya, oğlan dayıya çeker derlerdi bir de. Hani, niye çekmemişti dayısına?

reraen Dır toprak parçası alıp uzaklara fırlat-
tı.
Dayısına benzeseydi, ah benzeseydi.. o zaman bütün kadınlar, kızlar tav olurlar, onunla yatmağa can atarlardı. Hazret-i Allah'ın neden böyle nekeslik ettiğini düşünecekti ki, ayağının hemen hemen altından yeni bir kuyrukkaldıran fırlayıp, göklere doğruldu. Düşüncelerinin şeridi kopmuştu. Kopmuştu ya, gene de ucunu yakaladı. Eli, kazınmış bıyığına gitmişti. Yoktu, yoktu artık o güzelim pala bıyığı. Hele bir hafta, on gün geçsindi. Bu kez pala değil, portatif bıyık bırakacaktı. Büsbütün bıyıksızlık sinirine dokunuyor, kendini kadınlaşmış gibi görüyordu. Buysa Çukurova'da çok ayıptı. Yalnız Çukurova'da mı? Her yerde ayıptı erkeğin kadınlaşması. Erkek erkekti, kadın da kadın! Bu yüzden herkesin ona duyurmadan ondan, bıyıksızlığından, kadına benzediğinden söz ettiklerini sanıyordu. Dayısına yalvarıp eline ayaklarına kapansa da yeniden bıyık bıraksa nasıl olurdu?
Durakladı.
Bıyığının dayısına hiçbir zararı yoktu üstelik. O gece Güllü nasıl bakmıştı bıyıklarına? Suratı asıktı, canı sıkkın gibiydi ama, cilveydi tabîî bütün bunlar. İlk gördüğü insana yılışacak değildi ya! Dürüst kızlar elbette yılışmazlardı önüne gelene. Güllü'nün-se çok namuslu olduğunu ilk bakışta anlamıştı. Namuslu olmasa, gülüverir, kırıtır, cilvenin daniskasını yapardı. O kadar kaş, göz etmiş, kızdan karşılık alabilmiş miydi? Çapa, ya da patoz zamanı karısını çiftlikte koyup gidecekti şuraya buraya. Hattâ haftalarca çiftlikten uzaklarda kalması gerekecekti. Koca çiftlikte ise «Erkek» adına Yasin ağayla, çobanlar...
Birden dayısını hatırladı.
Durdu bir an. Ölçtü, biçti. Sonra: «— Yok ca-

nım..» diye geçirdi. «Yapmaz. Dayı gibi var mı? İnsan yiğeninin karısına... Kızılbaş mı bu? Kızılbaş, hattâ hattâ kominis bile olsa gene de...»
Yolu yeniden tuttu ama, içi rahat değildi. Dayısının ne «Allahsız» olduğunu bilirdi. Pireyi sekitmez-di. Güllü boşverse bile, gece, el ayak çekildikten sonra yanına varsa, karanlıkta el atsa...
Fenasına gitti, yeniden durdu.
«— Allahını şaşırırım onun dayı gibi! İsa'sını, Musa'sını, yedi göbek sonra gelecek zürriyetini...»
Yürüdü, durdu. Yeniden yürüdü. Dayısı gene kalın, çatık kaşları, ağır gövdesiyle yüreğine kâbus gibi oturmuştu. Nasıl şaşırtabilirdi böyle dev gibi adamın İsa'sını, Musa'sını, yedi göbek sonra gelecek zürriyetini? Hem evli bile değildi ki, zürriyeti olsun. Sonra, madem kendinde böyle bir güç görüyordu, bıyıklarını makasla doğradığı zaman ne diye kendini gösterememişti? Tekmesinin altına kaç kez almıştı da neden sırtaramamış, karşı koyamamıştı?
«— O başka, bu başka!» diye yolu yeniden tuttu. Bu, namus meselesiydi. Namuslu bir insan, namusu uğruna her şey yapardı. İnsan değil dayısını, babasını bile öldürebilirdi. Allah da böyle emretme-miş miydi? Hem canım, dayısı gibi yakışıklı, anlı şanlı bir adamın Güllü'ye ne ihtiyacı vardı? Bir işaretiyle en palikarya karılar, kızlar karşısında elpen-çe divan durmazlar mıydı? Durmuyorlar mıydı?
Hafifçe öksürüp yoluna koyulmuştu ki, Aptal Pembe'yi hatırladı birden. Gene böyle, çiftliğe iki hususi dolusu bar kadınlarının geldiği cümbüşlü gecelerden birinin sabahında, dayısını ahırda yakalamıştı. Hem de Aptal kızıyla! Güzel de değildi üstelik. Hattâ dudakları irin içinde, patlak patlak...
Tükürdü.
Ne midesiz eşşoğlu eşşekti şu dayısı be!
Elinin bir davranışıyla aklındakileri sanki itti.

adımlarını açtı. Çiftlikten içeri hızla girdi. Gülizar'ın berrak sesiyle kendine gelerek kulak verdi. Bir sevda türküsüdür tutturmuştu kaneık. Yasin ağanın odasından geliyordu sesi. Kapıya yavaşça gitti, durdu. Tamam. Süpürge süpürmekteydi. Birden, çiftliğe ne için geldiğini hatırladı. Tam zamanıydı. Gülizar'ın yokluğundan faydalanarak içki, yiyecek falan uçlan-malıydı.
Beton eve hızla yöneldi.
Huğun alacp karanlığını süpürürken bir an kapıda beliren bir insan dikkatini çekmişti. Kimdi? Yoksa bir yabancı mı?

Kapıya çıktı. Zaloğlu'ydu, sağlama. Nitekim beton evin merdivenlerini ikişer ikişer çıkıyordu; gecikmişcesine. Niye? Neden yanına gelmemişti de, fırsattan faydalanmak istercesine beton eve saldırmıştı? Muzaffer beyin sıkı tenbihini hatırladı: «— Ben çiftlikte yokken bu serseriye göz kulak ol! İçkilere, balık yumurtalarına, bilhassa bilhassa havyarıma musallat gibi geliyor bana. Kendi yese ehemmiyeti yok, yesin. İte köpeğe ziyafet çeker de...»
Süpürgeyi bırakıp beton eve yöneldi.
Merdiveni çabucak, kedi sessizliğiyle çıktı.
Sofayı geçti: Mutfak kapısı aralıktı. İçeriye usulcacık baktı. Düşündüğünce, akşam misafirlerden kalan mezeleri büyükçe bir kayık tabağa acele acele dolduruyordu: «— Neden acele acele?»
Telâşını hayra yoramadı. Demek doldurup, birisine götürecekti!
Kapı boşluğunu sertçe doldurdu ;
— Kolay gelsin efendi!
Zaloğlu iğne dürtülmüşçesine döndü. Yakalanmıştı ama, belli etmemeğe çalışarak:
— Hoş geldin, dedi. !
— Ne yapıyorsun?
— Hiiç. Öyle...
308
— Neyle?
— Canım bırak yahu be. Her şeyi görmezler. Dayım yemez bunları nasıl olsa. Atılacağına...
— Kime vereceksin?
— Bil bakalım: Kime verebilirim? Gülizar omuz silkti:
— Ne bilecekmişim ben?
— Bizim fıkara Hâfız'a. Güldü :
— Rakı da götür bari..
— İznin olursa, hani pek makbule geçer.
— Sahi mi? İçer mi?
— İçer mi de söz mü? Dibinde uyur. Hem sana bir şey deyim mi? Senin de gözlerinden öpüyor!
Yalancıktan canı sıkıldı:
— Dert. O ne biçim lâf o?
— Basbayâ lâf, nesi var? Kanına mı dokundu? O gündenberi Gülizar için Kabak Hafız sâdece
bir din adamı olmakla kalmamış, iriyarı, sağlam hey-betiyle kafasını kurcalamaya başlamıştı. O ne hâkim bakıştı o? O ne çapkın, istek dolu süzüşlerdi!
Kabak Hafız da, Muzaffer beyin taşkın erkek kudretini düşünüyordu. O günün gecesi, sabaha dek Hâfız'ı, Hâfız'ın bir erkek olarak neler yapabileceğini düşünmüş durmuştu. Öyle kapı gibi bir erkek, istek dolu, susamış, yiyecek gibi bakan bir erkek, eline düşüreceği, istekten kudurmuş, tavında bir kadına neler yapmazdı.
Daha sonraları düşlerine girmişti. Ancak o, yüz kiloluk gövdenin hırsı Gülizar'ı doyurabiliyor, doy-mıyan isteklerini yüz kiloluk ağırlığı altında ezebilir-di. Demek «— Gözlerinden öperim» diye haber salmıştı? Demek gözleri dönmüştü adamın böylesine? Yâni azgın bir boğa isteği içindeydi?
Ağzından kaçıverdi:
— Ben de onun gözlerinden öperim!
309
Zaloğlu hayretler içinde:
— Sahi mi kız?
— TabîL
— O da senin gözlerinden öpüyor deyim mi?
— De.
— Peki, Yasin ağa?
— Aman sen de...
Ramazan'ı bir çocuk gibi kucaklayıp, dışarı çıktı. Sofayı geçti. Akşam renk renk kadınları sere serpe uzandıkları koltukların bulunduğu odaya girdi. Geniş sedirlerden birinin üstüne bıraktı kendini. Zaloğlu'yu hınçla sıktıktan sonra :
— Seni yemek geliyor içimden! dedi.
Ramazan, kadının dönmüş gözlerine korkuyla baktı. Bu sözler alev alevdi. Davranıp kalkmak, kadının güçlü kollarından kurtulmak istediyse de olmadı.
Gülizar:
— Ne o? dedi. Bakıyorum kaçmıya çabalıyorsun, dürzü!
— Canımı yakıyorsun..

— Canın çıksın!
— Akşam yarı buçuk bıraktın, sabaha kadar deli oldum. Vallaha öldürürüm seni..
Zaloğlu'yu yeniden, olanca gücüyle sıktı. Genç adamın canı yanmıştı, elinde olmıyarak inledi:
— Uuuuuf...
— Kolum incindi, bırak!
Kadından çok erkeği hatırlatan kısık bir ses:
— Bırakmıyacağım.
— Bırak.
— Bırakmıyacağım!
— Niye?
310
— Öyle.
— Neyle?
— Bana onu getirirsen bırakırım.. Şaştı:
— Kimi? Kabak Hâfız'ı mı?
— Rakınızı burda için!
— Olur mu kız?
— Of gibi de olur, niye olmıyacakmış? Hazır Yasin mâsin de yok...
— Güpegündüz, herkesin gözü önünde ha? Doğruydu, güpegündüz, herkesin gözü önünde koca adamı çiftliğe nasıl alabilirlerdi. Ama canı istiyordu onu, istiyordu evet. Herkesin Allah belâsını versindi. Ne karışıyordu herkes?
Zaloğlu'yu bırakıp, kendini sedire yüzüstü attı, elinde olmıyarak hıçkırmaya başladı. Omuzları sar-sıla sarsıla ağlıyordu. Zaloğlu şaşkına dönmüştü. Onu hiç böyle görmediği için, bu yaşam dolu kadının, ne için ağlayabileceğim anlıyamıyor, sâdece bakıyordu hayretler içinde. Bir ara kadının çıldırıp çıldırmadığını düşündü. Çıldırdıysa belki de ona saldırır, boğabilirdi. Kalkıp savuşmaksa, olmıyacaktı. Ya çıldırmadıysa? Ya sonradan alay ederse korkusuyla?
Gülizar birden hınçla doğruldu :
— Git, dedi. Defol. Cehennemin dibine kadar yolun var. Erkeğim diye gezip dolanma bu dünyada!
— Niye?
— Derdin dibi. Sen yarın avradından da böyle kaçarsın!
Kanına dokunan Zaloğlu:
— Ben ha?
— Sen tabî.
— Görürsün.
— Göreceğiz.
Sonra birden değişerek sordu :
311
— Kız güzel mi çok? Anlamadı:
— Hangi kız?
— Seninki.
— Ha, Güllü mü? Güzel. Akşam hani bir mavili vardı ya?
— E?
— Ona benzer amma ondan daha boylu, daha güzel, daha da taplı..
Gülizar akşamki maviliyi hatırlamıştı:
— Onun kadar beyaz mı?
— Bak hele bak...
Gülizar'ın içini bir kıskançlık dolaştı. Bir çatt altında olacaklardı. Muzaffer bey de aralarında. Kim-bilir, belki de bir gün o azgın herif...
— Demek ondan da beyaz?
— Beyaz da söz mü?
Belki de banyoyu ona hazırlatırdı. Yalnız hazırlatmayla kalmaz, arkasını da sabunlatırdı. Peki, Gülizar? O ne olacaktı? Kıyıda, köşede mi kalacaktı? Evin hanımı Güllü mü olacaktı? «— Gülizar!», «— Bana bak Gülizar.. Şunu şöyle yap, bunu böyle...» mî diyecekti? Bir takım emirler mi verecekti? Onu hizmetçi yerine mi koyacaktı yâni? Belki de «— Hanımefendi» demesini isterdi. Tabî isterdi, ne diye istemesin? Yüz bulunca astarını pekâlâ da isteyebilirdi. Hayır, demiyecekti işte. Hanımefendi değildi ki desin. Alttarafı nerden bakılsa bir fabrika kızı. Fabrika kızı hanım, hanımefendi olacaktı ha?
— Bana bak, dedi. Avradının kulağını bük. Bana hanımlık taslarsa vallahi karışmam ha!
Zaloğlu bir kahkaha attı:

— Karışmaz mısın?
— Karışmam.
— Ne yaparsın?
— Her bir şey..
312
— Meselâ ne? Gerçekten de ne yapardı?
— Onu beye derim!
Ve öfkesi büsbütün taştı:
— Ben başıma buyruğum, âmir, kumandan istemem. Deli soykanın biriyim zâten...
— İyi ama, ne dersin dayıma?
— Diyeceğimi bilirim ben!
— Dayım seni dinler mi? Tepesi attı;
— Neee? Dinlemez mi?
— Dinlemez ya!
— Ben on yıldır, on koca yıldır kahrını çekiyorum onun. Beni, arslan gibi erimin altından çekip aldı. Beydir, ağadır, zadegandır diye lyâlimizi feda ettik, kendine kul köle olduk. Niye? Yiğitliğine! Pişman değilim amma, yazının şordan gelecek bir...
Zaloğlu'nun da tepesi attı:
— Ne, yazının şordan gelecek bir kız mı?
— Ne ya?
— Benim karım o be!
— Ne olursa olsun. Dayının yanında senin ne piyasan var ki?
— Ne piyasam mı var?
— Öyle ya, ne piyasan var?
— Ulan hiç bir piyasam olmasa, dayımın vere-sesiyim bugüne bugün be. Allah geçinden versin, gözlerini yumdu mu, yerine ben geçeceğim. Yanında ne piyasan varmış. Akıla bak!
Gülizar anlamlı.anlamlı başını salladı:
— Anlaşıldın... demek dayının ölmesini bekliyorsun? Dur seen. O dayın nasıl olsa gelir. Eğer demezsem. Şuna bak, adamcağızın ölümünü bekliyor!
Zaloğlu korktu. Gerçekten de dayısına söylerse, yanmıştı. Bütün işleri altüst olabilir, çiftlikten de koğulabilirdi.
313
Azgın kadının yanına ilişti:
— Allah geçinden versin kız. Günün birinde diyorum, insan hâli, hepimiz öleceğiz. Hem kimbilir, belki,de ben ondan evvel...
Kadının başını okşadı:
— Deli. Seni kızdırmak için., aboo... sen benim ilk göz ağrımsın kız. Seni öyle seksen tane Güllü'ye değişirsem anamla Kabe yolunda zina etmiş olayım be... Sana değil Güllü, hiç kimse dan dun edemez. Sana yan bakanın rabbiyesirini... o biçim işte. Beni ne belliyon sen?
— Kızın babası, anası, bacıları var mı?
— Babasını bilmiyon mu?
— Kim?
— Bizim elci Cemşir!
— Hm., bacısı, kardaşı?
— Bir oğlan kardaşı var.
— Kız?
— Yok.
— Onlar da çiftliğe mitili atarlar gayri öyle ya? Zaloğlu bunu henüz düşünmemişti. O yalnız kızı istiyordu şimdilik.
Gülizar gene de rahatsızdı. Günlerdir kafasını bu sorun kurcalıyordu. Beyin ölümüne gelince, Allah kerimdi. O zamana kim öle kim kala. Kapı gibi adam sağlığında elinden aiınmasındı da... Onun ne uçarı olduğu herkesçe bilinen şeydi. Olsun. Bir çatı altında başka kadınlarla... evet, bardan gelen kadınlar... biliyordu, biliyordu ama, onlar zararsızdılar. Akşam üzeri, ya da gece yarısı gelir, sabahleyin basıp giderlerdi. Durucu olmıyan kadınlara can kurbandı. Bu? Bu kalıcıydı. Kalıcı olunca da, her an beyin gözleri önünde salına salına dolaşacak, adamın aklına zorla iş düşürecekti. Hem bakalım bey ona karşı ne türlü davranacaktı? Yiğen hatırı sayacak mı, yoksa kalbini bozup, hişt pişt'e mi başlıyacaktı. Başlar-
314

sa ohooo... banyoyu da hazırlatır, arkasını markasını da sabunlatırdı. Yalnız bu kadarla da kalmazdı o azgın herif. Kollarının arasına bile alıverirdi.
Sol gözü seyirmeğe başlamıştı birden.
Bütün bunların böyle olacağını Allah'ı bir bildiği gibi biliyordu. Sonra, bey kadar yakışıklı bir erkeğe hiç, ama hiç bir kadının umursamazlık edemiye-ceği meydandaydı.
— Sana bacı, kardaş nasihati Ramazan. Beni dinlersen avradını çiftliğe getirme!
Zaloğlu da huylanmıştı:
— Niye?
— Niyesi var mı? Dayını bilmiyor musun?
— Biliyorum.
— Güzel avratlara karşı?
— Nölur?
— Ananın dini olur!
Zaloğlu, kadının kaygısını anlamıştı:
— Cüş be, dedi. Dayım be!
— Dayın. Erkek değil mi? Sen yarın çekilip çapa ırgatlarının başına, yahut patoza gideeen, şehre gidecen, günlerce kalacan. Genç kadın... üstelik dini donu olmıyan dayın...
— Benim avradım namusludur!
— Ramazan, beni dinle: Avradın namuslusu, namussuzu olmaz. Yakışıklı, güçlü erkek... avrat bir bakışta baştan çıkabilir. İstemese de çıkabilir. Sonra, dayının yanında sen nesin? Hiç, vızırtı. Onun yanında sana bakmaz! Yâni piyasaya almaz seni. Beni dinle. Avradını uzakta oturt, şehirde meselâ.. Dayının ne canavar odluğunu bana sor. Benim erimi bilmezsin. Benim erim de kaytan bıyıklı bir erkek güzeliydi. Ben de daha on altı, on yedi yaşımdaydım. Bir gün dayına rastladım, şu aşağıdaki ahırın köşesinde. Tamam. Ne olduysa oldu. Elimden tuttu, çekti, beni çiğit anbarına götürdü. Gık diyemedim. On-

dan sonrası, işte!
Zaloğlu ters mers olmuştu. Şehirde nasıl oturabilirdi? Dayısı: «— Hayır. Burada, çiftlikte oturacak!» derse, nasıl «— İllâki şehirde oturacağım!» diye ayak direyebilirdi?
İç geçirdi:
— Dur bakalım, hele o gün gelsin de..
— Vallaha karışmam Ramazan. Kedinin boynuna ciğer asılmaz!
Zaloğlu mutfağa geçti. Mezelerle bir yarım kiloluk rakı şişesini sepete koyup, sepetin ağzını bir gazete kağıdıyla örttü. Neşesi kaçmıştı. Kadın delidoluydu ama, doğru şeyler söylemişti. Dayısının ne mal olduğunu bilmez değildi ki!
Hep o düşünceli, daha çok da sıkıntılı haliyle evden çekti gitti.
Kabak Hafız dokuz doğururcasma beklemekteydi.
Kapıdan karşıladı:
— Nerde kaldın mîrim? Nerde kaldın yahu! Artık ümidimi kesmeğe başlamıştım. Bir mâni zuhur etti, gelmeyecek demiştim.. Neler getirdin bakalım? Gel şöyie!
İçeri girip kapıyı kapadılar. Ardından da tahta sürgüyü çektiler.
Beyaz perdeler de indirildikten sonra. Kabak Hafız kolları çemirleyip sepete besmeleyle yanaştı:.
— Oh oh oh... ne bu? Zaloğlu:
— Havyar, dedi.
— Havyaaar? Bunlar?
— Balık yumurtası.
— Ya bu?
— Amerikan salatası!
— Rus salatası, de, şunoaa... Bunlar? Börek. Ya bu?

— Aç, bak!
— Açıp bakınca elbette bilirim..
— Ulan Hafız, her şeyi de biliyorsun ha!
— Elbette mîrim. Ben, dünya nimetlerinden habersiz gafillerden miyim? Dünya nimetlerinden ancak hayvanlar, hayvanoğlu hayvanlar bî haberdirler. Bense, onlardan olmak istemem! Sonraaa... bir teşehhüt miktarı da olsa, yüksek sosyetede yalandık biz de!
— Ne demek bunlar be?
— Ne, ne, demek?

— Lügat paralayıp duruyorsun..
— Haa, şu mesele...
— Malûm ya? Bizim bilgi terazisi bu kadar ağırlığı çekmez!
— O halde, açık konuşuruz bundan sonra. Lügati mugati.. efendim?
— Bırakalım!
— Bırakalım mîrim, bırakalım...
Sepetle merdiveni bir solukta, iştahla çıktı. Tabakları, sahanları indirip, yiyecekleri sarılı oldukları kâğıtlardan tabaklarla sahanlara boşalttı.
Zaloğlu başucundaydı. Hâfız'ın iştahla çalışan ellerine gülerek bakıyor, Gülizar'ın dediklerini düşünüyordu. Neşesi adamakıllı kaçtı birden. Dayısını hatırlamıştı. Hatırlayınca da tedirgin edici bir iç huzursuzluğu başlamıştı yeniden. Gülizar'ın dediğince, Güllü'ye hâllenir, elde etmeğe kalkarsa...
İrkildi: «— Ya kız da tav olursa?»
Yüzünden kapkara bir gölge geçti. Ne diyordu Gülizar? Kudretli bir erkek karşısında namus, mamus sökmezdi gerçekten de.
İçini çekti.
Kabak Hâfız'ın gözünden kaçmamıştı bu:
— Hayrola?
— Hiç.

— Nasıl hiç?
— Yok bir şey.
— Yok da, niye çektin içini?
— Başka. Onu diyecektim, Gülizar'a söyledim şunu..
— Neyi?
— Gözlerinden öptüğünü..
Hafız her şeyi bırakıp şimşek gibi baktı:
— Allahını seversen?
— Şerefsizim ki...
— Kızdı mı?
— Yok canım.
— Allah aşkına?
, — Al getir, burada için dedi ama...
— Ama?
— Ben uygun bulmadım!
— Niye?
— Niyesi var mı lan? Olur mu? Yakışık alır mı? Kabak Hafız.işi gücü bırakmıştı. Zaloğlu'nun boynuna sarıldı, yanaklarını öpücüklere boğdu. Sevinçten çıldırmış gibiydi. İçki, yiyecekler, her şey silinmişti, uçuyordu.
— Demek böyle ha?
— Böyle.
— Aferin sana. Beni memnun, mesut, mesrur eylediğini söyle Ramazan. Ona gece, gündüz, yatıp kalktıkça dua edeceğim, bütün işleri âsân olacak!
Mezelerin tabaklarla sahanlara aktarılması işine Zaloğlu koyulmuştu.
Kabak Hafız âdeta kulaklarına inanamıyordu :
— Vay anasını, dedi bir ara. Demek... inanamıyorum, vallahi, billahi, tallahi inanamıyorum...
Yarım kiloluk rakı şişesini yerden sevinçle aldı. Kocaman yumruğuyla şişenin dibine vura vura tıpayı çıkardı. Bardağa döktü, bir solukta içti:
— Oooooh!
Zaloğlu işini bitirmiş, mezelerin kaplarını yerde

serili sofra bezinin üstüne sıralamıştı:
— Çok hızlı başladın, dedi.
— Nolacak?
— Arabın dediği gibi şivey şivey gidelim de tadını anlıyalım. Sen kafayı hemen bulacaksın. Ben?
— Ne olmuş sana?
Zaloğlu gene aklında dayısı, iç geçirdi. Kabak Hafız birden bir şeyler sezmişti:
— Hayrola be!
— Hele oturup bir iki çekelim de...

— Çekelim mîrim.
Kabak Hafız ekmekle su da getirdikten sonra sofra bezinin iki kıyısına karşılıklı oturup, başladılar çekmeğe.
Zaloğlu ağır ağır içiyor, gittikçe artan bir huzursuzluk içine gömülüyordu. Sonunda boşandı. Bütün endişelerini hiç bir şey saklamadan saydı döktü.
Kabak Hafız dikkatle dinlemişti. Gülizar haklıydı ama, bunu genç adama açıklıyacak değildi. Zâten kuşkudaydı. Açıkladı mı, fitili alacak, tadı tuzu kalmıyacaktı. Kaç vakittir o da düşünüp duruyordu zâten bunu. Büyük çiftçi, üstelik domuzuna yakışıklı ve güçlü Muzaffer'i başkalarından sorup öğrenecek de değildi.
Gene de:
— Ben senin ve Gülizar'ın fikrinizde değilim, dedi.
Zaloğlu umutla baktı:
— Ya?
— Evet, dayın uçarı zanpara, şüphe yok buna. Fakat, yiğeninin menkûhesine...
— Yahu bıraksana şu lügat paralamayı!
— Menkûhe, yâni nikâhlısı demek. Yiğeninin nikâhlısına el atacak kadar aşağılık değildir!
—¦ Onun elinden gelip geçen kadınları şöyle bir tasavvur etsene!

— Elini sallasa ellisi, başını sallasa tellisi gelir. Hem de koşa koşa. Yalan mı?
— Doğru.
— Korkma, hiç bir şey olmaz. Mâmafi, herhangi bir tehlike bahis konusu olursa, bir tılısım yapar...
Zaloğlu'nun gözleri gene umutla parlamıştı. Kabak Hafız ardını getirdi:
— Erkekliğini merkekliğini keseriz evel Allah.. Haydi şerefe!
Rakı bardakları kaldırılıp tokuşturuldu.
Zaloğlu iyice umutlanmıştı. Ağzını yumruğunun tersiyle sildi. Meze almayı falan unutmuştu :
— Demek...
— Evet, bıçak gibi şıp, kesilir nefsi. Hiç merak etme!
— Sana güveniyorum.
— Güven. İcabını icra edeceğime şuncacık şüphen olmasın. Seni ne kadar sevdiğimi bilirsin. Sonra, şu haberi getirdin mi getirmedin mi?
Zaloğlu unutmuştu bile:
— Hangi haberi?
— Aman mîrim?
Göz kırptı. Zaloğlu anlamıştı:
— Haa, şuuu. Anladnım. Valla karı bildiğin gibi değil. Fakat üstesinden gelebilmeli ha!
— Ne demek o?
— Şerefsizim camız gibi kuvvetli karı. Beni bir sıktı, cıyak cıyak bağırdım. Avrat değil, pehlivan!
— Tam benim harcım desene..
— Bilmem artık. Aranızda bir şey. Lâkin ilik ilik avrat!

Gülizar fitili iyice almıştı. Zaloğlu'na gelin gelecek kızın bir süre sonra hanımefendilik taslıyacağma kuşkusu yoktu. Hele gerçekten de güzel, alımlı ça-lımlıysa, Muzaffer beyi avucunun içine alabilirdi. Alm-ca da tamamdı.

Odadan sinirli sinirli çıktı. Banyoya girdi. Neden girmişti? Bilmiyordu ama, bembeyaz, pırıl pırıl fayanslara endişeyle baktı. Beyi avucunun içine alırsa, Gülizar her şeye veda edecekti demek ha? Demek surda, şu banyonun içinde, ya da soyunma yerindeki sedirin üzerinde onu yatıracak...
İçi karardı.
Daha fazlasını düşünmek istemiyordu. Dışarı çıktı, kapıyı hırsla çekti.
Acaba beye söylese de, oğlanı kovdurmanın bir yolunu mu bulsaydı? Ne demişti? «— Dayımın vârisiyim be. Yarın gözlerini yumdu mu, tekmil bu mal, mülk kime kalacak?»
Alt dudağını dişleri arasında ezerek düşünmeğe başladı: Doğru söylüyordu. Dayısı ölünce mal, mülk Ramazan'a kalmıyacak mıydı? O zaman? O zaman o «Fabrika sürtüğü» yâni, çiftliğin tam anlamıyla sahibi, hanımefendisi olacak, belki de yol verecekti Gülizar'a!
Hızla yürüdü. Kütüphaneli odaya hırslı hırslı geçti. Kitaplığın önünde durdu. Masaya kalçasıyla dayandı. Amerikan traktörlerinin kuşe kâğıtlara basılı cicili bicili, renk renk kataloglarına bir süre görmeden baktı. O, görmeden baktı ama, Massey Harris, John Deere'ler ona albeni dolu, yosma, cıvıl cıvıl bakıyorlardı.

Evet, «Fabrika sürtüğü» çiftliğin hanımefendi?' olacak, isterse de Gülizar'a yol verebilecekti. Kimbi-lir, belki de çok kıskançtı. Kıskançsa, bir başka genç kadını aynı çatı altında ne diye tutacaktı? Gülizar olsa tutar mıydı? Şöyle bir düşündü, tutmazdı. «— Tut-
321
F.: 21
mam doğrucası. Elime fırsat geçsin de bak. Değil alımlı çalımlı kadınları çatımın altında tutmak, çiftlikten kancık köpeklerle tavuklarr bile sürer çıkarırım!»
Kendi kendine sordu :
«— O niye tutsun?»
Kendi kendini yanıtladı:
«— Hiiç, niye?»
Yüzü belirsiz, alımlı çalımlı bir kadın içinde canlanarak sanki emretti :
«— İstemiyorum bu Gülizar mı ne karın ağrısıy-sa kadını. Hemen, hemen yol verin!»
İç geçirdi, sonra da :
«— Derse der..» dedi.
Sıkıntısı arttı.
İçindeki, o, yüzü belirsiz ama, her yanından alımlı çalımlılık akan «Fabrika sürtüğü»ne açtı ağzını yumdu gözünü :
«— Pis. İki paralık bir fabrika kızısın, ne yâni? Giderim, giderim ama... bilirim yapacağımı ben de!»
Ne yapabileceğini düşündü. Hiiiç, yapabileceği bir şey yoktu ki. Umduğu dağlara kar yağar, dayandığı yerler yıkılırsa çekip gideceği bir yer bile yoktu.
Uzun uzun düşündü. Gerçekten de, böyle bir şey olsa, nereye gidebilirdi? Irz, namus, şu bu umurunda değildi. Yeter ki karnı doysun, sırtı perkişsin. Çalışmaya gelinee, çalışırdı be. Kana kana çalışırdı ama, neresiydi bu? Kimin yanı? O kadar yalnızdı ki!
Ağlamak geldi içinden. Yapayalnızdı. Ana, baba, hısım, akraba, artık çoktaaan kayıplara karışmış gencecik bir erkek, kocası yâni, yoktu. Yeryüzünde tek başına kalmıştı işte!
Ağlıyacaktı ki, aklına Kabak Hafız geliverdi. Ferahladı. Sahi, bu iriyarı, bu kocaman elli ayaklı, bu insanı altına alsa dağ gibi ezecek adam kabullenirdi onu herhalde!
322
Birden aklına öyle yatıvermişti ki, «— Ulan alıver beni be!» diye geçirdi. «— Ayı, ayı oğlu ayı. Alsan ne çıkar? Sana öyle bir avrat olurum ki! Senin dümenin namaz, niyaz, dua, okuyup üflemek. Uyuve-ririm sana. Sen erkekleri kafese koyarken, ben de kadınları. Senin hanım sultanın olurum!»
Gerçekten de tadından yenmezdi hani böyle bir şey olsa. Hattâ bu köyden çekip giderler. Yeni, yepyeni köy, köyler. Hafız bu yepyeni köylerin imamı olur, Gülizar da «İmam efendinin hanımı». Köylüler kimbilir nasıl ikrama boğar, nasıl yere yurda kondur-mazlardı!
«— Neden olmasın? Pek âlâ da olabilir!»
İçinden bir başka yanı yanıtladı:
«— Acele etme!»
«— Niye?»
«— Fabrika sürtüğü belki de çok iyidir, arkadaş olursunuz!»
Arkadaş olmak da çözimliyemezdi ki işi. Rama-zan'm dediğince, kız gerçekten çok güzelse, Muzaffer beyin gözünden kaça mı bilirdi? Gece, gündüz. Ramazan evde, değil... daha olmazsa Ramazan'ı şehire, birtakım işlerin ardına yollar, o gelinceye dek gencecik kadınla...
İçinden banyo, pırıl pırıl fayanslar, küvet, su dolu küvet, küvette «Fabrika sürtüğü», sonra kıllı göğsü, kollarıyla bey geçti hızla. Kaşları öfkeyle yıkıldı :
«— Seni Ramazan'a dersem!»
Kız, sanki:
«— Dee..» karşılığını verdi.
«— Korkmaz mısın?»
«— Ay bennen olduktan sonra yıldızları kim takar?»
323
Öyle ya, bey onunla olduktan sonra Ramazan, Gülizar da kim oluyorlardı?
«— Tam çattık..»
Gerçekten de çatmıştı. Kız amma da güçlüydü be! Ramazan'ı doldurup, karısıyla dayısını bastırmayı geçirdiyse de bu da havaydı. Ramazan, karısıyla dayısını yakalasa ne çıkaoaktı? Çekip kızı mı vurabilecekti, dayısını mı? Dayısını vuramazdı. Vurmak şöyle dursun, baskın bile veremezdi. O dağ gibi adam onu tokatla öldürürdü. Kızı çekip vursa? Buna da ihtimâl veremedi. O kupkuru, o silik oğlan bunu da yapamazdı.

Kız'sa sanki içinden bakıp kıs kıs gülüyordu.
«— Pis!» dedi Gülizar.
«— Sensin!» karşılığını aldı sanki.
«— Maymun!»
«— Aynayla dargınsın galiba?»
«— Neyine güveniyorsun?»
«— Beye!»
«— Bey seni ne yapsın?»
«— Hah hah haaay. Senin gibisine yıllardır neler yapan güçlü bir erkek, benim gibi körpecik bir yeni geline ohoooo....»
«— Bey seni bir sıksa suyunu çıkarır!»
«— Çıkarsın!»
«— Beni senin sözünle atmaz ki!»
«— Öyle bir atar ki..»
«— Nasıl?»
«— Şu kadını defet, görmek istemiyorum derim. Hemen defeder!»
«— Senin sözünle mi?»
«— Tabî.»
«— Ne biliyorsun seni tevatür seveceğini?»
«— Dudakları patlak işçi karılarını bile kaçırmı-yan azgın bir adam, beni kaçırır mı? Yeniyim, sen eskidin. Sözümden çıkmaz. Hiç olmazsa bir süre. O zamana kadar seni kovdururum ya!»
324
.....
Bu kız çiftliğe gelmemeli, o azgın, it nefisli adamın gözleri önünde dolanmamalıydı en iyisi. Nasıl? Bilmiyor, bilmiyordu Allah belâsını versin!
Odadan sinirli sinirli çıktı. Merdivenleri indi. Bir takım boş arabalar, tarla sürmeye mahsus paslı pulluklar, köten. diskaro, biçer-döğerlerin bulunduğu avluyu geçti. «Evdeci» denilen çiftlik tutmalarının oturdukları, üzerleri saz örtülü toprak huğlara geldi. Çapa vakti ırgatların ekmeğini, yemeğini pişiren, inekleri sağan, duvarlara tezek vuran Seyyare bacının yanında durdu. Ellilik, karayağız bir kadındı. Yasin ağa gibi o da bu çiftliğe Muzaffer beyin dedesinin sağlığında gelmiş, yıllar yılı çiftlikten dışarı çıkmamıştı. Bu aylar. Seyyare bacının en boş zamanlarıydı. Bulgurluk buğdayları «Sarat» denilen iri kalburdan geçiriyor, bir türküyü kendi kendine mırıldanıyordu.
Otuz beş yıl öncenin bir gençlik türküsüydü bu. Toprak renkli elleri arasında kalburlanan buğdayların âhengine kapılmış, kendi sesiyle heyecanlanmıştı.
Gülizar bdşucuna dikilip uzun uzun seyretti. Ka^ dm kendinden öylesine geçmişti ki, dalgasına dokunmadı.
Neden sonra başucunda birinin dikildiğine dikkat eden Seyyare bacı, besmeleyle döndü:
— Bismillâhirrahmanirrahiim.. sen miydin kız?
— Aklına gençliğin geldi galiba?
Vaktından önce yıpranmış kadın, dertli dertli güldü :
— Gönül. Kocamıyor işte, gözü çıksın. İnsan ne kadar yaşlansa, gene de...
Elindeki saradı, elenecek buğdayların üstüne bıraktı, kara şalvar içindeki iri kıçının üstüne oturdu.
325
— uu ycoc uıyuıiiuu ui^mi iuiiintJiuyI yuruurrt!
Gülizar da karşısına çömeldi :
— Hayırdır işallah..
— Hayır içinde ol. Babamın sağlığında, köyde durmuşuz. Davullar doğuluyor, düğün oluyormuş. Ben de küçücük bir çocukmuşum. Anam rahmetlik... (İçini çekti. Gözleri dolmuştu) Rahmet istedi fikara. Nereye gidiyon kız Seyyare dedi. Hiç dedim, davullar doğuluyor bak, Seyyare ablanın düğünü oluyor, oraya gidiyorum dedim. Sonra uyandım...
Gözlerim Gülizar'a dikmiş, aklında, gördüğü düş'-ün dekoru. Bu dekor, hayâl meyâl hatırladığı kırk, kırk beş yıl öncenin Tarsus toprağında, beyaz üzü-müyle ünlü Baltalı köyüydü.
Gülizar umursamadı:
— Hayırdır işallah, dedi. Ölüden diri haber!
Tenbel tenbel esnedi, sonra gerindi. Daracık entarisinin göğsünü sertçe geren iri memeleri dirilikle fırladı.
— Meseleyi Ramazan'a çıtlattım. Dedim ki, avradını çiftliğe getirme, hakkında hayırlı olmaz, şehirde oturt dedim!

Meseleden Seyyare bacının da haberi yoktu. Günün birinde «Fabrika sürtüğü»nün çiftliğe yerleşmesi endişesini birlikte çekmişlerdi.
Seyyare bacı sordu :
— Ne dedi gayri?
— Hiiç. Kulağına lâf girmiyor ki hayvanın! Birden sinirlendi:
— Amma, ben de Gülizar'sam... kert şurya, o avrat bu çiftliğe gelir, beynen bir çatı altında yaşarsa. Ramazan boynuzlan takar!
Seyyare bacı pek öyle namaz kılmaz, oruç tutmazsa da, gene de dini bütün geçinirdi.
— Tövbe de, kız, dedi. Kızılbaş mı bu Allah ver-miye?
326
— Sen bil iyon mu onu? Gâvırdan bile kötüdür!
— Heye, eline eteğine pis derler amma, insan yiğeninin avradına...
— Dolanır Seyyare bacı dolanır. Ben bilmem mi güttüğüm domuzun huyunu? Ona yadırgı avrat olsun da, isterse gözleri pişik, akıntılı, irinli olsun...
Uzaklara, taa uzaklara baktı. Güneş iyice devrilmiş, yamaçlara çöken kül renkli sis koyulaşmıştı.
— Beyi bir güzel avucuna alır gayri... Rama-zan'ın nerden haberi olaeak? Yarın kazmaya, pato-za, şehire fabrikalara salar, avratla yalnız kalır..
Birden tepesi attı :
— Bana hanımlık taslamasın da ne hâlleri varsa görsünler. Yazının fabrika amelesi. Hanımlık tas-lıyacak bir insan, benden yüksek olmalı. Şöyle asilzade, soylu soplu, insan evlâdı. O? Anası sovan, babası sarmısak. Öyle değil mi amma?
Seyyare bacı yeniden buğday elemeğe başlamıştı :
— Doğru, dedi.
— Akıl ne diyor biliyor musun? Bakmadan :
— Ne diyor?
— Tövbe estağfurullaaaaah... Seyyare bacı üsteledi:
— Ne diyor akıl kız?
Gülizar karşılık vermedi. Kalktı. Elleri arkasında, ilerdeki soğan hevkeresine yürüdü. Taze sovan-ların mavi dumanlı yeşil sapları ağzını sulandırmıştı. Bir sap koparıp, çiğnemeğe başladı. Burnuna bol kimyonlu, bol etli, kırmızı biberli «Çiy-köfte» kokusu çalınmıştı. Geri döndü, Seyyare bacının yanına gitti.
— Şimdi, yeni yuğrulmuş çiy-köfte olmalı ki... Yere sulu sulu tükürdü.
Seyyare bacı «— Akıl ne diyor biliyor musun?»u Rinutmamıştı. Yeniden sordu :
327
— Aklın ne diyordu kız? Omuz silkti:
— Hiç canım. Adamcağtz ölmeden, uyuz it mal;, mülk düşünüyor!
— Hangi uyuz it?
— Ramazan.
— Ne diyor?
— Dayısı ölürseymiş çiftlik ona kalırmış. Beyin kulağına bir gitse, tozunu attırrr vallaha!
Seyyare bacı buğday elemeye ara verdi:
— Demek, dayım ölürse tekmil malı mülkü bana kalır diyor hı?
— Diyor ya.
— Eee... meşhur kelâmdır, ne derler? Besle kargayı, oysun gözünü. Dur hele... Yasin meydanlarda yok... Yoksa şehire mi gitti?
— Şehire gitti.
— O mesele için mi?
— Tabî. Ne demeye efkârlandım yoksa? Yarın ulır getirirler kızı çiftliğe, bir iki derken başımıza hanımefendi olur çıkar. Ne senin, ne de benim esâme-miz okunur!
Seyyare bacı buğdayları yeniden elemeğe koyulurken :
— Bana ne? dedi. Sen düşün. Bana göre hava hoş. Benim işim belli gücüm belli. O benim işimi bilmez, ben onun. Benim buralara dolanıp gelmez bile...
— Yarın babasını, anasını, kardaşını mardasını getirirse çiftliğe... Her biri, başımıza bir âmir kesilir. Amma gene de iş beyde! Bey, kıza yüz vermezse, elli olsalar hava. Bey tırnaksızlık eder de, avrada dolanırsa, senin de, benim de tepemize çıkarP âmir, kumandan kesilir...
Seyyare bacı, kızın akrabalarının da çiftliğe yerleşmeleri ihtimâlini düşünmemişti. Hani olmaz da
328
değildi. Kız, beyi bınbır cilveyle avucunun içine aldr da, ille babamı, anamı, kardaşlarımı çiftliğe isterim diye dayattı mı, bey hayır mı diyecekti? Elci Cem-şir'i, ırgatbaşı Memo'yu bilmez değildi. Her yıl

pamukların zararlı otlarının çapası için çapa ırgadını onlar bulup getirirlerdi. Beyin de yabancısı değildiler. Lâkin boylu, poslu Cemşir'in de yakışıklılığıyla yiğitliğine vurgundu hani. Öyle erkek dünyada kolay kolay bulunmazdı. Aklından, ona kaç kez dolandığı, o değilden lâf vurduğu geçti. Herif oralı bile olmamıştı. «— Ayı!» diye geçirdi, «Ayı oğlu ayı. Safi kalıp deyyus!» Sordu :
— Kızın babasını gördün mü sen hiç? Gülizar sinirliydi, omuz silkti:
— Yüzünü Azrail görsün! Seyyare bacı irkildi:
-*- Öyle deme kuz. Haza erkektir hani. Boy, pos, bakış, endam...Adamın milyonu olacağına, öyle eri olsun. Öyle erim olsa vallaha yemez yediririr, giymez giydiririm!
İşini gene bırakmıştı:
— Bizim Muzaffer beyin daha kalını, daha kalıplısı, daha da yakışıklısı. Ne var ki, bizim bey daha genç!
Gülizar:
— Bizim beye kurban olsun, dedi. Bizim bey gibi var mı? Erkeğin tekesi...
— Ondaki alım, çalım, iştah, hırs kimde var?
— Ballandır ha, ballandır..
— Ballandırmıyorum, doğruyu söylüyorum.
— Doğruyu söylüyormuş..
— Doğruyu söylüyorum tabî!
— Tabî mi? Koynuna mı girdin yoksa? Gülizar çapkınca güldü :
329
— Girdim Delki!
— Tuh, yüzün iki cihanda kara ola e mi?
— Eh. Ayıp mı? Günah mı?
— Yok, sevap. Günah mıymış... Gülizar gülmekten katılıyordu :
— Bana bak, dedi, hani eline geçse... Seyyare bacı fırlatacak bir şey ararmış cilvesi
yaptı.
Gülizar şakadan kaçtı. Huğun köşesini siper aldı :
— Öyle mi Seyyare bacı? Eline geçse de son yaşında, hıı?
Sözde kızdı:
— Kız defol git, beni günaha sokma ha!
— Hoooos, ne malûm senin de tezgâhtan geçmediğin?
— Aboooo.. arım namusum... utanmaz arlanmaza hele...
— Ne var utanacak arlanacak?
— Bir duyan da essah beller!
— Bellesin?
— Böyle şeyleri yapmak değil, konuşmak bile günah kız!
Gülizar yanına geldi yeni baştan:
— Bırak on'u, dokuzu Seyyare bacı. Yirmi, otuz yıldır bu çiftliktesin. O zamanlar sen de gençtin, güzeldin., beyse daha da genç, çocuk. Aranızdan hiç mi oldu bitti geçmedi?
Seyyare bacı homurdandı:
— Tövbe estâfurullaaaah...
'— Hı? Geçmedi mi, doğru söyle!
— Gelmiş geçmiş bir şey...
Seyyare bacı o yılları hatırlamak istemezmişçe-sine, buğdayları daha sinirli, çok daha çabuk ele-ımeğe koyuldu. O yılları gerçekten de hatırlamak is-
330
lemıyorau. ı^eımış geçmiş, ama taaı eiDene aama-ğında kalmış şeylerdi. Tabî kocasından ayrılış nedenini açıklıyamazdı, sırdı. Bir gece, surda, az ötedeki sovan hefkeresinde yakalamıştı kocası, beyle. Bey o zaman yeni yetme bir delikanlıydı. Gene böyle boylu, poslu, gene böyle, hem de bundan çok daha güçlü, kuvvetliydi. Kocası üstlerine varıvermiş, adamın dili tutulmuşçasına, ne diyeceğini şaşırmıştı.
İç geçirdi.
Tek lâf etmemiş, amma o günden sonra da ortalardan silinip gitmişti.
Gülizar üsteleyince, gene de :
— Ayıp kızım, ayıp! dedi. Adam boyunca günaha girer. Hafız efendiye sor da bak. Böyle şeylerin lâfı bile büyük günah!
— Kime soracakmışım? Kabak Hafıza mı?
— Neyse. Vaazda dinlemedin mi hiç?
— Nesini dinleyecekmişim? Hâlis zındık deyyus!

— Bak sen şimdi..
— Niye?
— Ağzından çıkanı kulağın duymuyor kız!
— Duymaz tabî..
— Niye duymuyor?
— Sebebi var da ondanl
— Neymiş sebebi? Sır verircesine:
— Gözlerinden öperim diye bana haber salmış! Seyyare bacı bu kalıplı imamı da aklından geçirmişti çok. Gene, sözde, irkildi:
— Daha neler?
— Vallaha!
— Ne demiş?
— Gözlerinden öperim demiş. Böyle adamın vaazından, kıldırdığı namazdan, tuttuğu oruçtan ne hayır gelir?
331
oeyyurt» uuljı şuşmış Kaimişil :
— Demek böyle haber salmış?
— Böyle haber salmış tabî.
— Kimnen?
— Kimnen, Ramazan'nan..
— Ramazan'nan hı? Peki, beyden korkup çekinmemiş mi bu divane?
— Beyin ne haberi olacak?
— Sen söylersen ya? Gülizar omuz silkti:
— Niye söyleyim? Herif Allah adamı. Elinde imamlık gibi bir de zenaatı var. Nereye gitse ekmeğini taştan çıkarır...
Seyyare bacı bir şeyler sezerek kuşkuyla bak-
— Eee?
— E'si sağlığın.
— Demek Hafız ekmeğini taştan çıkarır?
— Çıkarır. ,
— Seni istese?
— Bey de peki dese...
— He der misin?
— Oynıya oynıya. Ondan iyisine mi varacam?
— Boyda boy mu yok? Posda pos mu? Öyle kötü bakıyor ki insana.. K
— Nasıl yâni?
— O biçim!
— Ne biçim?
— Hadi der gibi, iştahnan!
— Tuh.
— İnsanın canı her bir şey istiyor bakınca o!
Seyyare bacı güldü :
— Hani, tam da hafız, imam, hoca avradı olursun ha!
— Niye olmayım? Neyim eksik?
332
— Herife takdir ha takdir değil mi?
— Ne?
— Ne olacak? Boynuz!
— Canım sağ olsun. Erkek olsun da takınmasın!
— O da doğru ya.
— Fırsat vermesin biiir, komşuya muhtaç etmesin ikiii, aç, susuz komasın üüüüç, giyim, kuşamımı eksik etmesin dööööort. Amma herif haza erkek gibime geliyor. Ne dersin?
Seyyare bacı karşılık vermedi. Ne diyecekti? Enine, boyuna, alımlı çalımlı, baktığı yerden ses getiren, pek öyle geçkin de sayılmayan bir erkekti. Olsun olsun ellisinde olsundu. Kendisi ellisinde çökmüştü ama, erkek için elli yaş neydi ki? Elli yaş, erkeğin tam erkeklik çağıydı. Hele İmam efendi gibi, eli kolu tutan, güçlü kuvvetli biri olursa...
Uzun uzun konuştular.

Güneş devrilmiş, önlerindeki hefkerede dumanlı mavi saplarıyla yeşil yeşil iştah açan taze sovan-lara esmer gölgeler inmişti ki, yakınlarda bir kamyon homurtusu kulaklarına çalındı. Tek lâf etmeden uzun üzün dinlediler. Sonunda kamyon çiftliğe girdi. Ancak o zaman akşamın indiğinin farkına vardılar.
Seyyare bacı:
— Ooo... dedi. Akşamlar inmiş!
— Sahi ha., haydi bana eyvallah!
— Güle güleee... Gülizar koşarak uzaklaştı.
Zaloğlu'yla Yasin ağa kamyondan iniyorlardı. Zaloğlu dehşetli sevinçliydi, ağzı kulaklarına varıyordu. Gûlizar her şeyi anlıyarak beton eve yürüdü. Merdiveni hırslı hırslı çıktı. Sofada durdu. İçinde bir gariplik, bir yalnızlık, bir kimsesizlik. Ağlamak, kana kana ağlamak istiyordu hem de. Sanki kız çiftliğe gelmiş, bey dolanmış, banyoyu ona hazırlatmış, ar-
333
kasını ona sabunlatıp, kollarının arasına onu almış da, bütün bunlardan şımaran kız, çiftliğin hanımı kesilmiş, «— Gülizar mısın ne karın ağrısısın? Seni çiftliğimde istemiyorum. Defol git burdan!» demişti'.
Bir ara Zaloğlu'nun sesiyle kendine geldi:
— Ne var?
— Nerdesin?
— Burdayım.
— Gel!
Merakla merdiven başına çıktı: Emret!
— Gelsene burya!
Merdiveni indi, Ramazan'ın yanına gitti isteksizce. Oysa kamyonun projektörü içinde keyifli keyifli gülüyordu :
— Tamam! dedi.
Anladığı halde, anlamamışçasına :
— Nedir tamam olan?
— İşler ekspres..
— Hangi işler?
— Yasin ağa paranın yarısını vermiş. Nikâhtan sonra da yarısını verecekmiş. Dayım da konuşmuş kızın babasıynan. Ulan ne kıyak adam şu dayım beî
Gülizar'ın sıkıntısı artmıştı. Zaloğlu hep aynı keyifle :
— Öl desin ölürüm şerefsizim. Dayı dediğin böyle olur işte..
Gülizar'a baktı. O karşılık vermiyordu. Üsteledi :
— Öyle değil mi?
— Ne?
— Dayı dediğin?
— Eee?
— Böyle olmaz mı?
— Nasıl?
Yüzüne dikkatle baktı:
334
— Canın mı sıkılıyor?
Gülizar'ın üstüne az daha düşse, hıçkırmaya' başlıyaaaktı. Hırsla çekip merdivene gitti, koşarak çıktı. Mutfağa girdi, kapıyı içerden kilitledi.
Az sonra merakla gelen Zaloğlu kapıyı yokladı: Kilitliydi.
Seslendi:
— Gülizar!
Duyduğu halde aldırış etmedi.
— Gülizar kuz!
— Aç kapıyı!
— Aç da bak ne diyecem...
Gülizar içerde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Karanlıktı mutfak. Bu karanlıkta büsbütün garipsediği, kendini her zamandan çok daha yalnız, kimsesiz, daha: çok da dayanaksız bulduğu için, ağlaması artıyor, hıçkırıkları çoğalıyordu. Artık kızın çiftliğe geleceğine, beyi avucu içine alıp ona her dediğini yaptıracağına, günün birinde de başlarına hanım kesileceğine zerrece kuşkusu kalmamıştı. Kız çiftliğe hanım olacak, Gülizar'ı da attıracaktı. Yapabilirdi bunu.. Çünkü anlıyordu ki, anlattıklarınca kız çok güzeldi!
Zaloğlu'ysa kapıyı dışardan habire yumrukluyor-

du:
— Gülizar, gülizar diyorum!
—¦ Aç şunu!
— Aç, bak diyeceklerim var!
ni?
— Hakkında hayırlı olacak ama!
Hakkında hayırlı mı olacaktı? Nasıl hayırlı yâ-
Kalktı. Gözlerinin yaşını kollarıyla uzun uzun sil-

dikten sonra kapıyı açtı. Zâten hemen hemen her şey geçivermişti. Ağlamıyordu artık. Kız gelirse gelsin, beyi elinden alırsa alsın, çiftliğe hanım olursa olsun, onu da çiftlikten attırırsa attırsındı. Cehennemin dibine kadardı, ölümden öteye köy yoktu ya!
— Niye açmadın kapıyı?
— Açmadım.
— Niye?
— Niyeymiş. Açmadım, keyfimin kâhyası mı-.sın?
Zaloğlu şaştı:
— İyi ama, niye değiştin böyle? __ o
Çenesini tutup kaldırdı:
— Ha?
Gülizar elini itti, karşılık da vermedi.
— Kız çiftliğe gelecek diye mi? Sertçe baktı:
— Bana ne gelirse?
— Hiiiç..
— Kız çiftliğe gelirse miymiş. Gelirse gelsin. Bana ne? O buraya gelirse, ben de...
Ardını getirmedi. Zaloğlu üsteledi:
— Ne yaparsın sen de?
¦— Zıkımın dibini yaparım! Her şeyi anlamıştı. Kadının direnmesine aldırmadan, zorla kucakladı:
— O gelmeynen senden vaz mı geçeceğimi belliyorsun?
Kendini genç adamın güçsüz kollarından kurtardı :
— Geçersen geç. Ben de başımı alır giderim. Zâten kafama koydum. Hemi de gideceğim!
—Nereye? Kesinlikle:
— Kerhaneye!, dedi.

XV.
Elci Cemşir'le berber Reşit oturmuş, kara kara düşünüyorlardı, ki. Yasin ağa çıkagelmişti. Tam da o meseleyi görüşüyorlardı. Kızı polis marifetiyle alıp getirmişlerdi ama, bundan sonrasını ne yapacaklardı?
Güllü sararmış solmuştu. Ağlamaktan gözlerinde yaş, bağırmaktan gırtlağında ses kalmamıştı. Bununla beraber, gene. de «— İstemem!» diyordu, «o Boytarı yapılı oğlana varmam! Öldürün beni, asın, etimi lokma lokma doğrayın isterseniz, varmam o soytarıya! Benim babam da, anam da kardaşım da Kemâl'dir, ondan başkasına varmam!»
Bütün bunlardan Yasin ağaya söz açacak değillerdi elbette. Açmamışlardı da. Değil açmak, renk bile vermemişlerdi. Kahveler, cıgaralar içilmiş, hoş beşten sonra, asıl meseleye gelinmişti. Önceden kararlaştırdıklarınca, bin liranın yarısını Cemşir'in avu-cuna sayan Yasin :
«— Nikâhtan sonra da, Allah kısmet ederse, öbür yarısını veririz.» demiş, az sonra da kalkıp gitmişti.
Şimdi ne yapacaklardı?
Beş yüz, sonra da ikinci beş yüz. İyiydi ama, kızın imana geldiği yoktu!
Akşam üstü Reşit:
— Bana bak kardaş, dedi kürtçe, bu işi bil'ıyon mu ne pakler?
Cemşir anlamıştı ama, uzattı:
— Ne pakler?
— Bil neyin paklediğini!
— Rakı mı?
— Babana rahmet!
— Kalk öyleyse.. Dükkânı kapayıp çıktılar.
Giritli'nin kebapçı dükkânı yükünü iyice almış-

ti gene. Girdiler. Dipte, taa dipte, her zamanki masalarına geçip oturdular. Kebapçı Giritli, altın dişleriyle gülerek, geldi. Masa lâhzada donandı, başlandı içil-meğe. İlk kadehler, Cemşir'i koyu bir düşünce karanlığına gömmüştü. İç cebindeki beş yüz rahatsız ediyordu. Bu para herhangi birinden alınmış olsaydı, umursamıyacak, verdiği sözü yerine getirebilirse ne âlâ, getiremezse aldırış etmiyecekti ama, bu, öylesi değildi. Karşısında koskoea bir Muzaffer bey vardı. Bir iskemle darbesiyle dağ gibi bir paşayı bile çökerten, attığını vuran, astığı astık, kestiği kestik Muzaffer bey!
İç geçirdi.
Bütün bunlar da bir yana, daha önemlisi, her mevsim yüzlerce ırgat denkleştirip, binlerce lirasını aldığı, ekmeğini yediği, yaşamının sonuna dek de yemeği tasarladığı, velînimeti bir insanla karşı karşıyaydı. Ona kalleşlik edemezdi. Etmemesi çıkarı gereğiydi.
Gene tam içini çekerken, berber Reşit'e rastladı bakışı. Cemşir sanki: «— Ne yapacağız?» demek istemişti. Berber Reşit: «— Valla bilmem» karşılığına gelen bir işaretle, durumunu açıkladı. Açıkladı ama, Reşit, kaç vakittir gene de ne yapılması gerektiğini pek âlâ biliyordu. Uzun lâfın kısası, biçimine getirilip, Fellâh oğlu'nun vücudu ortadan kaçırıl-malıydı. Böyle davranılırsa, kızın umudu kesilir, kolu kanadı kırılır, istedikleri adama tıpış tıpış giderdi. Zâten bütün mesele, istedikleri adama tıpış tıpış git-mesiydi. Olmazsa, işler sarpa saracak, öteki beş yüz güme gidecek, Muzaffer bey çiftliğine yerleşip, yaşamlarının sonunda bir dem sürme hayalleri gerçek-leşemiyecekti.
«Fellâh oğlu»nun temize havale edilme işininse gecikmemesi gerekliydi. Bekliyecek vakıtları yoktu. «Kız hasta. İyi oluncaya kadar bekliyeceğiz. Başka

çâre yok!» diye, pek pek bir hafta, on gün, haydi haydi on beş gün, bilemedin bir ay oyalasınlardı. Sonra? Sonrası, ya aldıkları beş yüzü geri vereceklerdi, ya da kızı teslim edip, paranın gerisini alacaklardı. Parayı geri veremiyeceklerine göre, kızın^ teslimi gerekti. Gerekti ama, biliyorlardı ki kız, kendi gönlüyle, tıpış tıpış gitmiyecekti.
Cemşir:
— Bir akıl ver! dedi.
Berber Reşit dalgınlıkla baktı:
— Ne aklı?
— Şu, kız meselesi..
— Ne aklı vereyim kurban? Ben de şaştım kaldım..
— Tam şaştık. Boşa koyuyorum dolmuyor, doluya koyuyorum...
— Almıyor. Doğru!
— Doğruysa bana bir akıl ver! Reşit iç geçirdi:
— Ben de o aklı bulmayı düşünüyorum kurban..
— Parayı aldık heriflerden...
— Aldık.
— Kızı teslim etmezsek...
— Etmezsek?
— Parayı geri vermemiz lâzım.
— Lâzım, doğru.
— Para bu, alınmış alınmıştır. Geri verilebilir mi?
— Kolay kolay verilmez.
— Sonraaa... öbür yarısı var!
— Var ya. Bir heye dese..
— Ah dese...
— Akılsız işte. Kocca Muzaffer bey çiftliğine hanım olacan. Öyle değil mi?
— Öyle ki, o biçim!
— O biçim ki o biçim!

— Hep kurtulacağız. Dirlik mi şu?
— İtten reziliz.
— Son yaşımızda iyi bir gün görüp, iyi bir devran süreceğiz...
— Hele Muzaffer de cartayı çekti mi?
— Çekmese bile, bizim köroğullarıyla sıpaları doldururum çiftliğe, sürerim kazmanın altına tümünü, oooooh!
— Oh ki oh. Bizim kuru avrat da can atıyor zâten. Kız kaçana kadar esti gürledi, şarkılar mâniler... komşularla çekişti tekmil. Ulan bu avrat kısmı gibi yok. Fıkaranın üryalarına giriyordu. Geceleri koyun; kuzu diye sayıklıyordu. Kız kaçınca, tamam. Sen surdan bi yüzlük ver hele!

Cemşir'in neşesi kaçtıysa da, bozuntuya vermedi. İç cebine yerleştirdiği iç içe beş tane yüzlükten birini çekip uzattı.
Reşit parayı iştahla kaptı. Yüzlüğün verdiği taze güçle:
— Düşünme, dedi. Canını hiç sıkma. Çala çala bir havaya döndüreceğiz elbet. Sıkma canını!
Büsbütün coştu:
— Senin için, senin canının bülbülü için değil mi? Anam avradım olsun, bir gece, çeviririm kerhaneci oğlu kerhaneciyi, kaçtan aşağı olmaz lan? Hık mık... iki kurşunda... aaah ne fayda ah... genç olmak vardı felekte şimdi! Çok değil, bir on sene evvel olaydı, ne fayda. Öyle bir değil, beş Fellâh oğlu fostu amma...
Kadehini kaldırdı:
— Haydi şerefe! Tokuşturup içtiler.
Kebapçı, pikaba Cemşir ağanın plâğını koymuş-
ta:
«Dünya bir penceredir, her gelen baktı geçti!»
340
Cemşir ağanın kafasında gene her şey silindi. Ne, aldığı beş yüz lira, ne Reşide verdiği yüzlük, ne Güllü, ne de Fellâh oğlu. Kafasından bir şeyler geçiyordu. Durmamacasına akan bir şeyler... Tarifsiz hazlar içinde, billur kadehlerde kırılan şimşek aydınlığı bir boşlukta uçuyordu.
İskemlesinin arkalığına, zincirinden boşanmış ayı heybetiyle yaslandı. Gözlerini yumdu. Şarkının süresince açmadı. Şarkı bitti. Açtı. Tam karşısında oturan Reşidin kopçayı hatırlatan ufacız gözleriyle karşılaştı: Cin gibi bakıyorlardı.
— Fütur getirme kardaş! İyi günler göreceğiz. Dem sürüp, devran geçireceğiz. İçime doğdu. Allah-tan, malûm oldu bana. Hiç tasalanma. Cenâb-ı Al-lah'sa, kalbimize göre verecek. Bir gün bir bakarsın, hiç hesapta olmayan bir sebep halk eder, tamam...
Cemşir umutsuzca içini çekti. Reşit:
— Çekme içini, dedi. Allah bu, umut kesilmez. Yumurtaya can veren Allah. Kurban oluyum kerametine. Çekme, içini. Allah her bir şeyi iyi yapar. Lâkin, on yıl evvel olaydı da göreydin Reşidi!
On yıl evvel de bu kuru Reşit değil miydi sanki? Gene de:
— Çeker vururdun hı?
— Bak hele bak.. Beni bilmen mi? Kafam kızdı mı bir iki der miyim? Seri iyisini bilirsin!
Zincirinden boşanmış ayı kadar heybetli ama, bir çocuk kadar bile muhakemeden âciz olmasına karşın, Resifin gelmiş geçmişte, hattâ en genç çağlarında bile kafası kızınca bir iki deyip demediğini ne görmüş, ne de işitmiştf.
— Doğru, demezdin., dedi. Alay ettiğini sanan Reşit kızdı:
— Demezdim tabî ne belledin, der miydim? Cemşir üzerinde durmadı:
341
I
— Bütün umudum senin avratta. Kızın fikrini çe-lerse o çeler. Öyle değil mi?
Hiç şüphen olmasın. Öyle diller döküyormuş ki, o kadar olur. Kız diyormuş, aptallığı bırak. Koçça çiftliğe hanım olacan. Altında tomafil, dudakların boyalı. Astığın astık, kestiğin kestik. Yediğin önünde, yemediğin ardında...
Cemşir'in içi hasretle yandı, gözleri umutla parladı:
— Ardında ki ardında Reşit. Aklıma gelmiyor mu, içim yanıyor!
— Ben onu bunu bilmem, Fellâh oğlunun vücudu ortadan kalkmalı.
Bakıştılar. Cemşir:
— Nasıl?
Birkaç kadeh atalıberi işin «Nasıl?»ı çözümlenmişti Resifin kafasında. Bu işin nasıl, kimin tarafından yapılması gerektiğini biliyordu artık.
Sordu:
— Hamza niye gelmedi hâlâ? Cemşir düşündü:
. — Bugün ne günlerden?
— Salı.
—. Öyleyse tamam..
Reşit anlamlı anlamlı başını salladı:
— Müdürün avradının yanındadır öyle ya..
Gerçekten de, Müdürün karısının yatak odasındaydı: Kuş tüyü yataklı karyolaya yanyana oturmuşlardı. Kadın, pembe dekoltesi içinde geçkin, ama capcanlı, kolunu Hamza'nın boynuna dolamış, sarhoş gözlerini genç adamın çok yakışıklı yüzüne dikmişti.

Bir ara:
342
— Sana ne? dedi. Sertçe sordu Hamza :
— Nasıl bana ne?
— Öyle ya, sana ne? Başın belâya girerse daha mı iyi?
Hamza kapkara bıyığı, kapkara kaslarıyla sürmeli sürmeli baktı:
— Girerse girer!
Kadın, bu bakışın etkisiyle coştu :
— Ben ne yaparım sonra?
Başını genç bir kız cilvesiyle genç adamın omu-zuna düşürdü :
— Ha?
— Ne?
— Hamza'sız ne yaparım ben?
— Herkesin namusu var!
— Var, malûm ama, Güllü'nün namusu seni alâkadar etmez!
Şimşek gibi:
— Ne? Etmez mi?
— Etmez. Çünkü baban hayatta. O düşünsün! Kadını şöyle bir itti :
— Bas ulan sen de zilliii...
Kadının çok hoşuna gitmişti. Yeniden, daha hırslı, sanldı. Hamza ırzına söğülmüşçesine yeniden itti. İtme-sanlma, sarılma-itme... bir itişip kakışmadır başlamıştı. Sarhoş kadın iliklerine dek istekle doluydu. Geceliğinin fazla açık göğsünden fırlayan iri memeleri delikanlının göğsünde eziliyor, kudurtuyordu :
— Hamza! diye inledi.
Kollarını arkaya attı. Sonra genç adamın tatlı ağırlığı altında daha da ezilmek için, onu güçlü kollarıyla sardı, kendine şiddetle çekti:
— Hayır! !
— Ne?
343
— Bacın senin namusun değil!
— Bana bak..
— Bakıyorum, ne var?
— Bu lâfı bir daha etme!
— Edecem: Bacın namusun değil senin! Öfkeyle gürledi:
— Kimin namusu ya orospu?
Bu öfke genç adama nasıl da yakışmıştı! Yeniden, her zamandan çok daha hırsla sarılmıştı. Büsbütün kızdırmak için uzattı:
— Babanın namusu. O hayatta olmasa âmenna. Ama o hayatta!
Ve dudaklarını dudaklarına yapıştırarak, genç adamın konuşmasını engelledi:
— Hamza'cığım, canım, yavrum!
Hamza da bir hayli sarhoştu. Coşmuştu. Onda da dehşetli bir istek başlamıştı. Ceketini zâten çıkarmış, bir kıyıya, kadının bayıldığı biçimde fırlatıp atmıştı. Pantolonunu da ceketinin yanına fırlatıp, avının üstüne atıldı. Yaşlı ama, azgın kadının da istediği buydu zâten. Kendini bıraktı.
Hamza hınçla kavramıştı kadını. Canını acıtarak kucakladı, sıktı, etini mıncıkladı, sonra da pembe ipek tuvaletini bir çekişte boydan boya yırttı.
Kadın hemen hemen anadan doğma kalmıştı:
— Hamza'cığım, vur beni, öldür!
Yumulu gözleriyle zevkin tam tepesinde, inliyordu :
— Öldür Hamza'cığım, vur beni, öldür beni, etimi parça parça et!
Hamza anlaşılamayan bir şeyler homurdandı. Kadın tekrarladı:
— Etimi parça parça et Hamza, kemiklerimi kır!
Kemikler gerçekten de genç adamın tatlı ağırlığı ve güçlü kollarında kütürdüyor, ama yetmiyordu
344
kadına bütün bunlar, ki, kapı vuruldu.
Hamza, nedeni belirsiz bir korkuyla karyoladan atladı.
Avını elinden kaçırmanın azgınlığıyla kadın yataktan çarşafına sarındı:
— Geel!
Kapı aralandı. Beyaz önlüğü, ince uzun bacaklarıyla hizmetçi kız.
Kadın, kocası falan sanmıştı:

— Ne var? Ne istiyorsun?
— Beyefendi adam göndermiş, tahvilleri istiyormuş efendim..
Kadın nerdeyse çıldıracaktı. Deliye dönerek, az önce Hamza'yla karşılıklı kaldırdıkları zarif rakı kadehlerinden birini kaptı, hizmetçiye fırlattı:
— Beyefendinin de ağzına, senin de... Defol! Kadeh, kapı kanadında parçalandı. Hizmetçi çoktaan silinmişti.
Hamza memnun, alaylı bir ıslık çaldı:
— Vay anam vay!
Yaşlı kadın, avının üstüne yeniden atladı. Genç adam onu güçlü elleriyle yakaladı, karyolaya attı. Sonra kucak kucağa yuvarlandılar karyolanın kuş tüyü yatağında.
Duvardaki saat gecenin dokuzunu ağır ağır vururken kalktılar.
Bütün bunlar Hamza için pek de önemli değildi. Nasıl olsa bu «Kartalozsa sonuna dek kavuk sallamıyacaktı.
Pantolonunu bacağına çekti, ceketini giyindi. Gayet ciddî:
— Bana bak! Kadın yorgun, bitik:
— Emret!
— Ver şu dıngırtıyı bana!
— Hangi dingilli?
345
— Tabancanı ulan!
— Tabancamı mı?
— Tabancanı. Ne var?
— Ne yapacaksın?
— Lâzım! Elini tuttu.:
— Neye lâzım? Elini çekti:
— Neye lazımsa lâzım. Sana hesap mı vereceğim silik?
Kadın karyoladan yere atladı çıplak ayaklarıyla. Sevgilisini oracıktaki kanepeye itti, genç adamın kucağına oturdu:
— Söyle, neye lâzım?
— Kız sorup durma, canımı sıkıyorsun ha!
— Hayır, vermiyeceğim!
— Vermiyeceksen turşu kur!
Kadını dizlerinden itti. Kadın gene geçip oturdu :
— Ne için istiyorsun? Yoksaaa...
— Ne yoksası?
— Fellâh oğlunu...
— Yok canım. Yalnız, oğlanın bakışlarını beğenmiyorum. Eskiden böyle bakmazdı. Şimdi...
— Peki, ya elinden bir kaza çıkarsa?
— Çıkmaz.
— Çıkarsa ya?
Kadını kucağından gene itip kalktı:
— Çıkmaz diyorum sana lan!
— Kızma, elimde değil, korkuyorum..
— Korkma!
Dudaklarını uzattı: •
— Öp! Öpmeden önce:
— Verecek misin?
— Bana daha sık gelecek misin?
346
— Geleceğim!
— Geceleri kalacak mısın?
— Kalacağım. Kalacağım ama, kocan? Müthiş bir küfür savurduktan sonra :
— Sana kurban olsun, dedi. O senin itin anladın mı?
Hamza mağrur, başını salladı. Kadın yeniden sarıldı genç adama :
— O da, ben de, konağım da, her şeyim, hepimiz kurbanız sana Hamza. Tabancanın ne kıymeti var? Yok. Yok ama, vallahi korkuyorum. Elinden bir kaza çıkıverir diye aklım gidiyor!
Sıkılmaya başlamıştı:
— Gitmesin dedik ya, ne var korkacak? Çocuk muyum ben?

— Değilsin, değilsin canımın içi ama, belli olmaz. Şeytan işte. Hiç belli olmaz!
Hamza, şeytana söğdü.
Kadın kimbilir kaçıncı kez yeniden sarıldı genç adama :
— Sar beni! Sabırla sardı.
— Sık!
— Sıktı.
— Daha sık! Daha sıktı.
— Kütürdet kemiklerimi! Kütürdetti.
¦— Sen kimin canısın? İstemiyerek:
— Senin!
— Vallaha mı?
— Vallaha.
— Billâha mı?
— Billâha. Dudaklarını uzattı:

— Öp beni! Öptü.
— Isır!
İki dudağını birden ağzına aldı, ısırdı. Kadın inledi. Gözlerini yumdu.
— Oldu mu? dedi genç adam. Dudakları kurtulan kadın :
— Sana doyamıyorum Hamza, dedi.
— Ver şunu!
Aynalı dolaba çırılçıplak gitti, kapağı açtı. Renk renk, çeşit çeşit elbiselerini aralayıp, el çantasını buldu. Her zaman yanında taşıdığı, herkesçe bilinen, sedef saplı küçücük tabancayı aldı, getirdi, Hamza'-ya uzattı :
— Bir şartla!
— Ne şartı?
— Mecbur bile olsan kolay kolay kullanmıya-caksın!
Aldı:
— Korkma. Mermileri?
— Doludur. Doludur ama...
— Ama?
— Ne olursun, mecbur bile olsan kullanma e mi? Hamza'nın tepesi attı:
— Korkma dedik ya ulan bee!
— Canım!
— Sar beni!
Hamza tabancayı ceketinin yan cebine sokmuştu bile. Kadını yeni traşlı koltuk altlarından sımsıkı yakaladı, sonra kolları arasında alarak, dudaklarını dudaklarına sertçe yapıştırdı.
Evden kaçarcasına uzaklaştı daha sonra. Kuru-köprü'ye geldi. Ne olursa olsun yorulmuştu ama, aldırış ettiği yoktu.
Giritli'nin kebapçı dükkânından içeri daldı: Berber Reşit tek başına içiyordu.

Sordu :
— Babam nerde? Reşit:
— Eve gitti, dedi.
— Niye?
Durumu kısaca anlattı: Yasin ağa gelmiş, paranın yarısını çıkarıp vermişti ya, gene de, bqbasmm burnunu tutsalar eanı çıkacaktı. Bunca yıldır tanıdığı koca Cemşir'in böylesine sıkıntılı olduğunu hiç hatırlamıyordu.
Hamza :
— Niye? diye sordu.
— Niye'si var mı kurban? Paranın yarısını al-maynan iş bitmiyor ki!
— Nölaçak ya?
— Kızı teslim etmek lâzım!
— Lâzım tabî.
— Yoksa Muzaffer beye karşı yüzümüz gölgelenir. Bir daha babannan aksatayı keser. Otur, otur da çekelim bir iki!
Hamza, az önce babasından boşalmış iskemleye oturdu ama, içmek istemiyordu.
— Niye? dedi Reşit. Bakmadan :

— Bizimkiynen beraberdik de..
— Yâni avratnan çektiniz kafaları hı?
— Ufak iş. Demek babam?
— Burnunu tutsalar canı çıkacak fıkaranın!
— Bir şey değil, elinden bir kaza çıkacak diye korkuyorum!
Hamza irkildi:
— Ne gibi yâni?
— Ne gibi olacak? Fellâh oğlunu temizlemekten başka çâre yok! Ah benim eski günlerim... eski günlerim olsa, öyle bir değil, beş, on, yirmi, yüz Fellâh olaydı...
349
Hamza'ya göz ucuyla baktı. Dirseklerini masaya dayamış, tombul yanaklarını avuçları arasına almıştı.
— Amma, dur bakalım. Belki de gene ben temizlerim bu pisliği. Bundan sonra benim için ha içerisi, ha dışarısı. Duyanlar da hiç olmazsa aşk olsun adama derler. Gençler-dururken, yaşlı başıyla...
Sordu :
— İçeri düşersem arada bana bir ekmek getirirsiniz değil mi?
Hamza karşılık vermedi. Kaşlarını kötü kötü çatmış, dalıp gitmişti.
— Getirmeseniz bile gene de sağ olun. Cem-şir'in uğruna benim gibi bir değil, beş Reşit feda olsun. Yiğitlik ölmedi. Onun canının sıkıntısı., bir şey değil, adam bir bakar, iki bakar... haa, der sonunda, bu işi temizliyecek benden başka erkek kalmamış, bamm! Onun içeri düşmesi olmaz. O düşerse biz bakamayız amma, biz düşersek, yâni ben demek istiyorum, o bakar da öteye bile geçer!
Hamza sordu :
— Fellâh oğlunun gebermesiyle iş yoluna girecek mi?
— Bak hele bak. Ona arkayı veren hep o!
— Kime?
— Bacına, kime? O sağken kızı surdan şurya gönderemeyiz. Geberdi de vücudu ortadan kalktı mı. mesele kalmaz. Kızın kolu kanadı kırılır tekmil!
Hamza, kebapçıya seslendi:
— Bak hele hısım!
Giritli kebapçı koca göbeğiyle, koştu:
— Emret Hamza ağa!
— Temiz bir kadeh ver, bir de kebap söyle..
— Derhâl! Garsonuna seslendi:
— Yavruuu!
— Hop usta?
İL. HALK KÜTÜPHANE»^ 350
— Hamza ağaya biçimli bir kebap! Bir de temiz kadeh!
Berber Reşit, Hamza'yı göz hapsine almış, dikkatle bakıyordu. Genç adam derin, belki de karanlık düşüncelere dalıp gitmişti. Masa üzerindeki değişmez bir noktaya dikmişti bakışlarını. Bir şeyi ölçüp biçiyormuşçasına sağ gözü kısılıp açılıyor, arada da başını hınçla sallıyordu.
Temiz kadehi, sonra beyaz bir tabakta kebabı geldi. Hep o aşırı dalgınlık içinde kadehine rakı koydu, sulandırdı. İçti. İri bir kebap parçasını ağzına attı. Yanlamış besili bir camız rahatlığıyla, çiğnemeğe başladı.
Bir ara :
— Bak hele, dedi. Berber Reşit alestaydı:
— Emret kurban!
— On sekizi doldurmayınca ceza hafif olur değil mi?
Berber Resifin gözleri umut içinde, pırıl pırıldı:
— Tabîi, dedi. Ben şimdi senin yaşında olacaktım ki...
— Ne yapardın?
— Ne mi yapardım? Töbe büyük sözüme, anam avradım olsun, onu çiğ çiğ yerdim be!
Önündeki kebap artıklarını çatalıyla toplayıp ağzına attı:
— Bir şey değil. Yasin ağa parayı getirdi. Yarın, öbür gün., haydi derler, şu nikâh işini bitirek... Öyle değil mi amma?
Hamza başını salladı:
— Doğru. Ramazan efendi niye gelmiyormuş? Attı :
— İşleri çokmuş. Hem de, malûm ya? Damat sayılır artık. Kaynatasından sıkılır, utanır...
351
numza iç geçi rai :

— Öyle insanlara karşı... Reşit emmi, o kız artık eksik lâfetmiyor mu, akıl diyor al al, iki dene...
Berber Resifin aklı gene gitti:
— Sakın haaa.. kızın ne suçu var?
— Ne suçu var olur mu emmi? Kancık it kuyruğunu sallamasa...
— Doğru amma, suç gene de oğlanda. Niye dersen, kıza tam tebelleş (*) olmuş. Kesip atsa, dese ki, ne yapalım? Baban vermiyor seni bana. Düş yakamdan. Kızın umudu kesilir!
— Amma demiyor itoğlu it, biznen sidik yarıştırıyor. Alt tarafı bir Fellâh parçası. Sakıza tapan insanlardan hayır mı gelir? (**)
Hamza merakla sordu :
— Onların Allah'ı başka değil mi?
Berber Reşit bütün bu işleri bilirmişçesine:
— Başka değil, yok! dedi. Onların Allah'ı sakız ağacı. Sakız ağacına tapar onlar! Ağaca tapan insanlarla alış-veriş olur mu? Bir şey değil, yarın kız ona varsa...
Hamza çılgına dönerek sordu:
— Kime? Ona ha?
— Sözün gelişi canım..
— Sözün gelişi, mözün gelişi yok. Benim canım sağken, bacım yazının Fellâhına avrat olamaz!
Berber Reşit de bunu bekliyordu :
— Sen, dedi, sen yok mu Hamza, sen... Bırak... Hamza kuşkuyla sordu :
(*) Tebelleş olmak : Musallat olmak.
(**) Aslında böyle şey yoktur. Yerlilerden bâzıları böyle sanır. Arap uşakları Çukurova'da ilk göçmenler olduklarından, tâ o yıllardan kalma yerli uydurmaları. Ne sakıza taparlar, ne de Allahsız'dırlar. O. K.

— Nasıl yâni?
— Nasıl olacak? Delikanlılık cihetinden... Baban beşse sen onsun, yirmisin, ellisin. Baban hiç bir zaman senin gibi olamadı. Ben onun gençliğini ovucumun içi gibi bilirim. İstanbul'da kırdığımız ceviz, ohooo... Lâkin sen başkasın. Senin gibi hırslı delikanlı nerde bu zamanda?
Hamza da coştu :
— Bugün Müdürün avradının Allahını şaşırttım! Anam avradım olsun, öl deyim, bir iki demez, derhâl!
Reşit mahsustan üstüne bastı:
— Baban nerdeeee, sen nerde!
— Sen başkasın..
— Avrat meselâ, koskoca bir müdürün karısı değil mi?
— Olmaz mı?
— Sırtında bal renkli ipek gecelik ki, Allah gibi. Efendi, bir tuttum, boydan boya bir çektim, caaaart diye...
— Pıravo!
— Ben öyle yırtıp, iki de tokat atınca ne dedi biliyor musun?
— Ne dedi?
— Sen benim Allahımsın dedi, ye beni dedi, öldür dedi. O hırsla nasıl kavradım avradı, nasıl kaldırıp karyolaya attım, hani parçalıyacam. Tam o sırada tık tık, kapı vurulmasın mı? İkimiz de anadan doğmayız. Avrattır bir sarındı ipeklere, dedi: Geel! Kapı aralandı, hizmetçi kız!
— Tuh bee..
— Bırak tuhu muhu.. Lâf aramızda, hizmetçi de hizmetçi hani. Lokman Hekim'in ye dediği. Kemiklerini çıtır çıtır kır, ye!
— Niye gelmiş?

— Ne biliyim? Bey mey diye patırdattı bir iki. Bizimki anca celallendi, rakı kadehini bir kaptı, bir patlattı. Kadehtir tuznan buz. Hizmetçi dersen, anide toz!
— Vay anasını. Demek avrat...
— Avrat bildiğin gibi değil emmi. Kocası milyoner meselâ. Bende bir meziyet görmese... hıı?
— Bak hele bak. Sendeki meziyet kimde vcr°
— Valla öğünmek gibi olmasın Reşit emmi amma, doğru. Yeni yetme delikanlılarda hiç bir meziyet yok be!
— Yok ki yok.
— Hangisi benim gibi bir milyoner avradını, hm?

— Dönüp bakmaz bile milyoner avradı öylelerine! Sen kendini ne beiiiyon yiğenim? Gençlikse fazlasıynan, yakışıklılık, kabadayılık, dine iymana, namusa şerefe bağlılık dersen, o da herkesten ziyade. Böyle bir delikanlıyı eline geçirmiş bir avrat... Öyle avratlar bilirim ki, para, pul derya. Yanlarında paranın pulun lâfı olmaz. Derileri gevşemiş, boyunları boğazları boşalmış tuluma dönmüş.. Dönmüş amma, gönüllerine bak sen. Gönüldür coşmuş, şellâle gibi. Buldular mı senin gibi yiğidi, sülük gibi sarılır, emerler. Demek avrat o cinsten! Böyle avratlar deliye benzer. Yaptıklarını zır deli yapmaz!
— Valla Reşit emmi, Allahımı şaşırtıyor. Fistanını tutup caart diye yırttım. Yırt dedi, feda olsun. Beni yırt, derimi yırt, öldür beni dedi. Gözlerine baktım, dönmüş ki, göz göz değil, canavar. Ateş gibi yanıyor. Şerefsizim avrat gözü değil!
— Doğrudur, öyle olur yangın avrat gözü..
— Anca bir aldım altıma...
Berber Reşit:
— Bu gençliğin, yiğitliğin kıymetini bil! dedi.
— Nasıl?
— Mangiz yoluna bak!
354
— Mangiz dedin de,, çalışma, diyor. İstersem beni alıp İstanbul'a götürecek. Para, pul, yeyim, içim, giyim, kuşam... Her şey fos. Geyik kocası yetiştiriyor!
Merakla sordu :
— Reşit emmi?
— Hı?
•— Bu okumuş, yazmış, efendiden kişilerin işine de akıl sır ermiyor ha!
— Niye?
— Niyesi var mı? Avradı inek gibi yayılıyor da, boynuzlu...
Berber Reşit kurnazca güldü :
— Kendi de başka yanlarda yayılıyor hey oğlum. Danışıklı döğüş onlarınki. O, ona, o da ona göz yumuyor. Sana bir şey deyim "mi?
— De!
— Bu dünyada haramın tadı helâlde yoktur!
IfiW
— Bunca âlim ulema gelmiş geçmiş, sor hepsine, hepsi de bunun böyle olduğunu tasdik eder!
— Doğru. Lâkin, o bu değil, portmenini aldı, dedi: Hamza'cığım, seni çok düşünceli görüyorum. Başında bir belâ mı dolanıyor? Al şu tabancayı, yanında bulunsun. Ne olur ne olmaz. Kendine mukayyet ol. Ben sensiz yaşıyamam filân fıstık...
— Tabanca yanında mı?
— Bak hele bak, olmaz mı?
— Yaşa be. Bakim!
Hamza, kebapçı dükkânını gözden geçirdi. Herkes kendi dalgasındaydı. Gene de nazlandı:
— Olur mu yahu? Burda gösterilir mi?
— Masanın altından uzat!
Kebapçı dükkânını yeniden gözden geçirdikten sonra, ceketinin yan cebinden çıkardığı küçücük tabancayı masanın altından uzattı.
355
i
Berber Reşit aldı. Evirdi çevirdi.. Beğendi; beğendi değil, hayran kaldı:
— Hamza, kurban!
— Emret Reşit emmi..
— Sana bir teklifim var...
— Ne gibi?
— Dediğimi yapacan mı?
— Başımnan beraber amma, anlıyalım bakalım neymiş..
Hamza'nın gözlerinin içine baktı baktı, sonra hazin olmasına dikkat ettiği bir sesle:
— Ben, dedi, bu candan vazgeçmişim zâten. Benim yaşadığım fazladan. Hem ne, benim gibi birinin yaşamasından ne olacak? Ama sen? Senin tam zamanın. Ver bana şu tabancayı!
Hamza dikkat kesilmişti:
— Eee?
— Fellâh oğlunun...
— Fellâh oğlunun?

— Sakız ağacını...
— Yâni ne yapmak niyetindesin?
— Anla işte, o biçim!
Hamza'nın kanına dokunarak, masaya dehşetli bir yumruk attı:
— Bana bak arkadaş, bu lâfı bir ettin, bir daha etme!
Berber Reşit sözde şaştı:
— Niye?
— O kadaar!
— Niye amma yiğenim, anlıyalım?
— Benim canım sağken, böyle işlerde ne sana, ne de hele babama lüzum yok!
Sarhoşluğu birden artmıştı ama, bu, yılışık bir sarhoşluk değil, tam tersi, alabildiğine ataklaşmıştı:
— Ben bu tabancayı avrattan boşuna almadım. Ben adamın eğri dinini o biçim. Ben ölmedim daha.
356
Ben ne zaman ölürsem, o vakit başınızın çâresine bakın. Demin senden, on sekiz yaşını bitirmiyeni sordum. Sen anlamadın. Niye? Anlamadın da ondan. Çünkü anlamazsın. Benim yaşım küçük heye amma aklım böyük. Ben bugüne bugün fabrika müdürünün avradıynan... benim yaşıtlarımın hangisi öyle zengin bir avradı benim gibi ovucunun içine almış? Alamaz. Neden? Çünkü... Alamaz da onun için. Avrada değil tabanca, öl desem bir iki demez!
— Bilmiyor muyum kurban?
— Niye?
— Sende bir meziyet görmese meselâ...
— Yaşa, ver şu elini!
Berber Resifin uzanan elini sıktı:
— Seni bunun için severim işte. Harbîsin, hakikati görürsün, lâfını sözünü Allah'tan bile esirgemezsin! (
— O senin babayiğitliğinden..
— Heye amma, kazın ayağı da öyle değil. O babayiğitlik sende de olmasa tabancayı istemezsin benden!
— İsteyişim, sana acıdığımdan..
— Niye acıyorsun bana? Ben zavallı mıyım?
— Hâşâ. Acıyışım, gençsin, yakışıklısın, babayiğitsin. İki paralık birini vurup mapisane köşelerinde gençliğini tüketmemen için. Halbuki ben, ben neyim? Yaşıyacağımı yaşamış, bir ayağı çukurda bir...
— Yeter. Demek avrat bende bir meziyet bulmuş. Bulmasa?
— Bulmasa...
— Es geçer mi geçmez mi?
— Geçer ki öte bile geçer!
— Tamam. Demek es geçmiyor, benim için hizmetçisine kadeh atıyor, kocasına mocasına aftos piyos... İstesem, hadi lan derim, beni İstanbul'a götür. Götürür. Amma demem. Niye demem? Çünkü be-
357
nim de güttüğüm bir siyaset var. O, benim babam. Babamın bir parçasıyım ben. Avrat diyor ki, sana ne diyor? Ne bana ne'si? dedim. Bacının namusu, dedi. Ulan bacım kim ben kim, dedim? Boşver, dedi. Boş mu ver? Ben senin boynuzlu kocan değilim, dedim. Bir daha patlattım, ağzı burnu kan içinde kaldı. Niye? Çünkü, babam kim, ben kimim be? Baba yahu baba, Allah be! Baba, de, orda dur. O olmasaydı ben olur muydum?
Berber Reşit tam zamanında taşı gediğine koydu :
— Öyleyse aklını başına al. Baban sana böyle böyle yap demez. Amma sen? Aklın var, fikrin var, görgün, ferasetin, yiğitliğin var!
Durdu, durdu birden parladı:
— Ya gereğini yap arkadaş, yahut... Hamza heyecan içindeydi:
— Yahut?
—• Yahut ver tabancayı bana! Hamza ayağa fırladı. İs karası bıyığını tutup çekerek :
— Bunlar anamın..... bitsin ki, ben de bu işi
halledip, bu pisliği temizliyecem!
Masadan kalktı:
— Gör şu hesabı, ben gidiyorum! Masadan birkaç adım ayrılmıştı, durdu:
— Yahut dur Reşit emmi!
Sarhoş gözlerle kebapçıyı arandı, seslendi:

— Giritliii! Ta ötelerden :
— Hoop!
— Gel burya!
Kebapçı, koca göbeğiyle koşarak geldi:
— Emret Hamza ağa!
— Borcumuz ne?
Berber Reşit aşırı sarhoşmuş da şu hâle üzül-
358
müş gibi susuyor, hesabın görülmesini bekliyordu. Hesap görüldü. Hamza :
— Reşit emmi, dedi, hakkını helâl et!
Berber Reşit hep o aşırı sarhoş sızışını bozmadı.
Hamza yeniledi:
— Hakkını helâl et Reşit emmi!
Gene karşılık alamayınca yaklaştı, omuzundan tutup sarstı:
— Emmiiii, Reşit emmi! Reşit emmi be! Sarhoş mu oldun ne?
Berber Reşit sözde öyle sarhoştu ki, gözleri sanki zorla Hamza'ya kalktı. Dargın dargın :
— Sarhoş olmadım, dedi. Sarhoş marhoş olmadım Hamza!
— Ya?
— Biz ölmedik daha yiğen, bizim canımız sağ! Bizim de cebimizde üç, beş bulunur. Masamıza gelip oturmuş bir insanın içtiği rakıyla, yediği yemeğin parasını veremiyecek kadar tırıl değiliz!
Cemşir'den aldığı bütün yüz liralığı iç cebinden çıkarıp masaya fırlattı. Hesabı Hamza gördüğü için, bütün yüzlüğün gene kendine döneceğini gayet iyi biliyordu. Öyle de oldu. Hamza bütün yüzlüğü masadan aldı, uzattı:
— Tekmil fosmuşsun be Reşit emmi!
— Niye?
— Niyeymiş. Teklif mi var? Ha sen görmüşsün hesabı, ha ben!
— Madem öyle, ver parayı Giritliye, burdan alsın hesabı!
Böyle bir şey olamıyacağını da gayet iyi biliyor-
du.
Hamza :
— Sen şu paranı sok cebine...
Kulağına eğildi :
359
— Senin paran helâl para. Benimki? Benimki avrat, orospu parası. Orospuya nerden geldi? Geyik kocasından. O kadar. Bize caka mı yapıyorsun?
Berber Reşit iyice sarhoşluğa vurmuştu:
— Ben, ben...
— Sen sarhoşsun emmi. Kalk, eve gidiyoruz hadi!
Bütün yüzlüğün iç cebine sokulduğunu anlamıştı. Sarhoş numarasını sürdürerek, Hamza'nın kolunda, kebapçıdan çıktı.
Kebapçı Giritli'yle garsonları kapıya dek gelmişler, uğurluyorlardı:
— Güle güle ağalar, bereket versin, iyi akşamlar!
Sonra Giritli, dükkânına çekilirken :
— Git, ibneler., dedi. Kafa şişirdiniz be!
Huyu böyleydi. Yüze karşı diller döker, arkadan basardı gamatoyu.
Hamza, «Kerusa» denilen bir faytona seslendi. Önlerinde duran faytona ilkin sarhoş Reşit'i soktu, sonra kendi bindi, araba yürüdü.
Dışarda yağmur çiseliyordu. Fısıltıyla yağan, serin, kalleş bir yağmur.
Berber Reşit hâlâ sarhoşluğunu sürdürürken, bıyık altından da gülüyordu. Geceden çok memnundu. «Oğlan»ın zihnine girmiş, «şu işi» kafasına sokmuştu. En çok da «Ya gereğini yap arkadaş, yahut ver tabancayı bana!» sözüne seviniyordu. Öyle ya, yapacaksa yapmalıydı. Cart currtla, atıp tutmakla, kabadayı, yiğit numaralarıyla olmazdı. Yaşı on sekiz bile yoktu daha. Çekip vursa ne çıkardı? Hiç. İçeri düşse bile, «Sakız ağacına tapan bir Fellâh oğlu»ydu çok çok. Kanına dokunmuş, çekip vurmuş olabilirdi. Sonra babası., babası çok sevinirdi. Bir taşla birkaç kuş birden vurulmuş olur, hem kız çiftliğe gönderilir, paranın gerisi alınır, hem de oğlan genç yaşında «Kıta!»den içeri düşmüş olurdu ki, gören, duyanlar
360

aşk olsunu basarlardı. Az şeref miydi bu yaşta adam öldürmek? Hapisten çıktıktan sonra da herkes saygt gösterir, yanında artık eksik lâf edilemez, çevresine korku salardı!
Öte yandan, kız, çiftliğe gidip yerleşirdi ki, daha sonra kapı kendilerine de açılırdı. Açılmasa bile, alınacak öteki beş yüzlükten gene bütün bir yüzlüğünü egaflar, keyfine bakardı.
Fellâh oğlu ölmüş, Hamza içeri girmiş, şu, bu... «— İt dişi domuz derisi..» diye geçirdi.
Araba durdu, indiler.
Berber Reşit hep o aşırı sarhoş numarasıyla sendeledi.
Hamza, arabacının parasını verip adamı savdı. Resifin koluna girdi. Kuş kadar hafifti ama, «Allahı-na kadar ciğer vardı herifte..» Ne demişti? «— Ya gereğini yap arkadaş, yahut ver tabancayı bana!»
Reşit emmisini en çok bu sözünden ötürü sevmeğe başlamıştı. Başlamıştı ama, o da ölmüş müydü yâni? Göstermeliydi ölmediğini onlara! Yalnız onlara değil, memlekete, dünyaya! Nâmı her yanda söylenmeliydi. «— Aşk olsun çocuğa. Daha on sekizine basmadan cinayet işledi. Helâl olsun emdiği süt!» demeliler, yaşıtları kıskanmalılardı!
Daha sonra cinayeti nasıl işleyeceğini düşündü: Fellâh oğlu fabrikadan çıkarken bekler, tabancasını çeker, «dan daan» vurur, sonra da koşardı karakola. Komsere: «— Namusumu temizledim komser bey. Buyrun tabancayı!» derdi ki, şan olurdu memlekette. «— Helâl olsun» derlerdi, «at da ona avrat da!»
İçini çekti. Fellâh oğlunun sakız ağacına söğdü usulcacık. Altmışlık bir ihtiyarın yanında küçük düşecek değildi ya!
Ne demişti? «— Ya gereğini yap arkadaş, yahut ver tabancayı bana!»
Merdiveni çıktılar. Kapı önünde durdular. Lâmba yanmıyordu. Kadın uyumuş muydu acaba?
361
Kapıyı ovucunun içiyle vurdu, bekledi. Karşılık alamayınca, yeniden vurdu. Sonra yeniden, daha hızlı.
Berber Reşit, karısının Cemşir'lerde olduğunu. Reşit gitmeden eve dönmiyeceğini biliyordu, aldırmadı.
Hamza birkaç kez uzun uzun vurduktan sonra Re-şit'i sarstı:
— Emmi, Reşit emmi, Reşit emmi bee! Hafifçe:
— Hu?
— Teyze evde yok mu ne?
— Bilmem.
— Nerde acaba?
— Bizde mi yoksa?
* **
Onlardaydı.
Yalnız bugün değil, Güllü'yü polis zoruyia çekip aldıkları gündenberi. Cemşir, kızın kaçması suçunu yüklediği karısını insafsızca döğdüğü gün, kadın, korkudan sarılık olmuş yatıyordu. Kız da öyle. O da dayaktan gök çürük içindeydi. Evdeyse çorba bile kaynatacak kimse yoktu. Reşit: «— Akşama kadar kal, kızın zihnini çel, hem de sevaptır, işlerine mislerine el at bir iki..» demişti.
El atıyordu.
Ortalığı süpürüyor, çaylarını kaynatıp yemeklerini pişiriyor, fırsat düşürdükçe de kızın zihnini çeliyor-du.
Raftaki çalar saata baktı: On'a geliyordu. Kocası her akşam bu saatlarda çoktan gelmiş olur, ya karısını alıp gider, ya da birlikte otururlardı. Oturur-larsa, geç vakit evlerinin yolunu tutarlardı. Oturmı-yacaklarsa, Reşit gelir, alır, götürür, evine bırakır, dönerdi.
362
Saat on'a geldiği halde ortalıkta hâlâ gözükmi-yen kocasını merak etmiye başlamıştı. Çünkü bugün Cemşir ağayla birlikte değillerdi. Birlikte olsalar ne zaman gelirse gelsin, umursamıyacaktı.
Cemşir'e baktı: Pencerenin önüne yanlamış, dirseğine dayanıp uzanmıştı. Horluyordu. Rahat, sakin bir horlayış. Böyle bir erkeğin kolları arasında sabahlamak!
Utandı. Günahtı da. Nikâhsız mikâhsız sabahlamak şöyle dursun, düşünmek bile çok günahtı. Kocasını hatırladı. Birbirine yakın, kopça gözleriyle karısına bakıyor, «— Yaa?» diyordu sanki, «demek Cem-şir'in kollarında sabahlamayı düşünüyorsun?»
Kalktı, dışarı çıktı. Ne tuhaf, hâlâ Cemşir, hâlâ Cemşir'in güçlü erkek kolları!
Kapının önüne çömeldi.
Ciseltiyle yağmur yağıyordu. Reşit nerdeydi acaba? Gelse de gitseler., öyle de uykusu vardı ki.. Esnedi. Yaşaran gözlerini avuçlarının içiyle sildi.
Şu kız, hayallerini tuzla buz etmişti. Ne akılsız kızdı ya! Aptaldı da be. Koskoca bir çiftçinin yiğe-nine... Aramayla ele geçmezdi. Hanım olacaktı çiftliğe, hanım! Olunca da, attığı attık, tuttuğu tuttuk. Yediği önünde, yemediği ardında... Cok, çok akılsız bir kızdı doğrucası. İnsan, ne idiği belirsiz bir Fellph oğlunun ardına takılıp...
Eğildi, kındırık (*) kapıdan içeri baktı. Uyuyorlardı. Cemşir, karısı, kızı... İyi ya, onun işi neydi bur-da?

Birden kocasına kızdı. Gelip eve götürse de, ondan sonra içecek mi, diledikleriyle çene mi çalacak-sa, çalsa olmaz mıydı?
Sokak kapısının dışında bir takım sesler işiterek ayağa fırladı. Dikkatle bakınca, avlunun hayli ko-
(*) Kındırık: Aralık.

yu karanlığında birbirine tutunmuş iki kişinin gelmekte olduğunu gördü. Bekledi. Sendeliyerek yaklaşıyorlardı. Korktu ilkin. Sonra içeri kaçtı. Kapının kıyısından dikizledi bir süre. Birbirine tutunmuş sendeliyerek gelmekte olanlar yaklaşıyorlardı. Daha dikkat edince, anladı: Kocasıyla Hamza'ydı!
Ferahladı. Dışarı çıktı. Yardım edecekti.
Reşit:
— Gidelim, dedi kürtçe. Vakit geç, gidelim! Hamza gitmemeleri için dayatmadı.
— Siz bilirsiniz..
Ama, şaşmıştı. Kütük gibi sarhoş sandığı Reşit emmisi birden ayılmıştı!
Üzerinde durmadı.
Karı kocayı avlu kapısına dek götürüp yolcu ettikten sonra, döndü. İçeri girdi, kapıyı kapadı.
Babası, annesi, bacısı kim bilir kaçıncı uykudaydılar!
Tabancasını çıkardı, şarjörü yokladı. Alabildiğine gururluydu. O vermişti bunu, «Müdürün ineği!» Gururla güldü. Babasına küçümsiyerek baktı: «— Ayıl ayıl.. Yarbaşı'na geldik (*). Bak, koskoca bir müdürün avradı bana ne verdi! Bununla mıhlıyacağım onu. Bir kurşun, tamam!»
*
«Fellâh oğlu» bilek saatına baktı: Gecenin on'u-nu geçiyordu. Adamakıllı sarhoştu. Daha da içebilirdi...
Çatalıyla tabağa vurup, bekledi.
Garsonun tanış sesi:
— Eveeet?
— Doldur şunu!
Garson hemen koşup bardağını şarap doldur-
(*) Yarbaşı: Adana'da bir semt.

madı, patronuna baktı. Patron da hayli çekmişti, gözlerinin akları kıpkırmızıydı. Garsonuna «— Boşver..» anlamına bir işaret geçti. Çünkü çok içmişti genç adam. Biliyor, tanıyordu onu. Hemen her zaman burada karnını doyurur, arada da kafayı çekerdi ya, şu son günlerde kararını çok aşmıştı.
Garson masaya yaklaştı:
— Afedersin Kemâl ağa... Sözünü kesti, sertçe:
— Doldur dedik be!
Garson yeniden baktı patronuna. Patron anlamıştı, koştu :
— Ne var? Noluyor?
— Şarap istiyor da..
— İstiyorum evet, doldurun!
Kebapçı bin dereden bir su getirerek anlattı ki, vakit hayli geçmiştir. Şu sırada karakolun sıkı ten-bihi, aşırı içkili olanlara daha fazla vermemeliydiler. Malûm ya, başları karakollara bağlıydı. Yoksa ne kıymeti vardı? İçiyorsa parasıyla içiyordu. İçkisini satmaktan kaçınacak değildi ya!
Kemâl yatıştı. Gerçekten de çok içmişti.
— İyi ya, dedi. Vakit da geç zâten. Tâ bahçelere gideceğim...
Hesabını görüp, borcunu ödedi:
— Nerdeydi benim bisiklet?
Dükkânın önüne bırakmıştı ama, yağmur çisele-meğe başlayınca garsonlar içeri almışlardı.
Dışarı çıkardı. Bindi. Başı dönüyor, gözleri ka-rarıyordu. Aldırış ettiği yoktu. Çekip gitmeden önce garsona :
— O inek, dedi, o inek gelirse...
Ardını getirmedi. Garsonun «— O ineğin» kim olduğunu bilmediğini sanıyordu. Garson da, kebapçı da biliyorlardı.

Gene de sordu :
— Hangi inek Kemâl ağa?
— Şuu. Cemşir'in oğlu!
— Hamza mı?
— Ne boksa.
Garson arkasını tapıkladı (*).

— Uyma Kemâl ağa, sonu iyi getirmez!
Sarhoş gözlerle şeş-beş baktı:
— Neyin sonu?
— Hamza, mamza..
— Sen ne biliyorsun aramızda gelip geçenleri?
— Muhsin usta burdaydı öğlende. Hep senden konuştu. Seni çok seviyor!
Dükkândan vuran ışık, Kemâl'in sert yüzünü aydınlattı. Hoşuna gitmişti.
— Demek benden konuştu hep?
— Seni çok seviyor dedim ya?
— Ben de onu severdim ama, boşver..
— Bizim usta da hak verdi ona!
Kuşkuyla baktı:
— Ne gibi yâni?
— Arslan gibi delikanlı dedi, dediler, hem de öyle. Arslan gibi delikanlısın. Yazık değil mi sana? Onlar kalleş. Erkeklikle hiç bir iş görmezler!
Sonra sesini kısarak:
— Arkadaş, dedi, biliyorsun. Biz neyiz? Fellâh! On sekiz milyona dahil olduğumuza bakma. Bizi kendilerinden saymıyorlar. Sırası geldi mi yüzümüze karşı Fellâh, sakız ağacı filân... Yalan mı?
— Yâni ne demek istiyorsun?
(*) Tapıklamak: Avucunun içi ile arkasına vurmak.

— Hüç.
— Malûm oğlum. Malûm amma, ne çıkar?
— Sağlığın Kemâl ağa.
— Senin de canın sağ olsun..
Bütün bunlar bilinen şeylerdi. Kemâl bunu değil de Muhsin ustayı düşünüyordu.
— Onu bunu bırak, şu Muhsin usta tam adam, tam insan!
Garson başını salladı:
— Tam ki tam.
— Başta Muhsin usta, Giritli Pakize...
— Seni karakolda iyi bir tutmuşlar ha!
— Arslanlar gibi şerefsizim!
İç geçirdi. Onlara karşı aşırı bir minnet duyusuyla yüklü, pedala basarken :
— Haaydi hoşça kal kardaş! dedi.
— Güle gülee..
Yağmur hafiften hafiften çiseliyordu. İşçi mahallesinin yarı karanlık, eğri büğrü sokaklarında kayboldu.
Güllü'lerin avlu kapısı önünde bisikletinden indi.
Güllü'nün penceresi karanlıktı. Avlu kapısından girdi. Avlu da karanlığa gömülmüştü. Yalnız dipte, tâ dipte küçücük bir pencere aydınlıktı. Muhsin ustanın penceresiydi o. Gitti, kapıyı avucunun içiyle vurdu. Az sonra Muhsin usta, gözünde gözlük, kapıyı acts. Kemâl'i böyle vakitsiz görünce şaşması gerekirdi ama, şaşmadı.
Buyur etti.
Kemâl gülerek:
— Uyumadın mı usta?
— Uyku tutmadı. Okuyordum..
— Senin bu okuman hiç bitmiyecek mi be usta?
Muhsin usta da hafifçe gülmekle yetindi. Bisikleti içeri alıp, girdiler. Ufacık bir odaydı burası. Ufacık, eşyaları fakirce ama pis değildi.

Ustanın tek kişilik karyolasına yanyana oturdular.
Hoş beşten sonra Kemâl yeniden, merakla sordu :
— Öyle mi? Hiç bitmiyecek mi senin bu okuman?
Muhsin usta gözlüğünü çıkardı, camlarına hoh-Jadı, sildi, gözüne takarken:
— Bitmiyecek, dedi.
— Hiç mi?
— Hiç.
— Niyetin kâtip olmak mı yâni?
— Hayır.

— Ya?
— İnsan olmak!
— İnsan olmak mı? İnsan değil misin? Muhsin usta sıkıldı:
— Bırakalım bunu. Söyle, niye geldin? Kemâl niçin geldiğini unutmuştu, hatırladı:
— Akıl ne hükmediyor biliyor musun? Dayan kapılarına, omuzla, gir. Allah ya onlara verir ya bana!
Muhsin ustanın yüzü asıldı:
— Yâni ne yapacağını sanıyorsun?
— Hiiç.
— Peki?
— Biliyorum, sonu batak. Batak ama akıl hükmediyor işte..
İçini çekti. Sinirli sinirli ardını getirdi:
— Zoruma gidiyor. Kendi ayağıyla gelen bir kızı polis zoruyla alıp götürdüler. Evde işkence ediyorlarmış. Gök çürük içinde bırakmışlar dayaktan. Ne hakları var? Biliyorum, satmak, para kazanmak için yapıyorlar...
—İnsan bu be, hayvan mı ki mal gibi satılsın? Muhsin usta da aeı acı güldü :
— Haklısın. İnsanın mal olmaması lâzım ama

oluyor işte. Ve sen bunu ancak şimdi, yâni bıçak kemiğine dayanınca düşünebildin. İğne etine saplanınca...
Kemâl hiç bir şey anlamamıştı. Bildiğini okuyordu :
— Utanıyorum, yerin dibine geçiyorum. Bana teslim oian, bana sığınan bir kızı tuttum kuzu kuzu teslim ettim. Erkekliğe sığar mıydı usta?
— Ne yapabilirdin?
— Vermezdim kızı!
— Alırlardı.
— Zorla mı?
— Zorla.
— Ben de bir ikisini yerdim!
— Sonra?
— Beni de yerlerdi!
— Ona hiç şüphen olmasın..
— Biliyorum. O zaman da doğuran kısrak utansın!
Muhsin usta çok önerdiği bu delikanlıya gene de boşveremedi:
— Kemâl, aklını başına al! Bütün bunlar hiç bir şeyi halletmez, hiç bir şeyi de değiştirmez. Kabak tadı versem de gene tekrarlıyacağım: Bu kızdan vazgeç!
Sarhoş Kemâl, anasına avradına söğülmüşçesi-ne yerinden fırladı:
— Geçmiyeceğim usta!
Muhsin usta karşılık vermemeyi uygun buldu. Kemâl'se coşmuştu :
— Gerekirse vuruşacağım!
— Ölürsen ya?
— Kolay kolay ölmem ama, ölürüm icap ederse! Ben, orospu avrat kasığında yatmadım. İnsanım ben, erkeğim. Bana sığınan bir kıza omuz silkemem. Sonunda ölüm olsun isterse. Haydi bana eyvallah!

Üç basamaklı merdiveni indi, bisikletini aldı, çık-
tı.
I
Muhsin usta tek kelime söylemedi.
Kemâl, Güllü'lerin kapısı önünde durdu. Kulak verdi. Derinden derine bir horultu. Demek uyumuşlardı! Avludan çıktı.
Hâlâ hışıltıyla yağmur çiselemekteydi.
İyi ama, nereye gidecekti? Ev? Aklına Fattum geldi. «— Herhalde gene bekliyordun.» diye geçirdi. Kaç gecedir yolunu gözlüyor, yüzüne hüzünle bakıyordu. İstemiyordu, bu türlü bakmasını istemiyordu kızın. Sevmiyordu ki. < Zorla da güzellik olamazdı. Anası, manası... Anasının hatırı için ne diye istemediği bir yemeği yemek zorunda kalacaktı?
Aklına Giritli Pakize geldi. Az sonra işten çıkacaktı. O vakta dek surda burda dolaşsa, ya da kahvelerden birinde oturup vakit öldürseydi de, işten çıkmasını bekleseydi.. Belki de yeni havadisleri vardı kadının Güllü üzerine!

Aklına yattı.
Demin kafayı çekerken oturduğu, şarap istediği, vaktin geçtiğinden söz ederek şarap vermeyen kebapçı hâlâ açıktı. Dükkânın önünden geçerken fren yaptı, durdu. Seslendi:
— Hani heey.. vakit geç dediydiniz şarap istediğimde... hani? Hâlâ açıksınız?
Deminki garson koştu :
— Emret Kemâl ağa!
— Hani vakit geçti? Hani polis, karakol tenbi-hi?
— Eve gitmedin miydi sen?
— Gittim gitmedim, bırak. Nerde polis tenbihi?
— Kamımızı doyurduk, temizlik yapıyoruz.. Eve gitmedin miydi sahi?
— Gitmedim. Muhsin ustaya uğradım. O da na-
370
sihat geçmeye başladı. Tepem attı, bastım çıktım. Saat kaç?
Garson döndü, dükkân duvarındaki saata baktı:
— On bir buçuğa geliyor. Boşver de bas git evine Kemâl!
— Niye?
— Belânın üstüne gidilmez. Lanet et kör şeytana!
— Canım eve gitmek istemiyor..
— Kır şeytanın ayağını, git!
— Gitmiyeceğim.
— Sen bilirsin..
— Haydi bana eyvallah!
Bisikletini sürdü. Garson ardından bakıyordu. Yanına gelen kebapçı da bir şeyler sezmişti.
— Ne diyor?
Garson dediklerini anlattı. Kebapçı kızdı:
— Herifin gözünü kan bürümüş. Ya bu onlardan birini yiyecek, ya da onlardan biri bunu. Bırak sarhoşu yıkılana kadar!
Fabrikanın on bir buçuk borusu kalın kalın ötmeye başlayıncaya dek bekledi. Hâlâ çisentiyle yağmur yağıyordu. Ahmak ıslatan dedikleri...
Bisikletini fabrika kapısına doğru sürdü. Tam kapının yanında durdu. İşe girip, işten çıkan işçilerden çoğu, bu saatta burada ne beklediğini kuşkuyla sordular. Neyi, niçin sorduklarını gayet iyi bildiği halde, sırf genel ilgiyi artırıp, hasımlarının kulağına gitmesini sağlamak için mahsustan kuşkulu davranıyordu.
— Hiç. Uyku tutmadı da...
— Niye? Ne va?
— Ben de bilmiyorum. İçimde bir sıkıntı işte... Hışıltıyla yağan yağmurdan korunmak için siper
371
altlarına sığınmış satıcıların karpit lâmbaları geceyi yer yer ısıtıyordu.
İşe giren, işten çıkanlar:
— Vay, Kemâl ağa., ne bekliyon? O gene yanıtlıyordu soruları:
— Uyku tutmadı da...
— Yoksaaa?
— Ne yoksası? Göz kırpılıyordu :
— Şu mesele mi?
— Hangi mesele?
— Şu işte yahu.. Gülüyordu:
— Haa.. yok canım. Onlar adamı çir gibi (*) yerler. Korkarım. Allahımı şaşırtırlar sonra...
Bel bağlanmıyor, gülünüp geçiliyordu. Gülünüp geçiliyordu, çünkü Kemâl'di o, Arabuşağı, Fellâh Kemâl. O boy, o pos, o kalıp kıyafetle hiç, ama hiç kimseden korkmaz, belânın üstüne giderdi. Bilmiyorlar mıydı?
Onun için eşelenmiyor, bıyık altından gülünüp geçiliyorlardı. Aslında, duruşunu beğenmemişlerdi. Ama bu saatta da kimi beklediğini kesinlikle anlı-yamazdı. Hamza ile Kör Tahir sabahçıydılar. Burada sabaha dek beklenmezdi. O halde kimi bekliyordu?
Paydos eden işçilerin kalabalığı birden arttı. Giritli Pakize, pamuk tozu içindeki kara iş gömlekleri, beyaz başörtüleriyle işten terli ve yorgun çıkan kadınların arasında iri kalçalarıyla sapasağlam gözüktü. Yanında gene iriyarı, çok yakışıklı bir delikanlı, gülerek geliyordu. Pakize daha iç kapıdaki kadın kapıcıya üstünü başını aratmıştı, çıkış kapısında da yakışıklı delikanlı erkek kapıcılardan birine arattıktan sonra çıktılar.
(*) Çir : Kaysı kurusu.

372
Pakize, Kemâl'i görmüştü. Yanına geldi:
— Merhaba enişte., hayrola? Kemâl:
— Hayır, dedi. Havadis sende!
— Ne bekliyorsun bu saatta burda?
— Seni!
— Beni mi?
— Seni tabî.
Yanyana yürümeye başladılar. Bir ara Pakize, yanındaki yakışıklı gence döndü :
— Ne geliyorsun ardımdan gölgem gibi?
Genç adam bozularak durdu :
— İyi amma... Tersleyiverdi:
— Şimdi başlarım ammandan mamandan ha!
var!
— Görüyorsun senden gizli konuşacaklarımız
I
— Ben gidiyim öyleyse?
— Git. Sonra görüşürüz.. Genç adam ayrıldı. Kemâl göz kırptı:
— Kim bu? Gülüverdi:
— Hiç canım..
— Aklıma gelen gibi mi?
— Ne sayarsan say. Bırak şimdi onu bunu da... O, bir Reşit var, berber Reşit. Onun avradı, seninkini tavlamıya çalışıyormuş haberin olsun. Lâkin kız, yiğit kız. Nuh diyor peygamber demiyormuş!
Karanlık bir sokağa yanyana saptılar. Pakize, Kemâl'in koluna tutundu :
— Buralarda ne işin var bu saata kadar?
Kemâl gidonunu sol eliyle tuttuğu bisikletinin yanında yürüyordu.
373
— Dedim ya demin, seni bekliyordum. v-.. Pakize durakladı.
— Leş gibi şarap kokuyorsun. Nerde içtin?
— Bizim kebapçıda.
— Niye içtin?
— Malûm!
— Bu saata kadar hep içtin mi?
— İçki verseler içerdim. Vermediler. Ben de Muhsin ustanın odasına gittim..
Pakize dehşetle durdu:
— Nee? Muhsin ustanın odasına mı?
— Ne var?
— Onların avlusuna ha?
— Tabî.
— İyi cesaret, aşk olsun..
— Niye?
— Niyeymiş. Ya çekip vursaydılar seni?
— Onlar mı beni vururdu, ben mi onların birini, ikisini yerdim, belli olmazdı!
Pakize yeniden koluna girdi Kemâl'in. Su birikintilerine bata çıka yürüyorlardı. Pakize'ye göre, iyi cesaretti. Muhsin ustanın odası, Güllü'lerin odalarının bulunduğu avludaydı. Karakolda onlara karşı tanıklık eden Muhsin ustaya da zâten diş biliyorlardı. Sen tut, gözünü budaktan sakınmazcasına ayaklarına git heriflerin. Bir şey değil, karşılaşıverince, zâten huylu insanlar, işi başka türlü sanıp çeker vurabilirler, hükümete de, «— Üstümüze geldi. Bizi tehdit etti. Vuracaktı, canımızı koruduk!» diyebilir, kanun karşısında haklı çıkabilirlerdi.
Kemâl:
— Onların topu, tüfeği vızgelir bana, dedi. Değil mi ki bana kaçmış kızı polis marifetiyle aldılar benden, bırak. Hükümet olmasaydı da onlar benden kızı alaydılar. Hooş, kız eninde de benim, sonunda da!
374
Pakize güldü:
— Ne biliyorsun?
— Bilmiyeoek ne var? Sen demedin mi Reşit pezevenginin avradı kızı tavlamıya çalışıyormuş, diye?
— Dedim.
— Tavlıyabiliyor muymuş?

— Yok canım, imkân mı var?
— Öyleyse, ne derler? Ay bennen olduktan sonra çarp kuyruğuna yıldızın!
— Orası öyle. Ben Güllü'yü bilmem mi? Öyle bir değil, bin aracı tavcılık yapsa hava. Bir sefer sana meyli düşmüş..
— İşittiğime göre, alacakları adam, daha doğrusu satacakları adam çok zenginmiş, ha?
— Çoook!
— Onun parası, benim sevgim. Sana bir şey deyim mi? Çok paralıların canı tatlı olur. Bense, bu canı o kızın yoluna koymuşum. Lâkin kertesini bekliyorum...
Pakize anlamamıştı. Kemâl sordu:
— Kıza çok zulmediyorlarmış... Doğru mu? Pakize söylemek istemiyordu ama, neden söy-
lemiyecekti? Madem kızın uğruna canını koymuştu, her şeyi bilmeliydi!
— Doğru, dedi. Onların avlusunda oturur bir Seher var, benim hem arkadaşım, hem de casusum. Kız sana kaçtıydı ya hani, o gün işte, babayla oğul Güllü'nün fıkara anasını öyle döğmüşler ki, iler tutar yeri kalmamış kadının!
Kemâl sövdü.
— Avratçağızı gök çürük içinde bırakmışlar. Ben o günkü şahitlikten sonra gidip gelmiyorum. Kızı da fena hırpalıyorlarmış. Sonraaa.. kardaşı Hamza'yla Kör Tahir de bana çok ters bakıyorlar!
375
— Bana da öyleydi ama, kızı polis marifetiyle aldılar alalı bakışları değişti. Atelyenin önünden de eskisi gibi sık geçmiyorlar. Dur sen, ben de Kemâl'-sem, Fellâh Kemâl yâni, alacakları olsun. Yalnız, senden istediğim şu: Bana Güllü'nün vaziyetini günü gününe bildir. Bildir de icap ederse İsa'larını, Musa'larını, evliya enbiyalarını... E mi?
— Eh. Eh amma, bakalım benim hakkımı nasıl ödeşeceksiniz?
Kemâl, Pâkizeyi sağ koluyla kardeşçe sarılıp, alnından öptü:
— Yiğit bacım benim! Senin canın sağ olsun. Senin gibi arslan avrada kul, köle olur insan be!
Bu alabildiğine içten an, Pakize'nin aklına hiç bir kötü şey getirmedi. O sırada hovarda Pakize için bile Kemâl, yabancı, güçlü, üstelik yakışıklı yabancı bir erkek değil, bir kardeş, kardeşten de ileri bir şeydi. Arada Güllü olmasa da, Kemâl'i sokakta, rasgele tanımış olsaydı, Kemal de böylesine koluna girmiş, bedenleri sık sık birbirlerine değseydi, hemen içini bozar, oğlanı tavlamak için kadınca bütün silâhlarını kullanırdı.
— Eksik olma kardeş, dedi. Sağol, var ol. Sen benim öz kardeşimden de ilerisin!
Pakize'lerin avlu kapısında el sıkışıp ayrıldılar. Kemâl bisikletine atlayıp hızla uzaklaşmıştı. Pâki-ze'yse içeri girerken bir gölgeyle karşılaşmıştı.
— Bismillah!
— Korkma, yabancı değil.. Sesinden tanımıştı:
— Allah canını almıya, sen miydin?
— Bendim. Niye ektin Kemâl'i görünce beni? Pakize'nin tepesi attı:
—- Seni de ekerim, senin Allahını da lan! Benden hesap mı soruyorsun?
— Aklıma gelen gibi değil mi?
376
İnadına:
— Aklına gelen gibi, dedi.
— Yalancı!
— Niye?
— Sizi izledim, hiç bir vukuatınız olmadı..
— Olsaydı?
— Olmadı. Olmayınca da anladım ki konuşarak eve geliyorsun. Bekledim seni...
Pakize güldü:
— Akıllı oğlanmışsın, aferin. Bak severim böy-lelerini. Kafasızlar dünyanın en yakışıklıları bile olsalar, hava! Ama, iyi ettin beklediğine...
— Ne konuştunuz?
— Yoook, o kadar değil. İşime karışıp canımı sıkma. Valla külahları hemen değişiriz!
— Çok senli benliydiniz de.. Pakize'nin suratı hemen asıldı:
— Yâni kaçtan aşağı olmaz?
Genç adam karşılık vermedi, öne düştü. Merdiveni çıktılar. Çıktılar ama, kadının öfkesi geçmemişti. Kapıyı açtı, gaz lâmbasını yaktı, beyaz başörtüsünü çıkarıp karyolanın üstüne attı:
— Bana bak!
Genç adam korkuyla değilse bile, çekinerek baktı.

Kadın :
— Beni, dedi, nikâhlı kocammışsın gib kıskanmak yok!
Genç adam, tam karşısında dikilmekte olduğu kadından çok daha güzel, hattâ bir kızı hatırlatarak, bakıyordu.
Ellerini beline koyarak:
— Eee? dedi.
Pakize belki de küfredeeekti ki, vazgeçti; genç adam öyle güzeldi ki! Boynuna sarıldı:
377
— Yok yok, bir şey yok. Sana demedim!
— İstemiyorsan giderim.
— Yok dedik işte ulan, şımarma. Sar bakayım beni!
Genç adam beğenilmenin gerçek şımarıklığıyla kadını şöyle bir sarmıştı ama, yetmedi bu Pakize'ye:
— Olmadı. Daha kuvvetli sarıl. Daha daha daha!
Genç adam kollarının olanca gücüyle sarılıp sıktı. Yüzünün kız güzelliği yerine ilk çağların gerçek erkek vahşiliği belirmişti yüzünde. Kadının sanki kemiklerini kıracaktı.
Onun da istediği buydu. Titreyen sesiyle:
— Lâmbayı, diye kekeledi, lâmbayı üfle! Genç adam bir an kadını bırakıp lâmbayı üfledi.
Sonra karyolaya yuvarlandılar.
Daha sonra kalktılar. Pakize lâmbayı yaktı. Genç adamsa kendini yeniden bırakmıştı karyolaya sırtüstü. On iki saat iş, sonra azgın kadın. Öyle yorgundu ki!
Karyolaya boylu boyunca uzandı. Kirli çoraplarının yırtıklarından kirli topukları görünüyordu. Pakize bütün bunları gördü, acıdı ama, gene de:
— Şu çoraplara, kirli topuklara bak! dedi. Hâline bakmadan zanparalığa çıkmış!
Ortaokul sondan öğrenimini bırakmış genç adam, bir eski öğretmen çocuğuydu. Kulaklarına dek kızardı ama, «— Haklısın!» diyemedi. Ufalıp, küçülmüş, sanki dünyanın en büyük ayıbını işleyerek rezil olmuştu. Hiç bir şey olmamıştı aslında ama, öyle geliyordu.
Şaşkınlıkla karyoladan atladı. Ufacık bir çocuğu hatırlatarak, mırıldandı:
— İsterseniz gideyim? Omuzlarından bastırıp oturttu :
378
— Hayır, gıtmıyeceksın! .
— Ya?
— Çıkar pis çoraplarını..
Genç adam çabucak çıkardı. Gerçekten de ayakları kir içindeydi ama, kadın üzerinde durmamış, koşup leğenle su getirmişti.
— Ayaklarımı mı yıkıyacağım?
— Hayır, dedi kadın. Ben yıkıyacağım! Sabunla bez de alıp geldi.
— Sok suya! Soktu.
Kadın, önünde diz çökerek yıkamağa başladı bu kirli ama çok biçimli ayakları. Dünya silinmişti. Hoşlandığı adamın ayaklarını yıkamıyor, sanki önünde ibadet ediyordu.
Neden sonra kirlerinden arınmış bembeyaz ayakları kuru bir bezle silip kuruladı. Genç adamın karyolaya sırtüstü uzanmasına yardım etti, daha sonra yırtık çorapları aldı. Evirdi çevirdi. Çoraplar topuklarından yırtıktı ama pek öyle kirli değillerdi.
İplikle iğne getirip, genç adamın artık tertemiz cıyakları yanına oturup, çoraplarını yamamağa başladı.
**
Fattum'da, Kemâl'in çoraplarını yamıyordu.
Babası bütün gün Kemâl'in annesiyle oturmuş, yemeği birlikte yemişlerdi. Sonra babasının uykusu gelmiş, eve gitmiş, Kemâl'in annesi de bir kıyıya kıvrılarak uyuklamaya başlamıştı. Yaşlı kadın yalandan kestireyim derken, başlamıştı horlamıya. Fattum memnundu. Kocakarının — Kaynanam diye düşünüyordu — uykusu ağırdı. O uyurken fırsattan faydalanarak Kemâl'in öteberileriyle başbaşa kalır, Kemâl'le berabermişçesine hazlar duyardı.
Gene öyle olmuştu. Yaşlı, kırış kırış kadın, dişsiz
379
ağzıyla horlamaya başlayınca, usullacık kalkmış, Kemâl'in duvarda asılı yeni elbiselerine gitmiş, okşamaya başlamıştı. Kemâl'e çok yakışan lâcivert'lerin pantolon paçası çamur içindeydi. Kurumuş çamurları çi-tileyip temizlemiş, sonra da uzun uzun koklayıp öpmüştü. Kemâl'indi bu elbise, onun kokusu sinmişti. Kaynanasının uyanıverip görmesinden de ödü kopmuyor değildi hani. Ama kimbilir kaçıncı uykudaydı.

Sonra, Kemâl'in büyük fotoğrafının karşısına geçerek, belki yarım saat, karşısında dikilmiş, neler, ne hayaller kurmamıştı yeni' baştan: Şehirli kız zorla götürülmüştü artık. Fattum, Kemâl'in karısı olmalıydı. Hani böyle bir şey oluverse! Onu köşede oturtur, kaynanasının elini de sıcaktan soğuğa vurdurmaz, her işi görürdü. İsterse Kemâl sabahları evden erken erken çıkıp gitsin, çalışmasın, yanlasın bir kahveye, kâğıt oynasın, tavla, domino oynasın, arkadaşlarıyla çene çalsındı. Fattum ev işlerini çabucak görür, sonra da altı dönümlük bahçeyi öyle bir çeker çevirirdi ki! Hem de candan, türkü söyler, oyun oynar gibi!
İyi ama, Kemâl neden ona hiç yüz vermiyordu da şehirliye âdeta tapıyordu? Çok mu güzeldi Fatum'dan? Kemâl'i çeken ne başkalığı vardı da Fat-tuma değişiyordu onu? Yakından görmüştü. Fena değilse bile pek öyle ahım şahım bir şey miydi sanki? Boyluydu boylu olmasına, göğüsleri iri... Fattumun da boyu kısa değildi. Göğüslerine gelince, iri iriydi işte. Peki? Bir kalıyordu çiçekli fistanı. Fattumun tıpkısı yoksa da, gene de şehirli kızdan geri kalmıyan fistanları vardı. İş fistanla bitecekse, babasına yalvarır, birkaç tane yaptırıp her gün birini giyinirdi. Babasının ona hayır demiyeoeğini biliyordu.
Birden neşesi uçuverdi: Şehirli kız galiba ondan epeyce beyazdı. Galiba değil, epeyce de değil, beyazdı evet, çok beyazdı hem de. O? O, esmer. Ke-

mâl herhalde şehirli kızın beyazlığına vurulmuş olacaktı ki, ne, o da bol bol pudralanır, dudaklarını nar kırmızısıyla boyar, gene de ondan güzel olmanın yollarını arardı. Şehirli kız kâğıt gibi beyazsa, şehirde oturduğundandı. Onlar da bahçeciler gibi, tarlaya gün doğmadan girip, bütün gün güneş altında kazma sallasmlardı da görsünlerdi bakalım o beyazlık kalır mı?
Canı sıkılarak ayna karşısına geçti. Kendi kendini uzun uzun seyretti: Önden, yandan, öbür yandan... nesi vardı?
Sonra çekildi ayna karşısından. Kemâl'in elbisesine yeniden gitti. Onları okşadı, öptü. Derken çorapları ilişti gözüne. Sevinçle aldı yerden. Tamam. Eski çoraplarıydı Kemâl'in. Evirdi çevirdi. Yer yer yırtılmışlardı. Dikmeli, en iyisi, yamalamalıydı!
Pırıl pırıl bir heyecanla iğne iplik aradı, bulamadı. Bulması, ne yapıp yapıp çorapları yamaması gerekti. Bir koşu kendi evlerine gitse? Babasını düşündü: Uyumuş muydu acaba? Uyanıksa bile önemi yoktu ama, sorardı. Sorsundu. Bir yalan atardı. Amaaan, ne yalan atacaktı? Gerekirse doğru, dosdoğru konuşurdu: «— İğneyle iplik almaya geldim. Kemâl'in çoraplarını yamıyacağım! Evet, yamıyacağım. Neden ayıp olacakmış? Anası yaşlı, yazık değil mi çocuğa?»
Evden fırladı. Topukları basılmaktan aşınmış, yarım pabuçlarıyla ıslak topraklarda koşmaya başladı. Yağmur çiseliyordu. Çiselesin. Kar yağsındı isterse!
Evlerinden içeri soluk soluğa girdi. Babası altına aldığı ayağının üstüne oturmuş, cıgara içmekteydi. Uyumuş sanıyordu oysa, şaşaladı. Yaşlı adamsa farkına varmıştı kızının heyecanının.
Arapça sordu :
— Kemâl geldi mi?

— Gelmedi.
Göz kırptı gülerek:
— Gene çorba mı pişecek Kemâl'e? Anlamıştı, kaşları çatılıverdi:
— Hayır.
— Bu telâşın ne ya?
Perdeye saplı iğneyle siyah iplik makarasını aldı. Biraz da öfkeyle:
— Çoraplarını yamıyacağım, dedi. Babasının vereceği karşılığı beklemeden, daha
doğrusu bu karşılığı duymamak için, geldiği kadar, geldiğinden de çok heyecanlı, kaçarcasına çıkıp gitti.
«Kaynanası» bıraktığı gibi, hâlâ uyuyordu.
Geç kalmış bir heyecanla bir sap ipliği iğneye takmaya çalıştı. Takamadı. Tuhaf, her zaman birde takıverirdi oysa. Bu kez üçte taktı. Çorabı aldı. Hay aksi şeytan... Yama? Yamalık parça? Eve yeniden gitmeliydi. Gidecekti, çâre yoktu!
Yeniden fırladı.
Babası bu kez hiç bir şey sormadı. O da bakmadı bile. Yama bohçasında bulduğu irili ufaklı birkaç yamalıkla yeniden tuttu Kemâl'lerin yolunu.
Yamalar çoraba tam da uymuştu. Çarpan yüreği, ışıl ışıl gözleri, makine gibi çalışan elleriyle, bir sevda türküsü gibi, başladı.
Dalmıştı. Dışarda birden bir bisiklet zilinin tanış sesi. Kemâl'di galiba?
Her şeyi bırakıp, heyecanlarının içinde, daha coşkun bir heyecanla dimdik, kulak verdi.

Zil tekrarladı.
Kemâl gelmişti! Genç adam bisikletinden inmiş, çamurlara bata çıka geliyordu. Kerpiç evlerinin ufacık penceresindeki ışığı beğenmemişti. O kızın gene evde olmasından korkuyordu. Korkuyordu da değil, istemiyordu. Sanıyordu ki ona bakar, onunla bir ara-
382
da bulunursa, Güllü'ye ihanet etmiş olacak!
Huğ'un önüne gelince yüzü öfkeyle asıldı: O kız, kapıda, ışık tutuyordu!
Bisikletini evin duvarına dayayıp, kızın yüzüne bile bakmadan, eve girdi.
Fattum donmuştu. Ne yapmıştı da genç adam öfkelenmiş, surat etmişti?
Elinde lâmba içeri girdi.
Kemâl, annesini sarsıyordu.
Yaşlı kadın zorla gözlerini açıp karşısında oğlunu görünce, işi anlıyarak saata baktı.
Kemâl uykusuzluktan, bir de şu kızın evlerinde olmasından geberiyordu. İstemiyordu onu zorla mı? Annesi uyurken, kendiliğinden mi gelmişti? Öyle olduğu anlaşılıyordu. Güllü'nün geri gönderilmesinden faydalanmağa mı kalkmak istiyordu yâni? Herhalde. Herhalde ama, avucunu yalasındı. Güllü'nün baba evine zorla götürülmesi hiç bir zaman şu kızın işine yaramıyacaktı.
Annesine:
— Yatağı ser! dedi. Geberiyorum uykusuzluktan..
Yaşlı kadın, bu vakıtlara dek nerelerde olduğunu soracaktı, çekindi azarlanmaktan. Fattum'a da kızdığı için, tersleyebilirdi. Gerçekten de, Fattum... ne geziyordu hâlâ gecenin bu saatında burada?
Fattum, Kemâl'in bulunduğu odaya hızla girip, az önce yamalarken bıraktığı çorapları yeniden alıp çıktı. Kemâl ardından sinirli sinirli baktı. Sonra gözleri annesine takıldı, bakıştılar bir süre. Daha sonra nefretle sordu :
— Bu saata kadar burada ne işi vardı? Yaşlı kadının aklı gitti:
— Susss!
— Niye?
— Duyar!
383
— Duyarsa duysun..
— Sana ne zararı var evlâdım? Bütün gün beni ¦e avutuyor. O olmasa tasamdan çatlardım. Bize hiç bir zararı yok. Üstelik can yoldaşı oluyor!
Fattum oda kapısı önündeydi. Bütün bunları işiterek sarsılmış, deriiin ta derinlerden süzülüp gelen ılık yaşlar gözlerinden damlamaya başlamıştı. Derken bir hıçkırık, bir bunaltı... Orada kalsa hıçkıra . hıçkıra, bağıra bağıra ağlıyacaktı. Elinde çoraplar, evden yavaşça çıktı. Sokak kapısını filân çekmeyi akledemeden, evlerinin yolunu tuttu.
Babası hâlâ cıgara içmekteydi.
Girse?
Giremedi. Gözlerinin yaşını görecek, nedenini soracaktı. Vereceği bir karşılık yoktu ki. Çiseleyen yağmurun altında, gözlerinden hâlâ ılık ılık yaşlar dökerek beklemeğe başladı. Babası nasıl olsa uyuyacaktı. Uyumadansa içeri giremezdi, kaabil değil!
Dakikalar ağır ağır geçiyor, az önce işittikleri içine sığmıyor, yüreğini indirip kaldırıyordu. « «— Bu saata kadar burda ne işi vardı?»
«— Susss!»
«— Niye?»
«— Duyar!»
«— Duyarsa duysun..»
Babasıysa bir türlü uyumuyordu. Aksine, kızının ne için hâlâ evine dönmediğini merak etmeye başlamıştı. Kalktı, kapıya çıktı. Meryem'lerin huğundan yana fersiz gözleriyle uzun uzun baktı. Meryem'lerin huğu koyu karanlıklara gömülmüştü.
Peki, Fattum nerdeydi?
Çiseleyen yağmurun altında beş, on adım gitti, durdu. Çevresine bakındı. Sonra elini ağzına siper ederek bağırdı:
384
— t-aituuum, oooo f-uuuuuuuuum:
Yaşlı adamın yumuşacık sesi ıslak karanlıklarda eriyiverdi.
Fattum fırsattan faydalanarak huğa usulcacık girdi, yatağını çabuk çabuk sererken, babasını yanıtladı :
— Babaaa!
Adam duydu, geldi:

— Burda mısın Fattum?
— Görüyorsun işte, burdayım!
— Bayaktan (*) nerdeydin?
— Helada..
Yatağına girip, yorganı tepesine çekti.
Yaşlı adam hafifçe ıslak, odaya girip de kızını yatmış görünce şaşmadı. Demek gelmiş, helaya girmişti o seslendiği sıra?
Kızının yatağı yanına çömeldi, oturdu sonra yere. Yorganın ucunu kaldırdı, kızının başını usul usul okşamaya başladı ama, Fattum'un yaşlı gözlerini göremedi.
XVI.
Muzaffer bey parti toplantısından öfkeyle çıktı. Parti binasını sinirli sinirli terkederek, arabasına girerken, Zekâi bey koşarak geldi. Bu kadar sinirlenmemesini usulünce söylediyse de, Muzaffer beyin kulağına söz girmiyordu. Öfkeli zamanlarında olduğunca, yüzü al bez gibi kıpkırmızı kesilmişti. Parti il başkanının koca göbeğinden, bilgisizliğinden, bodurluğundan, kaypaklığından söz etti. Böyle kaba saba, ağızdan dolma, baştan başa folsa heriflerin yüzünden, yaklaşan seçimleri kazanmaya imkân yoktu.
Karşı partinin düzenlediği mitinglereyse halk
(*) Bayaktan : Demin, az önce.

1 .
ı
i 1
rıusıı uunuuıı Kuuııyor, Konuşmacıları nasıı aiKişııyor-lardı!
Zekâi bey:
— Kızma, dedi. Öfkeyle kalkan zararla oturur. Ben sana her zaman söylüyorum. Partimiz seçimleri kaybedecek. Hem de bu koca göbekli, gebeş heriflerin yüzünden. Bütün bunları gayet iyi bilmeme rağmen...
— Evet?
— Soğukkanlılıkla hareket etmek lâzım. Mühim olan ne partidir, ne de parti il başkanı!
— Ya?
— Mühim olan, seninle benim menfaatlarımız-dır..
— Orası öyle ama, menfaatlarımızın idaresi, bir takım gebeş heriflerin elinde, kötüye kullanılıyor!
— İşte bundan dolayı, iyiye kullanacaklarla birlik olmamız lâzım. Senin çiftlikte bir gece söylediklerimi hatırla!
— Ne söylemiştin?
— Bereket versin, dünyayı fikirler idare etmiyor, demiştim. Bereket versin ki etmiyor. Aksi halde...
— Aksi halde?
— Karşı partiden de elimizi yıkamamız lâzım gelirdi!
— Niçin?
— Çünkü... karşı parti il başkanı da bizimkinden geri kalmaz. Gebeşin biri. Herif hayatı boyunca en kaba mânasında ticaretle uğraşmış, yumruk me-zesiyle rakı içmiş, göbek şişirmeyi marifet sanmış bir kara câhil. Yalan mı?
Muzaffer bey yumuşamıştı:
— Atla da kulübe gidelim!
Zekâi beyin de istediği buydu. Arabaya girdi. Yolda Yasin ağaya rastladılar.

Muzaner Dey arabayı durdurarak sordu :
— Hayrola?
Yasin ağa dertli dertli:
— Şaştım kaldım beyim, dedi. Nerden girdim bu işe!
Birden anlıyamadı :
— Hangi işe?
— Şu, Ramazan'ın evlenme işine.. Unutmuştu. Hatırladı: . • ¦ .
— Sahi ne oldu o iş?
— Emrin üzere kızı bin liraya kesiştik. Çıkardım beş yüzünü de peşin verdim. Gerisini nikâhtan sonra vermek üzere anlaştık.
— Peki?
— Sağlığın. Bugün, yarın, bugün yarın... Beri yanda oğlan huysuzlanıyor. Bir dert ki sorma beyim...

Muzaffer beyin yüzü karıştı:
— Yâni ne demek? Bizi kafese mi sokmak istiyorlar?
— Zannetmem, öyle şeye cesaret edemezler...
— Sen bul onu, gönder bana. Ben akşama kadar kulüpteyim. Haydi!
Araba yürüdü. Zekâi bey sordu :
— Ne olmuş?
— Hiç. Şu bizim Ramazan'ın evlenme işi..
— Caymışlar mı?
— Caydıkları muhakkak değil, ipe un seriyorlar. Bana kalleşlik edebileceğini sanmam Cemşir'in. Her yıl çapa amelesi filân diye benden dünyanın parasını alır..
— Biliyorum, biliyorum, fakat...
— Ne fakatı?
— O zaman da söylemiştim ya, senin tek kusurun, acele karar vermen! Onurunu düşünmüyorsun hiç. Sen kiiim, Gemşir kim, Çemşir'in kızı kim? İster-

se dünya güzeli olsun. Fabrikada çalışan bir kızın güzelliğinden, namusundan ne çıkar?.
Araba şehrin asfalt yollarından geçerken yağ gibi kayıyor, bozuk parkelerdeyse kötü kötü sarsılıyordu.
Kulübe geldiler, indiler, yemek salonuna geçtiler.
Salon yükünü almıştı. Akşam yemeğine henüz vakit vardı. Memleketin ileri gelen seçkin tüccarları, büyük çiftçileri, eczacı, doktor, mühendis, mimarları, gazeteciler, renk renk, boy boy, çeşit çeşit zarif kadınlar...
Daha çok da onlar!
Âdeta zariflik yarışına çıkmışlardı. Sinema perdelerinden fırlamış nefislerin yanında gudubetler de yok değildi.
Muzaffer beyle Zekâi bey, tâ dipte boş bir masa keşfedip gittiler, karşılıklı oturdular.
Şef garson devamlı müşterilerini bildiği için, gelip sormadı. Masa çabucak donandı.
Hâlâ Ramazan'ın evlenme işi üzerindeydiler.
Cıgara dumanlarıyla tüllü salonda hafif bir vals tatlı tatlı çalıyorsa da, kalabalığın öksürüklü uğultusunda silinip gidiyordu.
Muzaffer bey kadehine Kulüp şişesinden rakı koydu. Susuz içerdi. Zekâi bey de vermut. Kocaman Rus salatası tabağını önüne çekmiş, iri burnunu tabağa indirmişti gene.
Kadehlerini tokuşturup içtiler.
Muzaffer bey ekmeğine ançuyez sıkıp ağzına attı.
— Evet, haklısın. Mesele Ramazan meselesi değil benim için. Mevzuu bahs olan... çünkü isteseydim ona temiz bir aile kızı bulup alabilirdim. İstemedim. Değmez. Serseri, malûm. Serserilik bile, biraz gösteriş, biraz çalımla örtülebilir. Meselâ senin yetişmiş
kızın olsa da, Ramazan için senden istesem...
Zekâi bey burnunu Rus salatası tabağından çıkarıp baktı:
— Derhâl verirdim!
Böyle bir karşılık beklemiyordu :
— Hadi be sende. Verirmiş. Olmadığı için değil mi? Sana daha açığını söyliyeyim mi?
Gözü birden iki masa ötedeki zarif bir kadına ilişti. Omuzlarına aldığı kırmızı şalı içinde beyaz bir zanbak gibiydi. Muzaffer beyi göz hapsine almış, iştahla süzüyor, belki kötülüğüne değil, adamın da ona bakmasını istiyor, bakmayınca da hafiften sinirleniyordu ki, göz göze geldiler.
Kadın sanki beklemiyordu, şaşırdı. Ya da şaşırmış numarası yaptı.
Zekâi bey hiçbir şeyin farkında değil:
— Seni dinliyorum, dedi. Muzaffer bey karşılık vermedi.
Zekâi ilkin Muzaffer'e, sonra da işi anlıyarak kadına başını çevirdi, gördü. Sanki dehşete kapılmıştı :
— Kim bu yahu?
— Tanımıyor musun?
— Yoo..
— İthâl malı, İsviçre mâmulâtı...
— Yaa.. peki, kimin nesi?
— Paşazade Hayrullah'ın...
— Neden tek başına oturuyor?
Bunu Muzaffer beyin de bildiği yoktu ama, gözü, parti sözcülüğü yapan gazetenin başyazarına ilişti. Az önce parti toplantısında, «Gericiliğe» verilen tâviz konusunda az kalsın yumruklaşacaklardı. O da kaymıştı. O da, seçimleri kazanabilmek için hacıları, hocaları okşamaktan yanaydı.

— Bak bak, dedi. Rezil herif. Hey koca Mustafa Kemâl hey! Kaldır başını da dünkü dalkavuklarına bak!
388
389
Zekâi bey döndü. Parti başkanının kolunda, yemek salonuna girmekte olan başyazarı gördü, ama kızmadı.
Muzaffer beyinse gene sinirleri gevşemişti:
— Bu herifi bir gün ibret-i âlem için evire çevire dövmezsem yuh olsun ervahıma!
Kalın parmaklı elleri, uzun kollarıyla bir ahtapotu hatırlatan Zekâi, kendini salıvermiş ayıbalığı ağırlığı içinden âdeta çevik bir sıçrayışla çıktı:
— Neden? Herkesin keyfinin kâhyası mısın? Pardon, menfaatinin demek istemiştim.. Kâhyası mısın?
— Değilim ama...
— Aması maması yok. Bırak şu Şarklılığı! Binlerce ciltlik kütüphane, Avrupa, Amreika gezileri... Evet ama, memleket şarklılık değil, hakikî sivilizas-yon istiyor. Garp demokrasisini iliklerimizde, benliğimizde, benliğimizin tâ derinliklerinde duymazsak...
Muzaffer beyin gözü iki masa ötedeki kırmızı şallı kadındaydı:
— Sana söylüyorum!
Muzaffer bey bakışlarını arkadaşına çevirdi:
— Devam et, kulağım sende..
— Şarklılığa, aşırı milliyetçiliğe, yâni şovenliğe paydos!
Muzaffer bey iç geçirdi:
— Ne harikulade kadın!
Salon kapısında ikinci bir grup peydahlanmıştı. Aralarında uzun boylu, ablak iş adamları, ya da teknisyenlerin de bulunduğu bu ikinci grup, karşı parti il başkanının ardında, neşeli, kayıtsız, hattâ küstah bir topluluk, salonu gözden geçiriyorlardı.
Muzaffer bey kırmızı şallı kadına dikkat etti. Yeni grubun görünmesiyle beraber, değişivermişti. Nefis boynunu zarif bir kuğu kibarlığıyla uzatmış, onlara bakıyor, ısrarla bakıyor, gülümsüyordu.
390
Grup masaların arasından geçerek, parti sözcü-ssü başyazarın masasına gitti.
Muzaffer bey şallı kadını unutmuştu. Zekâi bey :
— Görüyor musun? dedi. Başyazarın masası »ağır basmağa başladı!
Muzaffer bey kadehine rakı koydu, sinirli sinirli dikti.
— .....bununsa ne demek olduğunu zekâna bırakıyorum!
Bakmadan:
— Zekâm işlemiyor. İzah et!
— Dinle: Bu, şu demektir.. Gelecek seçim karşı .partinin, yâni karşı parti tüzüğünün zaferiyle neticelenecek demektir. O tüzükse, devletçiliğin tasfiyesinden ibarettir!
— Yok be?
— Göreceksin.
— Kâhinlerden nefret ederim. Tazı hassasiyetime lüzum yok!
— Kert şuraya: Gelecek ve ondan sonrakiler...
— Bin dokuz yüz otuzu unutma!
— Evet ama, şartlar aynı değil..
— İçelim!
Biri rakı, öteki vermut kadehini aldı, tokuşturup içtiler. Muzaffer bey yan gözle şallı kadına baktıysa «da, kadın yarım sağ yapmış, Amerikalılarla karşı par-¦ti il başkanının masasını göz hapsine almıştı.
Zekâi bey kıs kıs gülerek:
— Kaybediyorsun, elini çabuk tut, dedi.
— Niçin?
— Bak, şallı orospu bile o tarafa meyletti! Muzaffer bey iç geçirdi:
— Bak buna yanarım işte... Gülüştüler.
Salonun elektrikleri yanana dek dereden tepe-
391
den konuşarak oturdular. Kafaları hayli olmuştu. Briç salonuna geçmek üzere kalktılar. Tam bu sırada siyahlar içinde bir garson, Muzaffer beye yaklaştı. Sır verircesine kulağına eğildi, onu dışarda iki kişinin beklemekte olduğunu söyledi.
Muzaffer bey dışarı çıktı. Gelenler Yasin ağayla elci Cemşir'di. Elci Cemşir, beyin karşısında gene ufalmış, ufalmış, ufalmıştı. Beyefendinin ellerine sarılıp öptü.

Muzaffer beyin kalın kaşları çatılmıştı:
— Bu iş neden bu kadar uzadı Cemşir?
Elci Cemşir, zincirinden boşanmış, ard ayaklan üzerine kalkmış ayı heybeti içinde ama, ufacık bir çocuktu.
Yutkundu :
— Begim, şey...
— Herhangi bir mahzur varsa çekinme, haber ver!
Ellerini oğuşturuyordu :
— Yâni ne gibi begim?
— Ne gibisini sen bilirsin. Ne bileyim? Başka sevdiği olur, bizim haytaya varmak istemez., insan hâli... Varsa böyle bir şey söyle, vazgeçelim!
Cemşir'in aklı gitti. Beyin ellerine tekrar sarıldı. Bozuk Türkçesiyle, gürledi:
— Onun boynunu altında korum! Haddine mi düşmüş? Ben sağken benim sözümü çeviremez sayende. Ciğerini sökerim onun!
— O halde?
— Bir iki gün müsaade et bana begim. Ondan sonra başımnan beraber!
Mesele yoktu. Muzaffer bey:
— Pekâlâ, dedi. Birkaç gün sonra Ramazan'ı da alıp gelsin Yasin ağa. Bu işi bitirin. Sen yabancımız değilsin, malûm a?

Ellerine gene sarıldı:
— Yoluna kurban olurum begim, ölürem senin-yoluna. Ben senin kapının itiyim. Vur öldür istersen. Kanım sana helâl!
Muzaffer bey elini çekip, briç salonuna yöneldi:
— Sağ ol, sağ ol..
Yasin ağayla Cemşir, kulüpten çıktılar. Çıktılar ama, Cemşir'in aklı fikri iyice karışmıştı. Günlerden-beri Nuh demiş, peygamber dememişti kız. Ya gene dayatırsa? İşi yokuşa sürerse?
İç geçirdi.
Dayatacağına da hiç kuşkusu yoktu.
Yasin ağa :
— Bir daha geldiğimde kız teslim, para teslim! dedi.
— İnşallah.
— Haydi bana müsaade..
— Güle güle ağa, yolun açık olsun. Ramazan efendiye selâm...
Ayrıldılar.
Cemşir, Kuruköprü'deki berber Resifin dükkânının yolunu tuttu.
Berber Reşit, Hamza bir de Memo'yla oturmuş şu meseleyi konuşurlarken Yasin ağa gelmiş, Cem-şir'i Muzaffer beyin görmek istediğini söylemişti. Şimdi onu merakla bekliyorlardı. Ne varsa Resifte vardı. Bu işi gene o bitirebilirse bitirirdi!
Gerçekten de sabırsızlık içindeydiler.
Berber Reşit içini çekerek kalktı. Can sıkıntısından patlıyacaktı nerdeyse. Konsolun gözünden çıkardığı bir paçavrayla aynaların tozunu almaya başladı. Günlerdenberi aklı durmuştu. Bir yandan karısı, öte yandan kendi, kıza dökmedik dil bırakmamışlardı da nafile. «Moskof inadı» tutmuştu bir kez. Fellâh oğlu da Fellâh oğlu! Ne bulmuşsa bulmuştu Fellâh oğlunda. Dayak, acı söz, tatlı dil, şu, bu...

Bir şey değil, iş sarpa sarar da «— Madem olunuyor. Aldığınız parayı geri verin!» derse Muzaffer bey?
Bezi sinirli sinirli çırptı, çekmeceye soktu. Ham-za'da da iş yoktu. Allah bir sebep halketmezse işin içinden çıkılamıyaoağa benziyordu. Günlerdenberi Hamza'yı tava getirmek için demediği kalmamıştı. İçirmiş, öğüp göklere çıkarmıştı. Oğlan «— Asarım», «— Keserim» diye sokağa çıkıyor, sonra geri dönüp geliyordu.
Hamza'ya nefretle baktı.
Hamza'ysa korkuyordu Kemâl'den. Oğlan gözünde alabildiğine büyümüş, âdeta devleşmişti. Her gece, geç vakıtlara dek fabrikanın oradaki kebapçıda şarap içiyor, sonra bisikletine atlayıp eve dek geliyordu. Hamza birinde uzaktan uzağa izlemişti. Kemâl avluya bile girmişti. Avlularında çekip vursa vurabilir, ifadesinde de «— Ardımdan geldi. Beni tehdit etti. Dövdü, tabancasını çekti. Ben de tabancayı elinden alıp kendimi korudum. Evet efendim, tabanca onun tabancasıdır!» diyebilir, çok az bir cezayla da kurtulurdu ama, aması vardı. Düşünüldüğü gibi kolay değildi bütün bunlar. Dönüp üstüne atılır, tabanca zamanında patlamaz, patlar hedefini bulmı-yabilirdi. Hedefini bulmadı mı biliyordu şap gibi yanacağını.

Korkuyordu açıkçası!
Korktuğu, «— Beni hoş görün. Bu işler bilekli, yürekli insan harcı. Bense palavradan ibaretim. Ne bilek, ne de yürek bende...» diyemediği için de kem-küm ediyordu.
Berber Reşit sıkıntıyla yanlarına geldi:
— Bir şey değil, bey, ya kızı, ya parayı derse
ne yaparız diye düşünüyorum., dedi.
Hamza dalgın dalgın baktı. Gerçekten de, bey
«—Ya kızı, ya da aldığınız parayı..» diyebilirdi.
394
Berber Reşit biraz da öfkeyle:
— Valla, dedi, onu bunu bilmem. O Fellâh oğlunun vücudu ortadan kalkmalı!
Hamza çaresiz:
— Doğru, dedi. Doğru ya... Reşit sertçe:
— Doğru ya?
— Bizde iş yok! Reşit artık boşandı:
— Bizde deme, bende, de! Ver tabancayı diyorum vermiyorsun!
Hamza da bozulmuştu :
— Versem?
— Versen tamam!
— Oğlanı bir iki demez çeker vurur musun?
— Dinime Allahıma o saat! Neden? Benim zâti surda ne ömrüm kaldı? Girer yatarım. Nasıl olsa bir lokma ekmek getirirsiniz!
Bir yandan da Hamza'yı inceliyordu. Oğlanın kırışıksız, ablak yüzünde sıkıntıdan başkası yoktu,
Ardını getirdi:
— Onu bunu ne yapacan.. senin yerinde ben olacaktım şimdi. Ben olacaktım da görecektin!
— Ne yapardın?
— Ne mi yapardım? Onun Habibini şaşırtırdım be! Bennen oynuyon mu?
— İyi amma gelmiş geçmişte bir vukuatın olmamış ki..
Doğru, dosdoğru bir sözdü ama, gene de canı sıkılarak, dükkân kapısına dek gitti. Geri döndü, önlerinde durdu :
— Orasını Allah bilir. Boşboğazlık iyi değildir. Ummadık taş baş yarar. Beni böyle ufak tefek görüp de...
Hamza :
— Estâfurullah, dedi.
395
— Ne yapacan on'u, dokuzu? Ver tabancanı bana, gör!
Hani tabancayı çıkarıp vermek, şu işin azabından kurtulmak da vardı ama, gene de kendine yedi-remedi. Kızıyordu, öyle kızıyordu ki kendine!
Kalktı. Tıpkı berber Reşit gibi, dükkân kapısına düşünceli düşünceli gitti, caddeye baktı bir süre, sonra kaldırıma tükürüp yanlarına döndü :
— Tabancamı sana değil, hazret-i Allah'a vermem, dedi. Durun, acele etmeyin. Benim de bir bildiğim var. Ben de onun Feriştahmı şaşırtmazsam, bana da Hamza demesinler!
Berber Reşit heyecanla sordu :
— Kimin?
— Bacım olacak kahpenin!
«Bacısı olacak kahpe» alnını beyaz tülbentle sıkı sıkı sarmış, pencerenin önünde oturmakta, sokağı seyretmekteydi.
O kadar dayak, kötü sözden sonra büsbütün barut olmuş, dayak gözünün kirişini kıracağına, korkularını silip atmıştı.
Güllü'lerde olup bitenleri Pakize'ye yetiştiren,. Pakize'nin «Casusu» Seher usullacık sordu :
— Oğlan çok zenginmiş.. doğru mu? Güllü nefretle :
— Allah belâsını versin, dedi. Sözü berber Resifin karısı aldı:
— Tevatür zengin bacım, dilinen tarifi mümkün-süz. O tarlalar, o çift çubuk, o ev bark... he dese, hanım olacak amma, ne fayda?
Güllü hınçla döndü :
— Ben hanımlığa, hanımefendiliğe hevesli değilim. Öyle şeylere iştahın varsa kendin var. Günler-
396
denberi dilinden düşürmüyorsun. Ne bu be? Kuru karı bozulmuştu :

— Şenin iyiliğin için yavrum..
— İstemiyorum, karışmayın bana!
— Doğru amma, sen rahat edeceksin. Bana göre ne var bunda? Hiç. Surda bir yabancıyım meselâ...
— Asıl anana acıyorum. Fıkara, senin yüzünden ne hallere girdi!
Yer yatağında, sarılıktan sapsarı yatmakta olan kadına baktı.
— Şuna bak. Limon sarısına döndü fıkaranın yüzü. Ona da yazık canım!
— Yazıksa yazık..
Uzun bir sessizlikten sonra Resifin karısı gene başladı:
— Vallaha ne biliyim? Ne diyeceğimi şaşırdım..
— Deme, dedi Güllü. Hiç bir şey deme!
— Demesem, karışmasam iyi amma, olmuyor işte..
— Niye olmuyormuş? Pek âlâ da olur. Hem ne? Çeneni boşuna yoruyorsun. Onun canı sağken, ben ondan başkasına varmam!
— Baban da seni ona vermez!
— Vermesin.
— Sittin sene bekle!
— Beklerim. Çok çok dört yıl bekliyeceğim. Ondan sonra da karışamazlar ya!
— Belli olmaz.
— Niye?
— Dört yıl sonra baban ölüyor mu?
— Ölmesin.
— O ölse kardasın var arslan gibi!
— Boyu devrilsin!
— Tuh sana. Gözleri kararmış kızın Allah ver-miye. Kız, el oğlu için kardaşa öyie denir mi?
397
— ı_ı uyıu inci uym. curia nepsmaen yaKin! Resifin karısı kısa keserek sustu, sonra yeniden başladı:
— Dört sene bekliyecek. Akıl mı şu?
— Akıl, fikir ne sayarsan say, dedi Güllü. Dört sene de beklerim, on dört sene de!
Oda kapısı vurulmadan açıldı. Biri yaşlı, öteki genç iki komşu, arkadan Cemşir'in büyük karısı, on yaşındaki kızıyla geldi. Kızın üstü başı pamuk tozları içindeydi. Bu kız da geçen yıldanberi fabrika çırçırlarında çalışıyor, kazandığını babasının etli, kooaman avucuna koyuyordu. Yaşı küçük olduğundan, teyzesinin kimlik cüzdanıyla kaydolmuştu. Uyku dökülen gözlerini ovalıyor, sık sık esniyordu.
Yetişkin bir insan ağırlığıyla yukarı çıktı, annelinin yanına diz çöktü. Konuşulanları dinlemeye koyuldu.
Konuşulanlar hep aynı şeylerdi; Güllü'ye öğüt!
Güllü'yse bıkmış usanmıştı. Gözlerini yanındaki pencereden sokağa dikmiş, yalın ayaklı çocukları seyrediyordu. Ama asıl maksadı başkaydı: Kemâl ge-çivtsrir miydi acaba?
Geçiverse, görseydi onu. Öyle göresi gelmişti ki.. Bir görseydi yeterdi, isterse ondan sonra beş gün, on gün, on beş gün görmesin!
Konuşulanlara kulak verdi. Berber Resifin kuru karısı gene akıllılık taslıyordu. Büyük analığı da ona uymuş, ver yansın gidiyorlardı: Akıl mıymış Gül-lü'nün ki? Dağ taş toprak sahibi insanlar, kooca çiftlik, yem yiyecek, atlar, itler, uşaklar... Yediğini ye, yemediğini at, fakir fıkaraya ver. Bir giydiğini bir daha giyme.
Büyük analığı:
— Âaaah ah, dedi. Ben Cemşir'in yerinde ola-cam ki...
Güllü'nün tepesi attı:
398
— Ne yapardın?
— Ne mi yapardım?
— Evet, ne yapardın?
— Güllüüü, aklını başına al! Bak, o adam benim de kocam. Senin yüzünden üzülmesini istemem, anladın mı?
— Kocansa mübarek olsun. Benim işime karışmasın. Babalığını bilsin, evlâtlığımı bileyim. O kadar!
Kadın alev almış ispirto gibi parladı:
— Keees, kancık! Güllü altta kalmadı:
— Ana, dedi, bak, ana diyorum sana. Sonra val-laha...
Kadın hınçla dizlerinin üstüne kalktı:
— Yoksa? Ne olur yoksa?
— Hatırına dokunurum!

— Parmaklarımı senin ağzına takdığım gibi-caaaart diye yırtarım sonra, biliyor musun beni?
Güllü sinirli bir kahkaha attı:
— Hah hah haaay... gülim de araya gitmesin: bari!
— Arsız..
— Arsızım, kancığım, sürtüğüm... şimdi beni kötü kötü söyleteceksin. Yakamdan düşün diyorum size yahu, düşün be!
Kendini tutmasa kadının üstüne atılır, saçını başını yolardı ama, olmazdı ki. En büyük analığıydı. Ne de olsa öz anasına yakındı. Yaşlı başlıydı üstelik. Yutmak zorundaydı. Ama şu Resifin kuru karısına ne oluyordu?
Gözleri, yanındaki pencerede, kulağı onlardaydı.
Kuru karı, ateşe çırpı atıyordu sanki:
— El oğlu için insan anasını, babasını böyle hırpalar mı? Hem ayıp, hem de günah. Aaaah zemane
399
un. Dibini /iuıiiuıiiiim^uu, urıamız, uaDamız, analığımız, emmi, dayı, hısım akrabamız bir şey diyeceklerdi de sözlerini geri çevirecektik hıı?
Büyük analık hop kalkıp hop oturuyordu :
— Eskiden tertip, terbiye vardı bacım. Şimdi sen
sen'sin, ben ben. Ah zeman, gözün çıksın zeman.
Nerden baksan bir eksikli. El oğlu bu, güvenilir mi?
Canım, cicim, şekerim, kaymağım., hevesini aldı mı,
yallah!
Dar sokağa karanlıklar ininceye dek oturdular. Sonra birer ikişer kalktılar. Bugün de başka günlerde olduğunca, dillerinin döndüğü kadar söylemişlerdi. Ne deseler, ne yapsalar nafile. Böyle kız da düşman başınaydı. Doğrusu görmemişlerdi böyle âsi kız. İnattı be. Gâvur inadı. Müslüman'da böyle inat olmazdı. Baba demek ata demekti. İnsan atasının sözünden...
Güllü dayanamadı bir an :
— Ben gâvurum, dedi. Bende din, iman yok. Ben lâf söz anlamam!
Kuru karı:
— Tövbe estafurullaaaaah...
— Töbesi möbesi yok. Düşmeyin üstüme. Benim babam, anam, kardaşım mardaşım yok. Ben, yer yarığından çıkmış bir insanım. Benim babam da, anam da, kardaşım da o, her şeyim Kemâl!
Analığı gene de:
— Tuh sana, dedi. Utanmaz, arslanmaz..
— Utanmam da, arlanmam da. Ne utanma bıraktınız bende, ne arlanma!
Kuru karı:
— Ayıp ayıp..
,u HALK
— Kız başıyla, şuna hele..
— Ne olmuş? Sizin benden farkınız ne? Evlenmişsiniz, başınız göğe değmiş. Kocaysa, ben kendim buldum kocamı!
— Sen iyice baştan çıkmışsın..
— Çıktım, doğru.
. — Senin sonunu hiç iyi görmüyorum!
— Görüyorsan bakma. Hepimizin sonu ölüm. Bu dünyada istediğin gibi yaşama, öte dünyayı düşün, inanmıyorum, öte dünya'ya da inanmıyorum! Uzun lâfın kısası: Ben bu dünyada sevdiğim insanla, dilediğim gibi yaşiyacağım. Bundan ötesi vızgelir tırıs gider, anladınız mı? Hiç kimse bu dünyaya kazık ka-kamamış...
Analığı lâf yetiştiremiyeceğini anlamıştı. Kızının elini hırsla tutup kalktı:
— Yürü kız yürü. Âsi evlât!
Kızı çekti, sürükledi. Merdiveni tam ineceklerken, durdu :
— Şu ananın hâline bak da utan! Güllü bakmadı bile:
— Ben değil, o hâle sokanlar utansın!
Kara şalvar içindeki kocaman kıçıyla dikilmişti:
— Tuh sana! dedi.
— Tuh mu? Ana, kendine gel anaa! Namuslu insanların yüzüne tükürülmez!
— Namusa kurban ol! Kızıyla indi gitti.
Gül!ü üzerinde durmadı ama, içi iyice kabarmıştı. Nerdeyse ağlıyacaktı. Boşanmamak için kendini

(*) Arap harflerinde ayıp, ayın. harfiyle yazılır. Üzerine bir nokta konursa gayıp okunur. Çok eskiden kalma bir deyim.
401
F.: 26
di:
— Herkesin gözünden düşmek iyi mi? Değil. İnsan, hele kız eksiği, ananın babanın dediğjnden çıkmamalı. El oğlu için anaya babaya çemkirmek doğru mu?
Basık tavanlı, loş oda iyice kararmıştı. Kuru karı kalktı, raftaki gaz lâmbasını yaktı. Ne kadar çok söylerse o kadar etkin olacağını sanıyor, arada azar-lansa bile aldırmıyordu.
Güllü pencerenin beyaz perdesini öfkeyle indirdi. Şu kadını vallahi de, billahi de boğabilirdi. «— El oğiu için anaya babaya çemkirmek doğrumuymuş? Sen, iskelet Resifin için dünyayı ateşe verebilirsin ama!»
Bir kıyıda, hiç toplanmadan serili durmakta olan yatağına girdi, yorganı tepesine çekti. Karının sinir sesinden kurtulmuştu. Büsbütün kurtulamamıştı ama, ne de olsa ses iyice hafif geliyordu.
Düşünde Kemâl'leydi bir ara. Başını o gün, si-nemadakince sevgilisinin omuzuna koymuş, ağlıya-rak anlatıyor, gözlerinden ılık ılık döküyordu. Kemâl, nasırlı kocaman avucuyla gözlerini sildi:
«— Sus, ağlama!»
«— Ağlamak istemiyorum ama, elimde değil!..»
«— Korkma, seni benden hiç kimse ayıramaz!»
«— Babamla Hamza?»
«— İkisini de öldürdüm..»
«— Öldürdün mü?»
«— Öldürdüm!»
Genç adama deli gibi sarıldı:
«— Seni niye hapse atmadılar ya?»
«— Kaçtım!»
«— Kaçtın mı?»
«— Kaçtım.»
«~ Şimdi ne olacak?»
402
«— Bilmiyorum.»
«— Seni yakalarlarsa ya?»
«— Hapse atarlarsa?»
«— Korkuyorum!»
«— Korkma. Kılık değiştireceğim, buralardan kaçıp gideceğiz...»
«— Nereye?»
«— Bilmiyorum ama, gideceğiz. Mecburuz gitmeğe!»
«— Gidelim Kemâl, hemen kaçıp gidelim. Uzaklara, çok uzaklara. Bizi arasalar bile bulamıyaeakla-rı kadar uzaklara. Adımızı değiştirelim, başka insanlar olalım. Gene ikimiz de çalışalım ama evimiz için, kendimiz için. Başbaşa yaşıyalım olmaz mı?»
«— Yaşıyacağız Güllü..»
«— Sar beni!»
«— Sen de beni sar!»
Sımsıkı sarıldılar.
Güllü :
«— Daha sık!» dedi.
Kemâl'in kolları daha sıktı ama yetmedi:
«— Daha!»
Daha sıktı.
«— Daha, daha, daha. Kır kemiklerimi, öldür beni!»
Güçlü kollar çelik gibiydi. Canını acıtıncaya dek sıktılar. Sonra nasırlı, kocaman eller işe girişti. İlkin entariyi çıkarıp attı, sonra fanilayı. Fanilâsı yama içindeydi, utandı. Kemâl «— Aldırma» dedi, «benim iç çamaşırlarım da yama içinde. Gün gelecek yama-sız, yepyenilerini giyeceğiz!»
Nasırlı kocaman eller heyecan içindeydiler. Gül-lü'nün üzerinde çamaşır adına ne varsa soydular. Kız utandı.
403
ı u|jmu rvoinui:»
«— Neden?»
«— Nikâhımız kıyılsın sonra..»

«— Kıyılır. İnanmıyor musun bana?»
«— Sana mı? Sana her şeyim feda!»
Kemâl de çırılçıplak soyunuyordu ki, sarsılarak uyandırıldı. Dehşetli bir utanma duyusu içinde gözlerini açtı: Babası, Hamza, berber Reşit, hattâ ırgat-başı Memo!
Az önce görmekte olduğu düş'ün öylesine etkisi altındaydı ki, yorganı habire çıplak sandığı bedenine örtmeğe çalışıyor, babasıysa boyuna çekiyordu.
Gene düş'te miydi acaba? Bir an kendini düş'te sanarak, yorganı babasından hırsla çekti, altına girip büzüldü. Anlıyordu düş'te olmadığını. Düş'te olsa, yanında Kemâl olurdu! Kemâl'se yoktu, yoktu Allah belâsını versin şunların. Ne istiyorlardı gene, ne?
Yorgan hırsla çekilince yatağında oturuverdi. Yorganı çeken, kardeşi Hamza'ydı. Avazı çıktığınca bağırdı:
.
— Ne var? Ne istiyorsunuz? Karşısındakiler fitil gibi sarhoştular. Berber Reşit araya girmek istedi:
— Yavrum, Güllü...
— Ne var?
— Bugün gene haber geldi!
— Heriflere karşı yüzümüz kalmadı...
— Bana ne kalmadıysa?
— Bu işe heye (*) de, de... Güllü her zamankince kesti attı:
— Hayır, istemiyorum!
— Kızım, yavrum, evlâdım...
(*) Heye : Evet.

404
— Ben senin kızın da değilim, yavrun da, evlâdın da!
Hamza korkunç bir küfür savurdu.
Güllü karşılık verdi.
Hamza âni bir atak yaptı. Reşit önledi.
— Geri dur!
Güilü'ye döndü :
— Bu işin sonu iyi getirmiyecek, aklını başına al, gençliğine, güzelliğine acı!
— Acımıyorum. Elinizden geleni ardınıza koma-yın. Çekin bıçağınızı, tabancanızı, vazgeçmişim ben bu candan. Ne duruyorsunuz? Erkek değil misiniz? Vurun beni, öldürün!
Hüngür hüngür boşanmıştı. Fırtına gibi, hem ağlıyor, hem de bas bas bağırıyordu :
— İstemiyorum o soytarıyı, varmıyacağım. Varacak, sevecek siz değilsiniz. Onunla yışıyacak benim. İçimden gelmiyor. Elimi koiumu, ayaklarımı bağlayın, tortop götürün beni isterseniz. Ona avrat olmam. Gittiğim yerin altını üstüne getiririm, kıyametleri kopanrım. Kemâl sağken başkasına avrat olmıyacağım, anlayın artık!
Cemşir, yâni ard ayakları üstüne kalkmış ayı, homurdandı. Akları kızarmış gözleri dehşetle parlıyordu. Ayakta dikiliyor, vurup kırmak, yakıp yıkmak geliyordu içinden ama, kendini zor tutuyordu. Bunca karıdan sayısını unuttuğu kadar çok kızı olmuştu. Kızlarını dilediğine satmış, paraları üç gün içinde deve yapmıştı da ne kızlar, ne de anaları gık demişlerdi. Bu neydi böyle? Zoru neresindendi? Kime güveniyordu?
Berber Reşit'se habire:
— .....kendi düşen ağlamaz yavrum. Bizi ele
güne karşı rezil rüsvâ etme. Ettin zâti. Şu babana acı. Fıkaranın ağzını bıçaklar açmıyor. Dağ gibi adam, koskoca babayiğit. Yazık değil mi?
405
Kuru karısı perkiştirdi:
— Yazık ki yazık.. Güllü ona çıkıştı:
— Aman ha, sen de geri kalma ha!
— Sen sus avrat, onun aklı kendine yeter. Karışma!
Güllü kesti attı:
— Reşit emmi, soluğunu tüketme. Uzun lâfın kısası: Kemâl'in canı sağken başkasına varmaaaam!
Ayının sabrı taşarak hınçla yürüdü. Resifi, oğlunu falan itip, kızıyla karşı karşıya geliverdi. Tiril tiril titriyordu. Beşyüzün yüzünü berber Reşit'e kaptırmıştı. Üst yanıyla da içip duruyorlardı. Beye karşı yüzü kara çıkacaktı ama, çok çok yanısıra varır, durumu bütün açıklığıyla anlatır, beş yüzün bundan böyleki hesaplarına mahsup edilmesini yalvarırdı.

Kızı teslimden sonra kavuşacağı beş yüzü hatırlayınca, nevri yeniden dönerek, ellerini arkasına dehşetle koydu :
— Kız son sözünü söyle! dedi bozuk Türkçesiy-ie.
Güllü de korku içindeydi. Söylerse biliyordu başına gelecekleri. Ama artık ok yaydan çıkmıştı.
— Söyledim ya!
— Heye mi, değil mi? Canını dişine takarak:
— Heye değil, değil, değiiiil! diye bağırdı.
Bir an, saniyenin yarısından da kısaca, kısacık bir an... sonra Cemşir'in ard arda, şimşek gibi inen tokatları...
Güllü korkunç bir çığlıkla, kan içinde yatağına yuvarlandı. Tekme, tekmeler, yumruk. Cemşir artık çıldırmış bir devdi. Ne berber Reşit, ne Hamza, ne de yatağından avaz avaz haykırarak fırlıyan sarılık sarısı içindeki hasta kadın.
Güllü hemen hemen kendinden geçmişti. Çığlık-

lan işçi mahallesinde uykulara giriyor, yorgun kadınlar, çocuklar, erkekler uyanıyor, don paça koşuyorlardı. Kapı ardından sürgülü olduğundan açıp gi-remiyorlardı ama, kapıyı yumrukluyorlardı. Bununsa hiç bir önemi yoktu.
Yer yer ışıklar yanan evlerin pencereieriyle ala-calaşan avluda her kafadan bir ses çıkıyor, polis, karakol, devlet, hükümet sesleri yüklü çekişmeler sürüp gidiyordu.
Bir ara Giritli Pakize'nin «Casusu» Seher, yalın ayak fırladı avludan. Kızın korkunç çığlıkları kulaklarında, işçi mahallesinin çamurlu sokaklarında deli gibi koşuyordu.
Pakize'nin evine geldi. Penceresinde ışık vardı. Kapıyı yumrukladı yumrukladı yumrukladı...
Pakize yatağına henüz girmişti. Fırladı. Karşısındaki kadının büyük büyük açılmış gözleriyle dehşete gelerek soluk soluğa sordu. Berikinin anlatacak gücü kalmamıştı. Koşmaktan o da soluk soluğaydı.
— Kızı, diyebildi, Güllü'yü...
— E, çabuk söyle noldu?
— Öldürüyorlar!
— Kim?
— Bilmiyorum. Belki de öldürdüler şimdiye! Pakize de çılgına dönmüştü. Ne yapabilirdi? Gecenin bu saatında karakola gitse?
Birden hatırladı: İşten çıkmış eve dönerken, yol boyunca uzanan cadde üzerindeki kebapçıda Kemâl'i görmüştü. Oturmuş içiyordu!
Evi, haberi getiren kadını filân öylece bırakıp, fırladı.
Kemâl hâlâ içmekteydi. Pakize'yi karşısında öyle yarı çılgın görünce çatalı elinden düştü.
— Hayrola baeı?
— Hayrı şerri bırak. Koş, kızı öldürüyorlar!
— Kızı mı? Hangi kızı?

— Hangi kız var seni alâkadar eden, aptal?
— Güllü mü yoksa?
— Evde kıyametler kopuyor. Sen oturmuş içiyorsun. Ne biçim erkeklik bu? Ne biçim yiğitlik?
Sarhoş Kemâl'in kafasında dünya birden ters döndü. Demek Güllü'yü öldürüyorlardı? Kim, ne, niçin diye sormadı. Herhalde evde babası, kardeşi, belki de berber Reşit, şu, bu...
İskemlesini, içki masasını filân devirerek dükkândan fırladı, karanlıklara ok gibi daldı. Yerlerdeki çamura, ayak bileklerini burkabilecek bozuk parkelere filân aldırış etmeden koşuyor, alabildiğine koşuyordu. Avludan içeri çılgın gibi girdi. Kan-tere batmıştı, Güllü'lerin kapısını ittr, ardından sürgülü, ya da kilitli olmalıydı, açılmadı ama, içerden kırbaçla dövülmekte olan birinin, bir kadının fersiz çığlıkla-rıyla kırbacın şakırtısı geliyordu. Avlu halkının galeyanını bile duymuyor, söylenenleri anlamıyordu.
Kapıyı yumruklamayı olsun akledemeden, yetmiş beşin üstündeki kilosuyla kapıya bir omuz, bir omuz daha... rezelerinden sökülen kapıyla birlikte daldı içeri: Güllü'yü merdiven direğine bağlamış, kırbaçla doğuyorlardı!
İlkin Cemşir çıktı karşısına. Bir sağ! Sonra Ham-za, bir sol! Daha sonra berber Reşit. Yalvaracaktı. Kemâl onu da bir yumrukta merdivenin yanına yuvarlayıp, cebinden sustalısını çıkardı, şakırtıyla açtı, kızı bağlıyan ipleri keserken, berber Resifin kuru sesi yükseldi:
— Hamza, daha ne duruyorsun Hamza!
Hamza'nın eli kara şalvarının cebine gitmişti. Müdürün karısından aldığı tabanca ordaydı. Her yanı titriyordu ki, tabancayı çıkardı. Kemâl farkına varıp döndü, üzerine atılırken, Hamza'nın elinde tabanca zangır zangır titriyordu.

— Gelme! diye bağırdı, gelme, yakarım!
408
Kemâl birden öylesine büyümüş, öylesine dev-leşmişti ki, duymadı bile. Çığ gibi yürüdü üstüne, tabanca tutan ele tekmeyi tam atacaktı, tabancanın ufacık namlusunda bir alev yanıp söndü.
Kemâl sendeledi, sonra atamadığı tekmesiyle sırtüstü devrildi.
Hamza, elinde beyaz sedef kabzalı tabanca, şaşırmıştı.
Berber Reşit yanına geldi :
— Korkma kurban, aşk olsun. Git karakola, tabancanı teslim et komsere. Ardında biz varız korkma!
Kapının yanına iterek götürdü Hamza'yı:
— Korkma kurban. Evinize baskına geldi, hepimizi yumrukladı, sen de., anlıyorsun ya?
Aysız göğün altındaki karanlık ayluda insanlar kaynaşıyordu.
Hamza, elinde tabanca, yarıp geçerken:
— Bekçiiii!
— Poliiiiis!
— Vukuat var, vukuaaaaat!
— Kaçıyor!
— Tutun tutun!
Hamza, elinde tabanca, kalabalığın arasından yılan gibi sıyrılıp avludan çıkmış, koşuyordu. Pencereleri yarı aydınlık karakoldan içeri koşarak girdiği sıra ardında bekçi düdükleri, insan sesleri çoğalıyordu.
Bütün bunları duymuyordu o. Komserin odasına
daldı:
— Fellâh oğlu eve baskına geldi beyim, bıçak çekti. Korkumdan çektim vurdum. Buyur tabancamı!
Beyaz kabzalı ufacık tabancayı komsere uzat-
tı.
*
409
Komser, polis, bekçilerle olay yerine geldiği zaman, Kemâl yerde can çekişmekteydi. Kurşun sol şakaktan girmiş, gözü kapatmıştı. Omuzları düşmüş Cemşir, ufacık gözleriyle berber Reşit, kuru karısı, Güllü'nün anası. Yalnız ırgatbaşı Memo yoktu. Cemşir, kızı dövmeğe başlayınca, kimseye sezdirmeden evden çıkmış, kapıyı açık bırakmıştı ki, Hamza, babası kızı döverken kapıyı ardından sürgülemişti.
Fırtınadan sonraki yağmur gibi, ortalık sütliman olmuştu. Herkes yuvalarından fırlamış gözleriyle yerdeki genç irisi cesede bakıyordu.
Bir ara kapıda, kalabalığın arasında bir hıçkırma oldu. Başlar döndü: Bu, Muhsin ustaydı. Alnını kapı tahtasına dayamış ağlıyor, sarsıla sarsıla ağlıyordu.
Güllü'yse baygın yatıyordu yerde. Ama, ipleri kesilmiş, kurtarılmış olarak.
Kemâl bir an derinden derine inledi, sağlam sağ gözü açıldı, belli belirsiz mırıldandı:
— Ümmi, ya ümmiii! (*)
» **
Kemâl'in annesi o sıra ocak başında, oğluna gene çorba kaynatıyordu sabırla. Fattum gene de yanı-başındaydı.
Meryem :
— Biber kutusunu alıver kızım, dedi. Acıyı çok sever...
Fattum kalktı. Gözü çalar saata iiişmişti. Saat gece yarısından sonra ikiyi gösteriyordu. Durakladı. Biber kutusunu verip eve gitse miydi acaba? Gelmiyordu, gitmek istemiyordu içinden. Gerçi Kemâl: «— Bu saata kadar ne işi var burda?» demişti o gece ama, gene de gitmek gelmiyordu içinden.
(*) Ana, anacığım!
410
Kutuyu yerinden alıp yaşlı kadına uzattı.
O gece işittiği sözler tekrarlanmışçasına bir eziklik duydu içinde. Biliyordu sevilmediğini. Çekip gitmeli, hattâ bir daha bu eve uğramamalıydı ama yapamıyordu, elinden gelmiyordu.
Meryem, «Acıca olsun» diye kuru kırmızı biberi çorbaya iyice ekeledikten sonra kutuyu Fattum'a uzattı. O gece oğlunun dediklerini bilmediğini sanıyor, oğlu gelip de gene burada görünce nasıl bozulup belki de açıktan açığa tersliyeceğini düşünerek kıza acıyordu.
Kıza baktı.
Kız ayaktaydı. Bakışları karşılaşınca :
— Saat iki, dedi.
Yaşlı kadın oturduğu yerden saata baktı: Gerçekten de ikiye geliyordu. Hiç bu kadar gecikmemişti şimdiye dek. Sonra, «— Canı sağ olsun da varsın geciksin!» diye geçirdi. Oğlu herhalde Fattum'-la

karşılaşmamak için böylesine gecikiyordu. Eskiden daha erken gelirdi. Daha eskidense ilk akşamda gelir, yol boyundaki dardağanların ordan geçerken, kız, ağaçtan kara kara dardağanlarla onu taş-larmış.
İç geçirdi.
İstemiyor, sevmiyorsa zorla güzellik olamazdı ki!
Fattum bunu anlamış gibi:
— Artık ben gideyim teyze, dedi.
Yaşlı kadın bayağı sevindi. Oğlu gelivermeden gitmesi gerçekten de iyi olacaktı. Açık açık söylemişti sevmediğini, sinirlendiğini. Şehirli kız polis zoruyla zorla götürüldükten sonra gene dadanmıştı ama, oğlunun sağı solu da yoktu doğrucası!
Fattum, «— Artık ben gideyim teyze..»sine karşılık alamayınca, az daha bozularak;
— Hâtırküm, dedi. (*)
(*) Hâtırküm: Hoşça kal.
411
Kapıya yürüdü. Meryem neden sonra :
— Gidiyor musun? Fattum kapıda durdu :
— Gideyim ya..
— Sen bilirsin yavrum. Maasselâmi.. (*) Fattum çıktı, istemiye istemiye kapıyı çekti. Gitmek gelmiyordu içinden. Nereye gidecekti?
Yaşlı babasının horlıyarak uyuduğu huğa mı?
Bir sıkıntı vardı içinde, öyle bir sıkıntı ki... Gece, serin gece, yıldızsız, aysız gece... Değil uzaklar, beş metre öteyi görmek bile hemen hemen mümkün değildi. Hava belki de soğuktu ama, Fattum duymuyor, tersine, sıcaktan yanıyordu.
Kemâl'i küçük küçük dardağanlarla taşladığı ağaçların bulunduğu yana baktı. Görünmüyor, hiç bir şey görünmüyor, böylesine kapkara, sıkıntılı bir geceyi ise hatırlamıyordu.
İç geçirdi.
Patlıyacaktı. Çaresiz eve gitmeliydi. Huğlarından yana isteksizlikle yürüdü.
Kapıda durdu. Kemâl bu saata kadar niçin gelmemişti? İki saat sonra ortalık ışımaya başlıyacak-tı. Şimdiye dek çoktan gelmesi, hattâ yatıp uykuya geçmiş olması gerekirdi. Hemen gelse, kafayı vurup uykuya geçse bile, pek pek iki üç saat bir uyku kestirebilirdi. Ondan sonra haydi gene iş başı!
Niye böyle yapıyordu sanki?
Canına neden acımıyordu?
Huğun kapı tahtasına sırtıyla dayandı.
Vermemişlerdi işte şehirli kızı. Polisler gelmiş, bağırta bağırta, zorla götürmüşlerdi. Böyle bir kızdan ne bekliyebilirdi? Oysa kul, köle olabilirdi ona. Hiç çalışmasın, bir köşede otursun, isterse şehirde-
(*) Maasselâmi: Uğurlar olsun.
412

F\| ll^/IIIVJII^I Ull I\U lov/fv y umu'
meyhanelerde. Her şeye, her şeyine razıydı. Gece yarıları gelsindi eve. Sarhoş gelsin, kapsın sopayı, dayaktan gök çürük içinde bıraksındı!
İç geçirdi.
Nasıl, nasıl anlatmalıydı bunu ona? Nasıl, nasıl anlatmalıydı ki en az o şehirli kız kadar seviyordu onu, içinden söküp atamıyordu, atamıyacaktı!
Uzaklarda, derinden derine gök gürledi birden.
Döndü, baktı gürleyen göğe. Hiç bir şey göremedi. Karanlık, kapkaranlıktı ortalık!
Demek yağmur geliyordu? Ya Kemâl yoldayken bastırırsa? Ya sırılsıklam ederse? Ya soğuk alırsa? Bisikletinin lâstiği kayarsa? Su dolu bir hendeğe yuvarlanırsa? Pis sular iliklerine işlerse? Soğuk alıp yatağa düşerse?
Kemâl'in eve sırılsıklam geldiğini tasarladı. Sırılsıklam gelse, öksürse, başı ağrısa, vursa kafayı yatağa üç gün, beş gün, on gün, bir ay. Hiç kalkmasa, kalkmasa da başucundan ayrılmasa. Sirke, ya da kolonyayla ıslatılmış tülbentler koysa alnına, şakaklarını ovsa...
Bir umut, pırıl pırıl bir şeyler oynadı içinde. Gök gürültülerinin gelmekte olduğu yana yeniden umutla baktı.
Mavi bir şimşek çaktı uzaklarda! Gök daha yakın gürledi.
Sabahlara dek ayrılmazdı başucundan. Zonkla-yan şakaklarını ovar, yaş bezler koyar alnına, bileklerini tutardı; babası hasta olduğu zamanlardakince. Ama ona babası gibi değil, çok daha yakınlık gösterirdi. Babası neydi ki? Hiç. Yaşlı bir adam. Ona da acıyordu ama, Kemâl? Kemâl başkaydı. Çorba pişirir, eli ile

içirirdi. Bir ay, iki ay yatsındı. İki aydır uğramadı diye şehirli kız umudunu keserdi. Belki de bir başkasını bulurdu. Bulsundu. Vefasız şeylerdi
4143
__.....,-----..y.w ıiujruju II llll IÇ7Z.UI.
Gök az daha yakınlarda, yeniden gürledi.
Fattum'un içini yeni bir sevinç, öncekilerden çok daha derin, çok daha taze bir umutla dolaştı: Yağmur geliyordu. Nerdeyse gökler yarılacak, dünyayı sel sele verecekti.
Gök çok daha dehşetle, çok daha yakınlarda, çok çok daha dehşetle gürledi. Hava birdenbire soğumuştu da. Soğusundu, soğursa soğusundu. Sırılsıklam Kemâl'i hasta etsindi, yatağa düşürsündü. Allah vere de şu sıra gelmeseydi. Yağmurun bardaklardan boşanırcasına indiği sıra yazının yüzünde olsa, yağmurdan kaçıp korunacak yer bulamasa, iliklerine dek ıslanıp...
Tam tepesinde masmavi bir şimşek çaktı, dünya ışıdı bir an. Ardından, hasırlı patiskanın yırtılması gibi, gök şakırtıyla gürledi. Çok soğuk bir rüzgâr ağaçları falan önüne katıp hışıidatarak geçerken, iri taneler serpelendi ilkin, sonra kırbaç gibi sert bir yağmur, koyu karanlıkları döğmeğe başladı.
Kemâl tam bu sıra yolda olmalıydı işte!
Umutla bekledi. Yağmurun hızı arttıkça arttı. Gökler delinmişti sanki. Sanki yağmur yağmıyor, göklerdeki su hazineleri dünyaya boşanıyordu.
Acaba yolda mıydı Kemâl?
Belki de aklından geçtiğince yazının yüzünde. Ah böyle olsa, oluverseydi!
İçi içine sığmıyordu. Hani gerçekten de yolda olsaydı. İliklerine dek ıslansa, başlasa titremeğe, derken bir saplıcan, kafayı vursa, bir ay, iki ay, üç ay... O vakta kadar da şehirli kız...
Yağmur geldiği gibi hızla geçti.
Fattum'un canı sıkıldı. Niçin çabuk geçmişti sanki? Sabaha dek hiç durmadan yağsaydı oysa!
Kemâl'lerin evlerinin tam üstünde çakan yeni bir şimşek ortalığı mavi mavi aydınlatınca, kapıda biri-
414
yana bakmaya başladı. Kimdi? Sakın anası elmasındı Kemâl'in? Şu şimşek yeniden çaksa da daha dikkatle baksaydı. Ama çakmıyordu. Sanki inat etmişti, çakmıyacaktı bir daha!
Çakmazsa çakmasın. Yağmur sularıyla iyice kaypaklaşmış yolda o yana doğru yürüdü. Yerler öyle kayıyordu ki! Kayarsa kaysın, yuvarlanırsa yuvarlan-sındı. Mutlaka Kemâl'in anası, Meryem'di.
Gerçekten de oydu.
Arapça sordu :
— Hayrola? Ne dikiliyorsun?
Yaşlı kadın karşılık vermedi. Fattum yeniden sormaktan çekindi. Ama gene de, .«Kaynanasının elini tuttu. Buz gibiydi:
— Üşümüşsün, içeri girelim haydi!
Yaşlı kadın ne elini çekti, ne de içeri girmeğe yanaştı. Uzaklara bakıyordu, göz kırpmadan. Oğlu uzaklardan gelecekti. Neden gelmemişti hâlâ?
Fattum, yaşlı kadının elini bırakıp içeri koştu. Kı-sılı lâmbayı açtı. Sonra yeniden bir koşu, yanına geldi «Kaynanasının. Elini yeniden tuttu, onu âdeta zorla aldı içeriye. Kadın tek lâf etmiyordu. Lâmbanın sarısı, ufacık gözlerindeki yaşları sarı sarı parlatmıştı. Fattum'a değil, hâlâ açık kapıdan dışarlara bakıyordu. Fattum anlıyarak gitti, kapıyı örttü.
Sonra ocağın yanına karşılıklı çömeldiler.
Yaşlı kadın bir ara döndü, saata baktı.
Fattum :
— Üçe geliyor, dedi.
Yaşlı kadın, korku dolu bakışlarını genç kıza çevirdi :
— Bu vakta kadar hiç kalmadıydı.. Fattum mırıldandı:
— Allah vere de yağmurda ıslanmamış olsa!
— Ben de onu düşünüyorum. Bu soğuk havada.
415
Fattum'un içini, önliyemediği yeni bir sevinç dolaştı: Demek «Kaynanası» da onun gibi düşünüyordu? Demek yağmur yiyebilir, yağmur iliklerine işleyebilir, saplıcan olabilirdi?
— Ocağa odun atayım mı?
— At!
Fattum fırladı. Bir kıyıdaki kuru dallar kalabalığından bir kucak alıp geldi. Güçlü güçlü kırdı, ocağa attı, çabucak tutuşturdu. Bol dumanlı turuncu alevler, lâhzada gaz lâmbasının sarı ışığını âdeta yalayıp yuttu. Kuru dallar öylesine bir sevinçle parlıyorlardı ki!

Meryem, gözlerini oynaşan alevlere dikti. O kaypak yollarda, yağmur sularıyla göller peydahla-nıveren yollarda bisiklet yürümezdi! Çamurlara saplanır kalır, belki de bisikletini omuzuna alırdı. O sırılsıklam üst başıyla, omuzunda bisiklet, diz boyu suların içinde çapul çupul... Hay fabrikası bataydı, hay Allah kahredeydi şu fabrika denilen yeri! Kocası da o vakıtlar neden icat çıkarmıştı sanki? Nelerine gerekti? Fabrika olmasaydı oğlu, kocasına en çok benzeyen, en küçük bu oğlu şimdi dizinin dibinde yatmış uyumuş olurdu mışıl mışıl. Şimdi ya? Yollarda, çamurlu sulara bata çıka, omuzunda bisiklet...
Ya saplıcan olursa? Ya, günler, haftalar, aylarca kalkamazsa yataktan? Yaşlı, kırış kırış bir kadındı o. Tarlayla mı uğraşacaktı, oğluyla mı?
Genç kıza baktı:
— Fattum, yavrum..
— Buyur teyze?
— Yağmur çok hırslı yağdı değil mi?
— Çok hırslı yağdı.
— Yollar şimdi vıcık vıcıktır.....
— Vıcık vıcıktır..
— Bisiklet de yürümez o yollarda herhâl?

— Yürür mü? Kaabili var mı?
— Herhalde bisikletini omuzuna alır değil mi?
— Ne yapsın? Başka çâresi var mı?
— Vay yavrum vay., sırılsıklam da ıslanmıştır...
— Islanmıştır.
— Ne deyim o babasına ki ne olsun... Benim bir tanecik yavrum böyle...
Gırtlağına bir şey düğümlendi, ardını getiremedi. Gözleri gene dolukmuştu.
Fdttum merakla :
— Ne teyze?
— Ne olacak evlâdım, babası vaktiyle icat etmeseydi fabrikayı, ne şehir bilirdi şimdi, ne bir şey. Kafayı vurur yatardı ilk akşamdan. Kooamdı evet ama, arada böyle yanlış işleri çok olurdu rahmetlinin. O zaman da, herif dedim, aklını başına topla, biz rençber insanlarız, bizim çocuklarımız bizim gibi olmalı... hayır, dinlemedi. Kafasının dikine gitti. Şimdi, bu yağmur, çamurda dizimin dibinde olsaydı kötü mü?
— Şehirli kızları da tanımazdı!
— Tanımazdı ya. Ben dişli gelin istemem yavrum. Benim gelinim yumuşak başlı olmalı. Beni ana bilmeli, ben de onu evlât. Dişli gelin nasip etmesin Allah bana...
Fattum utanarak:
— Allah vere de soğuk iliklerine işlememiş olsa! dedi.
Meryem kaygıyla baktı:
— Sağlama saplıcan olur değil mi?
— İnşallah olmaz. Aklına kötü şeyler getirme...
— Olursa ya?
— Olmaz!
— Olursa ne yaparım ben? Sebzelere mi bankayım, ona mı?
Fattum utanç dolu bir sevinçle:

— Olsa bile, dedi, ona ben bakarım!
— Allah razı olsun senden, benim iyi huylu kızım. Allah gönlüne göre versin...
— Yanından hiç ayrılmam. Tülbendi sirkede ıslatır ıslatır alnına korum. Babam hastalandığında öyle yaptıydım. Hastanın dilinden anlarım ben. İnşallah olmaz ama, olursa ben bakarım, meraklanma!
Dışarda horozlar tek tük ötmeğe başlamıştı. İkisinin de gözleri yeniden saata kalktı: Dörde geliyordu!
Meryem içini çekti.
Fattum'sa sevinçten gözleri parlıyordu. Sabahın yaklaşması, geeeyi uykusuz geçirmesi filân umurunda değildi. Nerdeyse sırılsıklam gelecekti. Bisikletini omuzundan yere indirecek, bir kıyıya dayamayı olsun akledemeden, belki de tiril tiril titreyerek, «— Yatağımı» diyecekti, «ana, çabuk yatağımı ser. Hiç hâlim yok. Başım çatlıyacak gibi ağrıyor!»
Yatağın çabucak serilivermesine yardım edecekti. Kemâl yorganın altına girecekti. Girecekti ya,, girmeden önce üstünü başını, tâ iç çamaşırlarına varıncaya dek değişmesi gerekecekti ki, o zaman o da dışarı çıkacaktı. Sonra gene girecekti odaya. Baş-ucuna oturacak, çatlarcasına ağrıyan alnını uzun;

uzun, hiç yorulmadan oğacak, sirkede ıslatılmış tülbentleri arda arda koyacaktı çatlarcasına ağrıyan başına.
Meryem :
— Ocak körlendi, dedi.
Fattum gene fırladı. Yeni bir kucak kuru dalla-ocağı canlandırdı. .-jDllı__
— Çaydanlığı oturtayım mı? oaıulO
— Oturt kızım.
Mor çaydanlığı doldurup geldi, auoğtDoturttu. Kendini zorlamasına karşın Meryemüncöyte uykusu vardı, öyle uykusu vardı ki! <;; rnu.'joi
T£T:.=! \418
.;•} Mırıldandı ubio urn >iu!!o>Id-id>? qibs
— Nedir bu evlâtlardan çektiğim? Doğur, büyüt, bu boylara getir, el kıziarı çekip alsınlar. Cefalarını sen çek, sefalarını onlar sürsün. Ama dünya işte. Bizim kaynanalarımız da bizim için böyle dert-lenmişlerdir herhalde. Ben yanarım yavruma, yavrum yanar yavrusuna. Yağmurda ıslandı mı? Çamurlara mı saplanıp kaldı? Yağmurlar, soğuk.,. Hele sarhoştu da kendini tutamayıp su dolu bir hendeğe yıivar--landıysa? :;
Gözleri birden yırtıcı bir kuşunkiler gibi büyüdü. Fattum'a korkuyla baktı. Oğlunu su dolu bir hendeğe bisikletiyle yuvarlanıp, sulara gömülmüş farzet-mekten gelen bir telâşla kalktı, kuru bacakları üzış-rinde çömeldi. İyice heyecanlanmıştı. Su dolu hendeğe yuvarlanıp, sulara gömülmeşe, şimdiye, dek mesi gerekirdi. nı; Yoksa... 'ügnürt nügrıüH
-Io Yoksa, boğulmuş olmasındı?O .ıttoıid Dnnoiio>S -ns: Kafasında oğlu canlandı: Su dölü bir hendekte qjtrpina çırpına, sularla boğuşa boğuşa boğulmuştu!
Telâşla kalktı, kapı önüne çıktı. Horozlar sağdan soldan adamakıllı sürdürüyorlardı ötüşlerini. Böyle olduğu halde henüz sabaha dâir hiç bir belirti yoktu. Oğlunun akşam üzerleri bisikletiyle geldiği yön« gözlerini dikti. Karanlıklar duvar gibiydi. ; ¦
¦. ¦ :. . Vuoıud inipi niva ,nc!r/.
Yanıbaşında Fattum:
,ını — Yoksa... deyip, kesti»k * on!od nnuonvA .O; Meryem «— Yoksa...» diyenin Fattum olduğunu bir an unutarak, öfkeyle döndü. Ocağın ikinci kez körlenmesiyle yeniden güçlenen gaz lâmbasının şan ışığında, gözleri ateş saçıyordu sanki. Xj un.
— Ne yoksa'sı? z n. ; -, ., Genç kız ürktü ; rocs
— Hiç. Öyle.. : f!jbı. :îo1ia
— Ne yoksası Fattum? ;;n
419
Kavga edip karakolluk mu oldu diyecekti Fat-turn. Vazgeçti.
Yaşlı kadın daha sert:
— Ne yoksa'sı diyorum sana Fattum?
— Hiç camım, bir şey değil. Acaba dedim, şehirli kızla beraber mi?
Meryem köpürdü :
— Allah belâsını versin şehirin de, şehirlinin de, kızlarının da! Bütün bunlar hep onların yüzünden değil mi? Bu satlara kadar niye kalaydı benim evlâdım? Sürtükler! Ben yavrularımı onlar için mi doğurdum? Bu boylara onlar için mi getirdim? Boyunları altlarında kalasıealar. Lanet olsun. Benim kız gibi oğlumu baştan çıkardılar da.. Aaaah ne deyim o babasına... Başına bir iş gelirse yavrumun, deli olur dağlara düşerim gayri. Yavrum benim, canım, ciğerim, Kemâl'im!
Hüngür hüngür boşanarak kendini Fattum'un kollarına bıraktı. Genç kız «Kaynanasını güçlü kolları arasına aldı, odaya götürdü, sedire boylu boyunca yatırdı, üstünü örttü. Yaşlı kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.
Fattum şaşırmıştı. Ne yapması gerekirdi aoaba? Gözüne, masa üzerindeki çoban marka kolonya şişesi ilişti. Gitti, aldı. Kemâl'in traşlardan sonra kullandığı kolonyaydı. En çok da Cumartesi öğleden sonraları, evin içini burcu burcu kokutarak çıkar giderdi.
Avuçuna bolca döküp, «Kaynanasının alnını, şakaklarını, bileklerini falan ovmıya başladı. Bu koku, yaşlı kadın için de yabanei değildi. Oğlunu büsbütün hâtırlıyarak, gözyaşları arttı. Oğlu su dolu bir hendekte boğulmuştu sanki.
Neden sonra geyirerek doğruldu :
— Ooooh, dedi. Allah senden razı olsun yavrum. Biraz kendime geldim. İnşalah ağladığımnan kalırım...
420
— İnşallah teyze.

— Bak, sol gözüm de seyirmeğe başladı..
— Hayırdır inşallah..
— Kör şeytan insanın aklına kötü kötü şeyler getiriyor.
— Getirir teyze. Bir şey olmamıştır inşallah..
— İnşallah yavrum. Bir de bakarız ki, çıkmış geliyor... Değil mi?
— Tabî teyze, elbette gelecek..
— Amma, bu sefer biliyorum ben. Hayırlısıyla gelsin hele... Çocukken yaptığım gibi, kıçına kıçına... Edepsiz. Yüreklerime indirecektin diyeceğim. Belki de bir arkadaşında kalmıştır değil mi Fattum?
— Kalır kalır.
— Baktı yağmur azıttı, yolları da biliyor...
— Belki de arkadaşları btrakmamıştırl
— Öyle ya, bırakmamışlardır...
İkisinin de gözleri dalmıştı. Meryem birden sordu :
— Ya bu sabah da gelmezse Fattum? Bir erkek sesi yanıtladı:
— Gider ararız!
Fattum'un yaşlı babasıydı. Kızını geç vakıtlara dek beklemiş, gelmeyince, Kemâl'i de merak ederek, gelmiş, huğun açık kapısından girmiş, oda kapısında, konuşmalarını dinlemişti.
Meryem :
— Buyur, dedi arapça, buyur kardaş!
Yaşlı Dâkur içeri girdi, sedirin önüne çöktü, tütün tabakasını çıkardı. Bir cıgara sararken :
— Kör şeytan, dedi, insana az iğvâ vermez hani. Uymıyacaksın.. Allah gafurrahimdir. Gönlünü serin tut, kalbini bozma. Arslan gibi delikanlı. Kim cesaret edebilir sataşmıya? Arkadaşlarıyla oturmuş, biraz fazlaca kaçırmıştı. Eh, gençlik tabî...
421
Meryem, Dâkur'a hazla bakıyordu :'o?-
— Allah senden razı olsun, dedi. YÜfleğime su serptin... '¦:<¦.;;- ntmvoH .....
¦'•¦¦'¦ — Yarın5 gelir gerie, türkü ça§mP,çyöW urbalarını giyer..
.ıoy îp —Şehirli kızı unutur, de! ¦"¦¦¦¦¦¦r>J ınî.'sO
— Unutur ki öte bile geçer..-.!i .JoSioşnl
— Ben de ağladığımla kalırım âöği^öVi kardaş?
— Hiç merak etm& Sen benim>teâowHöın. Ağladığınla kalacaksın! oyü; atoe ;,a .ommA• ¦,-
roMuopO ....slsri
—'rny#/??..!mJiĞ9b tıJşımloM DbniŞDbD>i'iD lid Sabaha dek oturdular. ı<!d>! hIdX
Pırıl pırıl güneş ıslak :toprdkför¥Vvbfdncl sıcaklığıyla vurmuştu. Sebze tarlaları ılık ılık tütüyordu. Bahçeciler kırk yamalı üst başlarıyla çapa çapalıyor-iardı. Küçük sarı kuşlar, tibililer, serçeler, sinekler hazla uçuşuyor, bulutsuz, çivit mavisi gökten sevinç yağıyordu.
Çapa çgpalamakta plâri bahçeci kadınlardan birinin gözü, Meryem'in huğuna ilişti. Meryem, Fattum, Fattum'un babası hazırlanmış, bir yere mi gidiyorlardı?
Kadın daha dikkâtle bakıp görebilmek için çapasına dayanarak, doğruldu. Onu görenler de merak-lanmışlardı, çapalarına dayandılar. İş bırakılmıştı. Fiskos hemen başladı:
— Nereye gidiyprjbunlöir? ; ibe nülbUı Sabah sabah.ibaa jbıig hooi
— Şehre mi? a didqso ıiS .r -ort i&Me var şehird8?3nî jbeb n
az ûo. Yoksa oğlu hâlâ gelritödi mi? -90 uiL sahi ha. Bir iş olmaSinobaşında oğlanın? naji- Ne gibi? >
' ¦•' - .-vims
— Şehirli kızıyüzündeh..ıJ3i
422
— Olur olur...
— Oğlan bütün geoe gelmedi eve. Gelse, sa-îbah sabah işine giderdi. Bugün gitmedi..
— Niye?
— O oğlan akıllı oğlandır. Dışarda hiç kalmaz!
— Bugün niye kaldı?
— Var var, bir iş var bunlarda...
İş'ten gelmediği üzerinde durdular ama, niye gelmemişti? Yoksa kızın yaşı küçüktü de Kemâl'i hükümet tutuklamış mıydı? Bak bu olabilirdi. O zaman söylememiş miydi en akıllı geçinenlerinden biri? «—-Kertin burya, oğlanı tevkif ederler» dememiş miydi? İşte etmişlerdi, ettikleri için de anası...
Bir başkasına göreyse, ne belliydi oğlunu tutukladıkları için gittiği? Oğlan belki de kızın yakınlarından biriyle takışıp, çekmiş vurmuş, ya da vurulmuştu? Tutuklamak gerekseydi, kızı alıp kaçırdığı sıra tutuklarlardı. Aradan bunca zaman geçtikten sonra mı?

Daha bir başkasına göreyse, ne o, ne de buydu neden. Diyelim ki oğlanı tutukladılar! Anasının nereden haberi olmuştu da sabah sabah, kargalar boklarını yemeden kalkmış şehire gidiyordu?
İçlerinden biri:
— Doğru, dedi.
Kadınlarsa çapalarını atıp bir araya gelivermişlerdi :
— Dâkur'la kızına ne oluyor?
— Koca, kazık gibi herif!
— Utanmıyor da..
— Bir kızla ortada kalmış!
— Oğlan, kızını istemediği halde... ne ayıp!
— Ayıp ki ayıp..
— İnsan ne kadar boynuzlu olmalı ki...
— O kız sürüklüyordur babasını. Azgın, utan-
ifnaz!

— ouruKiese Diıe. Ayıp denen bir şey var. Ben; kendi nefsime, kızım hani ölüp geberse, adımımı atmam!
— Atılır mı?
— Atılmaz. Nişan olur arada, nikâh olur, o zaman anlarım. Ama nikâh şöyle dursun, nişan bile yok. Sen ona el'sin, o sana yabancı. İnsan ne kadar kızmış olmalı ki...
— Durun durun, aklıma başka şey geldi: Ya oğlan şehirde, kızın evine yanladıysa?
Bakıştılar. Neden olmasındı? Yanlar yanlardı.
— Kız, vallaha aklınla çok yaşa. Nerden geldh aklına?
— Ben bes öleceğimi bilmem. Vay Meryem vay., insan büyük lokma yutmalı da, büyük söz etmemeli. Öteki oğullarımdan içim pek yandı, Kemâl'ime şehirden kız aldırmam diyordu...
— Keremine çok şükür. Allah'ın parmağı yok ki taktığıynan adamın gözünü oysun. İşte böyle yapar.. Keremine çok şükür. Anası neyse ya, şu Fattum bokuyla babası olacak geyik... utanmıyorlar da!
— O kızın da başına çıkacak var, görürsünüz. Şehirli kızı polisler zorla götürdüler ya? Meydan kendine kaldı belliyor!
— Pis.
— Kara meşin..
— Bir gülmüyor mu, ağız varıyor kulaklara!
— Ayakları? Ayaklan ya?
— Düztaban mıdır nedir?
— Bundan sonra o kızı kimse almaz!
— Ben erkek olsam, töbe..
Bu konuşmalar, güçlü güneşin tam tepeye yaklaştığı saata dek sürdü. Güneş tam tepeye yükselmişti ki, ağaçların koyu yeşil denizi arasında yorgun»

bir polis göründü. İlkin hiç kimse seçemedi. Çamurlara bata çıka yürümekten hâl olmuştu. Ter içindeydi, boyuna küfrediyordu. Buralar nerelerdi? Bütün gece karakolda nöbet tutmuştu, tam görevini devredeceği sıra... Hep de onu bulurlardı böyle angaryalara!
Tarlaların alt başında durdu. Çapa çapalamak-ta olanlara öfkeyle seslendi:
— Heeeey... Kim var orda?
Başlar birden sesin geldiği yana kalktı, bakıldı, görüldü :
— Poüiiis!
Telâşlandılar. Neden gelmişti? Hiç bir ilgileri yoktu ki polisle. İçlerinde ne asker kaçağı, ne şehre^ inip kafayı çektikten sonra vukuat çıkarmış biri, ne de hırsız vardı. Sabahlardan akşamlara dek çapa çapalarlar, güneşler devrildikten sonraları da evlerine çekilirlerdi. Hemen de kafayı vurup uykuya vardıklarından, kimsenin etlisi sütlüsüyle ilgilenmezlerdi. İsteseler de ilgilenemezlerdi zâten. Vergi borcu için geldi deseler... Bak bu olabilirdi ama, böyle bir şey olsa, yanında kara çantalı tahsildarın da bulunması gerekirdi.
İçlerinde hükümet adamının dilinden en iyi anlamakla geçinen biri vardı: Diyap, şişko Diyap:
— Ne korkuyorsunuz? dedi. Hükümet adamından korkacak ne var?
Şaştılar. Bu şişko ne zamandanberi Jlükûmet-adamından korkmaz olmuştu? Tahsildarın kara çantasını görünce bucak bucak saklanan o değil miydi? Şehire bamya, patlıcan, domates filân satmaya; götürdüklerinde, önüne gelen kravatlıya selâm çakan, karakolluk olmamak için kopuklara haraç veren, «— Ömrümde yolum devlet kapısına düşmedi, şükür» diyen...

Gene de:
425
V/i I
— Yaşşa Diyap, dediler. Koş git, orda konuş, buraya getirme!
— Getirme Diyap, sen kendin git!
Şişko Diyap, çok iri bir balkabağını hatırlatarak, geniş kenarlı hasır şapkasını düzeltti:
— Ahmaklar.. Polisten de korkulur muymuş?
Hızlı adımlarla tarlanın alt başındaki polise doğru giderken, cesaretine kendi de şaşıyordu. Yanında yönünde kız, oğlan çocuklar da ondan cesaret alarak koşmuşlardı.
Bu yandaysa sonuç, merak, hattâ heyecanla bekleniyordu.
Şişko Diyap hasır şapkasını çıkarıp polisi saygıyla selâmladıktan sonra, polisle, çocukların pek de aniıyamadıkları bir dille konuştu ve heyecanla haber verdi arapça :
— Şehirli kızın kardaşı, Meryem'in oğlunu tabancayla vurmuş!
Çocuklar her şeyi anlamışlardı. Kızlı oğlanli çocuklar bacaklarının olanca gücüyle haberi koşturdular. Sanki çok sevindirici bir haber, bir müjde götürüyorlardı da, kim daha önce götürürse bahşişi o alacaktı!
Kara haber soluk soluğa çocukların hemen hepsi tarafından aynı zamanda verildi. Bu hiç beklenmi-yen bir şeydi. Demek bunun için Kemâl gece gelmemişti?
Haber lâhzada şimşek hızıyla, dal budak salarak büyüyüp şişiyor, alabildiğine genişliyordu. Demek çekip vurmuşlardı? Bilip duruyorlardı zâten. Dememişler miydi? El mi yaman, bey mi yamandı! Canım aslına bakılırsa, düşlerde görülüp duruluyordu. Allah onlara malûm etmişti. Düş, düşler yalan söylemezdi. Kara Zeynep de bir gece düşünde oğlanı görmüştü. Kızın sırtına binmiş gidiyordu da, kız beyaz bir at oluvermiş, nedense ürküp oğlanı uçuruma at-
426
mıştı. Kız, kızgın haberdi. Demek ki oğlan, kız yüzünden vurulacaktı!
Düşlerin boş olmadığını hep biliyorlardı doğrucası. Demek anacığına da malûm olmuştu ki, sabah sabah erkenden kalkıp usullacık gitmişti. Dâkur'-la kızına ne demeliydi ya? Oraları da ardına takıp gitmek, usullacık gitmek miydi insanlık? Madem biliyordu oğlunun vurulduğunu, komşulardan ne demeye gizlemişti? Komşular duyarsa ne olurdu? Düşman mıydı komşular? Duyarlarsa «— Oh olmuş» mu derlerdi? Demek komşularını yürek soğutucu, oh olsun deyici düşmanlar biliyordu? Bilmese, gelir söyler, teselli arardı. Evet evet, düşman biliyordu. Madem böyle, oh olmuştu öyleyse. Allah, dağına göre kar verirdi. O, onları madem düşman biliyordu, onlar da onu dost bilecek değillerdi ya!
Şişko Diyap koca göbeğini çıkara çıkara şu tavsiyede bulundu:
— İşin aslını öğrenmeden hüküm vermeyin! Şişko Diyap'ın çevresi alınıverdi:
— Hadi hadi., herkesi kendin gibi bilme!
— O ne ağzı karadır o!
— Onu bilen bilir..
— Oğlunun vurulduğunu bilmiyordu da sabah sabah ne diye yolu tuttu?
— Cevap ver Gevap!
— O ne içten pazarlıklıdır o!
— Kan kusar, sordun mu da: Kızılcık şerbeti içtim, der!
— Kurban olayım Allah'a...
— İstediği kadar saklasın bizden. Allah bizimle. Bak, polis gönderip nasıl haberi ulaştırdı?
— Allah ona kel versin de tırnak vermesin!
— Âmiiiin...
i,,
427
Meryem'le ötekilerinse hâlâ hiç bir şeyden haberleri yoktu. Şehire inmişlerdi ama, Kemâl'in yıllar yılı çalıştığı fabrika nerdeydi?
Yorgunluktan bacaklarında derman kalmıyan Dâkur:
— Beni dinleyin, dedi. Surda biraz soluklanıp, gidelim yerimize. Bir hafta dolansak bulamıyacağız. Vallaha dilim damağıma yapıştı!
Meryem'in de hâli hâl değildi ama, buluverecek-lermiş gibi geliyordu :
.— Bilmem ki., polise sorsak mı acep?
Noktadaki polise yaklaştılar. Dâkur, karton siperi yer yer kırılmış, tozlu kasketini çıkararak polisi selâmladı.
Polis sertçe:
— Ne var? Dâkur yutkundu. Meryem :
— Oğlumu arıyoruz, dedi bozuk Türkçesiyle. Polis hiç bir şey anlamamıştı. Gözleri Fattum'urt

yüklü göğsünde:
— Kimi arıyorsunuz? Fattum :
— Kemâl'i.
— Hangi Kemâl'i?
— Benim oğlum..
— Ee?
— Akşam eve gelmedi. Hiç böyle huyu yoktu. O şehirli kızı aklına taktı takati...
Polis bu berbat Türkçeden hiç bir şey anlamı-yordu. Fattum'un çok hoşuna giden yüklü göğsü olmasa dinlemiyecekti bile. Aslında haksız da değildi. Bu işler görevi değildi ki. Kimin, ne şikâyeti varsa görevli katı bulup oraya yapması gerekirdi!
Karşısındakilere şöyle bir baktıktan sonra :
428
— Sarı çizmeli Memet ağa, dedi. Oğlun eve gel-ımediyse, çalıştığı yerdedir. Ordan ararsın. Haydi, marş!
Dâkur, aklederek polisi yeniden selâmladı:
— Sağ ol!
Ayrıldılar. Ayrıldılar ama, ne yapacaklardı? Nereye gideceklerdi? Kemâl'in çalıştığı yer nerdeydi? Çalıştığı yerin adı neydi?
Meryem'in de yorgunluktan dolaşacak hâli kalmamıştı.
Dâkur kimbilir kaçıncı kez :
— Beni dinle bacı, dedi. Şimdiye belki de eve gelmiştir!
Meryem kuşkuyla baktı:
— Acaba?
— Öyle geliyor bana..
— Öyle geliyor ha?
Fattum'un da yüklü göğsü, koltuk altları terden sırılsıklamdı:
— Gelmiştir belki teyze, gidelim!
Meryem düşündü: Olabilirdi. Yorgun argın, belki de geceki yağmurdan sırılsıklam gelir, bakar kapı kilitli... Ele güne karşı... Komşular, «— Avrat delirmiş!» diyebilirlerdi. «Oğlunu kapıda koyup gezme geziyor sabah sabah...»
Geç kalmışçasına telâşlandı:
— Doğru doğru., en iyisi evimize dönmek! Yolu tuttular.
Yolda pek konuşmadılar. Konuşmanın gereği de yoktu. Kemâl çoktan gelmişti şimdiye. Gelmiş, bisikletini evlerinin kerpiç duvarına dayamış, kapı önünde öfkeli öfkeli dikilmekteydi. Dâkur'a göre, belki de söğüp saymaktaydı. Meryem'e göreyse, söğüp saymazdı. Yoktu böyle huyu. Fattum'sa söğsün, saysın, kıyametleri koparsın istiyordu. Akşam üzerleri dardağan ağacının üzerinden dardağanlarla taşladığı
429
zamanlar nasıl öfkelenir, söğer sayardı? Asıl hoşuna bu söğüp saymaları geliyor, o günleri hasretle arıyordu.
Bahçelere vardıkları sıra, adımlarını artık ters mers atıyorlardı ki, Meryem :
— Dinlenelim, dedi.
Oracığa çömeldiler. Dâkur bir cıgara sarıp fosurdatmaya başladı.
Her üçünün aklında da, Kemâl'in gelmemiş olması!
Ya gelmediyse?
Gelmediyse yapacakları bir şey yoktu. Gelmesini bekliyecekler, hiç gelmezse o zaman... belki de kızın evine kapağı atmışlığını düşüneceklerdi ki, Meryem buna bile razı olabilirdi. Bütün mesele, gece düşündüğünce, su dolu bir hendekte boğulmuş olmaması. Canı sağsa, varsın şehirli kızıyla evlensindi. Öteki ağaları gibi onu da unutmaya çalışırdı. Yeter ki canı sağ olsun, Allah ölüm kederi vermesindi.
Dâkur agorasını bitirip kalktı. Ötekiler de kalktılar. Bir an önce gidip kuşkudan kurtulmalıydılar.
— Doğru bacı, doğru...
— Ne desek boş. En iyisi..
— Tabî canım.
İkindi güneşinin altında bahçeciler çapa çapalı-yorlar, ya da öyle görünüyorlardı. Kara haberi onlardan duymasındı kadın. Gelsin, haberi kendi versin, ağlasın, kendini yerden yere atsın, baygınlıklar geçirsindi. Gözucuyla baktılar: Kadında hiç bir keder izi yoktu. Çalışmakta oldukları tarlanın kıyısından ağır ağır geçmişler, eve gitmişlerdi. Tuhaf, hem de çok tuhaftı! Oğlu öldürülen bir ana böyle umur-suz mu olurdu? Maksadı, kara haberi «Düşman» bil-

430
diği komşularından gizlemek miydi? İstediğince gizlemeğe çalışsın., biliyorlardı. Polis gelmiş, haber vermiş, hattâ bir de kâğıt bırakmıştı. Diyap'taydı kâğıt» Şişko Diyap'ta!
Meryem kaygıyla bakıyordu Dâkur'a.
Dâkur telâşla bir oıgara yaktı.
Fattum iç geçirdi.
— Şimdi ne yapacağız? dedi Meryem. Bildiği yoktu ki Dâkur'un..
Fattum parlak bir fikir attı ortaya :
— Geldi, bulamadı, dönüp geri mi gitti acaba? Üçü, ellerinde olmadan, bakışlarını çapa çapa-
lamakta olanlara çevirdiler.
Çapa capalamakta olanlarsa öyle kızıyorlardı ki! Kadınlar, Şişko'yu boyuna sıkıştırıyorlardı:
— Götür kâğıdı ver. Ver de anlasın bildiğimizi!
Şişko Diyap şaşırmış kalmıştı. Kadınlar ne derlerse desinler, isterse onları düşman bilsin, gene de o da başkaları gibi anaydı. Bunoa insan varken, ne diye o götürecekti kâğıdı? Kara haberi o niye verecekti?
— Hadi be Diyap emmi!
— Ohooo...
— Polisle konuşan sen değil misin?
— Korkuyor musun yoksa?
— Korkuyoooor...
— Ayıp ayıp. Şu kalıbı, kıyafeti gören de dev beller!
Şişko Diyap çaresiz, geniş kenarlı fötr şapkasını düzeltti. Düzeltti ya, gene de çekimserlik içindeydi. Kalıp kıyafeti, görenin dev bellemesi önemli değildi, önemli olan...
— Hadi be Diyap emmi, hadi be., ohooo!
Aniden düğmesine basılmışçasına davrgndı. Ce-
431
(ili
t! i
binden kâğıdı çıkardı, tam gidecekti, baktı onlar bu yana geliyor. Ferahlıyarak durdu :
— Gelsinler bakalım..
Ne de olsa tek başına gidip haber vermek başkaydı, burda, kalabalıkla birlikte olmak başka!
Çapacı kadınlar, Şişko Diyap'ı unutuverdiler. Geliyordu. Hepsini düşman belliyen, gittiği yeri onlardan gizleyen kocakarı geliyordu. İyi ama, ne diye geliyordu? Madem biliyordu oğlunun öldüğünü, böylesine rahat, sakin olmaması gerekirdi. Hani Kemâl'i öteki oğullarından çok sevdiği? Böyle mi severdi Kemâl'ini? Kemâl dedi mi, ağzından bin Kemâl'i böyle mi dökerdi?
Kimseye bir şey demiyordu Şişko Diyap ama, kadının henüz kara haberden bilgisi yoktu. Olsa, imkânı yok, kendini yerden yere atar, debelenirdi!
Kazmalara dayanılmış, heyecanla bekleniyordu gelmeleri. Bakalım nasıl bir tepki gösterecekti kara haberi işitince?
Meryem önden yürüyordu. Ardında Dâkur, en arkada da Fattum. İyice yaklaştıkları sıra, elinde polisin verdiği kâğıtla Şişko Diyap öne çıktı. Meryem, oğlunun gelip gelmediğini tam soracaktı ki. Şişko Diyap geniş kenarlı fötr şapkasını çıkarıp :
— Başın sağ olsun Meryem, dedi. Allah başka keder vermesin!
Elindeki kâğıdı uzattı:
— Bir polis geldi siz gittikten sonra. Bunu verdi. Karakola gidecekmişsin!
Meryem yutkundu, iki yanına baktı, sonra fersiz gözlerini Şişko Diyap'a çevirdi:
— Başım mı sağ olsun Diyap? Diyap da şaşalamıştı:
— Ne yapalım, kaderi böyleymiş. Çok acındık amma...
— Kime? Oğluma mı? Kemâl'e mi acındınız? Yoksa oğluma bir şey mi oldu?
432

Şişko Diyap'ın yakasına yapıştı: — Öldü mü, Diyap? Oğlum öldü mü? Oevap ver: Öldü mü oğlum?
Şişko Diyap'ın başı önüne düştü.
Her şey anlaşılmıştı. Bir an tarlaları korkunç bir çığlık dolaştı. Sonra iplerini koparmışçasına, ka-
labaliktan sıyrılıp avaz avaz koşmaya başladı. Saçını başını yoluyor, üstünü başını parçalıyor, korkunç çığ-ıklarıysa tâ uzaklarda yankılar yapıyordu.
Fattum'la babası, bütün bahçeciler ardından koştular. O, şehrin yolunu tutmuş, çamurlara, su birikintilerine bata çıka koşuyor, koşuyordu. Öyle güçlenmişti ki, koşarak şehre gidecek, şehrin kanlı

dişleri arasından oğlunun kanlı cesedini çekip alacak, ne olursa olsun oğlunu, ciğeri Kemâl'ini bağrına basacak, belki de onunla birlikte mezara girecekti.
Birden çamurlara yuvarlandı. Kalkmak istedi, gene kaydı. Fattum'la ötekiler yetiştiler. Gözleri yuvalarından uğramış, yer yer çamur içindeki yüzü korkunç bir hâl almıştı.
— Bırakımın, tutmayın beni, bırakın! Bırakmadılar.
— Yavrum, Kemâl'im, bir tanem!
Sonra bir çözülme, bir gevşeme... Fattum'la ötekilerin kollarında bayıldı. Kuş kadar hafifti. Huğunun önüne taşıdılar. Herkes işini bırakmış, yardımına koşmuştu. Çamurlar içindeki, sırılsıklam üstünü başını soydular, kurularını giydirdiler. Dedikodu unutulmuş, kadınlar tek yürek, tek çaba hâlinde sağa sola koşuşuyor, ona faydalı olabilmek için âdeta yarışıyorlardı.
Fattum'un aklına bir ara içerdeki masa üzerinde duran Çoban marka kolonya, Kemâl'in kolonyası geldi. Bir koşu, odadan içeri daldı. Kemâl'in duvarda

asılı karakalem portresiyle karşılaşarak durdu. Unutmuştu. Sendeledi, sedire kapandı. Hıçkırıyor, omuzları sarsıla sarsıla hıçkırıyordu.
XVII.
Güllü'nün kolu kanadı karılmıştı. Günlerdenberi yarı baygın yatıyor, boyuna Kemâl'i sayıklıyordu. O gecenin dehşetinden kurtulamamıştı. Analıkları, yabancı kadınlar bir an başından ayrılmıyor, öğütlerinden geçilmiyordu ama, kulağına söz girdiği yoktu. Ağzından tek lâkırtı çıkmıyor, kimsenin yüzüne bakmıyor, bakmak gelmiyordu içinden.
Soruşturmada bile pek bir şey söylememişti.
Soruşturmada asıl notu berber Reşit almıştı:
— Ben, demişti, ifademi Allah için vereceğim. Surda bir yabancıyım meselâ... Eiimi vicdanıma koyup...
Allah için de elini vicdanına koymuştu:
Cemşir'in kızı Güllü, büyük çiftçi, adı dillere destan, yedi düvelin bilip, tanıyıp, saydığı Muzaffer beyin yiğenine sözlüydü. Fabrika makine dâiresinde çalışan yağcı Kemâl'se, aynı fabrikada işçilik yapan kıza gözünü takmış, ardını bırakmıyor, kız kendine verilmezse kan dökeceğini söylüyor, korkunç haberler gönderiyordu. Hattâ o gün, yâni kızın kardeşinin bu cinayeti istemiye istemiye işlediği gün, kafayı çekmiş, eve taarruz etmiş, evin kapısını ma-pısını söküp atmış, bu da yetmezmiş gibi kızın babasını, kardeşini, hattâ o sırada evde bir misafir bulunan berber Reşidi bile yumruklamıştı. Bunun üzerine kızın kardeşi de, genç çocuk, ateşli çocuk tabî, dayanamamış, fabrika müdürünün karısından onartmak için alıp, sırf raslantı, üzerinde nasılsa bulunan tabancayı çekmiş...
Ortadaki delillere göre mahkeme, Hamza'nın yaşının küçüklüğünü de göz önünde tutarak, öteki ha-

fifletici sebeplerle birlikte, dört yıl hapis cezası vermişti.
Ne olursa olsun ucuz kurtulduklarına inanıyorlardı. Hamza'nın ceza evine yollandığı günün akşamı kara kara düşünen Cemşir'in koluna giren Reşit:
— Ne düşünyorsun kurban? demişti. Yarın as-rî ceza evine gider, iki sene sonra gene dizinin dibinde. Evlât, böyle günde lâzımdır. Sana öte dünyada şefaat edecek değil ya!
İlk günlerin yadırgılığı geçtikten sonra Hamza ceza evine alışmış, sağı solu, girdiyi çıktıyı bellemiş, çay, kahve esrarlı cıgara âlemlerine katılıp, ceza evi usulü, iyi bir teşbih uydurmuş, avluda afili voltalar atmaya başlamıştı.
İlk zamanlar: «— Şeytana uyduk. Bir kazadır oldu..» derken, sonraları ağzı değişmeye başladı: «— Esasta vaziyet başka.. Ulan dedim, biçimli ol, anam avradım olsun seni çiğ gibi yerim, dedim. Amman Hamza ağa, ben ettim sen etme. Töbe vallaha, bir daha kızın ardında görürsen çek vur, dedi. Meğer dalga geçermiş biznen. Lan biz oynanacak, dalga geçilecek adammıyız? Tabancamı çektim, beynini parçaladım!»
Bir gün şöyle bir olay oldu. Hamza gene işlediği cinayeti anlatıyordu:
— .....anca bir haber çalındı kulağıma, bacımın ardında dolanıyormuş... Tepem attı efendi. Biz, bacısının drdında dolanılacak adam mıyız? Yer miyiz bunu? İki paralık bir oğlan bacımızın ardına düşsün... olur mu? Kitaba sığar mı? Karnım almadı efendi, töbe... Bir dostum var, kocca fabrikanın müdürünün avradı. Beni nasıl seviyor, bildiğin gibi değil. Öl deyim anide ölür. Öyle avrat ki...
Çeşitli cinayetlerden yirmi dört yıla hükümlü İb-

rahim sözün tam burasında başını yorgandan çıkarıp:

— Hanginiz hanginizin avradıydınız?
diye sorunca, kahkahalar yükseldi.
Hamza'nm duru beyaz yüzü al gibi kızardı. Bugüne bugün «Kıtabden yatıyordu. Dağ gibi delikanlıyı çekip vurmuş, daha doğrusu, çir gibi yemişti.
— Ne demek o? diye efece sordu.
Yirmi dört yıllık İbrahim günlerdir tutuluyor, bir pundunu arıyordu zâten. Yataktan don paça fırladı, karşısına dikiliverdi:
— Ne demek o mu?
— Öyle ya, ne demek?
İbrahim yukardan aşağı bir, bir daha!
Hamza yuvarlandı. Kalkarken bir daha!
Sonra da tekme/sille, tokat... Yerlerde yuvarlanıyordu. Neye uğradığını şaşırmıştı. Kolu kanadı kırılmış, ufalmış, gülünç duruma düşmüştü.
İbrahim:
— İnek, dedi. Dün bir, bugün iki. Dayı mı kesildin başımıza?
Hamza yatağı kıyısına çökmüş, ağlıyordu. İbrahim sıkıladı:
— Bir daha surda burda cart curt etttiğini duymayım ha!
Hıçkırıyor, karşılık veremiyordu. İbrahim ayağıyla dürttü:
— Sana söylüyorum!
Korku dolu gözleriyle yaş yaş baktı:
— Buyur!
— Bir daha duymayım surda burda cart curt et-
tiğini..
Duymazsın. Duyarsam? Duymazsın. Duyarsam lan?

Tekme korkusuyla toparlanarak: — Gene döv, dedi.
O günden sonra Hamza, yirmi dört yıla hükümlü kaatil İbrahim'in çevresinde pervane kesildi. İbram âbi» aşağı, «İbram âbi» yukarı. Yatağını da İbrahi-min yatağı yanına taşımıştı. Yemeklerini birlikte yiyor, çayı kahveyi birlikte içiyor, Hamza'nm sık sık gelen ziyaretçilerine birlikte çıkıp, birlikte konuşuyorlardı.
Müdürün karısının iki gözü iki çeşme, çeşit çeşit hediyelerle geliyordu. Ağlamaktan göz kıyılarında mor halkalar peydahlanmıştı. «— Hamza'cığım» diyordu, «— ah Hamza'cığım, ben sensiz ne yapacağım dört yıl?»
İbrahim bıyıkaltından gülüyordu:
«:— Üzülme abla, Gün doğmadan neler doğar.. Yarın bakarsın Asrî ceza evine gider, yahut Demir-kıratlar başa geçer, af çıkar. Dür bakalım... Üzme kendini!»
Kadln kesenin ağzını iyice açmıştı. Başta İbrahim, gerekenleri memnun ettikten sonra, yalvarıyor-du:
— Nolursunuz Hamza'ma iyi bakın, yalvarırım! İyi bakılıyordu.
. Yirmi dörtlük İbrahim gece gündüz, yanından bir an bile ayırmıyordu, «Meydancı» denilen, hırsızlıktan hükümlü iki hizmetçi yemeklerini pişiriyor, yataklarını serip topluyor, çaylarını kaynatıp kahvelerini ayaklarına getiriyorladı, Hattâ aptesâneye ibriklerini bile bunlar doldurup götürüyor, aptesâne kir-liyse bunlar yıkayıp temizliyorlardı.
. Keyifleri beyde yoktu! ,-.. ¦ •
Çoğu kez Hamza, başına mor ipekten pusu sarıyor, pusunun püsküllü uounu sol kaşına doğru düşürerek, çok güzel bir kızı hatırlatıyordu.

Böyle zamanlarda delikanlının seyrine doyum olmuyordu. Başka koğuşlardan da «Erbap»lar gelince, İbrahim fena halde kıskanarak çıldırıyor, emrediyordu:
«— Çıkar o pusuyu lan!»
«— Peki İbram âbi..»
Çıkarıveriyordu.
Dillere destan olmuştu. Geceleri düşlere giriyor, «Hamza» değil. Ayvaz diye sözü ediliyordu.
Arada babasıyla berber Reşit de geliyordu ziyaretine. Hediye filân getirdikleri yoktu. Müdür karısının çocuğu hemen hemen kuş sütüyle beslediğini biliyorlardı.
Hamza da zâten onlardan hiç bir şey istemiyordu:
«— Siz kendi dalganıza bakın. Benim burda keyfim beyde yok. İbram âbiyle yan bakana yan takıyoruz. Öyle değil mi İbrahim âbi?»

Berber Reşidin hiç gözü tutmadığı bu gaga burunlu, ince uzun, ama sırım gibi otuzluk adam, bıyık altından gülüyordu:
«— Benim canım sağken sana burda kimse dm diyemez!»
Reşit çaresiz karşılık veriyordu:
«— Eferim, öyle olmalı. Burası hazret-i Yusuf mekânı. Burda erkekler yatar. Sen âdi suçtan düşmedin, kıtallikten düştün bugüne bugün. Namus meselesi... Yarın bacını da uğurlarsak çiftliğe...»
«—Sahi, ne oldu o mesele?»
Göğsüne ovucunun içiyle gururlu gururlu vuruyordu:
«— Evel Allah, sonra ben! Benim canım sağ olduktan sonra...» sın ,Tl
«— Ne diyor?»
«—Kim»
438
«—O. Güllü?»
«—Hiç. Kolu kanadı kırıldı iyioe. Ben demedim miydi? Fellâh oğlu aradan çıkmazsa bu iş düzelmez demedim miydi?»
«— Hâlâ, istemem mistemem demiyor mu?»
«— Bir şey dediği yok. Arpacı kumrusu gibi düşünüp duruyor. Düşünsün, geçer. Yavaş yavaş unutur. Yol yoluyla orman da baltayla. Ben bunu bilir bunu söyierim! Sonra, enişten, Ramazan bey...»
Hamza gururla:
«— Ne diyor?»
«— Ne desin?»
«—Nasıl vurduğumu anlataydın gayri...» «—Anlatmam mı?»
«— Ne dedin? Kanına dokandı, tabancasını bir çekti... mi dedin?»
«— Orası lâzım değil. Beni bilmez misin? Alladım, telledim, pulladım...»
«—Aşk olsun bizim kayına demiştir gayri...» «— Demez mi?»
«—Öyle asilzade, kabadayı bir enişte... İşitmiş ki kaynı vukuat işlemiş, atlayıp gelmez mi?
O gün Zaloğlu gerçekten de geldi. Dayısından aşırdığı beş, altı paket ucu yaldızlı Sipahi cigarası, balık yumurtası, çay, kahve, şeker, et...
Alabildiğine heyecanlıydı:
— Yaşa kaynım, bravo. At da sana avrat da! Hindi gibi kabaran Hamza:
— Tabî yahu enişte, karşılığını verdi, ne belledin? Öldük mü? Nerden baksan iki paralık bir amele parçası. Sonra, sen ortada yokken ben neciyim? Senin malının bekçisi değil mi?
— Eksik olma. Nasıl rahatın?
— Rahatım mı? (Güldü) Enişteme hele yahu. Bizim rahatımız nasıl olur? Kim bizş dm diyebilir?
— Yaşa! !"v")
439
— Yan bakana yan takarız tekmil. Öyle değil mi İbram âbi?
İbrahim başını salladı:
— Çok yaman senin bu kayınca bey. Hapisa-nenin Ali kıran baş keseni oldu Allahıma...
Hamza:
— Sıkıntımız bes, rakı! dedi. Rakı da olsa, insan sittin sene yatar burda!
Zaloğlu fısıldadı:
— Avrat? Avrat dalgası? Hamza iç geçirdi:
— Sorma enişte.. Geberiyorum ya, hasbî geçiyorum. Neden? Çünkü, yiğit böyle günde beili olur. Yiğit dediğin, eline, beline diline sahip olaeak!
, İbrahim göz kırptı elinde olmıyarak:
— Canım işin o tarafını idare ediyoruz işte.. Zaloğlu merakla sordu:
— Asrî aeza evi filân?
— Valla enişte hepsi olacak sayende. Cezamın üçte birini doğru dürüst yatayım hele... Ondan sonra gönderecek Müdür bey. Yâni senin anlıyacağm, Fellâh oğlu çir gibi yendi!
Göz kırptı:
— Ben burdan çıkınca dünyanın Allahını şaşıracağız değil mi?
— Bak hele bak!
— Atlayıp atlayıp İstanbul'a?
— Tamam.
— Süt beyaz avratlar?
— Sözü mü olur?
— Yan bakan olursa?

— Yan takarız be kaynım, sen emret. Yeter ki günler geçsin, çık!
Günler ağır ağır, ama gene de zorla geçiyordu. Geçiyordu ya, yanıp tutuştukları Hamza'ya ulaşamayan, yirmi dörtlük İbrahimeyse ifrit olanların dedi-
440
ködusu rahatlarını kaçırmaya başlamıştı: Ne olacaktı bu işin sonu? Herif gece demiyor, gündüz demiyor, nikâhlı karısıymış gibi... Kimseye de aldırdığı yoktu. Yâni ne? Geyik imiydiler?
Hamza bir gün İbrahim'in kışkırtmasıyla koğuşta ana avrat bastı küfürü.
— Bana hiç kimse karışamaz; dedi. Hiç kimse benim keyfimin kâhyası değil!
Sonra da İbrahimin boynuna sarılıp çökük avurtlarını öptü.
Sarı sarı pariıyan ufacık gözleri, avurtları çökük kuru yüzü, sivri çenesiyle kurdu hatırlatan İbrahim memnun, güldü. Koğuş halkına gururla baktı: «—Görüyorsunuz ya, ne yapsanız, ne deseniz, ardımızdan ne kadar atsanız boş. O bana âşık, ben ona!» demek istiyordu.
Mesele kalmamıştı. Ha ayni yatakta yatmışlar, ha yatmamışlar.
Ceza evi hamamında bile birlikte yıkanıyorlardı! O gün berber Reşit, ufacık gözlerinde sevinç, geldi, müjdeyi verdi:
— Tamam! Hamza anlamadı:
• — Ne tamam?
— Bacın razı oldu.. Sevinçle çalkanarak:
— Oldu mu? Deme Reşit emmi?
— Oldu ki öte bile geçti..
— Ne diyor?
— Ne diyecek, nasıl bilirseniz öyle yapın diyor...
Hamza sevinçten yerinde duramıyordu. Nasıl stsvinmezdi ki, kız kardeşi Muzaffer beyin dillere destan çiftliğine gelin gidiyordu! Artık karada ölüm yok-
441
tu ona. sözlerinin önünden koca çiftlik, iriyarı Muzaffer bey, buğday harmanları, göz alabildiğine beyaz, bembeyaz patlamış pamuklarıyla tarlalar geçti. Beyin su gibi akan pırıl pırıl kocaman hususi'si, sürüler, atlar, itler, inekler, kalaylı bakraçlarda yeni sağılmış, dumanı üstünde, sütler, yayıktan yeni çıkmış tereyağları, kaymak tapsileri... Burdan çıkınca o da bu çiftliğe yanlıyacaktı. Daha şimdiden bacısının çiftliği sayılırdı. Cok değil on yıl sonraysa gerçekten bacısının olacaktı!
O gece koğuştakilere çay, kahve, hattâ esrarlı cigara ikram etti. Yirmi dörtlük İbrahim bağlama çaldı. Yakıştıranlar oyun oynadılar. Muhabbet gece yarısından çok sonralara dek sürdü. Hamza, ona çok yakışan, onu, erkekten çok güzel bir kıza benzeten mor pusuyu gene Köroğlu'nun Ayvaz'ı gibi başına sarmış, pusunun püsküllü ucunu sol kaşına düşürmüştü. Esrarlı cigaranın dalgasıyla kalkıp, tombul kalçalarıyla kıvıra kıvıra oynamaya başlayınca, İbrahim cilaya, yâni aşka gelmiş, bağlamanın tellerini koparmış, sonra da bağlamayı koğuş betonunda parçalamıştı.
Hamza koşmuştu:
— Ne yaptın İbram âbi?
İbrahim ne yaptığını biliyor muydu ki:
— Kırdım, parçaladım bağlamamı..
— Niye? Yazık değil mi?
— Sana bin, on bin bağlama feda olsun!
Hamza da coşmuş, İbrahimin boynuna sarılmıştı.
Sonra gene koğuş halkına kimbilir kaçıncı kez tavşan kanı çaylar demletilmiş, arkasından kahve, cigara paketleri atılmıştı ortaya.
Hamza, muhabbetin iyice koyulaştığı sırada anlatmaya başlamıştı:
442
1
it
— Eniştem deyip geçmeyin. Bir dayısı var, herif enine, boyuna adam ki tıpkı Zaloğlu! Bir tarihte, iki mi, üç mü, paşa, dan dun etmiş. Demişler senin beyliğin, çiftlik sahaplığın bize vızgelir. Paşalar amma, bilmem hangi padişehm dağ gibi paşaları. Eniştemin dayısıdır, demiş: eeey paşalar, ne demek istiyorsunuz? Kaçtan aşağı olmaz? Hık mık demeye kalmamış, eniştemin dayısıdır iskemleyi arkalığından tutup paşaların kafasıdır diye vurunca, paşalar duman! Herifi bir görseniz, korkudan dudaklarınız uçuklar anam avradım olsun. Onun gibi adam mı var? O tarlalar, o evler o konaklar... Karun şerefsizim. Eniştem dersen, bizim İbram ağa gördü, nasıldı İbram ağa?
İbrahim esrarlı cigaranın mastorluğu içinde:
— Hâlis Zaloğlu, dedi. İnsan görünce çekiniyor..

Hamza şaşaladı:
— Kim? Enişte mi? Lâf karıştırdı:
— Tabî enişten. Bunun eniştesi gibi var mı? Gene de sordu:
— Eniştemi dışardan tanırsın değil mi?
— Bak hele bak. Muzaffer beyin yiğeni Ramazan bey de, orda dur. Nasıl tanımam? Kim tanımaz?
— İki sene sonra burdan çıkınca onların çiftliğine gidecem işte ben. O çiftlik bizim sayılmaz mı?
— Sayılmaz olur mu? Eniştenin dayısının çiftliği..
— Dayısı ölünce?
— Çiftlik yiğenine kalır kanunan!
Keyifle üsteledi:
— Yeğeni kim?
— Enişten!
— O kadaaar...

Dalmıştı. Muzaffer beyin pırıl pırıl hususisinin direksiyonundaydı. Şimdi direksiyon kullanmayı bilmiyordu ama, o zaman öğrenecekti ister istemez. Yâni öğreneceği zamanlardan bir an, bir dilim. Başında altı parçalı kasket, dirseklerine dek sıvalı kollan, püfür püfür gidiyordu. Hem de doğru İstanbula! Bir takım renkli kart postallarla, sinemada görüp kafasında canlanan İstanbul'a..
İç geçirdi:
— Bacım diyor ki, Hamza diyor, kardaşım. Cift-lik benim değil, senin. Sen benim biricik kardaşım-sın. Bu dünyada benim senden başka kimim var?
İbrahim kısıii gözlerini Hamza'ya dikmiş, «— Kendi böylesine güzel, bacısı kimbilir ne âfet-i devrândır!» diye geçiriyordu.
Yavaş yavaş Hamza silindi, ya da Hamza, az daha değişip kız hâline girdi. İbrahim bu kızı kollarının arasına aldı, okşamaya başladı. Esrarın verdiği dalgayla da içi kötülenerek yatağa kapanıp kaldı.
— Ne oldu İbram ağaya be?
— Esrar çarptı galiba!
Koğuşun tecrübelileri üzerinde durmadılar:
— Mastor oldu eanım, korkacak bir şey yok.. İbrahim, el birliğiyle yatağına yatırılıp, yorgan üzerine çekildi.
Millet yarıda kalan konuşmasının sürmesini istiyordu:
— Sonra Hamza ağa?
İbrahim'in yokluğundan faydalanan «Erbap», Hamza'nm çevresine daha bir sokulmuşlardı.
XVIII.
Güllü, boyun eğmekten başka çâresi kalmadığı için, «—Peki» demişti, «peki amma, ben de Gül-lü'ysem o soytarıya avrat olmam!»

m
Berber Reşit ağzını kapamıştı:
— Kızım, yavrum, evlâdım... # Ona da ayrıca tepesi atmıştı:
— Kızımı, yavrumu, evlâdımı yok! Benim arslan gibi sevgilimi hakladınız, ben de Güllü'ysem sizin başınıza oyun komaz çıkarırım!
Varsın çıkarsındı. Bütün mesele, kızın teslimi, geriye kalan beş yüzün alınmasıydı. Beş yüz alındı da kız çiftliğe yollandı mı, mesele kalmıyaeaktı. Bu beş yüzün de gene bir yüzlüğü herhalde ve elbette Reşidin olacaktı. Bütün mesele buradaydı!
Kız ne pahasına olursa olsun çiftliğe gitmeliydi!
Gidecekti de. Gözlerinin önünde sevgilisinin öldürüldüğü bu evden, bu evin insanlarından nefret ediyordu. Bunalıyordu buranın havasından. Hele üç analığıyla kuru Reşidin kuru karısının dırdırmdan illallah demişti.
Çiftliğe gider, bu havadan, bu evin insanlarından kurtulurdu ama, sonra? Nikâhlısı olacak o soytarıyla ne yapacaktı? «—Hiç» diyordu. «Ona avrat olmam, dünya düyaya geçse olmam ona avrat. O ne ki? Bir sıkımlık eanı var. İnsan onu bir tokatta yıkar be!»
Kemâl gün geçtikçe içinde büyüyüp, yüceleşi-yordu.
O geceyi hiç unutmıyacaktı!
Kapıyı filân rezelerinden söküp nasıl da arslan-lar gibi yetişmişti! Sovan erkeği babasını, Hamzayı, Reşidi birer yumrukta nasıl da devirmişti!
Unutamıyor, unutamıyordu. Geceleri düşlerine giriyor, gündüzleri aklından çıkmıyordu. O, düşlerine girip, aklından çıkmadıkça da, ötekine «Koca» de-miyecekti!

O gün, yağmur yüklü bulutların gökyüzünü sımsıkı kapladığı, bunaltıcı bir gündü; yıllar yılı hiç bir motorlu aracın, semtine bile uğramadığı harap ma-
445
hailenin daracık sokaklarında, boyaları yer yer dökülmüş bir taksinin güçlü homurtusu duyuldu. Yalın ayaklı, donsuz, etekleri şakıldaklı, çoğunun gözleri trahomlu bir alay çocuk koşuştular. Taksinin çevresini aldılar. Sonra elele vererek bayram sevinci içinde coştular. Yaygaracı bir çocuklar ordusu kalabalığı halindeydiler. Yalnız çocuklar mı? Büyükler de ayni sevinci paylaşıyorlardı. Eğri, yamık çerçeveli pencerelerde yaşlı, genç kadın başları birbirini çiğnercesine dışarıyı, daha çok da dışarda bekleyen taksiye bakıyorlar, çeşitli fikirier ileri sürüyorlardı.
Kendi kendine nasıl gidiyordu?
Benzini neresinden konuyordu?
Suyu? Suyu ya?
Lâstiği patlarsa nasıl yamanıyor? Nasıl şişirili-yordu?
Onlar da belliyebilirler miydi sürmesini? Kuru karısı da ordaydı: Atı, treni geçebilir miydi?
Taksi tam da Cemşir'lerin avlu kapısı önünde durmuştu. İlkin berber Reşit, ardından düşünceli düşünceli Cemşir, Mamo, en arkadan da Yasin ağa inmişlerdi. Zaloğlu, şoförün yanındaydı. O da indi bir ara. Kırpık bıyığından başka her yanı bilindiği üzereydi: Pırıl pırıl çizmeleri, belinde kuşağı, tabancası, cebinde sustalısı...
Berber Resiften başkası dışarda kalmıştı. Oysa sevinç ve heyecandan birbirine dolaşan bacaklarıy-'a avluyu geçmiş, kapı önünde bir süre gezindikten sonra, sabırsızlıkla dalmıştı odaya:
— Haydi, neredesiniz? Kuru karısı da ordaydı:
— Hazır Reşit ağa hazır..
Güllü'nün burnunu tutsalar canı çıkacaktı. Sert-
446
I
t
çe bakmıştı kuru karıya:
— Nedir hazır oları? Reşit:
— Geldik kızım, taksi getirdik senin için, hususi...
— Sen mi getirdin?
— Hâşâ. Onlar!
— Onlarmış. Başıma tuğ dikecekler sanki.. Berber Reşidin aklı gitti: «—Sakın bir terslik çıkarmaya kalkmasın kancık?»
— Gitmeyecek misin yâni? Güllü gene parladı:
— Giderim gitmem, sana ne? Size ne ? Nedir telâşınız?
Bozulmuştu:
— Hiç evlâdım, ne olsun? Bize göre hava hoş. Bizimki...
Güllü dinlemedi. Analıklarıyla ötekilerin imrenen bakışları önünde, öz anasının yatağına gitti, ağlıya-rak diz çöktü, kadının sarılıktan hâlâ sapsarı yanaklarını öptü öptü.. O da kızını hıçkırıklar içinde sarmış öpüyor, kokluyordu. Uzun uzun ağlaşıp öpüştükten sonra kalktı, orada kalanların hiç birine «—Hoşça kalın!» bile demeden, koltuğunda bohçası, merdiveni öfkeyle indi.
Avluda berber Reşit yanına sokuldu:
— Bohçanı bana ver, dedi.
Güllü bakmadı bile. Hızlı adımlarla avluyu sertçe geçti. Ağlamıyordu artık. Nefretle çatılmış kaşları, sımsıkı dudaklarıyla kinden bir heykeldi sanki.
Taksinin yanına gelince, Zaloğlu arabanın kapısını açtı:
— Buyurun!
Bakmadı bile. Girdi, köşeye büzüldü, başını kolları arasına alıp başladı hıçkırmaya.
Zaloğlu, etekleri zil çalarak, şoförün yanına geçmişti.
447
Berber Reşit yenilenmeyen bir yüzsüziükle taksinin kızdan yana olan penceresine koşmuştu. Gene başladı:
— Kızım, yavrum, evlâdım... Ele güne karşı, aman deyim ha!
Cemşir'se, vukuat gecesinden beri büsbütün ufal-mış, durgunlaşmıştı. Bir kıyıda bir gölge gibi dikiliyordu, ne yapması gerektiğini kestiremiyordu.'
Bir ara yanına Yasin ağa sokuldu. Avucuna, dörde katlı bütün bir beş yüz liralık sıkıştırdı. Bunun üzerine kendine gelen Cemşir, önce paraya sonra Yasin ağaya baktı.
—• Sağ ol, dedi şaşkınlıkla.

Yasin ağa duymadı. Arabaya atladı:
— Haydi hoşça kalın! Berber Reşit yaklaştı arabaya:
— Güle güle Yasin ağa. Uğurlu kademli olsun. Bundan böyle Güllü bizim değil sizin. Yolunuz açık olsun!
Taksi, çocukların yaygaraları arasında ağır ağır yürüdü. Köşeyi dönüp gözden tam kaybolmuştu ki, Reşit Cemşir'in yanına koştu, merakla sordu:
— Parayı bir tamam aldın mı kurban?
Âdeta porsumuş Cemşir, aldım anlamına başını salladı.
— Hani? Ver bakim! Aldı.
— Bütünmüş. Gidip bozdurak hadi! Cemşir nedenini kavrıyjpmadı birden:
— Niye?
— Bana para vermiyecen mi? Cemşir unutmuştu.^ Berber Reşit,
taksinin kayboldggcPköşeye düler ^ düler.

— Birinci Cilt
44
doğr

Orhan Kemal _ Cilt1 Vukuat Var
Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.
UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...
Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumluolacak şekilde, "TXT","DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbirşekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılamaz.
Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.
www.kitapsevenler.com
web sitesinin amacıgörme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.
Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum.Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.
Bilgi paylaşmakla çoğalır.
Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:
5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yeralan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaçgüdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braill alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir

şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılamaz.
Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin
bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.
Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek
tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp,
kitapsevenler@gmail.com
Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.
Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.
Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...
Teşekkürler.
Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.
Tarayan Yaşar Mutlu
www.kitapsevenler.com
www.yasarmutlu.com
yasarmutlu@yasarmutlu.com
yasarmutlu@kitapsevenler.com
kitapsevenler@gmail.com
Orhan Kemal _ Cilt1 Vukuat Var